

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ὀλύμπου

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ-ΛΟΓΟΓΡΑ
ΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1967 - ΤΕΥΧΟΣ 12 - 13

Λ Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α

ΜΑΥΡΟΥΔΗ Γ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
τέως Δημῶλου

ΛΛΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΝΑΙΑΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΑΥΤΗΣ

ΑΡΝΑΙΑ : Νέα ὄνομασία τῆς κωμοπόλεως ποῦ δόθηκε κατὰ τὸ ἔτος 1928 ἀπὸ τὴν ὑπόθεση ὅτι κοντὰ σ' αὐτὴν βρισκόταν ἡ ἀρχαία πόλη Ἄρ-
ναι ἀναφερομένη ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ Θουκιδίδη στὸ βιβλίου Δ' παράγρ. 130.
Τὸ παλιὸ τῆς ὄνομα ἦταν Λαρίγκοθη ποῦ σημαίνει κατὰ πιθανότητα
σωρὸν κόπρου, ἀπὸ τὶς λέξεις λιέρα (κόπρος) καὶ γκοθν.ῆ (σωρός). Ἡ
ἐκδοχὴ τῆς ἔτυμολογίας τῶν λέξεων προέρχεται ἀπὸ τὴν παράδοση ὅτι ἡ το-
ποθεσία ὅπου ἡ σημερινὴ κωμόπολις ἦταν μετόχι ὑπαγόμενο στὴν Ἱερὰ Μονὴ
Κωνσταμονίτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἡ δὲ κοπριά τῶν ζῶων ποῦ ἔβροσκαν καὶ
καλλιεργοῦσαν τὰ ὑπάρχοντα καὶ σήμερα λειβάδια, τὴν μάζευαν στὴν τοπο-
θεσία τούτη, ὥστε μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου συσσωρεύθηκε τόση, ὥστε νὰ
ἀποκαλεῖται μαζὺ μὲ τὶς ἐλάχιστες καλύβες Λιαρίγκοθη (λιέρα - γκοθνὴ)
δηλ. κοπροσωρός).

Ἄη Λιάς : Ἐκτὸς αὐτοῦ, πρὸς τὰ βόρεια διεύθυνση τῆς κωμοπό-
λεως καὶ πάνω σὲ δεσπόζοντα λόφο ὅπου εἶναι σήμερα τὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἄη
Λιά, σώζονται γύρω ἀπ' αὐτὸν κτίσματα ἐρείπια ποῦ μαρτυροῦν ὅτι κάποτε
ὑπῆρξε κατωκημένο μέρος. Κατ' ἄλλη συνεπῶς παράδοση γύρω στὸν λόφο
τοῦτο ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Αὐγαίρ. Γιαυτὴν τὴν πόλις, κατὰ τὸν περα-
σμένο αἰῶνα ὁ Δανὸς ἀρχαιολόγος Κίγκ, ἀνακοίνωσε στὴν Ἀκαδημία τῆς
Κοπεγχάγης ὅτι βρῆκε τὸν τόπο ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Αὐγαία.
Στὴν ἀνακοίνωσή του ὁ ἀρχαιολόγος ἀνέφερεν ὅτι σύμφωνα μὲ τὶς μελέτες
του καὶ τὶς ἐπιτόπιες παρατηρήσεις του, ἡ Αὐγαία ἔπρεπε νὰ ἦτο κτισμένη
στὸ σημεῖο ὅπου ἡ σημερινὴ Λιαρίγκοθη (Ἄρναία) καὶ ὁ λόφος τοῦ Ἄη
Λιά καὶ ὅπου οἱ ἐνδείξεις κτισμάτων, ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς. Ἀπ' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐπι-
τροπὴ μετωνομασίας τῶν χωριῶν κατὰ τὸ ἔτος 1928, ἔχουσα ὑπ' ὄψη τῆς
τὶς δυὸ ἐκδοχάς, ἦτοι ὅτι κοντὰ σ' αὐτὴν πιθανὸν νὰ ἦσαν κτισμένες καὶ οἱ
Ἄρναία καὶ ἡ Αὐγαία πρὸς συμβιβασμὸν μετωνόμασε τὴ κωμόπολις
Ἄρναία ν' ἀφοῦ ἔνωσε τὴ συλλαβὴ Ἄρν- τῶν Ἄρνων μὲ τὴν κατάλη-
ξιν αἰα τῆς Αὐγαία.

Αὐτὰ βέβαια ὄλα ὑποθετικά.

Καὶ κάτι ἄλλο. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρναίας γιὰ τὰ ὑπάρχοντα στὸ λόφο τοῦ Ἄη Λιά κτίσματα λένε πὼς ἦταν κάστρο. Θρυλεῖται δὲ γιὰ τὸ κάστρο τοῦτο, ἡ γνωστὴ πανελληνία παράδοση τοῦ Κάστρου τῆς Ὠρηᾶς μὲ τὸ σχετικὸ δημοτικὸ τραγούδι, ποὺ τραγουδιέται στὴν Ἀρναία ὡς τὰ σήμερα. Λέει ἡ παράδοση: "Ὅταν οἱ Φράγκοι κρατοῦσαν τὴν Ἑλλάδα, ἡ περιφέρεια τῆς Ἀρναίας ἀποτελοῦσε μικρὸ φέουδο μὲ πρωτεύουσα τὴν ὑποτιθέμενη πόλη Αὐγαία. Μετὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐδῶ περιοχῆς, τὸ φέουδο παραχωρήθηκε σὲ Ἕλληνα ἡγεμόνα ποὺ πῆρε τὸν τίτλο τοῦ βασιληᾶ. Τὸ κάστρο τοῦ Ἄη Λιά ἦταν ἀκρόπολις τῆς Αὐγαίας. Κι ὅταν ἀργότερα καταλύθηκε ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, οἱ Τούρκοι θέλησαν νὰ πάρουν καὶ τὴν Αὐγαία ποὺ τὴν υπεράσπιζε ὁ ἡγεμόνας βασιληᾶς. Αὐτὸς κλείσθηκε στὸ κάστρο τοῦ λόφου κι ἀπὸ κεῖ ἀμύνονταν. Τὸ κάστρο εἶχε βαθιεῖς στοῖς μέσα στὶς ὁποῖες κατέφυγε καὶ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια. Ἡ παράδοση φέρνει τὴ βασιλοπούλα πολὺ ὄμορφη καὶ κάτοχο χρυσοῦ ἀργαλειοῦ στὸν ὁποῖο ὕφαινε καὶ φύλαγε στὶς ὑπόγειες στοῖς τοῦ κάστρου καὶ σὲ σημεῖο γνωστὸ μονάχα σ' αὐτὴν. Ὅμως στὸ κάστρο ποὺ κλείστηκαν οἱ πολιορκημένοι δὲν εἶχε νερὸ. Ἐνας ὑπόγειος μυστικὸς δρόμος ὄδηγοῦσε ἔξω. Μιὰ μέρα ἡ βασιλοπούλα πῆρε τὴ στάμνα τῆς μαζί μὲ τὸ πλέξιμό τῆς καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν ὑπόγειο μυστικὸ δρόμο, βγήκε ἔξω νὰ φέρῃ νερὸ ἀπὸ τὴν κρυφὴ πηγὴ. Δείχεται καὶ σήμερα ἡ πηγὴ αὐτὴ σὲ μικρὴ ἀπόσταση καὶ λέγεται τ' Καρακαντὰ ἡ βρύσ'. Ἐφτάσε ἀπαρατήρητη στὴν πηγὴ, γέμισε τὴ στάμνα τῆς κι ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο γύρισε στὴν ὑπόγεια κατοικία τῆς. Συνέβη ὅμως τ' ἀναπάντεχο. Καθὼς ἐπέστρεφε τῆς ἔπεσε τὸ κουβάρι μὲ τὸ νῆμα ποὺ ἔπλεκε ἔξω ἀπὸ τὴν κρυφὴ εἴσοδο καὶ ξετυλίχθηκε ὡς τὸ κέντρο τῆς στοῖς. Κατὰ μοιραία σύμπτωση Τούρκοι περνώντας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μυστικῆς εἰσόδου, ἀντελήφθησαν τὸ νῆμα, τὸ ἀκολούθησαν καὶ ἀνακάλυψαν τὴν κρύπτη. Φυσικὰ μπῆκαν μέσα, τοὺς κατέσφαξαν καὶ γίνηκαν κύριοι τοῦ Κάστρου. Ὅμως τὸν χρυσὸν τὸν ἀργαλειὸ δὲν τὸν βρήκαν οἱ Τούρκοι. Βρίσκεται κατὰ τὴν παράδοση χωμένος καὶ θὰ κἀνῃ τὴν τύχη τοῦ ὁποῖος μπορέσῃ νὰ τὸν βρῇ. Νὰ γιὰτὶ ὀνομάσθηκε τῆς Οὐρηᾶς τοῦ Κάστρου (τῆς ὠραίας βασιλοπούλας τὸ κάστρο).

Καὶ τὸ σχετικὸ τραγούδι ἔχει ἔτσι:

Ἔσσα κάστρα κι ἂν εἶδα κι ἂν περπάτησα
 σὰν τῆς Οὐριᾶς τοῦ κάστρου, κάστρου δὲν εἶδα πιὰ
 μιουλυθουσκιπασμένο μαρμαρόχτισμα.
 Τούρκους τοῦ τρουγιουρίζει χρόνους δώδικα
 δὲν μποροῦν νὰ τοῦ πατήσουν τοῦ ρημόκαστρου
 μόν' ἓνα ὄμουρφου Τουρκάκι ρουδουμούστακου

βάνει γυναίκεια ρούχα κόρης πρόσουπου
 στού βασιληᾶ πηγαίνει σκῆμα ἔβανι.
 — Ν' ἀφέντη μ' βασιληᾶ μου κι πουλύχρουνη
 τοῦ κάστρου κι ἄν πατήσου τ' εἶν' τοῦ τάξιμού σ';
 — Χίλια ἄσπρα τῆ μέρα κι ἄλουγου καλὸ
 κι δυὸ σπαθιά ἀσημένια γιὰ τοὺν πόλιμου,
 Τοῦ κάστρου τρουγιουρίζει κι παρακαλεῖ:
 — Ἄνοιξι μι κι μένα τὴν οὐρφανή;
 — Νὰ ρίξουμι τσιγκέλια νὰ σὶ πάρουμι
 νὰ ρίξουμι κουφίνια νὰ σὶ πάρουμι.
 — Εἶν' τὰ ρούχα μ' σάπια κι ξισκίζουντι.
 Κι ἡ κόρ' ἀναστινάζει ἀπού μέσα ἀπ' τὰ γυαλιά
 — "Ἄνοιξι ἄνοιξι πόρτα σιδηρόπουρτα!
 "Ὅλ' ἔτριχαν στὰ γρόσια, στὰ γρόσια στὰ φλουριά
 κι τῶρημου Τουρκάκι στὴν κόρη στὰ γυαλιά.

— Ἄ γ ί α Π α ρ α σ κ ε υ ῆ: "Ὁμορφο ἔξωκκλήσι τῆς ὁμωνύμου Ἁγίας κτισμένο σὲ πεδινὴ τοποθεσία μέσα σὲ ὑπέροχο ἄλσος. Πανογυρίζει τὴν 25ην Ἰουλίου. Τῆ Τρίτη τοῦ Πάσια κατεβαίνει σ' αὐτὸ ὁ κόσμος τῆς Ἀρναίας καὶ χορεύει τὸ ἱστορικὸ τραγούδι «Π' ἀνάθεμά σι Κότσμαν» ἀναμνηστικὸ κατάλοιπο ἔθιμου τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Ἔθιμο καὶ τραγούδι βλέπε στὸ κεφάλαιο τῶν ἱστορικῶν τραγουδιῶν.

— Ἰ σ ι ῶ μ α τ α: Λόφος ψηλὸς νότια τοῦ χωριοῦ μὲ ὀροπέδιο (ἴσιωμα) στὴ κορυφή.

— Ἐ ν ἄ δ' κ α: Δασώδης ἔκτασις ὅπου φυτρῶνουν ἀφθονες ξυνήθρες.

— Ν τ ρ ι β ι ν ῖ κ ο υ ς (Δρεβενίκος). Δάσος ἀπὸ τὴ λέξη δ ε ρ β ἔ ν ι ποῦ σημαίνει ἐδῶ πολυσύχναστο μέρος. Καὶ πραγματικὰ τὸ δάσος αὐτὸ εἶναι πολυσύχναστο γιὰτὶ βόσκουν σχεδὸν ὅλα τὰ ζῶα, γίνεται ὑλοτομία δασικοῦ συγκροτήματος ποῦ ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπ' αὐτὸ τὸ δάσος καὶ διασταυρῶνεται πολλοὶ δρόμοι γιὰ τὰ γειτονικὰ χωριά.

— Κ α θ ἄ η ς (Καβάσης). Τοποθεσία σὲ δάσος ὅπου ἐπὶ Τουρκοκρατίας Τούρκος καθάσης δηλ. σωματοφύλακας.

Σ ο υ γ κ λ ι ἄ ν' (τοῦ): Ὀνομασία βουνοῦ μὲ κορυφή ὡς σουγκλί (σουβλί).

Γ ι ρ α κ ο υ φ ο υ λ ῆ ἄ (ή): Τοποθεσία στὶς πλαγιὰς τοῦ Χολομώντος ὄρους, σκοτεινὴ, δασώδης, κρημνώδης ὅπου ἀφθονοῦν φωληρὲς ἱεράκων (γερακιῶ).

Κ ο υ τ ο υ ρ λ ὸ π ι τ ρ α (ή): Βράχος μεγάλος, στρογγυλός, προεξέχων ἐπὶ τοῦ Χολομώντος. Κουτουρλός = στρογγυλός.

Φιδόκαστρο (τοῦ) ἐκ τῶν λέξεων φεῖδι - κάστρο. Τοποθεσία με πολλὰ φῖδια.

Βιτιτιά (ή): Τοποθεσία δάσους καστανῶν, ὅπου βρέθηκαν κατὰ καιροὺς Βενέτικα φλωριά.

Ὀύβρεϊκα λιβάδια: Ἐναπεπταμένη πεδινὴ τοποθεσία μεταξὺ Ἀρναίας — Παλαιοχωρίου. Ἡ ὀνομασία δόθηκε ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὅτε οἱ Ἑβραῖοι ἔμποροι τῆς Θεσσαλονίκης διενεργούσαν ἐμπορικὰς ἐργασίας ἐνταῦθα. Ὅταν περνοῦσαν ἀπὸ τὰ λιβάδια ποῦ τὰ ξεπέζευαν πάντοτε γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν καὶ βοσκῆσουν τὰ ὑποζύγια. Ἐξ αὐτοῦ πήραν τὸ ὄνομα Ἑβραϊκά λιβάδια.

Μπόζιας Λάκκα: Μικρὴ κοιλάδα με ἀγρούς ποῦ πήρε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, χήρα γυναίκα, Μπόζια ὀνομαζομένη ἔχτισε, στὴ κοιλάδα αὐτῇ, ὅπου ὅπου ἰδιόκτητοι ἀγροῖ τῆς, καλύθην στὴν ὁποία διέμενε τὸν περισσότερο καιρὸ τοῦ ἔτους.

Τ'δράκ'πατσιά (τοῦ δράκου ἢ πατημασιά). Τοποθεσία τῆς Ἀρναίας ὅπου ὑπάρχει πελωρία πέτρα (βράχος) ἰδοῦ φέρνει ἴχνος ὑπερφυσικοῦ πέλματος, ἀποδιδόμενον σὲ δράκοντα κατὰ παράδοσιν.

Κλιέφτς (ή): Τοποθεσία λίγο ἔξω καὶ νοτίως τῆς Ἀρναίας ὅπου προεπαναστατικὰ ἐφονεύθη ὑπὸ τοὺς Τούρκους ὁ κλέφτης καπετὰν Βασίλης (ἔρα ἱστορίαν του εἰς τὸ Κεφάλ. «Ἄσματα ἱστορικὰ» ἐὸ Καπετὰν Βασίλης».

ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ: Αἱ Κοινότητες κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ 1912 καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας χρόνους διωκοῦντο ὑπὸ τοῦ προέδρου κ,ο,υ,τ,ζ,ι,ά μ πα σ' ἢ μ ο υ χ τ ά ρ' καλουμένου καὶ τῶν κοινοτικῶν Συμβούλων ἀζάδισ (οἱ). Οὗτοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς συγκέντρωσιν μ.ι.ζ.λ.ί.σ' διὰ βοῆς. Μεγαλυτέρα σημασία ἐδίδετο εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ κοτζιάμπαση. Οὗτος δὲν ἐμισθοδοτεῖτο παρὰ τοῦ λαοῦ ἀλλ' ἐλάμβανε ποσοστὰ ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν δημοσίων φόρων οὓς ἐνήργει ἐν ἀπουσίᾳ τῶν δημοσίων εἰσπρακτόρων τ α ξ ι λ τ ά ρ δ ι ς καὶ ἀπὸ δῶρα εἰς χρήματα ἅτινα ἐλάμβανε ἀπὸ χορήγησιν πιστοποιητικῶν καὶ βεβαιώσεων. Ἡ θητεία του ἦτο ἀπεριόριστος ἐφ' ὅσον εἶχεν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ καὶ μόνον ὅταν ἤρετο αὐτὴ ἀντεκαθίστατο.

Ἄμα τῇ ἐκλογῇ του παρελάμβανε παρὰ τοῦ προκατόχου του σφραγίδα β ο ὕ λ α καὶ εὐθὺς περιεβάλετο με τὸ ἀξίωμα καὶ τὰ δικαιώματα. Εὐνόητον ὅτι ἡ ἐκλογὴ του ἐνεκρίνετο καὶ ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν. Τὴν σφραγίδα β ο ὕ λ α ἔφερε πάντοτε μαζὺ του κρεμασμένην διὰ κορδονίου ἐκ τοῦ τραχήλου του καὶ ἐντὸς τοῦ κόλπου του. Ἡ ὡς ἄνω ἐνέργεια ἀπετέλει τὸ ἔγγραφον πρωτόκολλον παραδόσεως καὶ παραλαβῆς. Τὴν παρέδιδε ὁμοίως εἰς τὸν διάδοχόν του.

Ἐξελέγοντο Κοινοτάρχαι ἄτομα κύρους καὶ διπλωμάται ἵνα συμβιθά-
ζουν τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ μὲ τὰς προθέσεις τοῦ κατακτητοῦ. Εἰς τὰς ἔδρας
τῶν Ἐπισκόπων ὑπῆρχεν ἡ Δ η μ ο γ ε ρ ο ν τ ῖ α ἀποτελουμένη ἐθ' ἡλικιω-
μένων σοβαρῶν καὶ σωφρόνων γερόντων, ἐκλεγομένων ἀριστίνδην παρὰ τοῦ
Ἐπισκόπου. Τὰ καθήκοντα τῆς Δημογεροντίας συνίσταντο εἰς τὴν παροχὴν
συμβουλῶν καὶ λύσιν τῶν γενικωτέρων ζητημάτων ἅτινα παρὰ τῶν τοπικῶν
Κοινοτικῶν Συμβουλιῶν τῆς περιφερείας δὲν ἐλάμβανον τὴν ἐμπρέπουσαν
λύσιν. Ἡ γενικὴ συνέλευσις τοῦ λαοῦ δι' ἐκλογὴν ἀρχόντων ἢ δι' ἄλλην αἰ-
τίαν ἐκαλεῖτο μ ι ζ λ ῖ σ'. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο διὰ βοῆς.

Ο ἰ κ ο υ τ σ ι α μ π α σ ῆ δ ι ς (μ ο υ χ τ ἄ ρ δ ι ς) ἀπένειμον ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ δίκαιον. Ὁ λαὸς ἀπέφευγε τὰ Τουρκικὰ δικαστήρια διὰ
πολλοὺς λόγους καὶ οἱ ἀντίδικοι, προσφεύγοντες εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοτζιάμ-
πασα καὶ τῶν ἀζάδων ἀπεδέχοντο τὴν ἀπόφασιν καὶ ἐξετέλουν ταύτην. Ἡ
Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ καλουμένη Ἐ φ ο ρ ε ῖ α ἐξελέγετο ὑπὸ τοῦ λα-
οῦ διὰ βοῆς εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου διὰ διοριστηρίου ἐγ-
γράφου. Αὕτη διεχειρίζετο καὶ διοικούσε, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἐπισκό-
που, τὰ ἐκκλησιαστικά, ἐνήργει διὰ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλων διδασκάλων
καὶ διορισμὸν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἐμισθοδοτεῖ ἐκ
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου τὸ διδακτικὸν προσωπικόν.

Συνήθως προσελάμβανε τοῦτως διδασκάλους ἐπὶ συμβάσει δι' ἐν μόνον
σχολικὸν ἔτος, μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δημογερόντων.

Ὁ Ἐπίσκοπος ἐπόπτευε τὰ σχολεῖα καὶ τὸ ἔργον τῶν διδασκόντων,
εἶχε τὸ δικαίωμα διορισμοῦ καὶ ἀπολύσεως αὐτῶν, καθὼς καὶ τοῦ κανονισμοῦ
τῶν ἡμερῶν καὶ ὥρῶν ἐργασίας τῶν σχολείων.

Παραθέτομεν κατωτέρω συμφωνητικὸν προσλήψεως εἰς τὸ δημοτικὸν
σχολεῖον Πολυγύρου, τοῦ ἐξ Ἀρναίας (Λιαριγκότης) Χαλκιδικῆς διδασκά-
λου Ἰωάννου Παρόδη Χίου κατὰ τὸ ἔτος 1832, ὡς ἔχει:

(Ἐπογραφή τοῦ Ἐπισκόπου Κασσανδρείας
ἐν καλλιτεχνικῷ συμπλέγματι δυσαναγνώστως)
Ὁ Κασσανδρείας ἐπιθεβαιοῖ

Οἱ ὑποφαινόμενοι Δημογέροντες, καὶ λοιποὶ πρόκριτοι καὶ κάτοικοι τῆς
χώρας Πολυγύρου δηλοποιούμεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν Συμφωνητικοῦ ἐγ-
γράφου, ὅτι συμφωνήσαμε μετὰ τοῦ ἐλλογιμωτάτου Διδασκάλου κυρίου Ἰω-
άννου Παρόδη Χίου, κατὰ τὰς ἀκολουθούσας συμφωνίας.

Α'. Ὅτι ὁ εἰρημένος Διδάσκαλος κύριος Ἰωάννης, ὡς παρ' ἡμῖν ἐκλε-
χθεὶς καὶ διωρσθεὶς διὰ τὰ μαθητεῦν τὰ παιδιά τοῦ τόπου ἡμῶν, θέλει μαθη-
τεῦν ταῦτα καθ' ὄλην τὴν ἔκτασιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας συμπεριλαμβανο-

μένων ὡσαύτως καὶ ἐκεῖνα τῶν εἰσαγωγικῶν ἀρχαρίων, τὰ ὁποῖα ἐπίσης θέλει μαθητεύη μὲ τοὺς πρὸς ταῦτα ἀνήκοντας τρόπους τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς.

Β'. Ὅτι διὰ τῆς πρὸς τὴν Νεολαίαν ταύτην τοῦ τόπου ἡμῶν μαθητεύσεώς του, ὑποχρεούμεθα νὰ δίδωμεν πρὸς τὴν Ἐλογιμότητά του τὸν χρονικὸν του μισθὸν γρόσια ὀκτακόσια ἀριθ. 800 ἐκ τῶν ὁποίων τούτων γροσίων θέλει τῷ δίδονται παρ' αὐτῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Νεολαίας τοῦ Σχολείου καθ' ἕκαστον μῆνα γρόσι. ἐξήκοντα ἕξι ἀριθ. 66 καὶ παράδες. . . ἀριθ. . . . μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἀποπληρώσεως τῶν 12 μηνῶν τοῦ ἔτους.

Γ'. Ὅτι ὅσοι μαθηταὶ ἐκ τῶν γειτνιαζόντων ἐπιχωρίων καὶ ἐξ ἄλλων ὁποιωνδήποτε μερῶν ἤθελον προστρέξουν εἰς τὸ ἐνταῦθα τῆς χώρας ἡμῶν σχολεῖον, διὰ νὰ μαθητεύωνται παρὰ τοῦ Διδασκάλου ἡμῶν τούτου κυρίου Ἰωάννου οἱ τοιοῦτοι θέλουν συμφωνοῦν ἰδιαιτέρως μετὰ τοῦ Διδ. διὰ νὰ παραδέχωνται εἰς τὸ Σχολεῖον μετὰ τῶν ὁποίων ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἔχει καμμίαν μέθεξιν συμφωνίας.

Δ'. Ὅτι δύο οἰκίαι μίαν μὲν διὰ νὰ κατοικῆ φαμελικῶς ὁ Διδ. καὶ ἄλλη διὰ νὰ μαθητεύωνται οἱ παῖδες, ὑποχρεοῦται ὁ τόπος ἡμῶν διὰ νὰ τὰς φροντίζῃ, καὶ νὰ συνενοῆται μετὰ τῶν κυρίων τούτων τῶν οἰκιῶν, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται ὁ Διδ. τὸ καθόλου.

Ε'. Ὅτι ὁ εἰρημένος Διδάσκαλος κύριος Ἰωάννης θέλει μείνῃ ἀνενόχλητος καὶ ἀκαταζήτητος ὑφ' ὅλας ἐκείνας τὰς συμμιπτούσας εἰς τὴν Πατρίδα ἡμῶν κοινὰς Βασιλικὰς φορολογίας, χρέη τε καὶ λοιπὰ μεθ' ὅλην τὴν ἐνταῦθα εὐρισκομένην ἀκίνδυνον ἰδιοκτησίαν του, καὶ καθ' ὅλην ἐκείνην τῆς ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας του προσεπιτιζομένην ἀπόλαυσιν, ἐκτὸς τοῦ χειρατζίου τὸ ὁποῖον θέλει ἀνταποκρίνεται.

Εἰς ἕνδ' εἰξιν οὖν ἀσφαλείας, ἐγένοντο δύο ὅμοια τῆς συμφωνίας ἐνυπόγραφα, κατακρατοῦν ἕκαστον μέρος ἀνὰ ἓν, ἵνα ἔχῃσι τὸ κύρος διὰ παντός.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ α' Σεπτεμβρίου 1832.

Ὁ Διδ. Ἰωάννης Παρόδης Χίος δεξιοὶ τὰ ἄνωθεν

»Γιαννάκης Κύρης ὑποφένομε προεστῶς

»μηχαλὶς μαρέτης ὑποφένομε

»Θεοδοσίς Ἰοάνου ὑποφένομε

»γιαργὸς Τζολὰ ὑποφένομε

»Ἀγγελίς λαβενίσιος ὑποφένομε

Γιοργακὶς νικολαοῦ ὑποφένομε

»Γεώργιος Στάμου ὑποφένομε

(Σ η μ . Ἐκ τοῦ ἀρχείου οἰκογενείας Ἀλεξάνδρου ἐν Ἀρναίᾳ).

(Ἔτερα τρία συμβόλαια ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ἱ. Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὀρους).

Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὀρους ἐπιθεβαιοῖ

Συμβόλαιον

Δι' οὗ δηλοῦται ὅτι οἱ Ἔφοροι τῶν σχολείων Λιαριγκόθης καὶ ἡ κ. Ἀναστασία Κωνσταντίνου συνέθετο τὰ ἐξῆς:

Α'. Ἡ κ. Ἀναστασία Κωνσταντίνου ἀναλαμβάνει ἵνα διδάξῃ εἰς τὸ ἐνταῦθα Νηπιαγωγεῖον κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1884 συμφώνως τῷ προγράμματι τῶν ἐν Θεσσαλονίκη νηπιαγωγείων καθ' ὅσον ἡ κατάστασις τοῦ σχολείου καὶ ὁ χρόνος ἤθελεν ἐπιτρέψει τοῦτο. Συνάμα δὲ ἀναλαμβάνει ἵνα διδάσκῃ εἰς προσδιορισμένην ὥραν ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς σχολείοις τῆς κοινότητος διδασκομένης μαθητρίας χειροτεχνίαν.

Β'. Ἡ Ἐφορεία μετὰ τῆς Κοινότητος Λιαριγγόθης ὀφείλει νὰ ἀποτίσῃ τῇ νηπιαγωγῇ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς λίρας ὄθωμ. τεσσαράκοντα (40) πληρωτέας ἀπὸ τοῦ Ταμείου τῆς Ἐφορείας κατὰ τριμηνίαν

Γ'. Ἡ ἔναρξις τῶν μαθημάτων γενήσεται τὴν α'. 7)θρίου 1883 αἱ δὲ ἐνιαύσιοι ἐξετάσεις (καὶ παύσεις) γενήσονται δημοσίως τὴν 30ην Ἰουνίου τοῦ 1884. Ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο δύο ὅμοια ὑπογραφέντα ἀμοιβαίως παρὰ τῶν συμβαλλομένων μερῶν.

Ἐν Λιαριγγόθῃ τῇ 12 Ἰουλίου 1883

Οἱ Ἔφοροι

Νικόλαος Κοτζιάνης

Ἀναστάσιος Σαραφίανου (Σφραγίς)

Νικόλαος Μπάλλας

Μανασῆς Ἰωάννου

Γεώργιος Δ. Μήτσιου

Ἐλαβον ὅλον τὸν μισθὸν συμφώνως τῆς τριμηνίας.

τῇ 10 Ἰουλίου 1884

Ἡ διδασκάλισσα

Ἀναστασία Κωνσταντίνου

(Σφραγίς) Ἱερά Ἐπισκοπὴ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὀρους

Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὀρους Ἱλαρίων ἐπιθεβαιοῖ

Συμβόλαιον

Μεταξὺ τῶν ὑπογεγραμμένων κυρίων Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Λιαριγγόθης ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Διδασκάλου καὶ ψάλτου κ. Κωνσταντίνου Πετρίδου ἀφ' ἑτέρου συνεφωνήθησαν τὰ ἀκόλουθα.

Αον. Οί ύπογεγραμμένοι κύριοι Ἔφοροι διαρίζουσι διευθυντὴν τῶν Σχολείων καὶ ψάλτην τῇ ἐκκλησίᾳ ρηθέντα διδάσκαλον Κωνσταντίνου Πετρίδην δὴ ἔν σχολικὸν ἔτος ἀρχόμενον τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1897 καὶ λήγον κατὰ τὸ τέλος Ἰουνίου 1898.

Βον. Συμπόσχονται οἱ ύπογεγραμμένοι κύριοι ἔφοροι ἀμοιβαίᾳς καὶ ύπὸ εὐθύνην ἑαυτῶν ύποχρεοῦνται νὰ πληρώσωσι εἰς τὸν κ. Κωνσταντῖνον Πετρίδην λίρας Τουρκίας τεσσαράκοντα ἔξ (46) ἀπέναντι τῆς διδασκαλικῆς καὶ ψαλτικῆς αὐτοῦ ἐργασίας, ὡς καὶ τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν ἐκ τριῶν τῆς διδασκαλίας δίσκων.

Γον. Ἡ πληρωμὴ τῶν ἄνω χρημάτων γενήσεται κατὰ μῆνα.

Δον. Ὁ δὲ κ. Κωνσταντῖνος Πετρίδης ἀποδέχεται νὰ ἐργασθῆ ὡς διευθυντῆς τῶν σχολῶν καὶ ψάλτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ δραστηριότητος.

Οἱ Ἔφοροι

Τ.Σ.

Ἑλληνικὰ Σχολεῖα

Λιαριγγόβης

Γεώργιος Δ. Μήτσιου.

Ἰωάννης Ἀθανασίου.

Παναγιώτης Παπαγγέλου

Βασίλ. Χρήστου.

Ἔλαβον ὀλόκληρον τὸν ἄνω μισθὸν μου καὶ ἐξόφλησα σήμερον. . .

Ἐν Λιαριγγόβῃ τῇ 3ῃ Αὐγούστου 1898

Κ. Πετρίδης

Συμβόλαιον

Διὰ τοῦ παρόντος συμβολαίου δῆλον γίνεται ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ ἀξιότιμοι κ.κ. Ἔφοροι τῶν Σχολῶν Λιαριγγόβης, ζ' ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ κ. Βασίλειος Σιωνίδης ἐκ Βογδάντσας συνεβάλοντο ἐπὶ τοῖς ἐξῆς:

α'.) Ὁ μὲν Βασίλειος Σιωνίδης ἀποδέχεται νὰ διδώξῃ ἐν τῇ Σχολῇ Λιαριγγόβης ὡς δεῦτερος διδάσκαλος ἐπὶ ἔν ὀλόκληρον σχολ. ἔτος 1891 - 1892 ἐκπληρῶν τὰ διδασκαλικά αὐτοῦ καθήκοντα μετὰ ζήλου καὶ εὐσυνειδησίας, ἀναλαμβάνων ἅμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Τουρκικῆς γλώσσης.

β'.) Ἡ δὲ κοινότης Λιαριγγόβης ύπόσχεται νὰ πληρῶσῃ δίδακτρα τῷ διδασκάλῳ ταύτῳ λίρ. Ὁθωμ. εἴκοσιν ἔξ (ἀριθ. 26) ἔξ ὧν τὸ ἀνάλογον κατὰ τριμηνίαν θέλει πληρωθῆ πλὴν τῆς τελευταίας ἡτις θέλει πληρωθῆ ἅμα τῇ λήξει τῶν ἐξετάσεων.

Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ συνε τάχθη τὸ παρὸν εἰς διπλοῦν ἐπικεκυρωμένον

καὶ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῶν Σχολείων ἁγίου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους κ.
Ἰλαρίωνος καὶ ὑπὸ τῶν ἀξιολόγων Ἐφόρων τῆς ρηθείσης κοινότητος.

Ἐν Λιαριγγόβη τῇ 5ῃ Αὐγούστου 1891

Ὁ διδάσκαλος
Βασίλειος Σιωνίδης

— Ὑπῆρχον κτήματα τῆς Κοινότητος καὶ Ἐκκλησίας βακούφικα λεγόμενα, τὰ ἔσοδα τῶν ὁποίων, ἢ μὲν πρώτη διέθετε διὰ τὰς κοινοτικάς ἀνάγκας, ἢ δὲ δευτέρα διὰ τὰς ἐκκλησιαστικάς καὶ τὴν διατήρησιν καὶ λειτουργίαν τῶν σχολείων.

— Διὰ τὴν ἀγροτικὴν ἀσφάλειαν οἱ κτηματῖαι ἐξέλεγον καὶ προσελάμβανον τοὺς ἀγροφύλακας μπιχτσῆδισ τοὺς ὁποίους ἐμισθοδότην με εἶδος (σιτηρά).

— Ὁ Κοτζιάμπας (Μουχτάρς) εἶχεν ὡς κοινοτικὸν κλητήραν τὸν λεγόμενον προυτόϊρουν ὅστις ἐξετέλη καὶ χρέη κήρυκος μισθοδοτούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Τὰς ἀνακοινώσεις ἔκαμνε μόλις ἐνύκτωνε ὁπότε συνεκεντρόνοντο καὶ οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὰς ἀγροτικάς τῶν ἀσχολίας, ὡς ἐξῆς: Μετέβαινε εἰς δύο ἢ τρία ὑψηλότερα σημεῖα τοῦ χωρίου καὶ με στεντορεῖαν φωνὴν ἤρχιζε τὴν ἀνακοίνωσιν: «Ἄκου τι χώρασα... τὰδε... τὰδε... καὶ κατέληγε: νὰ ξέρητι ἔϊνκ...»

— Τὰς κατασχέσεις ἐξετέλη ὁ Κοτζιάμπας κατ' ἐντολὴν τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν.

— Τὰ ἀμπέλια ἐφύλαττον οἱ ἐπὶ τούτῳ διοριζόμενοι Ντ.ρ.α.γ.ἁ.τι.ς.

— Διὰ τὴν ὑδρονομίαν ποτίσματος τῶν περιβολικῶν διωρίζετο ὁ Νιρατζ.ῆς μισθοδοτούμενος εἰς εἶδος ὄσπρια καὶ καλαμπόκι ἀναλόγως τῆς καλλιεργηθείσης παρ' ἐκάστου ἐκτάσεως.

— Διὰ τοὺς ἱερεῖς, ἢ εἰσφορὰ ἀπὸ σιτᾶρι παπάδ' κκα καλουμένη, κάθε δέ ἀντρόγυνο νέον ὑπεχρεοῦτο νὰ καταβάλλῃ εἰσφορὰν εἰς χρέμα διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν τὸ στιφανιάτικου.

— Εἰς τὸν σιδηρουργὸν οἱ γεωργοὶ εἰσέφερον δι' λόκληρον τὸ γεωρικὸν ἔτος ἀντίτιμον εἰς εἶδος γιὰ τοῦ μουχάν'. Οὗτος ὑπεχρεοῦτο νὰ ὀξύνῃ τὰ ὑνία ὁσάκις προσεκόμιζαν ταῦτα οἱ γεωργοί. Μουχάν' καλεῖται ὁ φυσητῆρ τοῦ σιδηρουργοῦ καὶ γενικὰ τὸ ἐργαστήριόν του.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ὁ πατὴρ ἀποκαλεῖται: πατέρας, μπαμπᾶς καὶ παλαιότερον ἢ ἀ.φ.ἐ.ν.τ.ς. Ἡ μήτηρ: μητέρα, μάνα, μάνη (ἱερ.) μ.ά, μ.ά-

μ.α,μ.ά. Ὁ πάππος: παπποῦς, γέρους. Ἡ μάμμη: γιαγιά, μανάκα, μανιά, μάκα, μάκου, γριά. Ὁ θεῖος: μπάρμπας, θεϊός. Ἡ θεία: θειά, θείτσα, τσάτσα. Ὁ ἀνάδοχος: νούρους, νουνός. Ἡ ἀνάδοχος: νούνα, νουνά, νανά.

Ὁ ἔχων ἀνάδοχον: κουμπάρος.

Ὁ σύζυγος προσωνυμεῖται ὑπὸ τῆς γυναικὸς ὅταν ὀμιλεῖ περὶ αὐτοῦ πρὸς τρίτον πρόσωπον: ἡ πατέρα μας. Προσφώνησις πενθεροῦ ὑπὸ νύμφης: πατέρα. Τῆς πνευθεράς: μάννα, τοῦ ἀνδραδέλφου: ἀντρά-διρφι, τῆς ἀνδραδέλφης: ἀντραδέρφ'. Τὰ πενθερικά, καὶ οἱ ἀνδραδέλφοι προσφωνοῦν τὴν νύμφην τῆς: νύφ'. Ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς Δύο ἄνδρες ἔχοντες γυναικας δύο ἀδελφὰς προσφωνοῦνται μεταξύ των. μ.π.α-τζιανάκ' (σύγγαβρος) Οἱ συγγενεῖς τῶν δύο συζύγων σμπέθιρι καὶ σμπιθέρα, ὅλοι δὲ μαζὺ ἀποτελοῦν τὸ σμπιθεριακό.

Ἡ σύζυγος λαμβάνουσα σύζυγον χῆρον δευτερόγαμον ἀποκαλεῖ τὴν ἀποθανούσαν σμύρσα.

ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

ΕΝ Τῶ ΟΙΚῶ: Ἡ γέννησις θήλεος θεωρεῖται ἀτυχία ἐν τῷ οἴκῳ καὶ προκαλεῖ θλίψιν. Χαρακτηριστικῶς λέγεται ὅταν γεννᾶται θῆλυ: κλαί' τὰ κираμίδια. Οἱ γονεῖς παλαιότερον ἔπρεπε νὰ ὑπανδρεύσουν τὰς θυγατέρας των εἰς ἡλικίαν 8 - 20 ἐτῶν. Κόρη 25 ἐτῶν μὴ ὑπανδρευθεῖσα εἰσέτι ἐθεωρεῖτο ὅτι εἰσῆρχετο εἰς τὸ στάδιον τοῦ γεροντοκορισμοῦ.

Δὲν ἐλαμβάνετο καὶ πολὺ ὑπ' ὄψιν ἡ θέλησις τῆς κόρης διὰ σύναμιν γάμου.

Κόρη ἀκολουθοῦσα τὸν ἐκλεκτὸν τῆς ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν γονέων, ἀποξενούται, δὲν τῆς δίδεται προίκα, κατακρατεῖται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ρουχισμὸς τῆς.

Γυναίκα ἄτεκνος ἀποκαλεῖται ὑβριστικῶς ἄκληρ'.

Ἡ γυναίκα παλαιότερον καὶ ἐν τινι μέτρῳ καὶ σήμερον δὲν εἶχε γνώμην ἔναντι τοῦ ἀνδρός, οὔτε ὄνεμιγνύετο εἰς τὰ σχέδια ἐργασίας του, περιοριζομένη εἰς τὰ τοῦ οἴκου τῆς.

Ὅταν φιλοξενεῖται ξένος ἡ γυναίκα δὲν παρακάθεται εἰς τὴν τράπεζαν ἀλλὰ ὑπηρετεῖ, θεωρούμενον τοῦτο πλεόν τιμητικὸν διὰ τὸν ξένον.

ΕΝ Τῆ ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Μόνη δὲν ἐξέρχεται εἰς περίπατον ἢ ἐπίσκεψιν. Κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐκκλησιαζόμεναι αἱ γυναῖκες ἴσταντο ἄλλοτε μόνον εἰς τὸν γυναικονίτην. Κατὰ τὴν προσκύνησιν ἀγίων εἰκόνων, διανομὴν ἀντιδώρου, ἔξοδον ἐκ τῆς ἐκκλησίας, λιτανείας καὶ πομπάς, ἔπονται τῶν ἀνδρῶν. Ἐπιστρέφουσα τῆς ἐργασίας ἀκολουθεῖ τὸν ἄνδρα ἱππεύοντα, πεζή. Καὶ ἂν ἀκό-

μα ύπάρχη διαθέσιμον ζών τὸ θεωρεῖ ἐντροπὴ νὰ διέλθῃ τοῦ χωρίου ἔφιπτος. Ἀποφεύγει ἐπίσης νὰ διέρχεται ἐκ τῆς πλατείας τοῦ χωρίου ἔνθα τὰ καφενεῖα. Φορτῶνεται εἰς τὴν ράχην καυσόξυλα καὶ θάρη εὐρίσκεται αὕτη γενικώτερον εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἔναντι τοῦ ἀνδρὸς καὶ αἱ κοινωνικαί τῆς σχέσεις εἶναι περιορισμέναι.

Εἰς τὰς συναναστροφὰς ἀποφεύγει τοὺς μὴ συγγενεῖς ἄνδρας. Παλαιότερον κατὰ τοὺς δημοσίους χοροὺς ἐλάμβανε μέρος ὡσάκις τὸν χορὸν ἔσυρε πρῶτος συγγενῆς τῆς καὶ ἀπεχώρει εὐθύς ὡς ἔσυρε τὸν χορὸν μὴ συγγενῆς τῆς, ὡς ἐπίσης οὐδέποτε ἔσυρε πρῶτη τὸν χορὸν.

ΣΧΕΣΙΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΤΑΣ

Ὁ ἐργοδότης καλεῖται ἀφιντικό.

Ὁ ἡμερομίσθιος ἐργάτης ἀργάτς καὶ ἀργατίνα.

Ὁ ὑπηρετής καὶ μισθωτὸς δούλους καὶ στιχτός.

Οἱ ἡμερομίσθιοι προσλαμβάνονται μὲ ἡμεριμίσθιον μιρουκάματου καλούμενον, ἄνευ τροφῆς ὁπότε λέγεται ξίψουμε ἢ μετὰ τροφῆς ὁπότε τὸ ἡμερομίσθιον καθορίζεται ἠλαττωμένον.

Σχετικαὶ φράσεις: ἔχου ἀργάτ' ξίψουμε ἢ ἔχου ἀργάτ' κι τοὺν ταῖζου δηλ. μετὰ τροφῆς. Δίδεται ὅμως ἐργασία καὶ κατ' ἀποκοπὴν ξικουπῆς ἢ ἀργουλαβία.

Διὰ τὸν προσλαμβανόμενον νὰ φυλάττῃ ποίμνια κουπάδια ἀποκαλούμενον τζιόμπανου εἰς τὸ μίσθιον ὑπολογίζεται ἐκτὸς τῆς τροφῆς καὶ ἡ ὑπόδησις, συνισταμένη ἀπὸ τσαρούχια ἐκ δέρματος βοδῆς ἢ χοίρου.

Σχετικὴ φράσις: Στίχσι (δηλ. προσελήφθη βοσκὸς) 1000 δραχμὲς τοῦ μήνα κι τσαρούχια. Παλλάκις ὅμως εἰς τὴν συμφωνίαν δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ὑπόδησις (τὰ τσαρούχια) νὰ προέρχεται ἐκ μέρους τοῦ ἐργοδότη ὁπότε ἡ σχετικὴ φράσις ἔχει: Στίχσι 1500 δραχμὲς τοῦ μήνα κι τσαρούχια ἀπ' τ' πλάτη τ'. Τούτων ἡ θητεία εἶναι ἐξάμηνος μὲ ἀρχὴν ἐκάστου ἐξαμήνου τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ Ἅγιον Δημήτριον.

Χαρακτηριστικῶς τὴν ἡμέραν ταύτην λέγεται: Σήμιρα στ'χοὺν κι ξιστ'χοὺν, διότι ὁ προσλαμβανόμενος λέγεται στιχτός καὶ ἡ ἐνέργεια στ'χώ.

Οἱ ἐπαγγελματίαι μεταξὺ τῶν ἀποκαλοῦνται, ἰσνάφια καὶ οἱ γεωργοὶ τσιφτοῆδισ.

Ὅταν ποιμὴν ἀπωλέσῃ ἐξ ἐπιζωοτίας ἢ ἄλλης αἰτίας τὸ ποίμνιόν του ἢ ὁ μελισσοτρόφος τὰς κυψέλας του, τότε τὸ ἰσνάφι τοῦ δίδει ἕκαστος ἀνὰ ἓν ζῶον ἢ μίαν κυψέλιν δωρεάν.

Κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ ἰδίως τὰς πανηγύρεις κτηνοτρόφοι καὶ μελισσοτρόποι ἀφιερῶνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ζῶον ἢ κυψέλην.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν ἡμερομίσθιον ἐργάτην σημειούμεν καὶ τὰ ἐξῆς: Ἐργάζεται οὗτος κατὰ παλαιὰν συνήθειαν δέκα ἕως δώδεκα ὥρας μὲ δῖωρον μεσημβρινὴν ἀνάπαυσιν. Φράσις: Τώρα κάνουμε μισ'μέρ' δηλ. τώρα ἀναπαυόμεθα. Ἡ φράσις αὕτη ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν ὅτι γευματίζουσι.

Κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας γίνεται ἡμίωρος ἀνάπαυλα δι' ἀνάπαυσιν ἀλλὰ καὶ λήψιν ὀλίγης τροφῆς. Τὸ πρόδειπνον τοῦτο καλεῖται κουλατσιὸ ἢ κιντί.

Ἐπαγγελματικαὶ ἑορταί: Ἐκαστον ἰσνάφ' ἔχει καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν του ἑορτὴν. Αὕτη εἶναι ἐτησίαι καὶ συμπίπτει μὲ τὴν ἑορτὴν ἐνὸς Ἁγίου ὅστις θεωρεῖται καὶ προστάτης των. Τελοῦν κατ' αὐτὴν θείαν λειτουργίαν καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι πανήγυρις εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον αὐτοῦ. Ἡ συμμετοχὴ των εἶναι καθολικὴ καὶ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Δέχονται καὶ ἰδιαιτέρας ἐπισκέψεις κατ' οἶκον. Τοιαῦται εἶναι: Τῶν ὑποδηματοποιῶν ὁ Ἅγιος Σπυρίδων, τῶν γεωργῶν ἡ Ἁγία Κυριακὴ, τῶν κτηνοτρόφων ὁ Ἅγιος Μόδεστος, τῶν μελισσοτρόφων ὁ Ἅγιος Στέφανος, τῶν ξυλουργῶν ὁ Ἅγιος Παντελεήμων τῶν ραπτῶν ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος, τῶν κυνηγῶν ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος, τῶν ἰατρῶν οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανός.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ

APPABΩN: Ἡ μνηστεία συνιστάται οὕτω: Ἀφοῦ γίνῃ προηγουμένως ἡ συμφωνία συγκαταθέσεως, μεσιτεία τοῦ προξενητοῦ, τὸ θράδινον τοῦ Σαθβάτου, οἱ οἰκείοι τοῦ γαμβροῦ μετὰ τοῦ προξενητοῦ προσκομίζουσι τοῦ πανέρ' εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης μὲ τὰ σ'μάδια σημεῖα, δῶρα διὰ τὴν νύμφην. Ἐπιστρέφει δὲ ἐντὸς τοῦ ἰδίου πανερίου ἡ νύμφη δῶρα πρὸς τὰ πεθερικά, γαμβρὸν καὶ προξενητὴν ἀνὰ ἕν ζεύγος μαλλίνων καλτσῶν σκφοῦνια. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ προξενητοῦ συνίσταται εἰς ζεύγος καλτσῶν κατὰ τὴν μνηστείαν καὶ ἕτερον κατὰ τὸν γάμον.

Ὁ μνηστὴρ παλαιότερον ἐπεσκέπτετο τὴν μνηστὴν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος τὴν Κυριακὴν, ἡ δὲ μνηστὴ οὐδέποτε τοῦτον. Ὁ μνηστὴρ δὲν παρέμενε μόνος μετὰ τῆς μνηστῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὔτε ἐξήρχετο μετ' αὐτῆς εἰς περίπατον. Μόνον εἰς τὸν δημόσιον χορὸν ὅταν τὸν ἔσυρε πρῶτος, προσήρχετο ἡ μνηστὴ καὶ ἐχώρευε. Μετὰ τὸν χορὸν ἀπεσύρευε. Ἡ μνηστεία σήμερον γίνεται γνωστὴ εἰς τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἕξοδον κατὰ τὴν Κυριακὴν εἰς τὸ καφενεῖον, τοῦ ζεύγους συνοδευομένου ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀμφοτέρων, τὸ συμπιθριακὸν καλούμενον.

Ἡ μνηστεία λύεται διὰ λόγους τιμῆς ὡς καὶ μὴ καταβολῆς τῆς συμφωνηθείσης προικός. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐπιστρέφονται ἀμφοτέρωθεν τὰ σμάδια δηλ. τὰ δῶρα τὰ δοθέντα κατὰ τὴν μνηστείαν. Ἄλλοτε διαλύεται

καὶ διὰ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ χαρακτήρος. Παλαιότερον ἢ διάλυσις τοῦ ἀρραβῶνος ἐξ οἰασθῆποτε αἰτίας, εἶχε δυσμενῆ ἀντίκτυπον διὰ τὴν κόρην ἣτις δυσκόλως ἔπειτα εὗρισκε σύζυγον.

ΓΑΜΟΣ: Συνήθης ἡλικία τῶν νυμφευομένων παλαιότερον ἦτο 18 - 20 ἐτῶν. Ἀπὸ 25 ἐτῶν καὶ ἄνω δυσκόλως ἐνυμφεύετο κόρη. Δὲν εἶναι σύνηθες ἡ νύμφη νὰ ἔχη ἡλικίαν μεγαλυτέραν τοῦ γαμβροῦ παρὰ μόνον ὅταν αὕτη κατέχη μεγάλην προίκα. Τὰ θήλεα τέκνα πρέπει πρῶτον νὰ ὑπανδρευθοῦν καὶ κατόπιν τὰ ἄρρενα. Δυσκόλως προτιμᾶται πρὸς ὑπανδρεῖαν ἄρρην ἐφ' ὅσον ἔχει ἀδελφὴν ἀνύπανδρον.

Ἡ προικοδότησις τῆς κόρης συνίσταται εἰς εἶδη ρουχισμοῦ τὰ λεγόμενα προικιά, εἰς ἀκίνητα, ἰδίως χωράφια καὶ περιβόλια, εἰς ζῶα καὶ μετρητὰ χρήματα. Παλαιότερον δὲν ἐπροικοδοτοῦντο εἰς χρήμα παρὰ μόνον αἱ εὔποροι.

Τὰ γαμήλια δῶρα εἶναι: Κατὰ τὸν ἀσπασμὸν τῶν στεφάνων οἱ συγγενεῖς ἀμφοτέρων δωρίζουν κρεμώντας εἰς τὸ στήθος τοῦ νεονύμφου χρυσοῦ φλουρὶ τὴν δὲ πρῶτην ἐβδομάδα μετὰ τὸν γάμον συγγενεῖς καὶ φίλοι οἰκιακὰ σκευή. Χιρέτσα τὰ στέφανα εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἀσπασμοῦ τῶν νεονύμφων κατὰ τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου. Δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου τὴν Πέμπτην γίνεται κατ' ἔθιμον ἡ ἐπίδειξις, ἡ καταγραφή τῆς προίκας καὶ γράφεται τὸ προικοσύμφωνο. Θαγράψουμι τ' προίκα ἡ σχετικὴ φράσις. Εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔγγραφα τὰ ἀναγόμενα στὸ οἰκογενειακὸ δίκαιο. Ἐξακολουθοῦν νὰ συντάσσωνται παρ' ὄλον ὅτι ἔχασαν τὴν νομικὴν τους ἰσχύν. Τὸ προικοσύμφωνον φυλάσsetαι ἐπιμελῶς καὶ ἀπὸ τοὺς δύο συμβαλλομένους (γαμβρὸν καὶ γονεῖς τῆς νύμφης) ὡς οἰκογενειακὸν κειμήλιον. Ἔχει ἕναν ἰδιαιτέρον τύπον καὶ ὕφος εἰς τὴν σύνταξίν του ὅπερ διατηρεῖται ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια ἕως σήμερον. Τοῦτο μάλιστα ὅσον παλαιότερον τόσο προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου. Παρατίθενται εἰς αὐτὸ μικρολεπτομέρειαι μὲ ἀρκετὴ σοβαροφάνεια. Εἶναι συντεταγμένο μὲ περισσὴν ἀφέλειαν. Ἀποπνέει ὁμως σοβαρότητα καὶ πίστιν εἰς τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Παραθέτομεν ἐν ἀντιγράφῳ τιοῦτον τοῦ ἔτους 1883 εὕρισκόμενον εἰς τὸ ἀρχεῖον οἰκογενείας Γεωργίου Γκουινιώτη ἐν Ἀρναίᾳ:

Προικοσύμφωνον

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν προικοσυμφώνου γράμματος δῆλον γίνεται ὅτι ἐσυμφώνησα ἐγὼ ὁ Κωνσταντῖνος Λάμπρου μετὰ ἐδῶ κάτοικον Χριστόδουλον Γεωργίου Κλειδαρᾶ καὶ ἐνύμφευσά τὴν θυγατέρα μου Μαρίαν.

Πρῶτον εὐχομεν ἐκ ψυχῆς τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς δώσῃ ἀγάπην εὐτεκνίαν μακροημέρευσιν καὶ μετὰ ταῦτα βασιλείαν οὐράνιον.

Δίδω εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς περιουσίας μου τὰ ἀκόλουθα ὡς γράφονται κάτωθεν μὲ πάσαν μου προαίρεσιν:

Μία σκουρτέλα καλή γούνινη	Γρόσια	400
Μία τσέργα καλή δκ. 6		300
Μία θελέντζα καλή		200
Δύο κιλίμνια μικρὸ καὶ μεγάλο		200
Τρία καβάδια φουρέματα		900
Τρία καβάδια σπιτικά		600
Ἔνα κιαζὶ μὶ τσικμές' καβάδι		250
Ἐννηὰ ὑποκάμισα καλὰ		800
Ἰοκτὼ πουδιές καλές		160
Δυὸ πουδιές ἀγουραστές		60
Ἰοκτὼ μανδήλια ἄσπρα		200
Ἰοκτὼ μανδήλια παρδαλὰ		300
Τέσσερις τάβλις καλές		200
Τρία μισάλια		80
Δυὸ τρόκνις		70
Ἰοκτὼ ροῦτις		150
Ἔνα λιμπατὲ τσάχα γούνινο		120
Δέκα ζιβγάρια σκουφούνια		200
Δέκα τρία προσκέφαλα ἀπὸ τὴν ἀγορὰ		450
Ἔτερα ὑποκάμισα καὶ σῶβρακο		150
Τρία σῶβρακα		100
Ἔτερα δῶρα διὰ τὸν γάμον		100
Ἔνα σεντούκι διὰ τὰ ροῦχα		150
	—	
	Γρόσια	6.140

Ταῦτα ὅλα τὰ γεγραμμένα τὰ ἔδωσα μὲ πάσαν εὐχαρίστησιν δὲν ἔχει εἰς τὸ ἔξῃς νὰ ζητήσῃ τὸ παραμικρὸν ἐπειδὴ ἔλαβε τὸ δίκαιόν της καὶ αὐτὴ καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ μου.

Ἐγὼ ἡ Μαρία Κωνσταντίνου ἔλαβα τὰ ἄνωθεν γεγραμμένα καὶ εἰς τὸ ἔξῃς δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ ζητήσω ἀπὸ πατρικὴν μου κληρονομίαν οὔτε ὀβολὸν καὶ διὰ τὸν ἀγράμματον ὑπογράφομαι διὰ χειρὸς τοῦ Παπαγγέλου Δ. ἐγὼ δὲ θάζω τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ †

1883 Ἰαπριλίου 23 Λιαρίγγοβη

Κωνσταντῖνος Ἰαδάμου θεβαιῶ

Ἰαναγνώστης Κυρούδης γράψας ὡς μάρτυς

Ἄλλοτε συχνὰ ἐγένετο ἀπαγωγή κορασίδων ὡς ἔξῃς συνήθως. Κατὰ τὸν δημόσιον χώρον ὁ ἐνδιαφερόμενος ἤρπαζε τὴν ἐκλεκτὴν του τῇ συνδρομῇ φίλων ὠπλισμένων. Ἡ ἀπαγωγή αὕτη ἦτο ἀκουσία σκηνοθετημένη. Σχεδὸν πάντοτε βραδύτερον ἐγένετο ἀναγνώρισις τοῦ γάμου ἐκ μέρους τῶν γονέων.

Εἰς τὴν ἐρίπτωσιν τῆς ἀπαγωγῆς κατεκρατεῖτο εἰς ἀντίποινα ἢ εἰς ρουχισμόν προῖκα τῆς νέας, μέχρι τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ γάμου ὑπὸ τῶν γονέων, ὅποτε καὶ μόνον ἀπεδίδοτο.

Εἰς περίπτωσιν ἐγκαταστάσεως τοῦ γαμβροῦ εἰς τὸ σπίτι τῆς νύμφης σάγαμπρους, πρὸς ἀσφάλειάν του κάμνουν οἱ γονεῖς χαρτιὰ δηλ. συμβόλαια παραχωρήσεως τῆς περιουσίας των μὲ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις πραγματικοῦ τέκνου, μὲ ρητὴν ὑποχρέωσιν νὰ γηροκομήσῃ τὰ πεθερικά.

Διὰ τὴν ἐκποίησην τῶν προικῶν δὲν ἀπαιτεῖται συναίνεσις τῆς γυναικός, θεωρούμενα ταῦτα ὡς προσωπικὴ περιουσία τοῦ ἀνδρός. Ταῦτα κατ' ἔθιμον καὶ κατὰ παράδοσιν.

Υἱοθεσία: Γίνεται εἰς περίπτωσιν μὴ ἀποκτήσεως τέκνων. Ἀποκαλεῖται ψυχοπαῖδ' ἢ παραπαῖδ'.

Ἀδελφοποιΐα: Ἐπτὰ ἄνδρες συνδεόμενοι διὰ στενῆς φιλίας καὶ μὴ ἔχοντες συγγενικὴν τινὰ σχέσιν μεταξύ των γίνονται σταυραδέλφια συνδέονται δηλ. δι' ἀδελφοποιίας, μὲ συγγένειαν τοιαύτην ὥστε ἴφτὰ ζυνάρια (ἑπτὰ ζωνάρια) κατὰ τὸ λεγόμενον δηλ. ἑπτὰ βαθμοὺς συγγενείας μετ' αὐτοὺς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν. Γίνονται δὲ νομίμως σταυραδέλφια ὡς ἑξῆς: Μεταβαίνουν καὶ οἱ ἑπτὰ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Βατοπεδίου, ἣτις κατέχει τὴν Ἁγίαν Ζώνην τῆς Θεοτόκου καὶ ἰς ἱερεὺς ἀφοῦ τοὺς ἀλέσῃ νὰ δηλώσουν καὶ ὀρκισθῶν ὅτι θὰ εἶναι εἰς τὸν ἕλλον ἀδελφοί, τοὺς περιτυλίσει μὲ τὴν Ἁγίαν Ζώνην καὶ ἀναγινώσκει σχετικὰς εὐχάς.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Τὰ τέκνα κληρονομοῦν ἐξ ἴσου, πλὴν τῶν θηλέων τὰ ὅποια ἐφ' ὅσον ἐνυμφεύθησαν καὶ ἐπροικίσθησαν δὲν ἔχουν οὐδεμίαν κληρονομικὴν ἀπαίτησιν. Τοῦτο ἄλλως τε σαφῶς καὶ ρητῶς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ συντασσόμενα προικοσύμφωνα. Τοὺς γονεῖς θανόντας χωρὶς ἄρρενα, κληρονομοῦν αἱ θυγατέρες. Ζῶντος τοῦ πατρὸς διαμοιράζεται συνήθως ἡ πατρικὴ περιουσία καὶ ἡ κρατοῦν μερίδιον ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἀναλαμβάνει τὴν διατροφήν εἰς τῶν υἱῶν ὅστις καὶ θὰ κληρονομήσῃ τὸ μερίδιον τῶν γονέων ἢ διαμοιράζεται ἐξ ἴσου ἀπαντα ἢ περιουσία εἰς τὰ ἄρρενα τέκνα ἅτινα ὑποχρεοῦνται κατὰ μῆνα καὶ ἐκ περιτροπῆς νὰ διατρέφουν καὶ συντηροῦν αὐτοὺς. Ἡ κληρονομία θανόντος ἀτέκνου καὶ μὴ ἔχοντος συγγενεῖς, περιέρχεται στὸ βακοῦφ' (ἐκκλησίαν).

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κατάρα: νὰ ρ'μάξιν κιν ἂ γέν' βακοῦφκα. Πολλὰ ζητήματα τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου λύονται παρὰ διαιτητῶν ὀριζομένων ὑπὸ τῶν διαδίκων. Τὰ ἀκίνητα διανέμονται παρ' αὐτῶν δὲ λαχνίσματος τὸ ἀποτελεσμα τοῦ ὁποίου θεωρεῖται τελεσίδικον. Τὸ λάχνισμα καλεῖται τσιόπ'.

Φράσις: Ἐρξαμι τὰ κτήματα τσιόπ'.

Ἡ κληρονομηθεῖσα περιουσία διανέμεται καὶ βάσει διαθήκης ἣτις καλεῖται χαρτὶ ἦν οὗτος συντάσσε ἀνεπισήμως ἐφ' ἀπλοῦ εἰς ἣν προσυπογράφουν ἐνίοτε καὶ μάρτυρες, γενόμενοι καὶ ἐκτελεσταὶ ταύτης. Ὅταν τις καταλείπη διὰ διαθήκης τὰ κτήματα εἰς θετὸν υἱὸν ἢ ἄλλον μὴ συγγενῆ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν σὺντηρήσεώς του κατὰ τὰ γηρατεῖα, συνηθίζεται ἡ φράσις: τᾶκανι ἔπου πάνου τ' δηλ. τοῦ τὰ ἔγραψε

Τὰ διανεμόμενα μετὰ τὸν θάνατον ἀκίνητα μεταξὺ ἀδελφῶν ἢ συγγενῶν ἐξασφαλιζονται καὶ διὰ συντάξεως σχετικῶν διανεμητηρίων ἐγγράφων.

Παραθέτομεν κατωτέρω τρία τοιαῦτα ἐκ τοῦ ἀρχείου οἰκογενείας Γεωργίου Γκουνιώτη ἐν Ἀρναίᾳ:

1873 Δεκεμβρίου 2

Συμφωνήσαμε Κωνσταντῆς καὶ Γιώργης καὶ Ἀντώνης καὶ λαχκίσαμε τὸν ἀμπελότοπο εἰς τὸ «Σταυρὸ» τὸ ἐπάνω μέρος πῆρε Κωνσταντῆς μὲ τὴν περασσιὰ τρία σκέλια καὶ μισὸ ὀλιγότερο ἀπὸ τ' ἄλλα τὰ μερίδια καὶ σήμερον εἶναι τέλειος νοικοκύρης.

- »Εὐθύμιος Νικολάου μαρτυρῶ
- »Γιάννης Δημητρίου μαρτυρῶ
- »Στέριος Γεωργίου μαρτυρῶ
- »Γιάννης Θεοδοσίου μαρτυρῶ
- »Βασίλης Χρήστου γράφας μαρτυρῶ
- Ἔτερον διανεμητηρίον

1869 Μαρτίου 30 ἐν Λιαριγκόδη

Οἱ ὑποφαινόμενοι Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος Νικολάου ἀποφασίσασαμε εὐχαρίστως καὶ ἀπαραδιάστως καὶ ἐμοιράσαμεν τὸν πατρικὸν μας ὀσπίτιον ὡς ἀκολουθῶς. Ττὸ ἐπάνω μέρος εἶναι ἐξουσιαστής ὁ Κωνσταντῖνος τοὺς δύο ὀντάδες τοὺς δὲ δύο τοῦ κάτουμ ἔρους ὁ Βασιλικός.

Τὸ κιλάρικι τὸ μικρὸν θὰ εἶναι μεσιακὸν καὶ εἰςτ οὖς δύο. Τὸ Νοικιαστὸν Ἐργαστήρον ἐπίσης καὶ αὐτὸ μεσιακὸν ἕως νὰ γίνῃ εὐκολία ἀπὸ τὸ ἴδιον κέρδος νὰ διορθωθῇ καὶ τὸ ἕτερον καὶ τότες θὰ ἔχη ὁ καθεὶς τὸ ἐδικὸν του ὀμοῦμὲ τοὺς ὀντάδες.

Δι' ὃ ἔγιναν δύο ὀμοια πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δύο μερῶν, κατ' ἐμπροσθεν τῶν ἀξιοπιστῶν μαρτύρων καὶ ὑποφαινόμεθα τὸ ἄναγκαῖον θέλει εἶναι καὶ διὰ τοὺς δύο χωρὶς πρόφασιν.

- »Γιάννης Δημητρίου μαρτυρῶ
- »Κυριάκος Παναγιώτη μαρτυρῶ
- »Δημήτριος Παναγιώτη μαρτυρῶ
- »Ἐγὼ ὁ Βασιλικὸς Νικολάου ἐμοιράσαμε μὲ τὸν ἀδελφὸ μου Κουσαντῆ καὶ δίνω τὸ τυχηρὸν μου εἰς τὸν ἀδελφόν μου

»Νικόλας Γιαννάκη μαρτυρώ
 »Λεωνίδας Α. Ζωγράφου γράψας μαρτυρώ.

Κατωτέρω καὶ ἀντίγραφον ἐτέρου ἐγγράφου τιτλοφορουμένου «Μαρτυρικὸν» ὅπερ ἀρακτηρίζει μὲν ἀσάφεια συντακτικὴ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου καὶ τοῦ δυσαναγνώστου, πλὴν δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος:

Μαρτυρικὸν προεστῶς γέροντες κι ἑπίλοιποι
 ραγιαδες ἀπὸ ἐμὲ τὴν Θωμαγῆ

»Μὲ τὸ παρὸν φανερόνομι ἐμεῖς οἱ ραγιαδες, ἀπὸ χωρίον Ἁγιον Βασίλειον ἰγὼ ἢ Θωμαγῆ τοῦ μακαρίτη Παραδείση καὶ ἐπίλοιποι ραγιαδες πίτροπος τῆς ἐκκλησίας βασιλικὰ ἐδῶ μὲ τὸ παρὸν τῆς φανερόνων ἰγὼ ἢ Θωμαγῆ διὰ τὸ ὀσπίτι τοῦ θείουμου Παπαγιωργάκη κι ἐγὼ μὴ ξέροντας. . . πὼς εἶναι πατρικὸν μου καὶ τῆς τὸ ἔγραψα κι πλήθηκη. . . πὼς πῆρα γρόσια διακόσια πὼς μ' ἔδουκιέτη γρόσια μὴ φόβον Θεοῦ κανιέναν παρὰ δὲν εἶδα στὸ χέρι μου ἰγὼ ἀφορισμὸν δὲν πῆρα. . . Τώρα θυμήθηκα ὅτι πὼς εἶνε τοῦ Παπαγιωργάκη δὲν παίρνου εἰς τὴν ψυχὴ μου ἐγὼμ ἰὰ φορὰ τραβῶ χέρι ἀπὸ τοῦ θείου τὸ σπίτι.

Ἔτ. 1848 Μαρτίου 12

μάρτυρας Βασιλικὸς ἑπίτροπος
 μάρτυρας Γιάννης Τζαούσης
 μάρτυρας Δημήτριος Στερβανούδης
 Κι ἐγὼ ἢ Θωμαγῆ μάρτυρας καὶ βεβαιῶνω.
 Ἐγὼ ὁ Παπαγεώργης γράψας καὶ μάρτυρας.
 Ἐτερον ἀντίγραφον διαθήκης μετὰ υἰοθεσίας.

(Τ.Σ.) Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους Παρθένιος ἐπιβεβαιοῖ. Ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας, ἀδαιρέτου καὶ Ὁμοουσίου Τριάδος. Οἱ ὑπογεγραμμένοι Γεώργιος Χρ. Μαρούσιος καὶ Δέσπω Γ. Τούμπα σύζυγοι, κάτοικοι Λιαριγκόβης, Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι καὶ ὑπήκοοι Ὁθωμανοί, μὴ γινώσκοντες τὸ τέλος τοῦ βίου ἡμῶν καὶ ἔχοντες ὑγιεῖς τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς ἡμῶν δυνάμεις ἐγνώμεν ἵνα ἀπὸ τοῦδε διαθέσωμεν τὴν περιουσίαν ἡμῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν βούλησιν καὶ ἀπόφασιν διὰ τῆς ἐγγράφου ταύτης διαθήκης ἡμῶν ὡς ἐξῆς:

Αὐν. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν νομίμων ἡμῶν γάμων δὲν ἔχομεν τέκνα νόμιμα, ὅπως μετὰ τὸν θάνατον ἀμφοτέρων κληρονομήσωσι τὴν ἡμετέραν περιουσίαν, υἰοθετῶμεν τὸν ἀνεψιὸν μας ΚωνσταντίνουΓ. Κυριάκον, κάτοικον Λιαριγκόβης, Χριστιανὸν Ὁρθόδοξον καὶ ὑπήκοον Ὁθωμανόν, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνακηρύττομεν καὶ ἀναγνωρίζομεν ὡς τὸν μόνον κληρονόμον ἡμῶν.

Βον. Εἰς τὸν κληρονόμον μας τοῦτον δηλ. τὸν Κωνσταντίνου Γ. Κυριάκον καταλείπομεν τὴν ἐν Ἰσθόρῳ ἰδιόκτητον ἡμῶν οἰκίαν, συγκεῖμένην ἐκ τριῶν δωματίων, ἐνὸς μαγειρείου, ἐνὸς μαγαζείου, τῶν ὑπογείων καὶ τῶν κηπαρίων καὶ τῶν ἐν τύλῃ ἐπίπλων.

Γον. Ὁ κληρονόμος Κωνσταντίνος Γ. Κυριάκος μετὰ τὸν θάνατον ἀμφοτέρων ἡμῶν θὰ γίνεταί τέλειος κύριος καὶ ἰδιοκτήτης τῆς εὑρισκομένης οἰκίας ὥστε ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἐνὸς ἐξ ἡμῶν, ἡ οἰκία θὰ ἀνήκει εἰς τὸν ἐπιζῶντα μόνον μετὰ τὸν θάνατον καὶ τοῦ ἐτέρου θὰ γίνῃ κάτοχος τῆς οἰκίας ὁ κληρονόμος μας.

Δον. Εἰς τοὺς ἐξ αἵματος λοιποὺς συγγενεῖς μας τοὺς θέλοντας νὰ διεκδικήσωσι δικαίωματα κληρονομίας συνεπεία τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου ἀφήνομεν εἰς ἐν ἕκαστον ἀνὰ δέκα (10) γρόσια ἀργυρᾶ.

Εον. Αὕτη εἶναι ἡ τελευταία καὶ ἀμετάσπρεπτος ἡμῶν θέλησις καὶ ἀπόφασις, ἣν ἀπαιτοῦμεν νὰ σεβασθῶσι πάντες οἱ οἰκεῖοι ἡμῶν.

Τοὺς πταίσαντας καὶ ὀπωσθήποτε θλάσαντας ἡμῶν συγχωροῦμεν ὀλοψύχως καὶ αἰτοῦμεν ἐπίσης συγγνώμην παρ' ἐκείνων, οὓς τυχὸν ἠδίκησαμεν ἢ ἐβλάψαμεν.

Ἐπὶ τούτοις συνετάχθη ἡ παρούσα διαθήκη ἡμῶν ἡ περιέχουσα πληρῆρει ἡμῶν γνώσει τὴν τελευταίαν ἡμῶν θέλησιν καὶ ἀμετάκλητον ἀπόφασιν καὶ ὑπεγράφη παρ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἀξιοπιστῶν μαρτύρων καὶ ἐπεκρωθή ὑπὸ τοῦ Πανιερωτάτου Ἁγίου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους κ.κ. Παρθενίου.

Ἐν Ἰσθόρῳ τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1909 - ἐνέα

Οἱ διαθέται

Γεώργιος Χρήστου Μαρουσοῦδης

Δέσπω Γεωργίου Χρ. Μαρουσοῦδη

Θυγατέραι Γ. Τούμπα ὡς ἀγράμματος κατ' αἴτησιν ὑπογράφομαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Δωροθέου ἐγὼ δὲ θέτω τὸ σημεῖον τοῦΤ ἰμίου Σταυροῦ ἄνω εἰς τὰ πούλια. (Θέσις Χαρτοσήμου)

Οἱ μάρτυρες

Κ. Γιάχαλους

Γιάννης Κ. Χασιάς

Δημήτρ. Ἀθ. Γραμμένου

Ἰ. Ἀστερίου Καταφυγιώτης

Χαρίσιος Ἀστερίου

Κατεχωρήθη ἡ παρούσα διαθήκη ἐν τῷ κώδικι τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγ. Ὁρους εἰς Σελ. 15 - 16.

Ἄριθ. Πρωτ. 31

Ἐν Λιαριγκόβη 2 Ἰουνίου 1909

Ὁ Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) Γ. Ζαχαριάδης

ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Σημεῖα κηριότητος ἀκινήτων (ἀγορῶν) εἶναι λίθοι ἐμπηγμένοι καλούμενοι σμάδια καὶ σύνουρα. Εἰς λειβάδια ἅτινα θέλουν νὰ διαφυλαχθῶσιν ἀπὸ βόσκησιν ξένων ζώων ἀνασηκώνονται κούκκ' δηλ. ἀνασκάπτονται σωροὶ χώματος εἰς διάφορα σημεῖα.

Σύμβολα ἰδιοκτησίας αἰγοπροβάτων, χοίρων, βοῶν, συνίστανται εἰς τὴν ἐγκοπὴν τῶν ὠτων εἰς σχήματαδ' ἰάφορα.

Σημεῖα κυριότητος μελισσῶν: Ἐπειδὴ τὰς ἐγχωρίας κυπέλας κατασκευάζουν ἐκ κλάδων ἰτέας καὶ καλάμων, οἱ μελισσοκόμοι κατὰ τὸ πλέξιμον κατασκευάζουν ἰδιαιτέρον σημεῖον γνωστὸν μόνον εἰς αὐτούς.

Τὰ διάφορα σημεῖα κυριότητος καλοῦνται σμάδια.

Ἄγροζημίαι: Ἡ ἐκτίμησις ἀγροζημιῶν γίνεται ἀπὸ τὸν ἐκτιμητὴν ἀπουκφυτὴν πρὸς τοῦτο ὀριζόμενον ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν. Ἡ ἐκτίμησις λέγεται ἀπουκουπή. Αὕτη ὀρίζεται πάντοτε εἰς εἶδος.

ΕΝΟΧΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Αἱ συμβάσεις συνήθως προφορικαὶ καὶ ὡς ἀσφάλεια δίδεται χρηματικὸν ποσὸν καλούμενον καπάρου ὅπερ χάνει ὁ ἀγοραστὴς εἰς περιπτώσιν ἀθετήσεως. Συμβάσεις δι' ἐκμετάλλευσιν ἀγροτικῶν κτημάτων, Συνεταιρισμὸς μεταξὺ κτηματίου καὶ καλλιεργητοῦ. Φράσις: "Ἐχομι τοῦ χουράφ' μσιάρκου δηλ. ὁ κτηματίας διαθέτει τὸ κτῆμα καὶ τὸν σπώρον καὶ ὁ καλλιεργητὴς τὴν ἐργασίαν. Ἐὰν ὁ κτηματίας τὸ παραχωρήσῃ μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ λάβῃ ὁ καλλιεργητὴς ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ἔσοδον, τότε ὁ δεύτερος ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ποσότητα ἐκ τοῦ εἶδους ὅπερ ἐκαλλιέργησε ὡς ἐνοίκιον ἀντίσπουρου καλούμενον. Φράσις: "Ἐδουκα τὰ χουράφια μ' μί τ' ἀντίσπουρου.

Ἄγοραπωλησία: Ἡ λιανικὴ πώλησις λέγεται λιανουπούλ', ἡ χονδρική τουπτάν, ἡ κακ' ἀποκοπὴν κουτουράδα καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τράμπα.

Προκειμένου νὰ γίνῃ ἀγοραπωλησία ἰδίως ζώων, συντελοῦν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς οἱ ἐκτὸς συμβαλλομένων συμπαριστάμενοι, οἵτινες διὰ παντὸς μέσου προσπαθοῦν νὰ συμβιβάσουν τοὺς ἐνδιαφερομένους παροτρύνοντες αὐτοὺς νὰ δώσουν τὰ χέρια ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον τόκα (χειραφία). Αὕτη εἶναι ἀπόδειξις καὶ ἐπισφράγισις τῆς συμφωνίας ὑπὸ τὰ ζωηρὰ ἐπιφωνήματα τῶν παρευρισκομένων χαῖρλήδκα ἢ χαῖρλίδκα δηλ. νὰ εἶναι τυχερὴ καὶ ἐπιτυχῆς ἢ

συμφωνία. Προέρχεται ἐκ τῆς τουρκικῆς λέξεως χαῖρ σημαίνουσης προκοπήν.

Δωρεά: Γίνεται συνήθως μόνον εἰς ἐκκλησίας ὑπὸ μορφήν ἀφιερώματος ἀκινήτου περιουσίας διὰ τὴν ψυχὴν του καὶ διὰ νὰ ἔχη τὸ μνημόσυνόν του. Τὸ ἀφιερούμενον ἀκίνητον καλεῖται βακούφκου.

Δάνειον: Τὸ χρηματικὸν δάνειον ἐξασφαλίζεται μὲ χρηματικὸν ὁμόλογον (οὐμόλουγου) γραμμάτιον ὡς καὶ μὲ κινητὸν εἶδος ὡς ἐνέχυρον καλούμενον ἀμανιέτ'.

Βρετῖκια: Εἰς φέροντα πρῶτον χαροποιὸν εἶδησιν ἢ ἀνευρίσκοντα ἀπωλεσθῆν καταβάλλεται εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν σχαρίκια εἰς χρῆμα, εἰς δὲ τὴν δευτέραν μπαξίς' καθὼς προσφέρεται καὶ κέρασμα.

Κατωτέρω παραθέτομεν ἀντίγραφον πωλητηρίου ἀκινήτου ἐκ τοῦ ἀρχείου οἰκογενείας Γεωργίου Γκουινιώτη ἐν Ἀρναίαις.

«Μὲ τὸ παρὸν φανερώνω ἐγὼ ἡ Μπηγίνα θυγατέρα τοῦ Μανώλη Κυρατοῆ ὅτι ἐπούλησα τὸ σπίτι τὸ πατρικὸ μου, τὸ Λάμπρο Παππᾶ τέλεια πούλησι διὰ γρόσια 300 ἤτοι τσιάρινις νταβὶ νιζάμη δὲν ἔχει νὰ κάμη, οὔτε ἀπὸ γειτόνοι, οὔτε ἀπὸ ἀνημιὰ μου οὔτε ἀπὸ ἄλλον τινὰ ἐπειδὴς ἐρωτήθησαν καὶ ἐπούλησα τὸ μερτικὸ μου καὶ εἶναι συνορίτις ἀπὸ πάνω μέρος Βασίλης Χαδευτοῦ, ἀπὸ πέρα Κοντογιώργης, ἀπὸ δῶθε μέρος Θανάσης Κουτρουβέλη καὶ ἀπὸ κάτου τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τὸν ἔδωκα καὶ τὸν φοῦρνον καὶ εἶπα «Μπηγινα ἔως πότε ζῆ νὰ εἶναι εἰς τὸ μικρὸ σπίτι ὅπου κάθηται καὶ ἀποθαίνοντας νὰ εἶναι τοῦ Λάμπρου».

Καὶ διὰ τὸ βέβαιον τῆς ἀληθείας ἔδωκα τὴν παροῦσαν μου εἰς χεῖρας τοῦ ἄνωθι Λάμπρου καὶ διὰ νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀπὸ τοῦ κριτηρίου.

1836 Φλιθάρη 13

»Κουσαντῆς Νικολάου βαφεῖον μαρτυρῶ

»Κουσαντῆς Χαῦδευτοῦ μάρτυρας ὄλα τὰ ἄνωθεν

»Γιάννης τοῦ ποτὲ Νικολάου γράφω καὶ μαρτυρῶ ὄλα τὰ ἄνωθεν.

Ἔτερον συμφωνητικὸν ἐκ τοῦ ἀρχείου οἰκογενείας Δημητρίου Κουμπογιάννου Ἀρναίας.

»Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ γράμματος φανερόν γίνεται ὅτι ἡμεῖς ὁ Μανώλης τοῦ Στέρου καὶ ὁ Ἀναστάσιος τοῦ Γιάννη ἀπὸ Ἐρεσσὸν ἐσυμφωνήσαμεν μὲ τὸν λογιώτατον Δημήτριον τὴν ἐξῆς συμφωνίαν.

Ἡ βάρκα ἐμοῦ τοῦ Μανώλη μὲ ὄλα τῆς τὰ συνακόλουθα πανία, ἀκουπία, κοντάρια, καμάκια, παράγγι καὶ ὄλα ἐκτιμήθη εἰς γρόσια 110. Τὸ ἡμισυ ταύτης τὸ ἀγόρασεν ἡ λογιότης του, ὡσαύτως θέλει ἀγοράσει παρ' ἡμῶν καὶ 12 κομμάτια δίκτια ἀφοῦ θεωρηθῶν καὶ τιμηθῶν, ἢ θέλει βάλλει ἀπὸ ἐδικὰ του. Ἡμεῖς ἔχοντες τὸ ἡμισυ τῆς αὐτῆς βάρκας καὶ ὡσαύτως 12 κομμάτια δίκτυα ὑποσχόμεθα νὰ ἐνώσωμεν ταύτην, μὲ ἄλλην μίαν τῆς λογιότητός του, ὅπου νὰ ἔχη καὶ ἐκείνη παρομοίως στ' . κομμάτια δίκτυα ὡς καὶ αὐ-

τη καὶ συντροφευμένη με δύο ἄλλους ἀνθρώπους, ὅπου θέλει διορίση ἡ λογιότης του, ὄντας ὁ ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν μίαν βάρκαν, καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὴν ἄλλην νὰ ἀκολουθήσωμεν δουλεύοντες τὴν ψαρικήν διὰ χρόνον ὀλόκληρον γνωρίζοντες τὸν κύριόν μας κατοίκημα κατοίκημα τὸν εἰς Ὀλυμπιάδα ταρσανᾶ του καὶ διὰ χρέος μας νὰ τανεστίζωμεν, ὅταν θέλωμεν ὑπάγη εἰς τὸ χωρίον μας ἢ ἄλλου. Ἡ ὕλη διὰ τὸ χρονικὸν μερεμέτι τῶν δικτύων, τὸ μετξὺ δηλ. καὶ τῶν δύο βαρκῶν, καὶ τὰ ὅμοια θέλουν ἐβγαίνει ἀπὸ τὴν μέσην, καθὼς καὶ τὸ καλαφάτισμα καὶ τῶν δύο βαρκῶν. Ἐν ἀκολουθήσῃ χαταλήκι, ἢ εἰςδ ἴκτυα ἢ εἰς βάρκα ἢ ζημία νὰ εἶναι τῆς μέσης καὶ νὰ γίνεται ἡ διόρθωσις ἀπὸ τὸ κοινόν.

Αὐτὰ τὰ ἔξοδα μόνον θέλει χρεωστή νὰ ἀποκρίνεται ἡ γενικὴ συντροφία. Τὸ μερεμέτι δὲ τῶν δικτύων θέλει εἶναι χρέος ἐδικόν μας. Ἐπὶ τὸ χρονικὸν εἰσόδημα, ὅπου θέλει δεῖξῃ ἡ δούλευσις αὐτῆ, ἀφ' οὗ ἤθελον εὐγῆ τὰ εἰρημένα ἔξοδα τὸ ἥμισυ ἀπὸ τὸ ὅλον εἶναι δίκαιον τῆς μίαις βάρκας με τὸ σύστημα τῆς, καὶ τὸ ἄλλον ἥμισυ τῆς ἄλλης. Λοιπὸν ἐκεῖνο ὅπου θέλει λάβῃ ἡ βάρκα τοῦ Μανόλης θέλει γίνῃ μερίδια 4. Τὰ 3 θέλουν εἶναι ἰδικὰ μας καὶ τὸ ἓν τοῦ λογιωτάτου, διὰ τὴν ρηθείσαν δεσποτεῖαν εἰς βάρος ταύτης καὶ τῶν ἓν αὐτῇ δικτύων. Τελειωθέντος τοῦ χρόνου ἂν διαλυθῇ ἡ συντροφία μας, νὰ ἡμποροῦμεν νὰ λάβω πάλιν ἐγὼ ὁ Μανόλης καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ τῆς βάρκας μου δίδοντας ὀπίσω εἰς χεῖρας τοῦ λογιωτάτου τὰ ἄσπρο ὅπου ἔλαβον παρ' αὐτοῦ ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου θέλωμεν ξεπέση διὰ τὰ 110 γρόσια ὅπου ἐκρίθη νὰ ξεπέση ἢ τιμὴ τῆς βάρκας εἰς ὅλον τὸν χρόνον.

Ὅταν συσταθῇ θινὴ ἀπὸ τὸ εἰσόδημα ὅπου θέλει δεῖξῃ, νὰ εὐγαίνουν τὰ ἔξοδα τῆς ὕλης, ὅπου χρειάζεται διὰ μερεμέτια του καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμεθα ὑπόχρεοι νὰ τὸμ ερεμετούμε. Ὡσαύτως εἰς τὰ ἔξοδα τῆς μερεμετίας ὑπόχρεοι νὰ τὸ μερεμετούμεν. Ὡσαύτως εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ζωτροφίας τῶν δουλεόντων κατὰ τὴν συνήθειαν. Τὸ ἥμισυ τοῦ εἰσοδήματος εἶναι τῶν μουλσαίπιδων καὶ τὸ ἥμισυ τῶν δουλευτῶν διὰ τὴν βάρκα ὅπου θέλει ὑπηρετεῖ εἰς τὸ θινὴ θέλει λαβαίνει ἓν μερίδιον ἀπὸ τὰ δύο μέρη ὅμοιον με ἐκεῖνα τῶν δουλευτῶν καὶ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνα τὰ ἰδικὰ μας θέλουν εἶναι ὑποσχημένα εἰς τὸν χρονικὸν γενικὸν λογαριασμόν.

Ἐγένετο δὲ τότε ἐνώπιον τῶν ἐνταῦθα γραφέντων εἰς θεβαίωσιν καὶ ἐξεδόθη εἰς χεῖρας τῆς λογιότητός του.

Μαρτίου (1808)

Μανόλης καὶ Ἀθανάσης

Ἀποσχόμεθα

Ἐτερον συνυποσχετικὸν ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ἱ. Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους:

Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους

Εὐλογῶν τὸ ἔργον ἀμφοτέραις ταῖς χερσίν, προσφέρει καὶ ἡμίσειαν λίραν.

Κανόνες τοῦ ἐν Λιαριγκόβη Συντεχνείου

Διὰ τοῦ παρόντος συνυποσχετικῆς γράμματος δῆλον γίνεται ὅτι, οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι Λιαργκόβης συνστῶντες ἀδελφότητα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ὁμόνοια» συνυποσχόμεθα νὰ διατηρήσωμεν ὡς νόμιμον ἀπαραιτίαστον τοὺς ἑξῆς ὅρους:

Αον. Θὰ καταθέσωμεν ἅπαντες ἐκ προαιρέσεως ἀναλόγως τῆς δυνάμεως ἡμῶν χρηματικὸν τι ποσὸν οὐχὶ ὅμως ὀλιγώτερον τῶν πέντε γροσίων ὁ καθείς, τοῦ δὲ προσφέροντος ὄνομα καταχωρηθήσεται, εἰς Κατάστιχον περιέχον ὀνόματα ζώντων καὶ κεκοιμημένων.

Βον. Ὁ ἐκλεχθὴσόμενος ἐπίτροπος τοῦ Συντεχνείου, ὑποχρεοῦται καθ' ἕκαστος ἔτος νὰ κάμνη μίαν λειτουργίαν δι' ἐξόδων τοῦ Συντεχνείου κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας μεθ' ὄλων τῶν ἀπαιτουμένων θρησκευτικῶν καθηκόντων.

Γον. Ὅστις ἐκ τοῦ Συντεχνείου ἤθελεν ἀποβιώσει ἐκ μιᾶς ἡμέρας μέχρι ἑκατὸν ἐτῶν, ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Συντεχνείου ὑποχρεοῦται ἵνα πέμψη τὸν κλητῆρα ὅπως προσκαλέσῃ ὄλους τοὺς ὑπὸ τοῦ Καταστίχου τοῦ Συντεχνείου γεγραμμένους εἰς τὴν κοιδείαν τοῦ ἀποβιώσαντος. Κοιδεύοντες δὲ αὐτόν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν λεγομένην «παρηγορίαν» ἐκτὸς τοῦ πλησιεστέρου συγγενοῦς.

Δον. Ὅστις δὲ ἐκ τοῦ εἰρημένου Συντεχνείου ἐκτὸς τῶν μὴ εὐρισκομένων ἐνταῦθα, ἀμελήσῃ καὶ δὲν παρευρεθῆ εἰς τὴν κοιδείαν τοῦ ἀποβιώσαντος ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ πρόσθιμον ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ.

Εον. Ὅστις ἄπορος ᾖν, καὶ μὴ ἔχων τὰ τῆς κοιδείας αὐτοῦ ἔξοδα, ὑποχρεοῦται ὁ τοῦ Συντεχνείου Ἐπίτροπος, νὰ κοιδεύσῃ τὸν ἀποθανόντα ἄπορον δι' ἐξόδων τοῦ Συντεχνείου.

ΣΤον. Ὅστις ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Καταστίχου τοῦ Συντεχνείου γεγραμμένων προσκαλέσει τὸ Συντεχνεῖον εἰς τὴν κοιδείαν αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς του νὰ πληρῶνῃ ἀνὰ 50 - 200 γροσίων.

Διὸ συνετάχθη τὸ παρὸν συνυποσχετικὸν ἡμῶν γράμμα καὶ ἐπεκυρώθη ὑφ' ἀπάντων ἡμῶν.

Λιαρίγκοβη α' Σεπτεμβρίου 1875

Οἱ ὑπογραφοσόμενοι κάτοικοι

- Γρόσια 11 Ἰωάννης Γεωργίου
- » 10 Γιαννάκος Γερογιάνις
- » 10 Μόσχος Γεωργίου
- » 6 Γιαννάκος Τζαρουχὰς
- » 5 Χριστόδουλος Ἀναστασίου

- » 22 Χρῖστος Διονυσιάτης
- » 5 Δῖμος Μπρούζου
- » 6 Θεόδωρος Ντολγάρης
- » 26 Προκόπιος Προηγούμενος Ξηροποταμινός

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Πλὴν τῆς πωλήσεως εἰς χρῆμα γίνεται ἐμπορία καὶ μὲ ἀνταλλαγὴν προϊόντων ἢ ζώων καλουμένη τράμπα. Ἡ ἀνταλλαγή γίνεται ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἢ ἴσια ἴσια ἢ ὁ εἰς νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἕτερον λόγω ὑπερτέρας ἀξίας καὶ ἐπιπλέον χρήματα γιούστ' λεγόμενον.

Οἱ μὴ γνωρίζοντες γράμματα μεταχειρίζονται διάφορα μέσα λογαριασμοῦ, ὡς λογαριασμοὶ ἀπὸ μὴ νήμης, γραμμαὶ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα ἢ εἰς ἄλλο σημεῖον. Σχ. ετικῶς μὲ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἀμαθῶν καὶ ἀφελῶν ἀνθρώπων λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος.

«Ἐνας τσοπάνης ἀγράμματος ζῶν στὰ βουνά, τὴν ἡμέρα τῶν Ἀπόκρεω γιὰ τὴ μεγάλη Σαρακοστή ἔρριξε μέσα στὴ φλάσκα του 60 κουκκιά, ὥστε κάθε μέρα πού θὰ παρέρχεται νὰ βγάξῃ ἓνα κουκί. Ὅταν θὰ τελειώσουν τὰ κουκιά τότε θὰ καταλάβῃ πῶς ἦρθε τὸ Πάσχα γιὰ νὰ κατεβῇ κι αὐτὸς στὸ χωριὸ νὰ κἀνῃ Ἀνάσταση. Κάποιος ἔξυπνος ὅμως φαρσὲρ φίλος του, πῆρε εἶδηση τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χρόνου πού ἔκαμνε ὁ τσοπάνης καὶ σὲ δοθεῖσα εὐκαιρία ἔρριξε μέσα στὸ φλασκὶ κρυφὰ ἐπὶ πλέον κουκιά. Ὁ ἄμοιρος βοσκὸς μάταια περίμενε νὰ ρθῇ τὸ Πάσχα. Τὰ κουκιά ἦταν ἀτέλειωτα. Κι ὅταν κάποτε τὸν ρώτησε ὁ φίλος του πότε θὰ ρθῇ τὸ Πάσχα, ὁ τσοπάνης ἀπάντησε:

«Ἐ! μπράτμι (φίλε) κατὰ πῶς λέει ἡ φλάσκα, οὔτι φέτου Λαμπρῆ, οὔτι τοῦ χρόνου Πάσχα!».

Γιὰ νὰ μετροῦν τὶς 9 ἑβδομάδες τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς καὶ νὰ ξέρουν πότε θὰ ρθῇ τὸ Πάσχα μετροῦν ὡς ἐξῆς: Τρία Σαββάτα γιουρτινά, τρία καθημερινὰ κι τρία γιουρτινά κι ἔρχιτι ἢ Πασκαλιά. Δηλ. 1) Τρία γιουρτιρὰ ἐννοοῦν τὸ Ψυχασάββατο, τὸ Τυροσάββατο (Τυρινῆς, Ἀγίου Θεοδώρου), 2) τρία καθημερινὰ ἐπακολουθοῦν καὶ 3) τρία πάλι γιορτερὰ ἦτοι τοῦ Ἀκαθίστου, τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ Μεγ. Σαββάτου.

Στὴν Ἀρναία ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια γινόταν κατὰ Σάββατο παζάρι δηλ. ἑβδομαδιαία ἀγορά. Σ' αὐτὸ μεταφέρουν ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ ἐκθέτουν στὴ πλατεία τῆς διάφορα προϊόντα ἰδίως γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ καὶ τὰ ἐκθέτουν πρὸς πώλησιν. Γίνονται ὅμως καὶ ἀγοραπωλησιές ζώων. Ἡ πλατεία καὶ τὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ ἀποκαλεῖται ὡς σήμερα παζάρ'. Γι' αὐτὸ τὸ νερὸ τῆς βρύσης τῆς πλατείας λέγεται παζαρίσιου ἀλλὰ καὶ οἱ καφενοῦθιοι Ἀρναιώτες ἀποκαλοῦνται παζαρίσιοι.

ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Ποιναὶ ἐγκληματούτων: Ἀπὸ τὰς ποινὰς ἀναφέρεται ὡς σπουδαιότερα κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους ἢ διαπόμευσις τῶν μοιχαλίδων γυναικῶν ὡς ἐξῆς: Ἀναγκαστικὴ περιφορὰ αὐτῆς ἐπὶ ὄνου δεδεμένης ἀνάστροφος ἐπὶ τοῦ σάγματος διὰ σχαίνιου εἰς τοὺς δρόμους τοῦ χωρίου με φωνάς, ὕβρεις, κατάρας καὶ κτύπημα τενεκέδων. Φράσις: Τ' γύρσαν στοῦ καδοῦρ'. Διεκόπτοντο δὲ μετ' αὐτῆς αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις.

Σχολικαὶ ποιναὶ! Παλαιότερα ξυλοδαρμὸς σὲ τέτοιο σημεῖο ποῦ ὁ γονεὺς φέρων τὸ πρῶτον τὸ παιδί του στὸ σχολεῖο δῆλωνε χαρακτηριστικὰ στὸ δάσκαλο: Κρέας, σὶ φέρνου, κόκκαλα νὰ μὴ γυρίης. Ἐπίσης τράβηγμα αὐτιῶν μέχρις ἀποσπάσεως αὐτῶν, νηστεία πολὺωρος, ὀρθοστασία στὸ ἕνα πόδι, κλείσιμον στὸ ὑπόγειον τοῦ σχολείου καλούμενον στὰ πουντίκια (ὅτι θὰ τὸν φάνε δῆθεν τὰ ποντίκια), ἀντιγραφή πολυσελίδων κειμένων καὶ τέλος φάλαγγαν.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ

ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ

Ἄγκάστρουμα, ἀγκαστριά, γκαστριά.

Φράσεις: Εἶναι ἀγκαστρομέν', φούσκουσι τοῦ τουλούμ', ἔφαί φασούλια. Ἡ στείρα γυναικῆ καλεῖται ἄτικν', ἄκαρπ', ἄκληρ'. Ἡ ἀπόκτησις ἐνὸς τέκνου θεωρεῖται ἐπισφαλῆς διὰ τὴν ζωὴν του, ἢ ἀπόκτησις δύο εὐτυχῆς συμπτώσις καὶ ἢ τῶν ἄνω τῶν δύο δυστυχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ρητόν: Ἔνα παιδί κανιένα πιδί, δυὸ πιδιὰ καλὰ πιδιὰ, τρία πιδιὰ πουλλὰ πιδιὰ. Παλαιότερον ὁμως ἢ ἀπόκτησις παιδιῶν ἦτο ἀπερίοριστος, διὰ τοῦτο καὶ ἢ δικαιολογία: Ὅσα δώσ' ἢ Θιός.

Μέσα πρὸς πρόκλησιν στειρώσεως: Γυναικῆ ποῦ θὰ φάη κουκολόσπουρον (μεταξδόσπουρον) πιστεύεται ὅτι γίνεται στείρα, ἔστω καὶ ἂν τὸν φάγη ἀκουσίως. Ἀναφέρεται ὅτι εἰς τὸ χωρίον Στανὰς ζοῦν τέσσαρα ἄρρενα ἀδέρφια παντρεμμένα ἄτεκνα. Δι' αὐτὰ φημολογεῖται ὅτι ἢ μητέρα τους εὐρισκομένη εἰς διάστασιν μετὰ τὴν συνυφάδα της καὶ διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῇ ἢ δευτέρα, τὴν τάσι κουκουλόσπουρον κατὰ τὸ λεγόμενον.

Εἰς ἄλλο χωρίον πάλιν διηγοῦνται ὅτι, κάποια γρηὰ γυναικῆ χαροπάλευε μέρες καὶ δὲν ἔθγαине ἢ ψυχὴ της γιατί εἶχε κάμει τὸ μέγα ἀμάρτημα νὰ ταῖση τὸ παιδί τῆς συνυφάδας της, μετὰ τὴν ὁποία φιλονικούσε, κουκουλόσπουρο καὶ ἐξ αὐτοῦ παρέμεινε ἄτεκνο. Τὸ ἐξωμολογήθη εἰς τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου καὶ ἔτσι μόνον παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ἀποβολή: Σχετικὴ φράσις: σκουτώθη.

Ἐπικίνδυνος θεωρεῖται ἡ ἀποβολή κατὰ τοὺς ζυγούς (ἀρτίους) μήνας.

Προφυλάξεις κατὰ τῆς ἀποβολῆς: Δὲν σηκώνουν βαρεῖα ἀντικείμενα.

Δὲν κρατοῦν ἀνάποδα στὰ χέρια τὰ φορέματα ἢ οἰονδήποτε ἀντικείμενον. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ γεννηθῇ ἀνάποδα τὸ παιδί.

Πράξεις ἀποβλέπουσαι εἰς εὐγονίαν: Κατὰ τοὺς πρώτους μήνας ἀποκρύπτουν τὴν ἐγκυμοσύνην διὰ νὰ γεννηθῇ τὸ παιδί ἔξυπνο καὶ ὁμορφο.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Συμεῶν δὲν ἐργάζεται ἡ ἔγκυος, οὔτε φέρει ἄνθος, καρφίτσα, κόσμημα, διότι τὸ παιδί θὰ γεννηθῇ σημειωμένον. Παιδιά γεννώμενα μὲ αἰμαγγεῖωμα εἰς τὸ πρόσωπον ὅπερ λέγεται λουλούδι, πιστεύεται ὅτι ἔγκυος οὔσα ἡ μητέρα του ἐφόρεσε λουλούδι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Συμεῶν. Καὶ τὰ ἔγκυα ζῶα ἀκόμη ἰδίως οἱ κατσίκες τοῦ σπιτιοῦ εἶναι πιθανὸν νὰ γεννήσουν κατσικάκια σημειωμένα δηλ. τέρατα μὲ δυὸ πόδια, δυὸ κεφάλια κλπ. Ἐπίσης φυλάσσουν (δὲν ἐργάζονται κλπ.) τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου προστάτου τῶν ἐγκύων διὰ τὸ αἴσιον τοκετόν, διὰ τοῦτο αἱ ἔγκυοι ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ τοκετοῦ τελοῦν διὰ τὸν ἅγ. Ἐλευθέριον θείαν λειτουργίαν, μεταλαμβάνουν καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν προστασίαν του.

Εὐχαί: Τὴν ἔγκυον εὐχονται καλὴ ξιλιφτιργιά κὶ μὴ γιδόν (δηλ. ἀγόρι).

Προγνωστικὰ γένους ἐμβρύου: Ἐάν ἡ ἔγκυος διατηρεῖ ὄψιν ἡμερον καὶ ὁμορφην θὰ εἶναι ἀγόρι, ἂν ἄγριον, καὶ ἄσχημον, κορίτσι.

Ἐάν ἡ κοιλία τῆς εἶναι ἐμπρὸς καὶ μυτερὴ ἀγόρι, ἂν πρὸς τὰ πλάγια καὶ στρόγγυλη κορίτσι.

Ἐάν κοπῆ ἡ ζώνη τῆς ποδιάς κάποιας γυναίκας ὀνοματίζει μιὰ ἔγκυον τοῦ χωριοῦ καὶ ὅποιος πρῶτος ἔλθῃ στὸ σπίτι τῆς θὰ φανῇ τί θὰ γεννήσῃ ἡ ἔγκυος. Ἐάν ἔλθῃ ἄνδρας θὰ κάμῃ ἀγόρι, ἂν γυναίκα, κορίτσι. Ὅταν πλησιάζῃ καὶ τελειώσῃ τὸ ὑφαινόμενον στὸν ἀργαλειό, γίνεται τὸ ξινουμάσμα δηλ. ἡ ὑφάντρα βάζει στὸ νοῦ τῆς μιὰ ἔγκυον καὶ ἂν πρωτοσυνατήσῃ ἡ ἰδίῃ ἄνδρα θὰ γεννηθῇ ἀγόρι καὶ ἀντίθετα κορίτσι.

ΓΕΝΝΗΣΙΣ

Μόλις τελεσθῇ ὁ τοκετός, ἡ μαία κομίζει εἰς τὸ νουνὸν ἀνάδοχον ὅστις εἶναι ὁ ἀνταλλάξας τοὺς στεφάνους, τὴν χαροποιὸν εἶδησιν μὲ δῶρον πρὸς αὐτὸν ἀποτελούμενον ἀπὸ κουφέτα καὶ φιάλην ρακῆς, μὲ ἄνθος γιὰ πῶμα.

Ὅσον διαρκοῦν οἱ πόνοι τῆς ἐπιτόκου τηρεῖται μυστικότης διότι πιστεύεται ὅτι ὁ τοκετός θὰ γίνῃ εὐκολώτερος. Ἐν περιπτώσει καὶ ἐπισκεφθῇ τις τὸ σπίτι τῆς ἐπιτόκου κατὰ τὴν ὥραν τῶν ὠδίνων, δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ φύγῃ γιὰ ν' ἀμῆν πάρῃ τοὺς πόνους καὶ φύγῃ ὡς πιστεύεται. Ὁ ἐπισκέπτης ὑποχρεοῦται νὰ φτύσῃ πρὸς τὸ δωμάτιον τῆς ἐπιτόκου καὶ νὰ ραντίσῃ μὲ νερὸ

για να εύκολυνθῆ ὁ τοκετός. Κλείνουν τὶς πόρτες τῆς ἐπιτόκου διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ τοκετοῦ καθὼς καὶ ὄλοι οἱ οἰκεῖοι τὴν ραντίζουν μὲ νερό.

Μόλις γεννηθῆ καὶ προσκομισθῆ ἡ λεκάνη ἐντὸς τῆς ὁποίας πλύνεται τὸ νεογέννητον, καλεῖται ὁ πατὴρ νὰ λάβῃ γνῶσιν ὅστις καὶ ρίπτει νομίσματα ἐντὸς τῆς λεκάνης δῶρον πρὸς τὴν μαίαν. Χρήματα δωρίζει ὁ πατὴρ καὶ εἰς τὴν μητέρα, εἰς τὸ θρέφος καὶ εἰς κάθε παριστάμενον.

Ὁ ὀμφάλιος λῶρος καλεῖται λούρους ὅστις δὲν ἀπορρίπτεται ἀλλὰ διαφυλάσσεται καὶ τὸ ὕστερον ἄκολουθου (ἐκ τοῦ ἀκολουθῶ) καὶ ὕστιρου ἐπίσης.

Ἐφοῦ παραδοθῆ τὸ νεογέννητον εἰς τὴν μητέρα, κάτωθεν τοῦ προσκεφάλαιου τοῦ τοποθετοῦν χρυσὰ φλωρία, μιτάργια καὶ κτένι ἀργαλειοῦ. Καὶ τὰ μὲν φλωρία συμβολίζουν τὸν πλοῦτον, τὰ δὲ τοῦ ἀργαλειοῦ τὴν ἐργατικότητα ποῦ πρέπει νὰ διακρίνη τὸν νεοτεχθέντα ἄνθρωπον.

ΛΟΧΕΙΑ

Ἡ περίοδος τῆς λοχείας καλεῖται λιχουσιὰ καὶ ἡ τεκούσα γυνὴ λιχῶνα. Τὸ φῶς τοῦ δωματίου τῆς λεχοῦς λάμπα ἢ κανδήλα θὰ καίη ἀκόμητον ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας, διότι ὡς πιστεύεται κατ' αὐτὰς ἔρχονται αἱ Μοῖραι νὰ μοιράνουν τὸ νεογέννητον καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι τυφλή.

Ἐντὸς τοῦ δωματίου καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραμένῃ μόνῃ ἡ λεχῶ. Μετὰ τὸ τριήμερον ἐπιτρέπεται μὲν νὰ μένῃ μόνῃ πληρὴ νὰ ἔχῃ παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἐν σάρωθρον διὰ συντροφίαν.

Ὁ πατὴρ κατὰ τὰς 40 ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως πρέπει νὰ προσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ σκότους.

Πρὶν σαραντίση ἡ λεχῶ δὲν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας τῆς. Ἐὰν ἐξ ἀδηρίτου ἀνάγκης ἀναγκασθῆ νὰ ἐξέλθῃ, καθ' ὃν χρόνον θὰ εὐρίσκειται ἔξω δέον νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτῆς κλειθρον τι τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου, τῆς, ἄλλως ἀπὸ παραμικρὴν αἰτίαν θὰ σπάζουν τὰ ὑαλικά τοῦ σπιτιοῦ τῆς. Εἰς τὸ δωμάτιον τῆς λεχοῦς ἐπὶ 40 ἡμέρας καίουν ἅπασι τοῦλάχιστον τῆς ἡμέρας θυμίαμα καὶ μήκυτα καλούμενον μιμισσομάνταρου (ἴσκα).

Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν λεχῶ νὰ ἐξέρχεται τοῦ δωματίου τῆς.

Μετὰ θήμερον ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἐπιτρέπεται ἐπίσκεψης τῆς λεχοῦς τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, οἵτινες προσερχόμενοι κομίζουν ὡς δῶρον εἰς αὐτὴν γλύκισμα ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν Ἀρναίαν τηγανίτις (λουκουμάδες).

Ἐναχωρῶν ὁ ἐπισκέπτης δωρίζει χρήματα ἢ φλωρίον εἰς τὸ νεογέννητον, εἰς δὲ τὴν λεχῶ ἀφήνει κλωστήν ἐκ τοῦ ἐνδύματός των λέγων: σ' ἀφήνου τοῦν ὕηνου σ' κι τοῦ γάλα σ', διὰ νὸ μὴν ἔχῃ αὐπνίαν καὶ στεριέψη τὸ γάλα τῆς.

Σαραντισμός: 40 ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν ἢ μητέρα θὰ σαραντίση

μεταφέρουσα τὸ θρέφος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου ὁ ἱερεὺς θὰ τοῦ διαβάσῃ τὴν εἰδικὴν εὐχὴν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 40 ἡμερῶν ὅλοι εὐχονται εἰς αὐτὴν καλὰ σαράντα, ἐπιστρέφουσιν δὲ ἐκ τῆς ἐκκλησίας μετὰ τὸν σαραντισμὸν τῆς εὐχονται: μ' ὑγιὰ κι τὰ σαράντα.

Φροντίδες νεογνοῦ: Εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν πλύνεται τοῦτο διὰ θερμοῦ ὕδατος ἐντὸς τοῦ ὁποῖου διαλύεται μαγειρικὸν ἄλας, διότι ἂν δὲν ἀλατισθῇ τὸ βρέφος θὰ βρωμᾷ τὸ σῶμα του.

Δι' ὅσους βρωμοῦν τὰ πόδια τους λέγουν: δὲν τοὺς ἀλάτσαν καλὰ ὅταν γινηθήκαν.

Μετὰ τὸν καθαρισμὸν ντύνεται καὶ φασκίωνεται. Χονδρὸν στριφτὸν μάλλινον ἔγχρωμον σχοινίον διὰ τὸ δέσιμον τῶν περιτυλιγμάτων τοῦ βρέφους καλεῖται φασκιά.

Κουλόπανα λέγονται τὰ ἐσωτερικὰ πανιά ἅτινα συχνὰ ἀλάσσονται ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας.

Τοὺν ἔχι στὰ κουλόπανα ἢ τοὺν κουλουπανιάζι λέγουν δι' ἄνθρωπον κατὰκοιτον ἐξ ἡμιπληγίας καὶ γενικῆς παραλύσεως.

Κατάρρα: Νὰ τοὺν φάη ἢ ζούρα κι τοῦ κουλόπανου.

Κούνια: Διὰ νὰ κοιμηθῇ τὸ βρέφος ἐναποτίθεται στὴ κούνια ἥτις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν τρόκνια. Ἔστι δὲ τρόκνια, μάλλινον ὑφαντὸν ὀρθογώνιον ὑφασμα διαστάσεις 1Χ0,5 μ. περίπου ἔγχρωμον πεποικιλμένον δι' ὠραίων σχεδίων, εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ ὁποῖου εἶναι προσδεδεμένα χονδρὰ στριφτὰ μάλλινα σχοινιά τὰ τρουκνόςκινα. Διὰ τῶν σχοινίων αὐτῶν ἀναρτᾶται ἡ κούνια (τρόκνια) ἐκ τῆς ὀροφῆς τοῦ δωματίου καὶ αἰωρουμένη νανουρίζεται ἐντὸς αὐτῆς τὸ βρέφος.

Ἡ τρόκνια εἶναι ἀναπόσπαστος ἀπὸ τὴν ἐκ ρουχισμὸν προῖκα τῆς κόρης. Ὑπάρχει τρόκνια καθημερινὴ καὶ τρόκνια γιορτινὴ. Ἡ πρώτη καθημερινῆς χρήσεως. Ἡ δευτέρα καλούμενη καὶ καλλιγραφικὰ διότι εἶναι ὑφαντὴ με ὠραία πολύχρωμα σχέδια, χρησιμοποιεῖται κατὰ τὰς ἑορτὰς ὅταν ἡ μητέρα φέρουσα τὸ θρέφος ἐντὸς τῆς τρόκνιας καὶ ἐπὶ τῆς ράχεως ἐξέρχεται τοῦ σπιτιοῦ του. Ἀποκαλεῖται δὲ προσφυῶς ἡ τρόκνια καὶ δούλα τοῦ σπιτιοῦ δηλ. ὑπηρέτρια διότι ἐντὸς αὐτῆς κουβαλοῦν εἰς τὴν ράχην των αἱ μητέρες τὰ βρέφη καὶ ἐκτελοῦν ἀνενόχλητα τόσον τὰς ἐντὸς ὅσον καὶ τὰς ἐκτὸς τοῦ οἴκου των ἐργασίας. Ἄλλο εἶδος κούνιας εἶναι ἡ λεγομένη σαρμάντζα. Εἶναι αὕτη ξύλινη ὄχι αἰωρουμένη.

Κενὴ κούνια δὲν πρέπει νὰ τὴν κουνοῦν φοβούμενη θάνατον τοῦ βρέφους. Φράσις: Λουλὸς ἀπὸ κούνια = ὁ ἀποδεδειγμένος τρελλὸς ἀπὸ τὰ νεῖατα του.

Ὑπνος μωροῦ: Τὸ φασκίωνον, τὸ σταυρώνον, τὸ τυλίγον με ἐλαφρὸ σκέπασμα καὶ τὸ ἐναποθέτον στὴ κούνια ὅπου τὸ κουνοῦν νανουρίζοντάς το.

Παραθέτομεν σχετικὸν νανούρισμα:

«Έλα ύπνι πάρι του στούς μπαχτσιέδες βάλι του
για νὰ κόψη λουλουδάκια μὲ τὰ δυό του τὰ χειράκια.
— Ὑπνι πού παίρνεις τὰ πουλλά, ἔλα πάρι κι' τούτου
μικρὸ μικρὸ σὶ τόδουκα μιγάλο φέρι μοί του.
Ἔλα ύπνι μ' πάρι του κι γλυκὰ ἀπουκοίμησιέ του
νὰ κοιμάτι σὰν τ' ἀρνουδι νὰ ξυπνάη σὰ προυβατουδι.
Νάνι νάνι νάνα του τοῦ κοιμίζ' ἡ μάνα του
κι τοῦ δίνει γαλατάκι κι κοιμάτι σὰν τ' ἀρνάκι.
τοῦ πιδοῦδι μου (ἢ τοῦ κουρτσούδι μου) κοιμάτι,
μὴ σιγάτι μὴ βρουντάτι...».

Ὅταν ἡ μητέρα δὲν ἔχει ἀρκετὸν γάλα τότε τὸ ταΐζν καὶ μὲ γάλα ἀγε-
λάδος ἐντὸς ὑαλίνου δοχείου ἔχον στόμιον μὲ ἐλαστικὴν θηλήν. Καλεῖται ρου-
γουβίζ'.

Ἀπογαλάκτισις: Λέγεται ἀπόκουμμα. Ὅταν ἡ μητέρα ἀποφασίση νὰ
τ' ἀπουκόψ', κὰν' τοῦ σταυρό τς κατὰ τὸ λεγόμενον, τὸ πηγαίνει εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν, τὸ μεταλαβεῖνει καὶ δὲν τὸ θηλάζει πλέον.

Θεωρεῖται κακὸν νὰ τὸ θηλάση μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν διότι τὸ παι-
δι γίνεται βάσκανον. Ἡ ματαθυζαγμένους ματιάζ' λέγου.

Βασκανία: Ὅνομα κακὸ μάτ'. Διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπ, αὐτῆς μεταχει-
ρίζονται τὶς ἀβασκαντήρις προβασκάνια κρεμώμενα ἢ ἐντὸς περιόπτων καὶ
περιέχουν σκόρδον ἢ σησάμι ἢ ρεβύθια ἢ χῶμα ἐκ φυληῆς μυρμῆκων ἢ κρε-
μούν εἰς περιόπτων ἐπὶ τοῦ στήθους θέσιν κοχύλια θαλάσσης, ὑάλινα χρωμα-
τιστὰ κομβία γαλαζούδια λεγόμενα. Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν μεταχει-
ρίζονται χαμαϊλιά δηλ. περιόπτα περιέχοντα τίμιον ξύλον ἢ ἐγκαίνια ναοῦ
(τεμάχιον ὑφάσματος ἐκ τῶν ἀρχιερατικῶν ἀμφίων τῶν εἰδικῶν πρὸς τοῦτο
τεμαχιζομένων καὶ διαμοιραζομένων κατὰ τὸν ἐγκαινισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν).

Μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι διὰ τὰ παιδιὰ: Ὅταν δὲν ζοῦν
δὲ στιργιών' κατὰ τὸ λεγόμενον τὰ τάζουν εἰς διαφόρους Ἁγίους, ὡς εἰς τὸν
Ἅγιον Πέτρον διὰ νὰ γίνη γερὸ σὰν πέτρα, εἰς Ἅγ. Στυλιανὸν γιὰ νὰ στε-
ριώση ἢ εἰς τὴν Ἁγίαν Ἄνναν δι' ὑγείαν. Ἐπίσης ἐκθέτουν τὰ βρέφη ἅμα τῇ
γεννήσει εἰς τρίστρατα ἢ ἔξω τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ πρῶτος διαβάτης γίνεται
ἀνάδοχός του. Φράσις: Αὐτὸν τὸν μικρὸ τὸν ἔρριξαν δηλ. τὸν ἐξέθεκαν. Ὅ-
ταν ἔχη δύο κορυφές εἰς τὴν κεφαλὴν λέγουν ὅτι θὰ ὑπανδρευθῇ δύο φορές.

Δι ἀτούς μὴνιγγας τὸ ἀπαλὸ ὅπως λέγονται, πού κινοῦνται ἐλαφρὰ ἀπὸ
τὶς φλέβες πιστεύουν ὅτι ἀναπνέει ἀπ' αὐτό.

Ὅταν τὸ βρέφος φταρνίζεται τοῦ λέγουν: μὴ τῆς ὑγείας σ'. Ὅταν τοῦ
παιδοῦ βγῇ τὸ δόντι του τὸ ρίπτει εἰς στέγην σπιτιοῦ λέγοντας: νὰ 'κρούνα
κουκκαλιένιου δόμ' σιδηρένιου.

Ὅταν δὴ ὁ ἥλιος δὲν δίδουν εἰς τὰ παιδιὰ ψωμὶ γιατί θὰ πεθάνη ἡ
μάνα του.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν πρέπει τὰ παιδιὰ νὰ πιάνουν τὰ μάγουλά τους μὲ τὰ δύο τους χέρια.

Ὅταν τὰ παιδιὰ χάσουν ἀντικείμενον διὰ νὰ τὸ εὔρωσι καρφῶν' τοῦ διαδόλου ὡς ἐξῆς: Ἐμπήγουν· εἰς τὸ ἔδαφος καρφίον σιδηροῦν λέγοντα κολ- λάκις ἢ ρυθμικῶς: θρέμι θρέμι διάθουλι νὰ σὶ ξικαρφώσου.

Ὅταν ἀσθενήσῃ πεδίον αἰφνιδίως ἀποδίδεται στοῦ κακοῦ τοῦ μάτ' δηλ. ἐκ βασκανίαν καὶ τότε τοῦ ρίχν' στοῦ λάδ' διὰ νὰ θεραπευθῇ καὶ ἐξουδετερω- θῇ ἢ βασκανία, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: Ἐντὸς πιάτου τίθεται νερό. Ρίπτον- ται τρεῖς σταγόνες ἐλαίου καὶ ἂν μὲν τὸ ἔλαιον σκορπίσῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, διαλυθούν δηλ. αἱ σταγόνες, ἀποδεικνύεται βάσιμος ἢ βασκανία. Κατόπιν τί- θεται νέον ὕδωρ καὶ ἐνσταλάσσονται νέαι τρεῖς σταγόνες ἐλαίου. Τὸ αὐτὸ ἐ- παναλαμβάνεται καὶ διὰ τρίτην φοράν. Ἐὰν μέχρι τῆς τρίτης φοράς δὲν δια- λυθούν αἱ σταγόνες, τοῦτο εἶναι ἔνδειξις ὅτι ἐξουδετερώθῃ ἢ βασκανία. Ἀπὸ κάθε ἐνστάλαξιν λαμβάνεται διὰ τοῦ δακτύλου ὀλίγον ὕδωρ καὶ ἔλαιον καὶ χρίεται τὸ στόμα τοῦ ἀσθενούντος σταυροειδῶς. Τὸ ρίχνουν δὲ τὸ παιδί στὸ λάδι καὶ μὲ τὴν παραμικρὰν ἀδιαθεσίαν.

Τὸ περπάτημα τοῦ μωροῦ παιδιοῦ: Λέγεται ἀρκουδισμα τὸ βάδισμα μὲ τὰ τέσσαρα. Ἄρκουδίζ' δηλ. ἀρχίζει καὶ βαδίζει μὲ τὰ τέσσαρα ὅπως ἢ ἀρκούδα ἀργὰ καὶ βαρειά.

Τὸ πρῶτο βάδισμα μὲ τὰ πόδια καλεῖται στράτα. Φράσις: Ἐκανι τὸ πιδί μ' στράτα δηλ. ἄρχισε νὰ βαδίξῃ.

Παιδί πού ἀπὸ καιρὸν βαδίζει καὶ τὸ θλέπουν νὰ ἀρκουδίση προοιωνί- ζει ἔλευσιν φίλου. Ξένους θὰ μᾶς ἔρτ' ἢ σχετικὴ φράσις.

ΤΑ ΕΚΘΕΤΑ

Τὰ ἔκθετα συνήθως ἀνευρίσκονται ἔξω τῆς ἐκκλησίας. Οὐδεὶς υἱοθετεῖ τοιαῦτα τέκνα, ἀλλὰ παραδίδονται εἰς τὴν Ἀστυνομίαν. Ἡ ἔκθεσις κλεψιγά- μου τέκνου θεωρεῖται ὅτι θὰ φέρῃ κακὰ εἰς τὸ χωρίον. Μετέπειτα θεομηνία, ἐπιδημία κ.λ.π., θεωροῦνται ἀποτελέσματα τῆς ἐκθέσεως. Τοιαῦτα τέκνα ἀποκαλοῦνται κουπέλια καὶ ἡ γυνὴ κουπελιού.

ΒΑΠΤΙΣΙΣ

Τὸ βάπτισμα τοῦ παιδιοῦ γίνεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πλὴν ἐκτάκτου ἀ- νάγκης λόγω ἀσθενείας τοῦ βρέφους καὶ κινδύνου θανάτου, ὅποτε βαπτίζεται εἰς τὸν ἀέρα χωρὶς ἱερέα καὶ ἀνάδοχον. Ἡ μήτηρ σηκώνει ὑψηλὰ τὸ βρέφος καὶ δίδουσα εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα λέγει: Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἰουῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Ἀμήν.

Τὸ ἀβάπτιστον τέκνον καλεῖται δράκους.

Ὁ ἀνάδοχος καλεῖται νούνους ἢ νουνός.

Ὅταν τὰ τέκνα μιᾶς οικογενείας ἀποθνήσκουν καὶ δὲν μποροῦν νὰ στιργιώσιν κατὰ τὴν ἔκφρασιν, ἀλλάσουν ἀνάδοχον. Διότι συνηθίζεται ὁ ἴδιος ἀνάδοχος ἢ τὰ μέλη τῆς οικογενείας νὰ βαπτίζουσιν ὅστις ἀντήλλαξε τοὺς στεφάνους. Γίνεται δὲ οὕτω: Μόλις γεννηθῆ παραλαμβάνεται ὑπὸ τινος καὶ κρυφίως ἐναποτίθεται ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἢ εἰς τρίστρατον. Ἡ ἐνέργεια αὕτη καλεῖται ρίξι' μου. Φράσις! Τ'πέθιναν τὰ πιδιὰ κι αὐτὸ πού' ἔχ' τ'όρρξι στν ἰκκλησία κι τν ἔζησι. Ὁ πρῶτος κατὰ τύχη νδερχόμενος καὶ ἀνευρίσκων τὸ ἔκθετον παρακαλεῖται νὰ τὸ βαπτίση παρὰ τῆς κρυφίως παρακολουθείσης μαίας ἢ ἄλλης συγγενοῦς ἣτις τὸ ἐξέθεσε. Οὗτος κατὰ κανόνα εὐχαρίστως γίνεται ἀνάδοχος. Καὶ τὰ μετέπειτα γενώμενα ὁ ἴδιος ἀναδέχεται.

Εἰς τὸ πρῶτον τέκνον δίδεται κατὰ κανόνα τὸ ὄνομα τῶν γονέων τοῦ πατρὸς ἀναλόγως τοῦ φύλου. Ἐπειτα τὸ ὄνομα τῶν γονέων τῆς μητρὸς καὶ κατόπιν ὀνόματα θανόντων συγγενῶν νέων.

Καθ' ἣν στιγμὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα γίνεται ἡ βάπτισις, ἐκφωνήσῃ ὁ ἀνάδοχος τὸ ὄνομα τοῦ βαπτιζομένου, μικρὰ παιδιὰ παρευρισκόμενα ἐπὶ τούτῳ, σπεύδουσιν δρομαίως εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀναγγέλουσιν τὸ δοθὲν ὄνομα. Εἰς τὸ πρῶτον παιδίον ὅπερ θὰ ἀναγγείλῃ δίδει ἡ μήτηρ τὸ μεγαλύτερον χρηματικὸν δῶρον καθὼς καὶ γλυκὰ. Ἀνάλογα δίδει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ παιδιὰ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνάδοχος εἰς τὴν ἐκκλησίαν διανέμει εἰς τοὺς μικροὺς χρήματα. Ὁ ἀνάδοχος προσφέρει κατὰ τὴν βάπτισιν ἅπαντα τὰ εἰδηροχισμού καὶ ὑποδήσεως μὲ τὰ ὅποια ἐνδύου τὸ βαπτισθέν.

Ὅταν ἡ λεχὼ σαραντίση ἀποστέλλει εἰς τὸν ἀνάδοχον τ' φλιά. Φλιά λέγεται ἡ παράθεσις γεύματος, τὸ ὅποιον ἀντικαθιστᾷ τὸ τοιοῦτον ὅπερ ὑποχρεοῦται νὰ παραθέσῃ μετὰ τὴν βάπτισιν. Συνίσταται δὲ ἀπὸ: κλίκ' ἄρτον μεγέθους ταψίου, κρέσ μαγιριμένου κρέας μαγειρευμένον καὶ κρασί.

Μόνον εἰς τὴν μαμμὴν (μαίαν) παρατίθεται γεῦμα μετὰ τὴν βάπτισιν.

Εἰς πολλὰ χωρία ὅμως εὐθὺς μετὰ τὴν βάπτισιν παρατίθεται γεῦμα εἰς τὸ ὅποιον ἐκτὸς τῶν οἰκείων παρακάθηνται, ὁ βαπτίσας ἱερεὺς, ὁ ἀνάδοχος, ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ καὶ στενοὶ συγγενεῖς. Ὁ ἀνάδοχος μετὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ βάπτισιν, κρατῶν τὸ βαπτισθέν εἰς τὰς ἀνοικτὰς ἀγκάλας τοῦ καὶ συνοδευόμενος ὑφ' ὄλων τῶν συμπαρασταθέντων, διὰ τῆς κεντρικῆς πλατείας καὶ ὁδοῦ τοῦ χωριοῦ, μεταφέρει τὸ βαπτισθέν παιδίον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρὸς τοῦ εἰς τὴν ὁποίαν καὶ τὸ παραδίδει εὐχόμενος νὰ τῆς ζήσῃ.

ΤΑ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ: ὅπως λέγονται κατὰ τὴν βάπτισιν, ὅπως λέγονται κατόπιν καὶ ὅπως ὑποκορίζονται:

Γεώργιος: Γιώργος - Γιώργους - Γιώρ'ς - Γιουρίκας - Γιουρούδ' - Τζιῶρτζιους - Τζιουρτζιούδ' - Τζιουρτζίκας - Γιουργάκ'ς.

Δημήτριος: Μήτσιους - Μήτρης - Δημήτρης - Δημητρὸς - Δημητράκ'ς - Μητράκας - Μητσιάκας - Μητσιάκους - Τάκης - Τσιάκους.

Ἰωάννης: Γιάνν'ς - Γιαννάκ'ς - Γιαννακὸς - Γιαννάκου - Γιάγκου - Γιαννούδ' - Νάκου.

Ἄθανάσιος: Θανάσης - Θανασάκ'ς - Νάσιου - Νάτση.

Βασίλειος: Βασίλ'ς - Βασιλάκ'ς - Βάσιου - Βασ'λούδ'.

Νικόλαος: Ν'κόλας - Νίκου - Νικουλάκ'ς - Ν'κουλούδ'.

Παναγιώτης: Παναϊότς - Παναϊουτάκ'ς.

Ἄγγελος: Ἄγγιλου - Ἄγκιλου - Ἄγγιλάκ'ς - Ἄγγιλάκου.

Γραμμένος: Γραμμένους.

Θεοχάρης: Θιουχάρς - Θχιουχάρς - Θιουχαρούδ'.

Κων)τίνος: Κουσαντής - Κουτσιαρίκου - Κουτσιούδ' - Κουτσιαντούδας - Κώστας - Κώτσιου - Ντιντής - Γκουντής.

Χρήστος: Χρήστου - Χρηστάκου - Χρηστάκ'ς - Χριστόδουλου - Ξτόδ'λου - Κίτσιου.

Χαράλαμπος: Χαράλαμπος - Χαδιφτός.

Ἄδám: Ἄδάμιου.

Μιλτιάδης: Μιλτήης - Μίλτου.

Παντελής: Παντιλῆς - Πάντζιου.

Ἀστέριος: Στέργιου - Στριγιάκου - Τέλιου - Τσέλιου.

Θεμιστοκλής: Θιμιστουκλῆς - Θιμιστουκλούδ' - Μιστουκλῆς.

Ἀναστάσιος: Ἀναστάης - Ἀνιστάης - Τάσιου.

Θεόδωρος: Θόδουρου - Θουδουράκ'ς.

Ἄγόρου.

Μιχαήλ: Μιχάλ'ς - Μίχου.

Μαυρουδῆς.

Αἰκατερίνη: Κατιρίν' - Κατιρίνα - Κατιρνούδα - Κατιρνούδ' - Κατίνα - Ρήνα - Ρηνούδ' - Ρηνή - Ρήγκα - Κασίνα - Κατσ'νάρα.

Αἰμιλία: Μηλιά - Μηλίτσα - Μηλούδα - Μηλούδ' - Μηλή.

Ἀγγελική: Ἀγγιλική - Ἀγγιγίνα - Ἀγγέλου.

Αὐγούστα: Ἀγότσιου - Ἀγουτσιούδα.

Ἀναστασία: Ναστασιὰ - Τασιὰ - Τασιώ - Τασούλα - Τασούδα.

Κυριακή: Κυριακούλα, Κούλα.

Ἄννα: Ἀννούδα - Ἀννούδ' - Ἀννίκα.

Βασιλική: Βασιλ'κή - Βασιλ'κούδα - Βασίλου - Βάσιου - Βασιλ'κούδ'.

Ἑλένη: Ἐλέν' - Λιέν' - Λινούδα - Λινούδ' - Λινάρα - Λιέγγου - Ἑλλη.

Βιργινία: Βιργίνα - Μαλάτσιου.

Πηγή: Μπηγίνα - Ππηγιούδα.

Μπέτσιου: Ἀσ'μίνα: Μυρσίνα: Παγώνα: Τρυγώνα.

Εὐαγγελία: Βαγγιλία - Βαγκιλιώ - Βαγκέλου - Βαγκιλούδα - Βαγκιλάρα - Βαγκιλνή - Βαγκιλίτσα.

Μαγδαλινή: Μηγδαλ'νή - Μυγδαλιά - Μυγδάλου - Μυγδαλ'νούδα - Νούλα.

Σταματία: Σταμάτα - Σταματούλα - Στάμου - Σταμούλα - Νούλα.

Στέλλα: Στιργιανή - Στιργιάνου - Στιργιανούδα.

Σουλτάνα: Σουλτανιώ - Σουλτανούδα - Τατάνα - Τατανάρα - Τατανούδα - Τανιώ.

Τριανταφυλλιά: Τρανταφ'λιά - Νταλιά.

Χρυσάφου - Ξάφου: Μιλάχρου: Χάυδου - Χάδου.

Μαρία: Μαριγώ, Μαριγούδα, Μαριγούδι, Μάρου, Μαριώ, Μαριγάρα.

ΕΠΩΝΥΜΑ — ΠΑΡΩΝΥΜΙΑ

Κατσαρός: ὁ ἔχων σγουρά μαλλιά.

Ἄχιανιώτης: ὡς καταγόμενος ἐξ Ἄχινου Μακεδονίας.

Λίβας: καθ' ὃ σκυθρωπὸς καὶ ἄγριος ὡς ὁ φερώνυμος Ν.Δ. ἄνεμος.

Μυτιάνος: ὡς ἔχων μεγάλην μύτην.

Καλυθιώτης: ἀπάγονος θλαχοποιοίμενος οἰκοῦντος εἰς καλύβας.

Καλαϊτζής: ἀπόγονος κασσιτερωτοῦ.

Σαμαράς: ἀπόγονος σαγματοποιοῦ.

Χατζηγεωργίου: ἀπόγονος μεταθάντος εἰς Ἄγιους Τόπους (Χατζηλήκι).

Μισουράς: Γένος οἰκογενείας κατασκευαζούσης μισούρια (πήλινα πιάτα).

Ξύστρος: Ὁ πάππος αὐτοῦ ἐξετέλεχεν χρέη κοινωτικοῦ κλητήρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὅτε ἤρχετο εἰς τὸ χωρίον ὁ Τούρκος δημοσίων εἰσπράκτωρ, ἔβαζαν κήρυκα προυτόϊρον καλούμενον νὰ κηρύξη τὴν ἔλευσιν τοῦ εἰσπράκτορος καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῶν κατοίκων ὅπως προσέλθουν καὶ καταβάλουν τοὺς ὀφειλομένους φόρους. Ὁ πάππος λοιπὸν τοῦ ἀναφερομένου ξύστρου, ἐκήρυξε πάντοτε τὴν ἄφιξιν τοῦ εἰσπράκτορος μὲ στεντορεῖαν φωνὴν οὕτω: Ἄκουτι χώραα! ἦρτι ταξιλντάρς κι ἀποῦ ταχιά κι πέρα οὐλνοι τοῦ ξύστρου στοῦ ζνάρ! Ἄκούτε δηλ. χωριό. . . ἦλθεν ὁ εἰσπράκτωρ καὶ ἀπὸ αὔριο καὶ πέρα ὄλοι νὰ βάλετε τὸν ξύστρο στὸ ζουνάρι δηλ. νὰ φύγετε. Ξύστρους καλεῖται σιδηροὺν πλατὺ ἐργαλεῖον ὡς τὸ σχῆμα δι' οὗ ἀποξύνεται ἢ κολλῶσα ἐπὶ τῆς σκάφης ζύμη. Ἡ δὲ φράσις τοῦ ξύστρου στοῦ ζνάρ σημαίνει παραβολικῶς τὴν δραπέτευσιν, τὴν φευγάλα. Εἶδοποιεῖ οὕτω τοὺς κατοίκους εὐσχήμως νὰ φύγουν διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν καταβολὴν τοῦ φόρου εἰς τὸν κατακτητὴν. Καὶ ταῦτα ἐγένοντο, διότι οἱ Τούρκοι ἠγνόουσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἔνοιαν τῆς φράσεως καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐπληροφόρει καθολικῶς τοὺς συγχωριανούς του. Ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν τὸ ἐπώνυμόν του μετετρέπη εἰς «ξύστρος».

Καραλιόλιος, Καραμίχος, Καρανταγλής: Ἐπὸ τὸ μελαχροινὸν χρῶμα τοῦ δέρματός των.

Καρᾶς, ἐκ τοῦ «μαῦρος» εἰς τὴν Τουρκικὴν.

Μπρουτζᾶς: ὡς ἐπαγγελόμενος τὸν ὀρειχαλκῆα.

Μπρουτζας = ὀρειχαλκος.

Τσακνάκης: ἐπειδὴ ἦτο λιπόσαρκος ὡς τσάκνον.

Σαράφης: Ἐπόγονος ἀργυραμοιβοῦ.

Γραμμένος: διότι διεκρίνετο διὰ τὴν καλλονὴν.

Παπαθανασίου: ἀπόγονος ἱερέως.

Οἰκονόμου: ἀπόγονος ἱερέως ἔχοντος τὸν τίτλον τοῦ οἰκονόμου.

Τρικκαλιώτης: ὡς καταγόμενος ἀπὸ τὰ Τρίκκαλα.

Μαδεμλής: ὡς καταγόμενος ἀπὸ τὰ Μαδεμοχώρια βορείου Χαλ(κ)ῆς.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Τὰ συνηθέστερα καὶ σπουδαιότερα τοῦ παιδικοῦ λεξιλογίου μέχρι ἡλικίας 3 - 4 ἐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

Μαμά = ψυμί - μπρού - τιουμιού = νερό.

Τσιτσι = τυρί, κρέας - μάμ = τρώγω.

Μπαμπά - τιατιά: πατέρας - μά - μάμα = μητέρα. μά = φιλή, κάκα = γιαγιά - νιανιά = φαγητό.

Μπουτζί = θήλασμα. Τάτα - στράτα = πρῶτο βάδισμα.

Τσιούσς = οὕρησις - κακᾶ = ἀποπάτησις.

Τσιουρτσιουρέλ' = αἰδοῖον ἄρρενος.

Πλούδ' = αἰδοῖον θήλεος - κάκου = χτύπημα.

Ντὰ - ντά = ξυλοκόπημα - νταντὰ = ἔξοδος περιπάτου.

Κούτ' = σκυλί - μάτσ' = γάτα - πούλ' = κότα καὶ πουλί.

Μπίσ' = χοῖρος - μπέε = πρόβατον. μονού = βόδι.

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΙΔΗ: τσιάντα — σάκα. Γίνεται ἀπὸ ὕφαντὸ μάλλινο πολύχρωμο ὕφασμα μὲ διάφορα σχέδια καὶ παραστάσεις (ἰδίως πουλί). Κρεμίζεται μὲ χονδρὸ πλεκτὸ μάλλινο σχοινὶ ἀπὸ τὸν ὦμο. Συγκαταλέγεται στὰ εἶδη ρουχισμοῦ τῆς προικὸς τῆς κόρης.

Πλάκα κι κουντύλ' = πλακοκόνδυλο. Γιὰ τὴν ἔχουσα μύτην ἑλληνικὴν, λέγουν: ἔχ' μύτ' κουντύλ'.

Χαρτί = τὸ βιβλίον. Γιὰ τὸν μὴ κρατήσαντα μυστικὸν ἢ ὁμολογήσαντα τὰ πάντα, λέγουν: τᾶπι χαρτί κι καλαμάρ'.

Μουλύδ' = μολύβι.

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑΙ: Παλαιότερον συνήθεις: τὸ ράπισμα, τὸ τράβηγμα αὐτιῶν μέχρις ἀποσπάσεώς των κάποτε, ὁ ξυλοδαρμὸς στὰς παλά-

μας, ὀρθοστασία ἐπὶ ἑνὸς ποδός, νηστεία, κλείσιμο στὸ ὑπόγειο στὰ πουν-
τίκια ὅπως ἐλέγετο, ξυλοδαρμὸς εἰς τὰς παλάμας, φάλαγγα στὰ πόδια καὶ
δαρμὸς αὐτῶν, ἀντιγραφή πολυσελίδων κειμένων.

“Ὅτε ποτὲ ὡς μέσον μαθήσεως καὶ ἀγωγῆς ἐπεβάλετο ἡ σωματικὴ
ποινὴ καὶ ὁ γονεὺς ὠδήγει τὸ πρῶτον τὸ παιδί εἰς τὸ σχολεῖον ἐδήλωνε στὸ
δάσκαλο: Δάσκαλι! κρέας σὶ φέρνου κι κόκκαλα νὰ μὴ στείλῃς ὑπονοῶν ὅτι
δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ ποιὸν καὶ ποσὸν τῶν ἐπιβληθσομένων σωματικῶν
ποιῶν, ἀρκεῖ νὰ μάθη γράμματα.

ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ — ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Ποιὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο τὰ φτερὰ τὰ τρώγουμε καὶ
τὸ κορμὶ πετάμε; Σταφύλι.

“Αψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει καὶ ψυχὴς παίρνει καὶ φεύγει: Πλοῖο.

Χιλιότρυπτο λαῖνι, μὰ νερὸ σταλιά δὲ χύνει: Σφουγγάρι.

Χιλιόκουμπο, χιλιότρυπο, χιλιοκουμοδεμένο: Δίχτυ.

Πράσινη ἐκκλησιά, κόκκινα στασίδια καὶ μαύροι καλογέροι κατοικοῦν:
Καρπούζι.

Ἐπὶ πάνω σὰν τηγάνι, ἀπὸ κάτω σὰν μπαμπάκι κι ἀπὸ πίσω σὰν ψα-
λίδι: Χελιδόνι.

Στὸ δρόμο ὅπου πήγαίνα, θηρίον συναπάντησα. Εἶχε 5 κεφαλᾶς, 4
ἀναπνοᾶς, χέρια πόδια 20, νύχια 100: Νεκρὸς μὲ τοὺς 4 ἀνθρώπους ποὺ
κρατοῦν τὴν νεκροφόρο.

“Ἄσπρος κάμπος μαύρα βόδια: Βιβλίον.

Τὸ κόκκινο κρέμεται καὶ τὸ μαλλιαρὸ χάσκει: Γάτα ποὺ βλέπει τὸ κρέ-
ας κρεμώμενον.

Χίλιοι, μύριοι καλογέροι μέσ’ στὸ ρᾶσο τυλιγμένοι: Ρόδι.

“Ἐνας ψηλὸς ψηλὸς καλόγηρος, κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει:
Καπνὸς ἀνερχόμενος καὶ διακλαδιζόμενος.

“Ἐνας κοντὸς κοντὸς καλόγηρος μὲ τὸ τσακνούδ’ στὸν κῶλο: Ἐλῆ μᾶ-
ρη μὲ τὸ μίσχο της.

Ἐπὶ ἐδῶ πετσὶ, ἀπ’ ἐκεῖ πετσὶ, μέσα μέλι καὶ κεχρί, σήκω γιὰ νὰ τῶ-
βρης: Σῦκον.

Τὸ τίρι τίρι κρέμεται, τὸ τίρι τίρι ἀνιέται μὰ τὸ Θεὸ παρακαλῶ φο-
βοῦμαι νὰ τὸ πιάσω: Κανδήλα.

Κλειδῶνω, πειρατώνω, τὸν κλέφτη ἀφῆνω μέσα: Ἀκτίνες τοῦ ἡλίου.

Ἐπὶ πάνω ἀπ’ τὴ Ρωσία

κατεβαίνει μιὰ κυρία

δύο δοῦλοι τὴν κρατοῦνε

καὶ στὴ γῆ τὴν ἀπετοῦνε : Βλέννα τῆς ρινὸς ἀπορριπτομένη μὲ τοὺς δύο δακτύλους.

Τὰ σφυριά σφυροκοποῦν.

ἢ μαντζιώνα φουρκαλάει

κι ἢ σακκούλα καρτιράει: Μάσημα.

(Σφυριά = δόντια, μαντζιώνα = γλώσσα, σακκούλα = στομάχι).

Ἐνάμεσα σὲ δυὸ βουνὰ ὁ βούβαλος μουγκρίζει: Πορδὴ.

Ποιὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κανέννας δὲν τὸ τρώει καὶ μόνο ἕνας τὸ τρώει:

Ἡ φωτιά τὸ ξύλο.

Τῆς μάνας μ' στέκεται καὶ τοῦ πατέρα μ' κρέμεται: πηγάδι καὶ κουβάς.

Ὁ γαμπρὸς τὸ θάζει καὶ ἡ νύφη σκούζει: Κλειδί καὶ κλειδαριά.

Τὸ παλιάζω, τὸ κορδώνω καὶ στὴν τρύπα τὸ τρυπώνω: Κλωστή καὶ βελόνα.

Γιατὶ σὲ ἀγόρασα κι' ἔδωκα τὸν παρά μου γιὰ νὰ σὲ θάζω ἀνάσκελα νὰ κάνω τὴ δουλειά μου: Σκάφη πλυσίματος καὶ ζυμώματος.

Ἐνα δέντρο ἔχει δώδεκα κλωνάρια, κάθε κλωνάρι τριάντα φύλλα, κάθε φύλλο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά εἶναι ἄσπρο καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μαύρο: Ἔτος, μῆνες, ἡμέρες.

Ποιὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ὅταν τρώη ξύλο τρέφεται κι ὅταν πίνη νερὸ πεθαίνει; Φωτιά.

Μαραμένη τὴ θάζω, κορδωμένη τὴ βγάζω: Πίττα.

Κοιλιά μὲ κοιλιὰ καὶ τὸ μακρὸ κάν' τὴ δουλειά: Χερόμυλος.

ΓΛΩΣΣΟΔΕΤΑΙ

Ἄσπρη πέτρα ξέξασπρη κι ἀπὸ τοῦ ἡλίου ξιξασπρότιρη.

Τοῦ καημένου τοῦ κατσικάκι

ἔπισι πὸνα βραχάκι

κι ξιλιδουκουμπουκιρατχιάσκη

κι ξιλιδουκουμπουκιρατχιιάσκη.

Κόζ'θας δίκουλους τρίκουλους τρικουκουκινόκουλους

ὅποιους φάει δικουλιάζ' τρικουλιάζ' τρικουκουκινουκουλιάζ'.

Κάπα πανόκαπα μὶ τὰ πανακαπούδια

τρεις κάπες τρεις πανόκαπες

τρεις πανάκα κι καπούδις.

Κουλουκίθ' κουλουκυθουτύφλουσκου.

Τς ἀλπούς ἢ νουρά τρεις ἔξ' ἰννηὰ φουρὲς

ξικουκαρουκουλουθλικουμαγκώθηκη.

Ἐκκλησιὰ μολυβδοκοντοπελεκημένη

ποιὸς σὲ ἐμολυβδοκοντοπελέκησε;

Ὁ γιὸς τοῦ μολυβδοκοντοπελεκτηῆ.
 νᾶχα κι ἐγὼ τὰ σύνεργα τοῦ μολυβδοκονδυλοπελεκτηῆ
 θὰ σὲ μολυβδοκονδυλοπελεκοῦσα.
 Ἐδωδιμολεσκοποικιλοβρωματοπωλεῖον.
 Κούπα καπακουμέν' κούπα ξικαπάκουτην.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

Ὁ πρῶτος λέγει εἰς τὸν δεύτερον:
 — Βάλε ἕναν ἀριθμὸ μὲ τὸ νοῦ σου.
 — 10.
 — Κι ἄλλα τόσα.
 — $10 + 10 = 20$.
 — Πρόσθεσε καὶ 6 δικά μου.
 — $20 + 6 = 26$.
 — Μοίρασέ τα στὰ δύο.
 — $26 : 2 = 13$.
 — Βγάλε τόσα ὅσα ἔβαλες τῇ πρώτῃ φορά.
 — $13 - 10 = 3$.
 — Σοῦ ἔμειναν 3.

Ὁ ἐρωτῶν πρῶτος οὐδέποτε ἀποτυγχάνει εἰς τὴν εὔρεσιν τοῦ τελευταίου ὑπολοίπου διότι τοῦτο εἶναι πάντοτε τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ ὃν ὀρίζει, νὰ προσθέσῃ ὁ ἐρωτώμενος.

Ἔτερον: Ἰ᾽ ἄνθρωπος εὕρισκόμενος στὸ χωράφι του εἶδε νὰ πετοῦν ἀνωθὲν του ἀγριὰ χήνες πολλές. Τίς φώναξε:

— Ὡρα καλή σας 100.
 — Δὲν εἴμαστε 100, ἀπαντοῦν οἱ χήνες, ἀλλὰ εἴμαστε τόσες κι ἄλλες τόσες,, τὸ μισὸ κι τὸ τσιρέκι (τέταρτο) κι ἐσύ μαζύ, γιὰ νὰ γίνουμε 100.

Ἐρώτημα: Πόσες χήνες πετοῦσαν;

Ἀπάντησις: 36. Διότι: $36 + 36 + 18 + 9 + 1 = 100$.

ΠΑΙΔΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

ΑΓΥΡΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ: ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑΤΑ 1ης ΜΑΡΤΙΟΥ.

Ἡ προσδοκία τοῦ ἐρχομοῦ τῆς ἀνοιξεως τῆς γλυκειᾶς αὐτῆς ἐποχῆς κατὰ τὴ νόποιᾶ ἀναγεννίεται ἡ φύση, χαροποιεῖ μικροὺς καὶ μεγάλους. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ ἔαρος εἶναι στενὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ χελιδονιοῦ. Τὸ χαριτωμένο κομψὸ καὶ εὐκίνητο αὐτὸ πουλὶ πού σπαθίζει μὲ τὰ μεγάλα φτερούγια του καὶ τὴ ψαλιδωτὴ οὐρά του τὸν μυρωμένο ἀνοιξιᾶτικο αἰθέρα, προαναγγέλλει τὴν ἀναζωογόνηση κι ἀναγέννηση τῆς φύσης. Καὶ ἡ χαρὰ αὐτῇ θρίσκει τὴν ἔκφρασή της στὰ λαϊκὰ ἔθιμα πού γιορτάζουν τὸν ἐρχομὸ

του χελιδονιού και τής ανοίξεως. Στην Ἀρναία τής Χαλκιδικῆς με τὸ πρωϊνὸ τῆς πρώτης τοῦ Μαρτιοῦ ἀντιλαλοῦν οἱ γειτονιῆς ἀπὸ τῆς χαρούμενης ψιλλῆς παιδιάστικες φωνούλες ποὺ ψέλνουν τὰ χελιδονίσματα ἢ τ' χιλιδόνα ὅπως ἀποκαλεῖται. Ὅμάδες παιδιῶν τοῦ σχολείου τριγυροῦν στὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, χρυσοποίκιλτη ξύλινη χελιδόνα, ποὺ περιστρέφεται πάνω σὲ ἄξονα, σὲ ξύλινη φωλιά, με τὴ βοήθεια ἐνὸς σχοινοῦ ποὺ τυλίγεται καὶ ξετυλίγεται, κοσμιμένην με χλωρόκλαδα κισσοῦ, ἐνῶ τραγουδοῦν τοὺς παρακάτω χαρακτηριστικoὺς στίχους, καὶ εἰσπράττουν γιὰ δῶρο χρήματα καὶ αὐγά:

- 1) Χελιδόνα ἔρχιτι ἀπὸ τὴν Ἀραβία
 φέρνει φέρνει ἀνοιξη φέρνει κι καλουκαίρι
 ἡμεῖς γιὰ τούτου ἤρταμι νὰ σὰς παρακαλέσουμι
 νὰ μὰς δῶσι πέντι αὐγά πέντι αὐγά πέντι κουκά
 κι ἄλλα πέντι τ' Πασχαλιὰ γιὰ νὰ γιννάη ἡ κλουσαργιὰ
 κι νὰ σέρνη τὰ πουλιὰ καθὼς ἡ μάνα τὰ πιδιά.
 Μάρτης μὰς ἤρτι καλῶς μὰς ἤρτι
 τὰ δέντρα ἀνθίζουν τὰ λειβάδια πρασινίζουν
 κι τὰ ζῶα χαίρουντι ἔξου ψύλλοι ποντικοὶ
 μέσα ὑγεία καὶ χαρὰ κι τοῦ Πάσχα μας μ' ὑγεία
 νὰ ζῆστι ν' ἀκούστι τ' χιλιδόνα Ἀμήν.
- 2) Χιλιδόνα ἔρχιτι ἀπὸ τὴ Μαύρη θάλασσα
 θάλασσα ἰπέρασι πύργου ἰθιμέλιουσι
 κι ἔκατσι κι λάλησι κι ἔμαθι τὰ γράμματα
 γράμματα βασιλικά ποὺ μαθαίνουν τὰ πιδιά
 Μάρτης μὰς ἤρτι καλῶς μὰς ἤρτι
 κλπ. ὡς ἡ ἄνω ἐποδός.

Ἡ χαρὰ τῶν κατοίκων εἶναι ἔκδηλος με τὸ γύρισμα τῆς χελιδόνας γιατί εἶναι τὸ προμήνυμα τῆς ἐλεύσεως τῆς ἀνοίξεως καὶ τὸ θεωροῦν καλὸ νὰ περάσῃ ἀπὸ κάθε σπίτι.

ΠΕΡΠΕΡΟΥΝΑ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΑΝΟΜΒΡΙΑΣ

Ἐν καιρῷ ἀνομβρίας κατὰ τὸ θέρος περιφέρεται ἡ λεγόμενη πιπιρούνα διὰ νὰ προκληθῆ βροχή. Ἐνα πτωχόπαιδο ὀρφανὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸ περιτυλίσσουν με μεγάλους πρασίνους κλάδους εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται ἀθέατον. Αὐτὴ εἶναι ἡ πιπιρούνα ἡ ὁποία συνοδευομένη ἀπὸ ὁμάδα παιδιῶν διέρχεται τὰς οἰκίας. Ἡ ὁμάς ψάλλει τὸ ἐξῆς ἄσμα:

Πιπιροῦ δρουσουλουγάει
 κι τοὺν Θιὸ παρακαλάει
 γιὰ νὰ θρέξ' ἡ Θιὸς νιρὸ
 γιὰ νὰ γίνουν τὰ ψουμιά

τὰ ψουμιὰ κι τὰ σιτάρια
 κι τ' Αἰοῦ τὰ παρασπόρια.
 Μπάρις μπάρις τοῦ νιρὸ
 λίμνις λίμνις τοῦ κρασι
 γιὰ νὰ χαίρουντ' οἱ φτουχοί.

Ἡ οἰκοκυρὰ ραντίζει μὲ νερὸ τῆ πιπιροῦ καὶ δωρίζει χρήματα.

ΑΙΩΡΑ

Εἷς δένδρα κατασκευάζουν αἰωρούμενην κούνιαν καὶ ὁμὰς παιδιῶν ἢ κοριτσιῶν κουνάει ἐκ περιτροπῆς ἀνά ἕ, μὲ τὸ ἐξῆς ἄσμα:

Ἔνα πιδοῦδ' (ἢ κουρτσούδ') ἔχ' ἡ μάνα του
 ἕνα κι χαϊδιμένου
 τῶστιλνι στοῦ δάσκαλου
 γιὰ νὰ μάθη γράμματα
 γράμματα σπουδάματα
 τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα
 ἴχου χού! κι ἀμὰν ἀμὰν.

Ὁ τελευταῖος στίχος λέγεται ὡς ἀπλοῦν ἐπιφώνημα. Ταῦτα διὰ παιδιὰ μέχρις ἡλικίας 12 - 15 ἐτῶν. Τὰ ἀγόρια καὶ κορίτσια ἄνω τῶν 15 ἐτῶν τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὴν Πρωτομαγιὰν ἐξέρχονται εἰς ἐξοχικὰ μέρη καὶ ἀφοῦ κατασκευάσουν τὴν κούνιαν, ἕνας νέος θὰ κουνᾷ μίαν νέαν καὶ τανάπαλιν, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἄδουν:

Ἔερ! μαρὶ ψηλὴ μαρὶ λιγνὴ
 μαρὶ μαυροματοῦσα
 πῶχεις τὸ μάτι πὰν κουκὶ
 τὸ φρύδι σὰ γαιτάνι
 πῶχεις τὸν ἥλιο πρόσσουπου
 κι τοῦ φιγγάρι στήθους.

Τὸ κούνημα κατὰ τὰς δύο αὐτὰς ἡμέρας γίνεται γιὰ νὰ φέρῃ υἰεῖαν.

Διάφοροι ἄλλαι πράξεις καὶ ἐνέργειαι παιδιῶν εἰς ἐορτὰς:

Κατὰ τὸν γάμον, κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς, Θεοφανεῖων, Πρωτομαγιάς, τοῦ Λαζάρου, τῶν Βαΐων, τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Ἀπόκρεω, ὄρα εἰς σχετικὰ κεφάλαια καὶ διῆ εἰς τὸ τῆς «Λαϊκῆς Λατρείας» ὅπου λεπτομερῶς ἀναφέρονται.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ

Τὸ παιδίον μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του εἰς τὸ σχολεῖον ἢ θὰ καταγίνη εἰς τὰς γεωργικὰς, κτηνοτροφικὰς καὶ μελισσοκομικὰς ἐργασίας τῶν γονέων του ἢ θὰ μαθητεύσῃ διὰ τὴν ἐκμάθησιν μιᾶς τέχνης ὡς, κτίστης, ξυλουργός,

ράπτης, ύποδηματοποιός, σαγματοποιός, κασσιτερωτής, σιδηρουργός κλπ.

Κατ' ἀρχάς γίνεται μαθητευόμενος τσιράκ' καὶ ὅταν ἐκμάθῃ τὴν τέχνην ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ νὰ ἐργάζεται εἰς τὸν μάστορά του, ἀφιντικό του ὡς μισθωτὸν πλέον ἢ ἡμερομίσθιος ἢ κατ' ἀποκοπήν, ὀνομάζεται κάλφας. Ὡς μαθητευόμενος κατ' ἀρχάς εἶναι δυνατὸν νὰ πληρώνη εἰς τὸν μάστορά του τὰ μαστουριάτ'κα, βραδύτερον ἐφ' ὅσον ἐκμανθάνει καὶ βγάζ' δ'λειὰ λαμβάνει μικρὸν ἡμερομίσθιον καὶ ὅταν τέλος ἐκμάθῃ καλῶς τὴν τέχνην καὶ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐργάζεται ὡς κάλφας, πληρώνεται κανονικὸν ἡμερομίσθιον μιρουκάματου. Διὰ νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν ἐκμάθησιν ὠρισμένης τέχνης καὶ διὰ τῆς ραπτικῆς καὶ νὰ ἐκμάθῃ τὸ σχεδίασμα τοῦ κοψίματος νὰ πάρ' ψαλίδ' κατὰ τὸ λεγόμενον, ὀφείλει νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν μάστορά του ποσὸν τι ἐφ' ἅπαξ ὡς ἀμοιβήν.

Γνωμικά: Σαθβάτου ἃς εἶνι μάστουρα κι' ἃς εἶνι χίλις ὄρις, λέγει τὸ τσιράκι καὶ ὁ κάλφας στὸ ἀφεντικό του τὸ μάστορα τὴν ἡμέρα τοῦ Σαθβάτου, ὑπονοῶν ὅτι καὶ ἡ ἐργασία παύει καὶ τοῦ βδουμοδιάτ'κου θὰ πληρωθῇ. Καὶ ὁ μάστορας τοῦ ἀπαντᾷ: Σὰ φέξ' ἢ Διφτέρα, θὰ σὶ πάρ' ἢ διάβουλους τοῦ πατέρα δηλ. θ' ἀρχίσῃ πάλιν ἡ κούρασις.

Εὐτράπελον: Ὁ μάστορας στέλνει τὸ τσιράκι νὰ ἀγοράσῃ φασόλια γιὰ νὰ φᾶνε τὸ μεσημέρι. Τὸ παιδί (τσιράκι) ποῦ ἔχει ἀδυναμία στὸν χαλβά, λέει στ' ἀφεντικό του:

- Ἄμα δὲν ἔχ' φασούλια νὰ πάρου χαλβά;
- Ἄμα δὲν ἔχ' φασούλια, πάρι φακῆ, ἀποκρίνεται ὁ μάστορας.
- Ἄμα δὲν ἔχ' φακῆ νὰ πάρου χαλβά;
- Ἄμα δὲν ἔχ' φακῆ, πάρι ριθύθια.
- Ἄμα δὲν ἔχ' ριθύθια νὰ πάρου χαλβά;
- Χαλβά κι σκατά, ἀποκρίνεται μὲ ὀργὴ ὁ μάστορας.
- Σκατὰ γιὰ τοῦ μάστουρα, γιὰ τ' ἰμένα νὰ πάρου χαλβά; ἀποκρίνεται εὐτράπελα τὸ τσιράκι.

ΠΑΙΔΙΑΙ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

ΛΑΧΝΙΣΜΑΤΑ: Πάμπολλοι τρόποι λαχνίσματος χρησιμοποιούνται στὶς παιδιές, εἴτε γιὰ νὰ βγάλουν τ' μάνα (τὸν ἀρχηγόν), εἴτε γιὰ νὰ καθορίσουν τὴ σειρὰ τῶν παικτῶν. Ἀναφέρομεν μερικά:

Ἡ Κουντουρίτσα: Ἐνας παίκτης κρύβει στὴν παλάμη του δυὸ ξυλάρια ἐξ ὧν τὸ ἓνα μικρότερα. Ἐμφανίζει τὶς ἄκρες τῶν ξυλαρίων σὲ τρόπο ποῦ νὰ μὴ προδίδεται τὸ μέγεθος καὶ καλεῖ παίκτην νὰ τραβήξῃ ἓνα ξυλάριο. Ὅποιος τραβήξῃ τὸ μεγαλύτερο, ἢ ὁμάδα αὐτοῦ εὐνοεῖται νὰ κάμῃ ἔναρξη τοῦ παιχνιδιοῦ.

Λάχνισμα μὲ καρπὸν: Δυὸ παιδιὰ, ἓνα κάθε ὁμάδας, συνεννοοῦνται ἰ-

διαιτέρως καὶ παίρνουν ἀπὸ ἓνα ὄνομα καρποῦ, π.χ. τὸ ἓνα μήλο καὶ τ' ἄλλο κυδῶνι. Τὸ λάχνισμα αὐτὸ γίνεται γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῶν ὁμάδων. Ὑποτίθεται ὅτι 10 παιδιὰ θὰ ἀποτελέσουν τὶς δυὸ ὁμάδες, ἀρχίζουν νὰ παίρνουν ἰδιαίτέρως κάθε παιδὶ καὶ τὸ ρωτοῦν: — Τί θέλ'; μήλο ἢ κυδῶν'; Ἀπαντᾷ τοῦτο τί προτιμᾷ. Ὅμοια ἐρωτᾶται καὶ τὸ δεύτερο, τὸ τρίτο, ὥσπου πέντε ἀπ' αὐτὰ προτιμήσουν ἓνα τῶν καρπῶν καὶ ἀποτελοῦν αὐτὰ τῆ μιὰ ὁμάδα τὰ δὲ λοιπὰ τὴν ἄλλη.

Ξιέρα - Χρώρα ἢ Ἥλιους κι θρουχή. Παίρνουν μικρὴ πέτρινη πλάκα καὶ φτύνουν στὴ μιὰ πλευρὰ τῆς. Ὁ ἓνας παίκτης ἢ μιὰ ὁμάδα δηλώνει ξιέρα ἢ ἥλιον καὶ ὁ ἄλλος χλώρα ἢ θρουχή. Τὴ ρίχνουν ψηλὰ φωνάζοντας ὅλες ὥσπου νὰ πέση, οἱ μὲν «ξιέρα ξιέρα ἢ ἥλιους ἥλιους», οἱ δὲ «χλώρα χλώρα ἢ θρουχή θρουχή». Ποιὰ θὰ εἶναι ἡ πλευρὰ τῆς πλάκας πρὸς τὰ ἄνω ὅταν πέση στὸ ἔδαφος ἐκεῖνον ἢ ἐκείνην εὐνοεῖ. Ξιέρα ἢ ἥλιους εἶναι ἡ στεγνὴ πλευρὰ καὶ ἡ ἀντίθετος χλώρα ἢ θρουχή.

Λάχνισμα διὰ συλλαβῶν ἢ τμημάτων λέξεων: Ἐκφωνοῦνται συλλαβαὶ ἢ τμήματα λέξεων, ρυθμικὰ καὶ ἔγχρωμα, ἐνῶ συγχρόνως δεικνύεται ἓνας παίκτης ἢ μιὰ μιὰ ὁμάς καὶ εἰς ὅποιον τελειώση ἢ ἐκφώνησις, ἐκεῖνος ἢ ἐκεῖνη παίζει πρῶτος ἢ σκύθει κλπ.

1) Ἴνι - μίνι - ντούντου - μίνι - τρία - ρόμ - κάτσα - κόμ - πι - φτὰ - λεβά - ντὰ - πίφ.

2) Ἄνα - μάνα - πούρτου - κάλα - τσίνα - μίνα - μπούφ - τόμπε - λέκα - ζούτς.

3) Ἄλου - γούδι μ' - κόκκι - νου - σι ἄγα - πῶ - κι μ' ἄγαπᾶς - κίσι - δίνου - κρυδ - νιρδ - κι - ψου - φᾶς.

4) Ἐχου - χήνα - πούγι - ννάει - πούγι - ννάει - σαράντα - αὐγά - κάνει - ἓνα - κάνει - δυδ - κάνει - τρία - τέ - σσι - ρα ὡς τὰ δικατέσσιρα.

5) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 - πέθα - νι τοῦ Παντι - λῆ γυναικῆ - γιὰ - ζεῖ - γιὰ πεθαίνει - γιὰ ὁ Χάρος - τὴν ἐπαίρνει - ποὺ φο - ρεῖ - μαργάρι - τᾶρι - στὸ λαί - μὸ καὶ στὸ κε - φάλι.

6) Τούμπε - ρλέτα - τούμπε - ρλί - τάπι - τάπι - γρί.

7) Ἄνα - μιλάνα - πίτσι - λάνα - καί στη - Πόλη - πίτσι - λι - σέρτα - φέρτα - μὲ - λέ - γρί.

8) Ὄβουλι - κουντόβουλι - ποὺ μέσα - ποὺ τῆ μέση - πιρνάει - μιὰ βασίλισσα - μι κόκκινου - φέσι.

9) Ἐνα - μουντούδιμ - τρία συρίγγα - πέγγα - λέγγα - πίσ - πουρδέκα - καὶ βγάλε - ζμπλιάμ - ζμπλιούμ.

10) Πέντι - πέντι - κι πιν - τδ - κιδι - καπιν - τῶ - ἄνὰ τὰ - μιτρή - σου μὶ - κι ἄν δὲν - εἶν' - δικά - πιντὶ.

11) Μπήγου - μπήγου - τούμα - χαίρι - κὶ του - βγάζου - μ' ἓνα - χέρι - βάζου - στοίχ'μα - κάλε - μπάξ - κι ἄν δὲ - βγούνε, στὰ δι - κάξη.

12) Ἄ - μπέμπα - μπλόμ - του - γκέτα - μπλόμ - ἄ - μπέμπα - μπλόμ
του - γκέταμπλόμ - μπλόμ - μπλούμ.

13) Πήραμε πολλά κανόνια γιὰ νὰ πολεμήσουμε, τὴν Ἀγγλία, τὴ Ρω-
σία, πόσα πήραμε, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

14) Τὸ -κό - κράμ - πρέπει - νὰ τὸ - βάλω - εἰς τὰς - χεῖρας - τῶν
πλευ - ρων - ἀρα - φασο - λι - κορέτα - ράσο - λι - τὸ - κό - κράμ.

15) Ἀνέβηκα - σ' ἕνα - βουνὸ - καὶ εἶ - ἔνα - γουρού - νι - τὸ κύ-
ταξα - μὲ - κύ - ττα - ξε καὶ μοῦ - μοιαζε - τὴ - μούρη - γὸ - γὸ - γὰ - γὶ
γὶ - γὶ - ὄλα - τὰ - φυλὰς - ἔσύ.

ΠΑΙΔΙΚΑ ΡΥΘΜΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΙΧΟΙ

Τὰ μικρὰ κορίτσια μὲ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση τραγουδοῦν ἓν χορῶ πια-
σμένα ἀπὸ τὰ χέρια διάφορα ρυθμικὰ εὐτρέπελα ἄσματα καὶ στίχους ὡς
κατωτέρω:

- 1) Δημητρὸ - τρὸ - τρὸ - νὰ σὲ πᾶω στὸ λουτρὸ
νὰ σὲ κάνω μπίτσι - μπίτσι - νὰ σ' ἄρέση τὸ κορίτσι.
- 2) Νίκο Νίκο Νικολῆ - τ' ἄλλογὸ σου δὲν μπορεῖ
ρίξτο στᾶρι καὶ κριθᾶρι - γιὰ νὰ γίνῃ παληκᾶρι.
- 3) Ὁ Γιάννης ὁ Τσιρόγιαννος - πῆγε νὰ κλέψῃ κότες
κι οἱ κότες κακαρίσανε - τὸ Γιάννη κουτσουλίσανε.
- 4) Γιάννη, τ' ἄντερά σου στὸ τηγάνι
ποὺ τὰ τρῶνε οἱ Τσιγγάνοι.
- 5) Ἀγαπῶ μιὰ Μαρίκα - πῶχει κόκκινο αὐγὸ -
κι ἄλυσσιδα στὸ λαιμό.
- 6) Τῆς Μαρίας τὸ μικρὸ - ἔπεσε μέσ' στὸ γιालὸ
καὶ κατάπιε βατραχὸ - βατραχὸ μεγάλο -
ποῦ Μαρία; ποῦ Μαρία;
- 7) Λιφτιργιὰ παπουτσιῆ - π' ἀγαπᾶς ἕναν παπτσῆ
νὰ σὲ φικιάσῃ παπουτσάκια - νὰ πατάς στὰ μαρμαράκια.
- 8) Δὲν ντέπεσαι Μαρίκα - τὸ Γιώργο ν' ἀγαπᾶς
νὰ παίξῃς μαντολίνο - κρυφὰ ἀπ' τὴ μαμά.
- 9) Ἐνα κορίτσι ἰστάμενον εἰς τὸ κέντρον κύκλου πολλῶν κοριτσιῶν,
προσποιεῖται τὴν ὄρφανὴν ἀνθοπώλιδα καὶ τραγουδεῖ:
— Ἐλάτε κορίτσια πᾶρτε λουλούδια
λουλούδια ὠραία φτηνὰ τὰ πωλῶ.
— Πόσο τὰ δίνεις τὰ λουλουδάκια
καλὸ μου κορίτσι γι' αὐτὸ ἴσαι ὄρφανὸ
(ἀπαντοῦν τραγουδώντας τὰ πολλά).

- Δὲν ἔχω μητέρα δὲν ἔχω πατέρα
δὲν ἔχω ἀδέρφια γιὰ αὐτὸ ἴμαι ὄρφανό.
- 10) Γύρω γύρω ὄλοι στὴ μέση τὸ Μανώλη
χέρια πόδια στὴν αὐλὴ ὄλοι κάθονται στὴ γῆ
κι ὁ Μανώλης στὸ σκαμνὶ κούκου τὸ Μανώλη.
- 11) Ὁ χοντρός καὶ ἡ χοντρή κάνουν βόλτα στὴν αὐλὴ
κι ὁ χοντρός τὴ φίλησε κι ἡ χοντρή κοκκίνισε.
- 12) Ἕνας τέντζερης - καποτέ - ντζερης - μὲ φαί - ζεστό
μὲ πατά - μὲ ντομά - πρὸ παντός - κι ἔ - γώ
τὸ φουστάνι μου - κοντὸ - ἀπὸ πίσω - κάνει - μύτη -
στὴν κυρία - Ἐφροδίτη - ποὺ παντρεύτηκε - στὴ Κρήτη
πῆρε ἄντρα - Κρητικὸ - καὶ πατέρα - γεωργό.
μὲ κολάρο στὸ λαιμό.
- 14) Περνάει μιὰ καρότσα στὸ χῶμα τρίβεται
σῆκω τὸ φόρεμά σου νὰ μὴ σκονίζεται
γιατὶ θὰ περάση ὁ βασιληᾶς μὲ τὴ βασιλοπούλα.
Κι ὁ βασιληᾶς ἐπέρασε καὶ βρῆκε μιὰ μικρούλα
τ' ὄνομά της λέγανε κυρία Ἄγγελικούλα.
Ἄγγελικούλα ζάχαρη Ἄγγελικούλα μέλι
Ἄγγελικούλα κρυὸ νερὸ ποὺ πίνουν οἱ ἄγγελοι.
- 14) Ἡλιους κι θρουχὴ παντρεύουντ' οἱ φτουχοὶ
ἥλιους κι χιόνι παντρεύουντι οἱ ἀρχόντοι.

ΠΑΙΔΙΑΙ ΑΓΟΡΙΩΝ

Ἡ ψ'λή καμήλα: Καταρτίζονται δυὸ ομάδες μὲ λάχνισμα. Κατόπιν μὲ λάχνισμα πάλι ἢ μία τῶν ομάδων θὰ σκύψη καὶ θὰ κἀνη καμήλα ὡς ἐξῆς: Ἐάν κάθε ὁμάς ἀποτελεῖται π.χ. ἀπὸ 5 παίκτης, οἱ 4 τῆς ὁμάδος θὰ πιασθοῦν ἀπὸ τοὺς ὤμους μὲ τὰ δυὸ χέρια ὄρθιοι καὶ γύρω, ὥστε σκύβοντες ἐλαφρὰ καὶ μὲ ἐνωμένα τὰ κεφάλια, κάμνουν εἶδος καμήλας ἢ πυρεστίας (διὰ τοῦτο σὲ μερικὰ χωρὶα λέγεται τὸ παιγνίδι πυρρυστχιά), ἕνας δὲ κρατᾷ τὸ ἄκρον μακροῦ λωρίου, τὸ ἄλλο δὲ ἄκρον κρατᾷ ὁ 5ος παίκτης παπᾶς καλούμενος (διὰ τοῦτο σὲ ἄλλα χωρὶα καὶ παπᾶς καλεῖται τὸ παιγνίδι).

Ἐάν κανένας παίκτης τῆς ἐλεύθερης ομάδας κατορθώσῃ νὰ καθαλικέψῃ παίκτην τῆς καμήλας χωρὶς νὰ τὸν ἐγγίση μὲ τὸ λουρὶ ὁ φύλακας παπᾶς, μένει ἔφιππος ὥσπου ἐπιθυμῇ. Ὁ παπᾶς διαρκῶς περιστρέφεται τῆς καμήλας καὶ ἐπισειεὶ τὸ λουρὶ γιὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἵππευση τῆς καμήλας του. Ἄλλὰ καὶ τὸν παπᾶ εἶναι δυνατὸ νὰ καθαλικέψῃ κανεὶς, ἀρκεῖ νὰ μὴ χτυπηθῇ μὲ τὸ λουρὶ ἐφ' ὅσον θρίσκειται στὸ ἔδαφος. πολὺ προσβλητικὸ θεωρεῖται νὰ καθαλικέψουν τὸν παπᾶ γιὰτὶ ἀχρηστεύεται ἔτσι ὁ φύλακας τῆς καμήλας.

Όταν ο παπάς έγγίση με τὸ λουρί του παίκτην τῆς ἐλευθέρως ομάδος, ἀντιστρέφονται οἱ ὄροι καὶ γίνεται καμήλα ἢ ομάδα του. Παπάς ὀρίζεται συνήθως ὁ πλέον εὐκίνητος καὶ ἱκανὸς τῶν παικτῶν.

Χαμ'λή καμήλα: Παρεμφερὴς εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ παιδιὰ. Σ' αὐτὴν οἱ παίκτες τῆς ομάδας πού θὰ σκύψη, σκύθουν ὡσὰν γωνία ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ πρῶτος στηρίζεται σὲ τοῖχον ἢ δένδρον. Οἱ παίκτες τῆς ἐλευθέρως ομάδας μετὴν σειρὰν καθένας καθαλικεύει τὴν καμήλα. Μόλις καθαλικέψη κι ὁ τελευταῖος, μετρά: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 κι καλὴ καθάλα κι εὐθὺς ἀφιππεύουν ὅλοι, γιὰ νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ αὐτό. Ἡ ομάδα χάνει καὶ γίνεται αὐτὴ καμήλα ὅταν κανεὶς πρὶν τελειώση ἢ ἀρίθμησις πέση ἢ ἐγγίση τὸ πόδι του στὸ ἔδαφος.

Πιρνώ πτοῦ Νηουχώρ': Περνώ ἀπὸ τὸ Νεοχώρι. Εἶναι γειτονικὸ πρὸς τὴν Ἀρναίαν χωριό, παίζεται ἀπὸ πολλοὺς παίκτες. Ἐνας ὀρίζεται μάνα (ἀρχηγός). Ἐτερος ὀρίζεται μετ' ἄλκιμα νὰ σκύψη ἐλαφρῶς καὶ νάνω ἀπ' αὐτὸν πηδάει ἢ μάνα καὶ ἀφήνει μανδηλί ἢ ἄλλο ἀντικείμενον. Ὅλοι οἱ παίκτες ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπερπηθήσουν τὸν κύπτοντα καὶ ν' ἀφήσουν τὸ ἀντικείμενον τοὺς μετὴν ἀναφώνησιν: πιρνώ πτοῦ Νηουχώρ'. Ὅποιος δὲν κατορθώσῃ ν' ἀφήσῃ τὸ ἀντικείμενον του στὴ ράχη τοῦ κύπτοντος καὶ πέση αὐτό, χάνει καὶ σκύβει.

Τὰ πόσα: Καταρτίζονται δυὸ ομάδες. Λαχνίζεται ποιά ομάδα θὰ σκύψη καὶ ἡ ἄλλη καθαλικεύει. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἐφιππουσ κλείνει μετ' ἄριστον χέρι τὰ μάτια τοῦ ἵππευομένου, ὑψώνει τὸ δεξι χέρι καὶ δείχνει ὠρισμένα δάκτυλα ρωτώντας: Πόσα; Ὁ ἔχων κλειστὰ τὰ μάτια λέγει ἓναν ἀριθμὸ προσπαθῶν νὸ μαντεύσῃ πόσα δάκτυλα ὑψώθηκαν. Ἐὰν ἀποτύχη ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτό, ἂν ἐπιτύχη γίνεται ἀντικατάστασις τοῦ ρόλου τῶν ομάδων.

Τὰ σκλαβάκια: Καθαρῶς ἀνταγωνιστικὸ παιγνίδι. Δυὸ ομάδες μετ' ἀπεριόριστον ἀριθμὸν παικτῶν. Σύρουν στὸ ἔδαφος δυὸ παράλληλες γραμμὲς σὲ ἀπόσταση 30 περίπου μέτρων. Κάθε ομάδα ἀντιπαρατάσσεται στὶς γραμμὲς Σὲ ἀπόσταση 8 - 10 μ. ἀπὸ κάθε παράλληλο καὶ σὲ ἀντίθετον λοξὴ διεύθυνση τοποθετεῖται τοῦ σ' μὰδ' (σημεῖον) μιὰ πέτρα. Ἐνας παίκτης α! ὀμάδος βγαίν' ηἑξέρχεται) ἀπὸ τὴν ἀφετηρία του καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν ἀντιμέτωπον. Ἀμέσως παίκτης τῆς β! βγαίνει καὶ καταδιώκει αὐτὸν ὑποχωροῦντα. Τοῦτον ὁμοίως βγαίνει καὶ καταδιώκει παίκτης τῆς α! ὁ ὁποῖος κατὰ κανόνα τοῦν ἔχ' κατὰ τὸ λεγόμενον δηλ. βγήκε βραδύτερον καὶ δικαιούται νὰ τὸν καταδιώξῃ. Ὅποιος κτυπηθῇ ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον πού τοῦν ἔχ' γίνεται σκλάβος (αἰχμάλωτος) καὶ τοποθετεῖται στὴν πέτρα ὀρόσημον τῆς ἐχθρικής ὀμάδος. Ἐπακολουθεῖ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοὺς ἰδίους ὄρους ἀγῶνας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ αἰχμάλωτου. Τὸ παιγνίδι λήγει ὅταν παρθοῦν αἰχμάλωτοι ὅλοι οἱ παίκτες μιᾶς ὀμάδος καὶ ἀναδεικνύεται νικήτρια ἢ ἄλλη.

Ἡ ἀνωτέρω παιδιὰ εἶναι ἡ ἀλλαχοῦ λεγομένη ἀμπάριζα.

Τὸν μῆλου: Παίζεται ἀπὸ πολλούς. Μὲ λάχνισμα ὀρίζεται παίκτης ποῦ θὰ καθαλικευθῆ. Ἐνας παίκτης παίρνει ἓνα τόπι ἐλαστικὸ ἢ ἀπὸ μάλλινες κλωστὲς ἢ πᾶνινο μάπα καλούμενο (γιαυτὸ καὶ σὲ μερικὰ χωριὰ τὸ παιγνίδι λέγεται μάπα), καθαλικεὺν τὸν ὀρισθέντα παίκτη καὶ ρίχνει ψηλὰ τὸ τόπι, ἐνῶ οἱ λοιποὶ βρίσκονται συγκεντρωμένοι γύρω. Ἐνῶ πέφτει τὸ τόπι προσπαθεῖ καθένας νὰ τὸ πιάσῃ στὸν ἀέρα. Ἄν πέσῃ κατὰ γῆς καὶ φάει χῶμα κατὰ τὸ λεγόμενον, τὴν ἀρπάζει ὁ καθαλικευθεὶς καὶ τὴν ρίχνει ἐναντίον τῶν παικτῶν ποῦ στὸ μεταξύ ἀπομακρύνονται τρέχοντας. Ἄν χτυπήσῃ κανέναν θὰ τὸν καθαλικέψουν, ἄλλως σκύβει ὁ ἴδιος.

Τὰ κουρκουρίκια: Καὶ αὐτὸ παίζεται ἀπὸ πολλούς: Ὀρίζεται ἓνας νὰ φυλάγῃ τὰ κουρκουρίκια. ποῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ 4 στρόγγυλα πλατεῖα πετράδια (πλακίτσες). Στὸ ἔδαφος σημειώνεται μικρὸς κύκλος μέσα στὸν ὁποῖο τοποθετοῦνται τὰ κουρκουρίκια τὸ ἓνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ τὰ φυλάγει ὁ ὀρισθεὶς. Σὲ ἀπόσταση σύρεται γραμμὴ στὴν ὁποία παρατάσσονται ὄλοι οἱ παίκτηι μὲ μιὰ πλάκα λίθινη στὸ χέρι. Ἄπ' αὐτοῦ ἐκ περιτροπῆς ρίχνουν τὴν πλάκα τους στὰ κουρκουρίκια νὰ σκορπίσουν καὶ τρέχει νὰ τὴν πάρῃ ὥσπου νὰ τὰ τοποθετήσῃ ὁ φύλακας καὶ ἐπιστρέφει στὴν ἀφετηρία του γιατί μπορεῖ νὰ τὸν χτυπήσῃ ὁ φύλακας ὅποτε θὰ ὑποχρεωθῆ αὐτὸς νὰ τὰ φυλάξῃ. Ἄν δὲν κατορθώσῃ νὰ τὰ ρίξῃ, τότε ἐπειδὴ δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ ἀρπάξῃ τὴν πλάκα του χωρὶς νὰ τὸν χτυπήσῃ ὁ φύλακας προσπαθεῖ μὲ τὸ ἓνα πῶδι νὰ τοποθετήσῃ τὴ πλάκα του στὸ ἄνω μέρος τοῦ πέλματος τοῦ ἄλλου ποδιοῦ ὥστε μὲ μιὰ κίνησιν νὰ ρίξῃ τὴν πλάκα πρὸς τὰ ἄνω καὶ νὰ τὴν πιάσῃ στὸν ἀέρα ὅποτε μπορεῖ ἀνενόητος νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν ἀφετηρία γραμμῆ καὶ νὰ ξαναρίξῃ τὴν πλάκα καὶ σκορπίσῃ τὰ κουρκουρίκια γιὰ νὰ θροῦν εὐκαιρία οἱ ἄλλοι, ὥσπου νὰ τὰ μαζέψῃ, νὰ ἀρπάξουν τὶς πλάκες καὶ νὰρθοῦν στὴ γραμμὴ τους.

Σὲ ἄλλα χωριὰ τὸ παιγνίδι λέγεται οὐμάδα καὶ ἡ πλάκα ποῦ κρατοῦν οὐμάδα.

Ἡ κλίτσα: παίζεται μὲ δυὸ παίκτης. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς κρατᾷ στὸ δεξιὸ χέρι ραβδί κλίτσα λεγόμενῃ καὶ στὸ ἀριστερὸ μικρότερο κλιτσουκάν'κου ὀνομαζόμενον. Στέκεται κοντὰ σὲ κύκλον ἑνὸς μέτρου διαμέτρου καὶ ἐνῶ μὲ τὸ ἀριστερὸ ἀφίνει στὸ κενὸ τὸ κλιτσουκάν'κου μὲ τὴν κλίτσα τὸ κτυπάει καὶ φεύγει μακρὰ. Ὁ ἄλλος παίκτης σπεύδει παίρνει τὸ κλιτσουκάν'κου καὶ τὸ ρίχνει μὲ σκοπὸ νὰ πέσῃ στὸν κύκλον, ἐνῶ ὁ πρῶτος τὸ ἀποκρούει πέρα, τότε ὁ παίκτης μετράει μὲ τὴν κλίτσα του (ὡς μέτρον μήκους) πόσες κλίτσες μακρὰ ἀπὸ τὸν κύκλον βρίσκεται τὸ τὸ κλιτσουκάν'κου. Τὸ προκύπτον ἄθροισμα εἶναι στὸ ἐνεργητικὸ του καὶ θεωρεῖται νικητῆς ὅταν συμπληρώσῃ ὀρισμένον ἀριθμὸν 500 κλίτσες π.χ. Ἄν ὁμως ὁ β! παίκτης ρίξῃ τὸ κλιτσουκάν'κου στὸ κύκλον ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν κλίτσαν.

Ἡ σφαλίγκαρους: Λαμβάνουν μέρος πολλοὶ ἐντὸς μεγάλου κύκλου. Ἕνας στέκεται στὸ κέντρο μὲ δεμένα μάτια καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τοὺς παίκτης ποὺ μετακινοῦνται μέσα στὸν κύκλο χωρὶς νὰ ἔχουν δικαίωμα νὰ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴ περιφέρεια. Ὅποιος πιάσῃ προσπαθεῖ νὰ μαντεύσῃ ποιὸς εἶναι ἀναφωνῶν τὸ ὄνομά του. Ἄν τὸ ἐπιτύχῃ κλείνουν τὰ μάτια τοῦ συλληφθέντος ἄλλως ἐξακολουθεῖ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι σφαλίγκαρους ὅπως λέγεται. Ὅταν ὁ ἔχων κλεισμένα τὰ μάτια πλησιάζῃ πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου γιὰ νὰ μὴν βγῆ ἔξω τὸν εἰδοποιοῦν μὲ τὴ λέξη: τζίσος δηλ. θὰ καῆς.

Ποῦ πατάς; Παίζεται μὲ δυὸ ποὺ στέκονται ἀντίθετα μὲ τὴ ράχη ἐνωμένη καὶ πιάνονται ἀπὸ τοὺς βραχίονες. Ὁ ἕνας καθὼς σκύβει ἀνασηκώνει στὴ ράχη του ἀνάσκελα τὸν ἄλλο καὶ τὸν ἐρωτᾷ:

- Ποῦ πατάς;
- Στὴ γῆ (ἀπάντησις) ὁ β'.
- Ποῦ τηράς; ὁ α'.
- Στὸν οὐρανό, ὁ β'.
- Πῶς θὰ πῆς; ὁ α'.
- Πέντι κι ἕνα, ὁ β'.
- Γύρ'σι πάρι μι κι μένα;

Τελειώνει αὐτὸς ποὺ σκύβει καὶ καθὼς ἀνορθώνεται, ἀνασηκώνεται κι αὐτὸς στὴ ράχη τοῦ ἄλλου καὶ ἐξακολουθεῖ ἢ ἴδια στιχομυθία.

Τρίφι - τριφιρίτσα: Παίζεται ἔτσι: Ἕνας σκύβει κι οἱ ἄλλοι στέκονται γύρω, ἔχοντες τὰ δάκτυλα γύρω γύρω τοῦ σκύβοντος χωρὶς νὰ ἀποσύρουν τὸ δεξιὸν χέρι, ἄδοντες ρυθμικὰ τὰ ἐξῆς:

Τρίφι τριφιρίτσα μέσ' στὴν ἀλουνίτσα
ἔσπειρα κριθάρι φύτρουσι μαργαριτάρι
κούκου τοῦ Γιαννάκη!

Ὅλοι τότε κάμουν ἕνα βῆμα πίσω καὶ κάθονται ὀκλαδόν, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ σκύβει ἀνεγείρεται γρήγορα προσπαθώντας νὰ ἐγγίσῃ κάποιον πρὶν καθίσῃ. Ἐὰν τὸ κατορθώσῃ σκύβει ὁ ἄλλος.

Τοῦ πάλιμα: Ἡ πάλι. Γίνεται μεταξὺ τῶν παιδιῶν μὲ τὰ ἐξῆς τεχνάσματα μέχρις ὅτου φάῃ ἢ πλάτῃ τ' ἡώμα δηλ. νικηθῆ.

1) Μὴ πιρδικλουσιὰ τρικλοποδιά. Φράσις: τοὺν ἔφιρι γιρῆ πιρδίκλουσιὰ δηλ. τὸν κατάφερε καὶ τὸν ἐξετόπισε ἀπὸ ἐργασίαν ἢ θέσιν τινά.

Πιρδικλώνου εἰς τὴν καθημερινὴν φρασεολογίαν ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ: κατορθῶν κατὰ μὲ ἐξυπνάδα ἢ πονηρία. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγωϊστικῶς συνειθίζεται ἢ φράσις: ἂν τοῦ φέρου πιρδικλουσιὰ, ἢ θὰ τοὺν πιρδικλώσου δὲ γλυτών'.

- 2) Μὲ ἄρπαγμα ἀπ' τ' μέσ' ἄρπαγμα ἀπὸ τὴν ὀσφύν.
- 3) Μὲ πίεσιν τοῦ τραχήλου διὰ τῆς σιαγόνας.

4) Μὲ πίεσιν τῆς μέσης (ὀσφύος) διὰ τοῦ γόνατος.

Ἡττημένος θεωρεῖται ὁποῖος πῆσῃ ἀνάσκελα κι φάη ἢ πλάτ' χῶμα ἢ δγῆ τοῦν οὐρανὸ κατὰ τὴν παιδικὴν ἔκφρασιν.

Ὅταν βγαίνουν ἰσόπαλοι λέγεται ὅτι: τρώγτι.

ΠΑΙΔΙΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ

Ἡ μουνὸς καλόγηρος: Ὁ μουνὸς καλόγηρος. Ἡ παιδιὰ αὐτὴ παίζεται ἀπὸ 5 κορίτσια. Τὰ δυὸ πιάνονται ἀπὸ τὰ χέρια καὶ κάνουν ζευγάρι, τὰ ἄλλα δυὸ ἄλλο ζευγάρι καὶ στέκονται σὲ ἀντιπαράσταση καὶ σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση. Τὸ 5ο στέκεται στὴ μέση. Ὅστερα τὰ ζεύγη ξεχωρίζουν καὶ τρέχει κάθε κορίτσι νὰ ἀποτελέσῃ ζεύγος μὲ τὸ ἀπέναντι κορίτσι τοῦ ἔναντι ζεύγους. αὐτὰ τὴ προσπάθεια αὐτὴ ἢ παίκτρια στὸ μέσον, λεγόμενῃ μουνὸς καλόγηρος τρέχει νὰ πιάσῃ ἢ ἐγγίσῃ ἕνα ἀπ' αὐτά, πρὶν προλάβῃ νὰ σχηματίσῃ ζεύγος. Ἄν τὸ ἐπιτύχῃ θὰ γίνῃ καλόγηρος αὐτὸ ποῦ ἔπιασε, ἄλλως ἐξακολουθεῖ.

Διπλὸς καλόγηρος: Καθ' ὅμοιον τρόπον παίζεται καὶ αὐτὴ ἡ παιδιὰ, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ὁ φύλαξ καλόγηρος εἶναι δύο καὶ ὅταν πιασθῇ μιὰ παίκτρια ἀντικαθιστᾷ τὸν καλόγηρον καὶ αἱ δύο τοῦ ζεύγους.

Τοῦν μαντηλοῦδι μ' πέρασιν: Παίζεται ἀπὸ πολλὰ ποῦ κάθονται σὲ κύκλο μὲ ὄψη πρὸς τὸ κέντρο. Ἐνα, κρατᾷ μαντῆλι κρυμμένο στὴ παλάμη καὶ ἐνῶ γυρίζει ἔξω καὶ γύρω τοῦ κύκλου τῶν καθημένων, τὰ τελευταῖα τραγουδοῦν:

Τοῦ μαντηλοῦδι μ' πέρασι
πάει πέρα πάει πέρα
πάει πέρα στοῦν ἀέρα
Γυρίστι γυρίστι γυρίστι νὰ τοῦ θρηῆτι
νὰ μὴ χασουμρήστι.

Τὸ περιφερόμενο κορίτσι ἀφήνει κρυφὰ τὸ μαντῆλι πίσω ἀπὸ ἕνα καθήμενο κι ὅταν ξαναγυρίσῃ στὸ αὐτὸ μέρος παίρνει τὸ μαντῆλι καὶ χτυπάει μ' αὐτὸ τὸ κορίτσι, ἐνῶ αὐτὸ τρέχει νὰ ἀποφύγῃ τὸ χτύπημα, ὥσπου νὰ κάμῃ ἕνα γύρο καὶ ξανακαθίσῃ στὴ θέση του.

Ἡ μηλίτσα: Πιάνονται σὲ κύκλο πολλὰ. Στὴ μέση κάθεται ἕνα ὀνομαζόμενον π.χ. Κατίνα. Τὰ κορίτσια τοῦ κύκλου βαδίζουν ρυθμικὰ στὴ περιφέρεια σὲ φάλαγγα ἀνὰ ἕνα καὶ τραγουδοῦν:

— Ἡ καλὴ μας ἢ Κατίνα κάθεται καὶ κλαίει (ἢ Κατίνα προσποιεῖται ὅτι κλαίει) πὼς δὲν τὴν παίζουν οἱ φιλενάδες της.

— Σήκω ἐπάνω (ἢ Κατίνα σηκώνεται) πλύνε τὰ ματάκια σου (προσ-

ποιείται σχετικά) για ίδες τὸν ἥλιο (βλέπει γύρω ὅλα τὰ κορίτσια καὶ κλείνει τὰ μάτια της) καὶ ποῖον χαιρέτησε.

Προχωρεῖ τότε ἡ Κατίνα μὲ κλειστὰ μάτια πρὸς τὰ κορίτσια, ψηλαφεῖ ἓνα ἀπ' αὐτὰ καὶ μαντεῦον ἀναφωνεῖ τὸ ὄνομά του. Καὶ ἂν μὲν τὸ ἐπιτύχη θὰ μπῆ τὸ δεύτερο στὸ κύκλο, ἂν ὄχι παραμένει τὸ ἴδιο καὶ ἐξακολουθεῖ ὁμοια.

Πλασταρᾶ - πλασταρᾶ;: Σ' αὐτὸ πιάνονται ἀπὸ τὰ χέρια πολλὰ κορίτσια σὲ ἡμικύκλιον. Τὸ πρῶτο ρωτᾶει τὸ τελευταῖο:

— Πλασταρᾶ πλασταρᾶ;

— Μὰ λὶ πλασταρᾶς ποὺ εἶσι! (ἀπαντᾶ τὸ τελευταῖο).

— Πόσα πλαστὰ παίρν' ἢ φούρνους σ';

— Ἔντικα κι ἓνα καμένου!

— Ποιὸς τῶκαψι;

— Ἡ Μαρία (εἶναι δὲ ἡ Μαρία, ἡ προτελευταία).

Ἡ πρώτη ρωτᾶει τότε τὴ Μαρία:

— Τί ταΐζεις; (τί ὑπόσχουσαι;)

— Τς βασιλ'σσας τοῦ φουστάν' ἢ Τ' βασιληᾶ τ' κουρώννα.

Τὸ τελευταῖο κορίτσι εὐθύς πιανόμενον μὲ τ' ἄλλα περνοῦν κάτω ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου κι ἔτσι τὰ δυὸ πρῶτα βρῖσκονται σὲ σύμπλεγμα ὥστε νὰ ἔχουν σταυρωμένα τὰ χέρια, Μὲ τίς ἴδιες ἐρωταποκρίσεις θὰ συμπλεχθοῦν ὅλες οἱ παίκτριες.

Τελικὰ πιάνονται ἡ πρώτη μὲ τὴν τελευταία καὶ ἀρχίζουν νὰ κινοῦν ρυθμικὰ τὰ χέρια δεξιὰ - ἀρστερά, πάντοτε συμπλεγμένα, καὶ νὰ τραγουδοῦν:

Βρίτσι - θρίτσι - τάθρι - τσιέλια

κι ἡ πα - πᾶς - μι τὰ γκουρ - τζέλια (γουρουνόπουλα)

Τοῦ πλεῖς μάνα μ' τοῦ πλεῖς; Παίζεται ἀπὸ πολλὰ κορίτσια. Σύρουν κύκλον στὸ ἔδαφος. Στὴν περιφέρειά του καὶ σὲ ἀπόσταση στέκει κάθε κορίτσι ἔχον ἀπέναντί του ἄλλο καθήμενον. Στὸ κέντρο στέκει ἓνα καὶ μόνο, ποὺ πλησιάζει αὐτὸ ποὺ στέκει καὶ τὸ ρωτᾶ:

— Τοῦ πλεῖς μάνα μ' τὸ πλεῖς; (δηλ. ἂν πωλῆ τὸ καθήμενον).

— Τοῦ πλῶ κι τ' ἀγουράζου κι σὰ τ' ἀρραβουινιάσου πιντᾶρα δὲ σὶ δίνου.

Ἀμέσως ἐρωτὸν καὶ ἐρωτόμενον,, ἐγκαταλείπουν τὸ καθήμενον, τρέχουν στὴ περιφέρεια τοῦ κύκλου καθένα ἀπὸ ἀντίθετο διεύθυνση. Ὅποιο φθάση πρῶτο στὸ καθήμενον, γίνεται κύριο αὐτοῦ, ἐνῶ τὸ ἄλλο προχωρεῖ καὶ ἐρωτᾶ ἄλλο ἰστάμενον μὲ τίς ἴδιες ἐρωταποκρίσεις.

Ποῦ θὰ πᾶς κυρὰ Μαρία;: Πολλὰ κορίτσια σ' αὐτὴ τὴ παιδιὰ πιάνονται ἀπὸ τὰ χέρια σὲ παράταξη ἔτσι ὥστε τὸ δεξιὸ νὰ πιάνη τ' ἀριστερό, τοῦ ἀριστερὰ εὐρισκομένου καὶ τὸ ἀριστερό, τὸ δεξιόν.

Ἐναντι τῆς παρατάξεως καὶ σὲ ἀπόσταση 5 - 10 μ. στέκεται ζεῦγος πιασμένο καθ' ὅμοιον τρόπον.

Τὰ πολλὰ κορίτσια ψάλλουν:

— Ποῦ θὰ πᾶς κυρὰ Μαρία, δὲ περνᾶς δὲ περνῶ (δὶς).

Τὸ ζεῦγος τῶν κοριτσιῶν προχωρεῖ ρυθμικὰ μέχρι τῆς παρατάξεως καὶ ἀποχωρεῖ στὴν ἀφετηρία του, ἄδον συγχρόνως εἰς ἀπάντησιν δὶς:

— Εἰς τοὺς κήπους θὰ ὑπάγω δὲν περνῶ δὲν περνῶ.

Τὰ πολλὰ ἐπαναλαμβάνουν:

— Καὶ τί θὰ κάμης εἰς τοὺς κήπους δὲν περνᾶς δὲν περνᾶς (δὶς).

— Νὰ διαλέξω δυὸ βιολέτες δὲν περνῶ δὲν περνῶ (δὶς).

(Τὸ ζεῦγος ἐνῶ προχωρεῖ καὶ ὑποχωρεῖ).

Ὅταν τὸ ζεῦγος προχωρῇ μέχρι τῆς παρατάξεως ὑποκλίνεται πρὸ αὐτῆς, πρὶν ὑποχωρήσει.

— Καὶ τί τίς κάνεις τὶς βιολέτες δὲν περνᾶς δὲν περνᾶς (δὶς).

— Νὰ τίς δώσω τὴν καλή μου δὲν περνῶ δὲν περνῶ (δὶς).

— Καὶ ποία εἶναι ἡ καλή σου δὲν περνᾶς δὲν περνᾶς (δὶς τὰ πολλὰ).

— Ἡ καλή μου εἶναι ἡ . . . (ἐκφωνεῖται τὸ ὄνομα ἑνὸς κοριτσιοῦ τῆς παρατάξεως καὶ ἐνῶ ὑποχωρεῖ τὸ ζεῦγος τὸ συμπαραλαμβάνει).

Ἔτσι τὸ ζεῦγος ἀπετελέσθη τώρα ἀπὸ 3 κορίτσια. Ἐν συνεχείᾳ ἐξακολουθοῦν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ πηγαινοέρχονται μὲ τοὺς ἐξῆς στίχους:

— Σᾶς πήραμε σᾶς πήραμε μιὰ ὁμορφὴ κοπέλλα.

— Μᾶς πήρατε μᾶς πήρατε βαρέλι δίχως πάτο (ἀπαντᾶ ἡ ἀντιπαρατάξις).

— Σᾶς πήραμε σᾶς πήραμε μιὰ νύφη στολισμένη (λέγουν τὰ 3 κορίτσια).

— Μᾶς πήρατε μᾶς πήρατε μιὰ γάτα φοφισμένη (τελειώνουν τῆς παρατάξεως).

Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο παραλαμβάνονται ὅλα τὰ κορίτσια τῆς παρατάξεως.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καὶ μερικὰ παιγνίδια ὑποχρεωτικῆς ἀκινήσιας. Παραθέτομεν τοιοῦτον:

Τοῦ βουβὸ κι ἀγέλαστου: Παίζεται μὲ δύο ἢ πλλοὺς. Γιὰ νὰ ἀρχίσῃ τὸ παιγνίδι ὁ ἕνας βάζ' (θάζει) μὲ τὰ ἐξῆς:

— Ὅποιος κρίν' κι ἀπουκρίν'

φάει τσίλα κι καφίδα

τφοῦ μέλ' κστέλ' κι μπουγιάτσια

κι νὰ μὴ φανοῦν κι τὰ δόδια τ'.

Κλείνουν ἀμέσως ὅλοι τὸ στόμα καὶ προσπαθοῦν μεταξύ τους μὲ διάφορες κινήσεις, χωρὶς νὰ μιλοῦν, νὰ κατορθώσουν νὰ γελάσῃ κάποιος καὶ νὰ φανοῦν καὶ τὰ δόντια, ὅποτε χάνει καὶ τοῦ λέγουν: τᾶφαῖς τᾶφαῖς δηλ. τὰ

τὰ ἀναφερόμενα στοὺς ἀνωτέρω στίχους μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ μερικά δυσώδη, ὅπως ἡ τσίλα (ὑδαρὰ κόπρανά).

Πάν' πάν' κουλουπάν' : Τὸ παίζουν δυὸ μικροὶ ἐντὸς τοῦ δωματίου κατὰ τὰς χειμερινὰς ἰδίως νύκτας. Ὁ ἓνας ξαπνώνεται πρινηδὸν ἢ μάλλον ἐλαφρῶς κυρτὸς καὶ κλείνει τὰ μάτια μὲ τὰ χέρια του. Ὁ ἄλλος ἀρχίζει καὶ τὸν κτυπᾷ στὴ ράχη μὲ τὶς παλάμες ἐναλλάξ ρυθμικὰ λέγων: Πά" πάν' κουλουπάν' ποῖο χέρ' εἶνι ποὺ πάν', τοῦ διξι ἢ τοῦ ζιβί; καὶ τοποθετεῖ τὴν μίαν παλάμην ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἀναμένων ἀπάντησιν. Καὶ ἐὰν μὲν ἀποτύχει ὁ ἀπαντῶν ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτό,, ἐὰν δὲ ἐπιτύχη ἀντιστρέφονται οἱ ὅροι καὶ σκύβει ὁ ἄλλος.

Τσίμ τσίμ τὸν λιλί : Παίζεται μὲ δύο καὶ περισσοτέρους παίκτης μικροὺς στὸ δωμάτιο. Σ' αὐτὸ λαβαίνει μέρος κι ἓνας μεγάλος γιὰ νὰ διευθύνῃ τὸ παιχνίδι καὶ νὰ κάμῃ τοὺς μικροὺς νὰ γελοῦν καὶ εὐχαριστοῦνται. Κάνουν ὅλοι γροθιῆς τὶς παλάμες τους, πλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ ποὺ ἔχει τὸ ἓνα χέρι ἐλεύθερο καὶ τὶς τοποθετοῦν τὴ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη. Ὁ διευθύνων τὸ παιχνίδι ἀρχίζει νὰ τσιμπᾷ κάθε μιὰ γροθιά λέγων συγχρόνως:

Τσίμι - τσίμι - τοῦ - λιλί
 τοῦ λιλί - τοῦ λιφτου - κάρι
 στερν' - ἢ μπάμπους - τοῦ κου - ντάρι
 κι λα - λεί - τοῦ - καβα - λάρη
 ὄρα - νικου - τσόρα - νι
 ἔβγα - κουττου - πόδα - ρι.

Μὲ τὴν τελευταία συλλαβὴ κτυπᾷ ὁ ἀρχηγὸς τὴν πάνω γροθιά ἢ ὁποῖα ἀποσύρεται ακὶ κρύβεται πίσω. Ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἴδια, ἕως ὅτου ἀποσυρθοῦν ὅλα τὰ χέρια καὶ ἐρωκᾷ ὁ ἀρχηγὸς τὸν πρῶτο:

— Ποῦ 'νι μπάμπου τὰ χέρια σ';

— Πῆγα στοῦ β'νὸ νὰ μάσου τσάκνα κι μι τᾶφαϊ ἓνας λύκου; ἀπαντᾷ ὁ ἐρωτώμενος. Τὴν ἴδια ἐρώτησιν ὑποβάλλει καὶ στὸν δεύτερο: — Πῆγα στοῦ β'νὸ νὰ μάσου λουλούδια κι μι τᾶφαϊ ἓνας τσιάκαλους, ἀπαντᾷ κι' αὐτός. Ἀνάλογα ἀπαντοῦν καὶ οἱ λοιποί.

Ὅταν τελειώσουν οἱ ἐρωταποκρίσεις, αἰφνιδίως παρουσιάζουν ὅλοι τὰ χέρια τους σῶα καὶ ἀβλαβῆ φτύνοντάς τα: τφοῦ! τφοῦ! τφοῦ!

Μπάμπου γέρου : Τὰ μικρὰ ἡλικίας 3 - 5 ἐτῶν γιὰ νὰ τὰ διασκεδάσουν οἱ γονεῖς καὶ οἱ μεγαλύτεροι τὰ λένε: Ἔλα νὰ σὶ κάνου μπάμπου γέρου! Στέκεται ὄρθιος ὁ μικρὸς μὲ ἀνοικτὰ κάπως τὰ σκέλη, ἀπλώνει τὰ χέρια κι ὁ μεγάλος κρατώντας τὸν ἀπ' αὐτὰ τὸν κουνάει δεξιὰ ἀριστερὰ λέγων ρυθμικά:

Μπάμπου - γέρου - κι μιὰ - γρηά
 κι ἓνα - κουτουρ - λὸ πι - δι

κλάν' ή - γέρους - πίν' ή γρηά
 κι κιρ - νάει - κι τά - πι - διά
 κι ένα - δε τού - κέρα - σι
 έπι - σι κι - χόλια - σι.
 Σήκου - θρέ κα - λδ πι - δι
 νά σι - τνάξου - δυδ - πουρ - δοι
 κι έλλοι - δυδ μέσ' - στού κουκι

Δό μ' κυρά φουτιά: "Ενας μεγάλος κι ένας μικρός. 'Ο μεγάλος ένώ-
 νει τὰ δάκτυλα τών δύο χειρών άρραιά κατά τρόπον ώστε οι δύο παλάμες νά
 κάμουν στρογγυλδ άνοιγμα. 'Ο μικρός άκουμπά τδ δείκτη του στὰ πρῶτα έ-
 νωμένα δάκτυλα που κάμουν ούτως είπειν σκαλοπάτια κι έρωτá:

— Δό μ' κυρά φουτιά;
 — 'Ανέβα παραπάν'. ('Απαντá ό μεγάλος).

Μετακινεί ό μικρός τδν δείκτη του στδ δεύτεροσκαλοπάτι με τδ έρω-
 τημα πάλιν:

— Δό μ' κυρά φουτιά;
 — 'Ανέβα παραπάν'.
 'Ανεβαίνει στδ τρίτο:
 — Δόμ' κυρά φουτιά;
 — 'Ανέβα παραπάν'.
 — Δόμ' κυρά φουτιά, (στδ τέταρτο).
 — 'Ανέβα παραπάν'.

'Εδῶ σταματá γιατί έφτασε στδ άνοιγμα κι έρωτá:

— Τί φαί έχ'ς μπάμπου;
 — Κρέας, φασόλια, πίτα κλπ.
 — Φάου κι γῶ καμπόσου;
 — Φάϊ.
 — Μή μι φάει τού σ'κλι σ'.
 — Τόχου διμένου.

Καθώς με τὰ τρία δάκτυλα προσποιείται δι τρώει ξαφνικά άκούει
 γάβ! γάβ! γάβ! ακι τού άρπάζει τὰ δάκτυλα, δι δήθεν τδν δαγκώνει τδ
 σκυλί. Αυτό καί τδ προηγούμενο άρέσει έξαιρετικά στούς μικρούς.

ΠΡΟΞΕΝΕΙΑ

"Όταν άναμεταξύ νέων άναπτυχθή αίσθημα ή καί έπιθυμίας μιás οίκο-
 γενείας νέου νά ζητήση σε γάμο κάποια νέα, θά γίνη πρῶτα ή προυξινιά
 (πρότασις, προσπάθεια). Για τδν σκοπδ αυτόν θά σταλή ένας προυξινίης
 ή προυξινίτσα έκ μέρους τού νέου ή καί αντίστροφα, για νά βολιδοσκοπήση
 τίς διαθέσεις τής οικογενείας καί τών νέων. Αυτδς θά προσπαθήση με λό-

για καὶ ἐπιχειρήματα νὰ παραστήση ὅτι μεγάλη τὰ εἶναι ἢ ἐπιτυχία τῆς ἐνώσεως μὲ φράσεις ὅπως αὐτές: "Οποῖους τοῦ πάρ' αὐτὸ τοῦ πιδὶ θὰ ἔχ' μιγάλου τυχηρό. Πάρτι τουν κι ἄς μὴ θλαστμάτι!. Θὰ κираσ' τοῦ κουρίτσ' ζουη κι κότα. Τὸν πιδὶ δὲν ἔχ' νιὲ σ'κλιὰ νιὲ γατιὰ (ὑπονοεῖ ὅτι δὲν ἔχει γονεῖς καὶ ἀδελφὰς) κὶ θὰ εἶνι νοικουκυρὰ μοναχιά, δὲ θάχ' κανιέναν πάν' ἀπ' τοῦ κιφάλι τς. Θὰ πάη σὶ σπὶτ' ἄβαρου (χωρὶς ὑποχρεώσεις καὶ πολὺ εὐκατάστατο). Πάρτι του εἶνι πιδὶ ντουινιάς (δηλ. καλὸ καὶ ἤσυχο). Θὰ τοῦ χτάζ' τοῦ κουρίτσ' στὰ μάτια (θὰ τὸ ἀγαπᾶ καὶ τὸ περιποιεῖται).

"Ἄλλαι τυπικαὶ φράσεις διὰ τὴν ἀποδοχὴν ἢ ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως: "Ἄν εἶνι τυχηρὸ θὰ γέν' ἢ δ'λειά!. Τί τὰ θέλ'ς τυχηρὰ πράγματα!. "Ἦταν τυχηρὸ τοῦ κουρτσιού. "Ἦ εὔρεσις γαμπροῦ λέγεται τυχηρὸ. Φράσεις: βγῆκι τοῦ τυχηρό τ' ἢ ὥσπου νὰ βγῆ τοῦ τυχηρό τ'.

Ὁ πραγματικὸς καὶ πολλάκις ὁμως εὔσημος τρόπος ἀπορρίψεως τῆς προτάσεως εἶναι ὅτι τὸ κορίτσι δὲν ἔχει ἔτοιμα τὰ προικιά του εἰς ρουχισμὸν μὲ τὴν φράσιν: δὲν ἔχ' τοῦ κουρίτσι μας ἀκόμα τὰ ρούχα τ' ἢ ὅτι δὲν εἶναι εἰς ἡλικίαν γάμου ἢ εἰς κατάστασιν γάμου μὲ τὴν φράσιν: δὲν εἶνι ἀκόμα ἢ ὠρα τ'.

Γιὰ τὶς νέες οἱ προξενῆτες μεταχειρίζονται διάφορα κοσμητικὰ ἐπίθετα ὡς: καλὸ κουρίτσ' νοικουκυρά, χρυσουχέρα, ἤσυχου, πρόδατου φρόνιμου, τίμιου, στόμα ἔχ' κι μιλιὰ δὲν ἔχ' καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἄμοιβῆ προξενητοῦ: Περισσότερο συνίσταται στὴν ἱκανοποίησιν ὅτι: ἔφκιασι τῆ θ'λειά. Συμβολικὰ τοῦ δίνουν ἓνα ζιβγάρ' σκφούνια ζευγὸς μαλλίων καλτσών. Τὸν ἐπιτυγχάνοντα στὴ προξενεῖα πειράζουσι μὲ τὴ φράσιν: Τὰ χτύπ'σης τὰ σκφούνια!.

"Ὅταν ἐπέλθῃ συμφωνία, ἓνα Σαββατόβραδο θὰ δοθῆ ἢ λόους (λόγος, ὑπόσχεσις, ἀφραβών).

Φράσεις: ἔδουκαν λόου ἢ ἀπόψι θὰ δώσν λόου. "Ἦ ἀρραβωνιασμένη λέγεται λουγουδουσμέν'.

Ὁ πατέρας τοῦ νέου καὶ μερικοὶ συγγενεῖς προξιντάδεις λεγόμενοι, πηγαίνουν στὸ σπὶτι τῆ κόρης, κομίζοντες μέσα σὲ πανέρι τὰ μπαξίσια, τὰ σ'μάδια τοῦ γαμπροῦ πρὸς τὴ νύφη, ἀποτελούμενα ἀπὸ δακτυλίδι, βραχιόλια, σκουλαρίκια, φλουριά, φόρεμα, καλλυντικά.

Φράσις: Τ' πῆγαν τὰ πανέρια. Τὰ πανέρια κρατοῦν νεάνιδες. "Ἦ οἰκογένεια τῆς νύφης γιὰ μάρτυρας τοῦ ἀρραβώνος θὰ ἔχη συγγενεῖς καὶ φίλους. Ἄφου ἐκ μέρους τοῦ γονέως τοῦ νέου δηλωθῆ ὁ σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως, ὁ πατέρας ἢ ἄλλος κηδεμὸν τῆς νέας δηλοῖ ὅτι ἀποδέχεται τὸ συνοικέσιον καὶ εἰς ἐνδειξιν ἢ νύφη φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ πεθεροῦ. Γίνεται δῆλωσις μὲ τί κινητὰ, ἀκίνητα καὶ μετρητὰ προικοδοτεῖται ἢ κόρη. Ἐπακολουθεῖ κέρασμα ἐκ μέρους τῆς νύφης, ἢ ὁποῖα θάζει στὰ ἴδια πανέρια τὰ δῶρα τῆς πρὸς τὸν γαμ-

πρόν (κάλτσες, υποκάμισο) και για τους γονείς και κυρίως προξενητήν σκφούνια (μάλλινες πλεκτές κάλτσες).

Ένας προυτουστέφανους (έλθών εις α' γάμου) ανταλλάσσει τὰ δακτυλίδια τῶν μνηστευμένων εις ἐπιστηφράγισιν του ἐπισήμου ἀρραβῶνος. Γιαυτὸ και ὁ ἐπίσημος ἀρραβῶν δηλοῦται μετὴν φράσιν: ἄλλαξαν δαχλίδια. Οἱ γονεῖς και λοιποὶ ἀσπάζονται τοὺς μνηστευθέντας μετὴν εὐχή: νὰ ζήσῃ κι τίμια στέφανα. Ἀπὸ τὴν εὐχὴ αὐτὴ φαίνεται πόση σημασία ἔδιναν παλαιότερα στὸ νὰ διατηρηθῇ ἄγνως ὁ χρόνος τῆς μνηστείας.

Για νὰ γνωστοποιηθῇ ἐπίσημα ὁ ἀρραβῶν τὴν ἑπαύριο Κυριακὴ οἱ μνηστευμένοι και τοῦ σμπιθιριακοῦ (συγγενεῖς) ἀκὶ φίλοι πηγαίνουν ἐν σώματι στὴν ἐκκλησία.

Ἡ ὑπόσχεσις γάμου παλαιότερο ἐλέγετο σῦδιμα ἀπὸ τὸ: συνδέω. Φράσεις: 'Ο τάδε και ἡ δεῖνα συδέφκαν ἢ εἶνι συδιμέν' ἢ ἐγὼ εἶμι σιδιμένους Κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας ὀρίζεται και ἡ ἡμερομηνία του γάμου.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς μνηστείας ἄλλοτε ἐπετρέπετο εις τὸν μνηστῆρα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν μνηστὴν μόνον Κυριακὰς και ἑορτὰς και νὰ πηγαίνουν εις τὴν ἐκκλησίαν. Εἰς περίπτωτον μόνο μετὴ συνοδεῖ ἀσυγγενῶν. Δὲν παρέμενε ποτὲ μόνος μετ' αὐτῆς.

Τὰ μέλη και οἱ συγγενεῖς ἀμφοτέρων καλοῦνται και προσφωνοῦνται σμπιθιροί.

Γ Α Μ Ο Σ

'Ο γάμος ἀποκαλεῖται χαρά, οἱ δὲ κεκλημένοι χαρῖς'. Φράσις: ἦμαν στ' χαρά.

Παροιμία: ἀπ' του γάμου ἔρχομι μὰ! τ' πείνα ποὺ τραβῶ γιατί παλαιότερα παρέθεταν γεῦμα σ' ὄλους τοὺς κεκλημένους και λόγω του πλήθους φυσικὸν ἦτο νὰ παρεβλέποντο πολλοὶ και νὰ μὴ χόρταιναν. Ἀπ' αὐτὸ και ἡ ἄλλη: "Αν λουγιάριαζάμι τ' γάμ' τὰ κουμμάτια κανένας δὲ θὰ παντρεύνταν! ἐπειδὴ χρειαζόταν πολλὰ ἔξοδα για τὸ γαμήλιο κοινὸ τραπέζι. Τέλος ἐπειδὴ νύφη, γονεῖς και λοιποὶ οἰκεῖοι τὴν ὥρα του ἀποχωρισμοῦ συγκινοῦνται και κλαίουν, συνειθίζεται ἡ παροιμία: ποιὸς εἶδι γάμου ἀκλαφτουν κι νικρὸν ἀγέλαστουν;

Τέλεσις γάμου εις Ἀρναίαν

Ὁκτὼ ἡμέρες πρὸ του γάμου τὴ Κυριακὴ, στέλνει ὁ γαμπρὸς στὴ νύφη και του νουνοῦ (κουμπάρους) τὴ ρακὴ ὡς προειδοποίησιν ὅτι τὴ προσεχῆ Κυριακὴ θὰ τελεσθῇ ὁ γάμος. Εἶναι δὲ ἡ ρακὴ φιάλη οὔζου φέρουσα ἀντὶ πώματος, ἄνθος κόκκινον.

Κίνση ἢ γάμους λέγεται ἡ προειδοποίησις αὐτῆ.

Τὴ Πέμπτη πρὸ τοῦ γάμου γράφεται ἡ προίκα καὶ συντάσσεται τοῦ προικοσύμφωνου ὡς ἐξῆς: Ὁ γαμπρὸς μὲ ἀντιπροσώπους του γιὰ μάρτυρες καὶ ἐκτιμητὰς καταγράφουν τὰ εἶδη ρουχισμοῦ μὲ τὴν ἀξίαν τους. Ἡ νύφη ἐπιδεικνύει κάθε εἶδος, ἐκτιμᾶται εἰς χρῆμα καὶ καταγράφεται. Ἐν συνεχείᾳ ἀναγράφονται τὰ κινητὰ, τὰ ἀκίνητα καὶ τὰ μετρητὰ ἂν δίδονται.

Ἰσχυριότερα δὲν δίνονταν προίκα μετρητὰ. Τὸ προικοσύμφωνο κλείεται μὲ τὶς ὑπογραφὰς τοῦ πατρὸς τῆς νύφης, τῶν μελλονύμφων καὶ τῶν ἐκτιμητῶν ὡς μαρτύρων. Ἀντίγραφον τοιοῦτου προικοσυμφώνου ἴδε εἰς Κεφάλαιον «Λαϊκὸν δίκαιον». Τοῦτο συντάσσεται εἰς διπλοῦν, ἓνα κρατᾷ ὁ πατέρας τῆς νύφης καὶ ἓνα παραδίνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο στὸν γαμπρὸ ὁ ὁποῖος κάνει ἰ μετάνοια, φιλεῖ τὸ χέρι του καὶ τὸ παίρνει. Μετὰ ταῦτα προκετιμένον ἡ νύφη νὰ μαζέψῃ τὰ καταγραφέντα προικιὰ στὰ μπαούλα, ὀφείλουν οἱ παριστάμενοι νὰ ρίξουν σ' αὐτὰ νομίσματα ν' ἀσημῶσιν τ' προίκα κατὰ τὸ λεγόμενον, γιὰ εὐτυχία.

Τὴν ἴδια μέρα γίνονται οἱ προσκλήσεις τοῦ γάμου καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη. Ἕνας τῶν οἰκείων ἢ μᾶλλον συγγενῶν, κατὰ κανόνα γυναικα, φέρουσα, πῆλινο χρωματιστὸ λαγῆνι κλοντήρ' καλούμενον μὲ κρασί, γυρίζεται στὰ σπίτια κι προυσκαλνάει κερνὰ τοὺς καλεσμένους, οἱ ὁποῖον εὐχονται ὄρις σα» καλὲς καὶ οἱ συγγενεῖς ὄρες μας καλές. Τὸ κέρασμα αὐτὸ ἐπέχει θέσιν προσκλητηρίου.

Τὴν ἴδια μέρα τὸ θράδου ὁ γαμπρὸς στέλνει στὴ νύφη τοῦ δείπνου (δείπνον) ἀποτελούμενον ἀπὸ ἓνα κλίκ' ψωμί, κρέας καὶ κρασί.

Τὰ τρία αὐτὰ ἐδέσματα ἀποτελοῦν τὸ δείπνον τὸ ὁποῖον ἡ νύφη μὲ τοὺς οἰκείους πρέπει νὰ φᾶνε ἐξ ὀλοκλήρου χωρὶς νὰ ἀφήσουν ὑπόλοιπον γιὰ τὴν ἐπομένη. Κατὰ τὴν ἴδια πάλι ἡμέρα τῆ Πέμπτη, κορίτσια καὶ νέοι φίλοι καὶ γείτονες καὶ συγγενεῖς μὲ μουσικὰ ὄργανα, ἔχοντες τοῦ πανιέρ' (κάνιστρον) περιέχον κλίκ' (ψωμιοῦ κουλούρα) καὶ ρόδ' ἐξέρχονται τοῦ χωριοῦ μὲ τραγούδια γιὰ νὰ πάν' στοῦ μπρούσλιανου δηλ. νὰ μαζέψουν φύλλα κισσοῦ. Μαζεύουν κισσὸν καὶ ἐπιστρέφουν στὸ σπίτι τῆς νύφης. Ἀφοῦ χορέψουν στὴν αὐλὴ μὲ τὰ ὄργανα, ἀνεβαίνουν στὸ σπίτι ὅπου οἱ νέες βοηθοῦν τὴ νύφη καὶ γεμίζουν μὲ μπαμπάκι τὰ μαξιλάρια. Σὲ καθένα ἀπ' αὐτὰ καρφισώνουν ἀπ' ἔξω φύλλα κισσοῦ. Παίρνου καὶ δυὸ κουλούρες ψωμιοῦ καὶ τὶς στολίζουν μὲ τριεὲς ἢ οὐτριεὲς (ἐλάσματα χρυσοχρῶα ἢ ἀργυρόχρῶα) καὶ τὴ περιτυλίγουν μὲ φύλα κισσοῦ καὶ θαμβάκι. Γιουμόζν τὰ μαξιλάρια ἢ σχετικὴ φράσις. Κατόπιν τούτων ὄλο τοῦ ψίκ' (ἢ συνοδεῖα) ἀποχωρεῖ.

Ψίκ' γενικὰ λέγεται κάθε συνοδεῖα γαμηλίου τελετῆς.

Τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου ἦτοι τὸ Σάββατον, ἀποστέλλεται καὶ πάλιν ἐκ μέρους τοῦ γαμπροῦ πρὸς τὴ νύφη ἢ δείπνους ἀποτελούμενος τὴν φορὰν ταύτην ἀπὸ ἓνα κλίκ' (ψωμί), ρύζ', τυρὶ καὶ κρασί. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρόμοιος δείπνος ἀποστέλλεται καὶ στοῦ νούνου.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν, ἡμέραν τοῦ γάμου καὶ κατὰ τὴς π.μ. ὥρας στέλνον-
ται ἐκ μέρους τοῦ γαμπροῦ πρὸς τὴ νύφητρία πανέρια με γυναίκες ποῦ περιέ-
χουν τρίτον δεῖπνον, ὡς ἀνωτέρω καὶ δῶρα πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς οἰκείους της.
Τὰ δῶρα γιὰ τοὺς οἰκείους εἶναι παπούτσια. Στὸ μεταξύ δυὸ νέοι ἔφιπποι
πηγαίνουν στῆς νύφης τὸ σπίτι κι ἀφοῦ τοὺς κεράσῃ, δωρίζει σ' αὐτοὺς λευ-
κὰ μανδηλάκια γιὰ τ' ἄλογα, θὰ τὰ δέσουν στὴν χαίτη τους καὶ μ' αὐτὰ ἀρ-
γότερα θὰ μεταφερθῇ ἢ προίκα της. Οἱ ἔφιπποι νέοι κρατοῦν στὸ χέρι τοῦ
κλοντήρ' (φλάσκα με κρασί ἢ οὔζο) καὶ διατρέχουν καλπάζοντες τοὺς δρό-
μους τοῦ χωριοῦ, ὥσπου νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ φορτώσουν τὴν προίκα. Τὰς μεσημ-
βρινὰς ὥρας ὄμιλος νεανίδων στὸ σπίτι τῆς νύφης τὴν στολίζει με τὸ νυφικὸ
φόρεμα καὶ τὸ πέπλον τσίπα ἢ βέλου καλούμενον. Ἡ τσίπα καλύπτει ὀλόκλη-
ρον τὸ πρόσωπον. Ἡ νύφη στολισμένη με τὴν τσίπα στέκεται χαμηλοβλεπού-
σα καὶ δείχνει σεμνότητα καὶ ἐντροπή. Ἐξ αὐτοῦ ἡ φράσις: Αὐτὸς ἡ ἄνθρω-
πος ἔφαί τ' τσίπα τ' ἢ Αὐτοὺς εἶνι ντίπ ξιτσιπούτους δηλ. ἀδιάντροπος. Καὶ
ἡ γυναίκα ἐλευθερίων ἠθῶν εἶναι κατὰ τὴν ἔκφρασιν ντίπ ξιτσιπούτην.

Ὁ στολισμὸς ἐπίσης συμπληρῶνεται με τὰ τέλια ἢ οὔτριες ἢ τριές χρυ-
σόχροα ἢ ἀργυρόχροα ἐλάσματα ἐξαρθῶμενα ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ἔτσι στολι-
σμένη κάθε φορὰ ποῦ θέλει νὰ χαιρετήσῃ κάν' σκῆμα ἢ προυνσ' κνάει. Χρει-
άζεται δὲ ἐπιτηδειότης γιὰ νὰ κάνῃ καλὸ σχῆμα, καλὸ προσκύνημα ἢ νύφη.
Ἐξ αὐτοῦ καὶ ἡ φράσις: Σὰ ξαναγιένου νύφ' ξέρου πῶς προυνσκ'νοῦν! δηλ.
ἂν μοῦ ξανατύχῃ ξέρω πῶς νὰ κάνω τὴ δουλειά μου ἢ δὲν ξαναπέφτω σὲ πα-
ρόμοιο σφάλμα.

Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ στολισμοῦ τῆς νύφης τὴν τραγουδοῦν τὸ ἐξῆς:

1) Ἄγιε μου Σταυρὲ κι ἄγιε μου Γιώργη

δῶσ' ὦρα καλὴ κι στιργιουμένη.

Ἔβγα μάϊκου μου νὰ δγῆς τὸν ἥλιου

κι ἂν εἶν' νουρὶς νὰ κάτσου ἀκόμα

κι ἂν ἰβρυάδιασι νὰ βγῶ νὰ πάου

τώρα χόρτασι αὐλιές κι σπίτια.

2) Μὴ μὶ διώχνεις ἀδιρφάκι μὴ μὶ παραπαίρνης

ἰγὼ πολὺ στὸν τόπου μου δὲν κάθουμι νὰ ζήσου

τοῦ Μάη κι τοῦ θροστή κι αὐτὸν τὸν Ἄλουνάρη

κι πέ κι σὰς ἀφήνου γειά, χαρὰ στὰ παλληκάρια.

3) Χρυσὴ μ' νύφη σῆμιρα στὸν τόπου σου καμάρη

καλότυχη πολὺχροαυη μ' αὐτὸ τοῦ παλληκάρη,

Νὰ ζήσης νύφη πέρδικα κι υἱὸς τοῦ πιριστέρι

νὰ εἶσι γέλοια κι χαρὲς μὶ τοῦ χρυσό σου ταῖρι

4) Χιρέτα μας καλὸ καλὸ πουλί, χιρέτα κι τὴ μάνα σου

κι πᾶϊνι κι ἀδιάθινι,

Χιρέτα μας καλὸ πουλὶ χιρέτα τὸν πατέρα σου
κι πάϊνι κι ἀδιάβινι

Χιρέτα μας καλὸ πουλὶ χιρέτα τ' ἀδιρφούδια σου
χιρέτα μας κι ἀδιάβινι.

Ἐνῶ ταῦτα συμβαίνουν στὸ σπίτι τῆ γνύφης στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ γίνονται οἱ ἐξῆς προετοιμασίες: Ὁ κουρεὺς ξυρίζει τὸ γαμπρὸ καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ξυρίσματος πότε μὲν παίζουν μ' ὄργανα πότε δὲ τὸν τραγουδοῦν τὰ ἐξῆς:

Μπαρμπέρη τὰ ξουράφια σου
καλὰ νὰ τὰ τρουχίσης
τρίχα νὰ μὴ ραίσης

Κατόπιν ὁ γαμπρὸς ἀλλάζ' τὰ γαμπριάτ'κα (ντύνεται), ἐνῶ τοῦ τραγουδοῦν:

Τώρα τοῦ γαμπροῦ ἡ μάνα
'πρηφανέβιτι ικ λέει:
— Ἔγω 'χου γιὸν κι ἄλλη δὲν ἔχει
'γὼ 'χου δέντρου στὴν αὐλή μου
κυπαρίσσι στὴ γουινιά μου.

Μετὰ ταῦτα ξεκινάει τοῦ ψίκ' (γαμήλιος πομπῆ) πρὸς τὸ σπίτι τοῦ νούνου γιὰ νὰ τὸν παραλάβουν μὲ μουσικὰ ὄργανα ποὺ παίζουν εἰδικὸ ἐμβατήριο. Πάεν' νὰ πάρν' τοῦ νούνου ἡ σχετικὴ φράσις. Ὅταν φθάσουν κάνει μετάνοια (προσκύνημα) ὁ γαμπρὸς στὸ νούνου, τὸν παραλαμβάνει ἡ πομπῆ καὶ ἡ πομπῆ φθάνει στὸ σπίτι τῆς νύφης ποὺ εἶναι ἔτοιμη, στολισμένη.

Ὁ γαμπρὸς προχωρεῖ πρὸς αὐτὴν συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ντέβερ' ἢ μπράτ'μουν (παράλυμφον) ὅπως καὶ παρὰ τὴν νύφη στέκεται ἡ ντιχέρ'σσα ἢ μπρατίμ'σσα. Ὁ γαμπρὸς στέκεται ἔναντι τῆς νύφης σὲ ἀπόσταση. Τρία παιδάκια ποὺ στέκουν δίπλα στὴ νύφη τὰ προσφέρουν κέρασμα ἐνῶ τραγουδάει ὄμιλος νεανίδων:

Πάρι νύφη μ' τοῦ πουτήρι
νὰ κιράσης τριά πιδάκια
τριά καλὰ γραμματικάκια.
'Ἐπακολουθεῖ κέρασμα τοῦ ντέβερη μὲ τὸ ἄσμα:
Τέτοιουν ντέβερη δὲν εἶδα
τέτοιουν νιὸ τέτοιουν λιβέντη
τέτοιου 'μόρφου παλληκάρη
χοῦφτις χοῦφτις ρίχνει τ' ἄσπρα
πλουχιρὲς τὰ καραγρόσια.

Μὲ τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ ἄσματος ὁ ντέβερης σκορπᾶ κάτω νομίσματα ποὺ τὰ μαζεύουν οἱ πλησίον παριστάμενοι.

Τέλος κερνοῦν καὶ τὸ γαμπρὸ μὲ τὸ τραγούδι:

Βρέ γαμπρέ πρασινουφόρι
 κι άργηρουζουναράτι
 τ' πέρδικα 'π' θά πάρης
 καλὰ νὰ τὴν κοιτάζης.

Ἄντι νὰ ζῆσσι κι καλή στιρέουσ' (εὐχή).

Καθὼς νύφη καὶ γαμπρὸς στέκονται ἔναντι καὶ σὲ ἀπόσταση, προχωροῦν ἀμφοτέρω κατὰ ἓνα βῆμα καὶ πλησιάζονται. Ὁ ντέβερης προσφέρει στὴ νύφη ἓνα ζευγὸς παπούτσια. Ἄνασηκώνει αὐτὴ τὸ φόρεμα γιὰ νὰ δεχτῆ καὶ ρωτᾷει:

— Ἄποῦ ποῦ εἶνι τὰ παπούτσια;

— Ἄπ' τ' Σαλουνίκ'! ἀπαντᾷ ὁ ντέβερης.

Στὸ ἄκουσμα ἡ νύφη δὲν τὰ δέχεται κα ἰτὰ ρίχνει κάτω.

— Πάρτα εἶνι ἀπ' τ' Ἀθήνα! ἔπαναλαμβάνει ὁ ντέβερης.

Καμμιά κίνηση ἀποδοχῆς δὲν κάμνει ἡ νύφη.

— Πάρτα εἶνι ἀπ' τοῦ γαμπρό! τονίζει ὁ ντέβερης.

Στὸ ἄκουσμα τοῦτο τ' ἀρπάζει ἡ νύφη μὲ λαχτᾶρα καὶ τὰ δέχεται χαρούμενη.

Σὲ συνέχεια περιτυλίγουν τὴ μέση τοῦ γαμπροῦ μὲ ζώνην τῆς νύφης γιὰ νὰ εἶνι στιργιουμένους, καὶ εὐθὺς παραινενικὸν ἄσμα πρὸς τὴ νύφη γιὰ νὰ ξεκινήσουν.

— Τί στέκισι χρυσοῦ μηλιά

κι δὲ μιλάς κι δὲ κινᾷς;

— Λυπούμι τοὺν πατέρα μου

κι δὲ μιῶ κι δὲ κινῶ.

Οἱ αὐτοὶ στίχοι ἔπαναλαμβάνονται γιὰ τὴ μάνα καὶ τ' ἀδέρφια.

Καὶ ξεκινᾷει ἡ πομπή. Μπροστὰ ὁ γαμπρὸς ὑποβασταζόμενος ἀπὸ τὸν νοῦνον ὅστις φέρνει στὸν ὤμο μαξιλαροθήκη ἄσπρη, δῶρον τῆς νύφης γιὰ νὰ εἶνι γιρὸ κι ἀγαπ'μένου τ' ἀντρόινου. Ἄκολουθεὶ ἡ νύφη ὑποβασταζομένη ἀπὸ τὴν ντιβέρσαν ακὶ τὸν ντέβερη.

Μὲ τὸ ξεκίνημα τραγουδοῦν γιὰ τὴ νύφη τὸ ἑξῆς:

Ἄφήνου γει ἄστοῦ μαχαλά

κι γειὰ στὰ παληκάρια

Ἄφήνου κι στὴ μάνα μου

τρία γυαλιὰ φαρμάκι.

Τῶνα νὰ πίνη τοῦ πρου

τ' ἄλλου τοῦ μισημέρι

τοῦ τρίτου τοῦ φαρμακιρὸ

ὄντας δειπνάη τοῦ θράδου.

Ἄφήνου γειὰ μανούλα μου

κι δὸς μου τὴν εὐχή σου

κι πὲς πῶς δὲ μ' ἐγέννησιν
δὲν εἶμι πλιὰ δική σου.

Ἐν τῷ μεταξύ στὴν αὐλὴ φορτώνεται ἡ προίκα στὰ δυὸ ἄλογα καὶ στὸ καθένα ἐπικάθεται ἕνα ἀγοράκι τοῦ νὰ ζοῦν καὶ οἱ δυὸ γονεῖς του. Κάθε ἀγόρι ρακτάει ἕνα κλουνηρ' (φλάσκα, τσιότρα) μὲ κρασί. Τὸ ἀγόρι, ὅταν φθάσουν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ καὶ θελήσουν νὰ ξεφορτώσουν τὴ προίκα, δὲν κατεβαίνει ἂν δὲν τὸ δωρίσουν φλουρὶ ἢ χρήματα.

Ἔτσι ξεκινᾷ τοῦ ψίκ' (πομπή) πρὸς τὴν ἐκκλησία. Ἐνῶ προχωρῆ βραδέως τραγουδοῦν ἀκὶ παίζουν τὰ ὄργανα. Παλαιότερα ἠγείτο τῆς πομπῆς ἕνας κρατῶν λάβαρον φλάμπουρου λεγόμενον, οκντὸς μὲ ἀνεμίζον χρωματιστὸ μανδηλι καὶ στὴ κορυφὴ μῆλα σταυροειδῶς.

Καθὼς λοιπὸν προχωρεῖ ἡ πομπὴ διὰ τῶν κεντρικῶν δρόμων, ἡ νύφη κρατᾷ τρεῖς κουλούρες μικρὲς ψωμιοῦ καὶ μιὰ μεγαλύτερη στολισμένη μὲ φύλλα κισσοῦ, θαμβάκι καὶ κόκκινες κλωστές. Στὰ τρία πρῶτα σταυροδρόμια θὰ σταθῆ γιὰ νὰ μοιράσῃ στὰ παιδιὰ τὶς τρεῖς.

Τὴ πομπὴ καθὼς περνᾷ ἀπ' ὅλα τὰ σπίτια ραίνουν τοὺς νεονύμφους μὲ ρύζι, θαμβακόσπορο, κουφέτα. Ἔτσι φθάνουν στὸ ναὸ ὅπου τελεῖται τὸ μυστήριον. Κατὰ τὸν ἀσπασμὸν τῶν στεφάνων δωρίζουν στὴ νύφη οἱ γονεῖς χρυσὰ νομίσματα καὶ οἱ λοιποὶ χαρτονομήσματα τοῦ τὰ κρεμοῦν στὸ στήθος τῆς νύφης. Καθένας μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀποχωρῶν ἀναπηδᾷ καὶ χτυπώντας τὶς παλάμες ἀναφωνεῖ: ἴχου χοῦ ἴχου χοῦ κι ἀμὰν ἀμὰν (ἔνδειξις χαρᾶς). Φράσεις σχετικαὶ μὲ τὸν ἀσπασμὸν τῶν στεφάνων: νὰ χιριτήσου τὰ στέφανα. Οἱ γονεῖς μεγάλον ὄρκον θεωροῦν γιὰ νὰ γίνουν πιστευτοί: νὰ μὴ προυφτάσου νὰ χιριτήσου στέφανα στὰ πιδιὰ μ'!

Κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ μυστηρίου φέρει ἡ νύφη ἀπλωμένον ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ὕφασμα γιὰ φόρεμα, δῶρο τοῦ κουμπάρου.

Μετὰ τὴν τέλεσιν ἐξέρχεται ἡ πομπὴ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο φθάνει μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ὅπου ἔχει ξεφορτωθῆ ἡ προίκα. Στὴν πόρτα ἀναμένει τὴ νύφη ἡ πεθερὰ τοῦ κρατᾷ εἰκόνα ἀγίου, ἕνα ποτήρι μέλι καὶ ἕνα φλουρὶ τοῦ τὸ ρίχνει κάτω καὶ τὸ πατάει ἡ νύφη τρεῖς φορές. Συμβολίζει τὸν πλοῦτον τοῦ θὰ φέρῃ τὸ ριζικὸ τῆς. Ἡ πεθερὰ μὲ τὸ μέλι χρεῖε σταυροειδῶς τὴν ἐξώθυρα γιὰ νὰ εἶναι γλυκιὰ ἢ ζωή, ἐνῶ ἡ νύφη ἀσπάζεται τὴν εἰκόνα, ἀσπάζεται τὴν πεθερὰ, διασκελίζει τὸ κατώφλι μὲ τὸ δεξιὸ πόδι καὶ προπορευομένη ἀνεβαίνει τὴν σκάλα καὶ ἡ πομπὴ τῆς τραγουδᾷ τὸ ἐξῆς ἄσμα ἀποδοχῆς:

Δέξου μάνα μ' τοὺν ὑγιό σου
ποῦ σὶ φέρνει μιὰ πιρδῖκα
μιὰ πιρδῖκα πλουμισμένη
ὁμορφὴ ζγκουραφισμένη.

Στὸ νέο σπίτι τώρα ἡ νύφη θὰ προσκομίση στὸ νουνο δοχεῖο μὲ κρασί καὶ λεκάνη μέσα στὴν ὁποία αὐτὸς μὲ κρασί πλύνει τὰ χέρια του εὐχόμενος: ἄντι νὰ ζήσῃ κι καλὴ στιρέουσ' ρίπτων νομίσματα στὴ λεκάνη, γιὰ τὰ ὁποῖα νύφη καὶ γαμπρὸς φιλονικοῦν δῆθεν ποιὸς νὰ τὰ πρωτοπάρῃ καὶ τέλος γεύονται τοῦ κρασιοῦ αὐτοῦ. Ἐπακολουθεῖ ὁ νταρὸς ἐκ μέρους τῆς νύφης. Δωρίζει διάφορα εἶδη στοὺς κεκλημένους. Στέκει μπροστὰ στὸν καθένα κάνει σκῆμα προυσκνάει κρεμάει στὸ στήθος ἢ ρίπτει στὸν ὄμο του τὸν νταρὸ (δῶρο), προσόψι, κάλτσες, μαντήλια, ὑποκάμισα κλπ., φιλεῖ τὸ χέρι του καὶ δέχεται παρ' αὐτοῦ φιλοδώρημα χρήματα. Σειρὰ προτεραιότητος τοῦ νταροῦ: ὁ ἱερεὺς, τὰ πεθερικά, τὰ ἀντραδέρφια, οἱ λοιποὶ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι. Τὰ δῶρα πρὸς τὰ πεθερικά εἶναι περισσότερα καὶ πλουσιότερα ὡς ἐσώρρουχα, μαξιλάρια κάλτσες. Ἐπειτα, τὴ μεγάλη κουλούρα ποὺ προαναφέραμε διαμοιράζει ἡ νύφη στοὺς παρισταμένους καὶ τέλος τοὺς κερνᾷ ὄλους καὶ δέχεται τὴν εὐχή: νὰ ζήσῃ στιργιουμέν'. Στὰ παλιότερα χρόνια παρετίθετο σ' ὄλους τοὺς κεκλημένους γεῦμα. Σήμερον μόνον στὸν στενὸν οἰκογενειακὸν κύκλον κατὰ τὸ ὅποιον τραγουδοῦν τὸ ἐπιτραπέζιο γαμήλιο ἄσμα:

— Μάνα μ' φίλοι μᾶς ἦρτανε φίλοι κι ἀγαπημένοι
 ἔβγα μάνα μ' νὰ τοὺς δεχτῆς νὰ τοὺς καλοσουρίσης
 νὰ τοὺς φιλέψῃς ζάχαρη νὰ τοὺς κιράσῃς μὸσχου.
 — Γιέ μου γιὰ τὸ χατήρι σου κι γιὰ τὴν ἀφιντιά σου
 χίλια κουμμάτα γένομι σάν τοῦ μακιδουήσι
 σὰ τοῦ τραῖ λιανίζουμι σὰ τοῦ παχὺ κριάρι.
 Πῶς νᾶταν πῶς νὰ γένουνταν στὴν Προύσα παναήρι
 ποῦ νὰ πουλοῦσαν γέρατα, ποῦ νὰ πουλοῦσαν νειάτα
 νᾶμαν κι γὼπραματιφτῆς νὰ πὰ νὰπραματέψου
 κι νὰ πουλοῦσα γέρατα, ν' ἀγόραζα τὰ νειάτα.
 Ἡ τὸ παρακάτω παρόμοιο ἐπιτραπέζιο:
 Στοῦ Μαρμαρᾶ ἕνα διντρι κάνει καρπὸ κιράσι
 τ' ἀντροῖνου ποῦ γίνηκι νὰ ζήσῃ νὰ γηράσῃ.
 Μάλασμα εἶνι ἡ γαμπρὸς κι ἀσήμι εἶνι ἡ νύφη
 κι κείνους ποῦ στιφάνουσι νὰ ζήσῃ νὰ γηράσῃ.

Εὐνόητον ὅτι ἡ παράθεσις γεύματος σ' ὄλους τοὺς κεκλημένους, ὅπως γίνονταν παλαιότερα, δὲν ἦτο εὐκόλο νὰ ἱκανοποιήσῃ ὄλους χορταστικά, γιὰ τὸ καὶ ἡ παροιμία: Ἄπ' τοῦ γάμου ἔρχουμι μὰ τὴ πείνα ποῦ τραβῶ. Ὅπως ἐπίσης γιὰ ὅποιον φοβοῦνταν νὰ παντρευτῆ γιὰτὶ λογαριάζι τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου καὶ μάλιστα τὰ τῆς παραθέσεως γεύματος ποῦ ἦταν σημαντικὰ ἡ φράσις: Ὅποιους λογαριάζ' τ' γάμ' τὰ κουμμάτια δὲ παντρέβιτι.

Οἱ προσκληθέντες στὸ γάμο ὀφείλου νὰ πᾶνε στοῦς νεόνυμφους γλύκισμα καὶ οἰκιακὸν σκευὸς γιὰ δῶρο καὶ ἡ νύφη σὲ ἀντάλλαγμα δωρίζει μανδηλάκι.

Τῇ Τετάρτῃ μετὰ τὸ γάμο ἐξέρχονται οἱ νεόνυμφοι καὶ ἐπισκέπτονται ὄσους τοὺς ἔφεραν δῶρο.

Τῇ πρώτῃ Κυριακῇ ἐκκλησιάζονται οἱ νεόνυμφοι συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς παρανύμφους, συγγενεῖς καὶ φίλους. Στὸ προσκυνητᾶρι θὰ ἀφιέρωση ἡ νύφη μαντήλι (προσόψι), προυσκέφαλου, μαξιλάρ' κέντ'μα (κέντημα).

Τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας ἡμέρας παραθέτει στοὺς νεόνυμφους γεύμα ὁ νουνὸς καλούμενον γυρίσματα ἢ πιστρόφια.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ: Οἱ ἀδελφοὶ τῶν νεόνυμφων ποὺ συνέπεσε νὰ γεννηθοῦν τὸν ἴδιο μῆνα μ' αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ παρίστανται στὰ στέφανα.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς μνηστείας τοὺς εὔχονται πάντοτε τίμια στέφανα γιὰτι θεωρεῖται ὄνειδος νὰ μὴ διατηρήσουν τὴν τιμὴ τους ὡς τὸ γάμο.

Κατὰ τὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου καὶ στὸ σημεῖο τῆς ἀποστολικῆς περικοπῆς: ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα γιὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ ἡ νύφη τὸ φόβο ὡς κυριολεκτικὰ ἐκλαμβάνεται, πατάει τὸ πόδι τοῦ ἀντρός.

Τῇ πρώτῃ νύχτα τοῦ γάμου καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου στὴ νυφικὴ παστάδα, ἡ νεόνυμφη στρώνει λευκὸ σενδόνι, ὥστε ἐπάνω σ' αὐτὸ νὰ ρεῖσῃ τὸ αἷμα τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος. Τὸ ματωμένο αὐτὸ σενδόνι, ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενο σ'μάδ' ἢ παρθινιά, τὸ ὁποῖο ὀφείλει τὸ πρῶτ' νὰ ἐπιδείξῃ στὰ πιθικὰ ὡς ἀπόδειξιν τῆς παρθενικῆς τῆς ἀγνότητος. Τὸ διαφυλάσσει ἐφ' ὄρου ζωῆς.

Φράσις: 'Ἡ νύφ' ἦταν παστρικά ἢ ταχτικά ἢ ἐν τάξ'

Διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ ἀπόδιμα τοῦ γαμπροῦ δηλ. τυχὸν ἀνικανότητα νὰ ἔλθῃ σὲ συνουσία ἀπὸ ψυχολογικὴ ὑποβολὴ καὶ ἐπειδὴ πιστεύεται ὅτι τὸ ἀπόδεμα τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα μαγικῆς ἐνέργειας, προκληθείσης ὑπὸ τινος κατὰ τὴν ὥραν τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου, πρὸς ἀποτροπὴν βάζουν τὴν ὥρα αὐτὴ στὰ θυλάκια τοῦ γαμπροῦ κομμάτι ἀπὸ δίχτυ, κόκκους ρυζιοῦ, μικρὸ Εὐαγγέλιο καὶ μέσα στὰ παπούτσια του κεχρί. Συγχρόνως δὲ καὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ἕνας τῶν οἰκείων, γυρίζει διαρκῶς τὸν κρίκον τῆς ἐξώθυρας τοῦ σπιτιοῦ του ὡς τὸ τέλος τοῦ μυστηρίου. Μὲ ὅλα αὐτὰ ἐξουδετερῶνουν τὰ μάγια (μάγια), ποὺ τυχὸν ἐχθροὶ τους τὴν ὥρα αὐτὴ κάνουν καὶ τὰ ὁποῖα τότε μουνάχα πιάν'.

Οἱ νεόνυμφοι τὸ πρῶτο ἔτος, δὲν βάζουν κλώσσαν, οὔτε ἐκτρέφουν μεταξοσκώληκας, οὔτε κρατοῦν κερὶ στὰ μνημόσυνα τῶν νεκρῶν.

Παλαιότερον ἔθιμο καταργηθέν: 'Ἡ νεόνυμφη ὅταν ἐβγαίνει ἀπὸ τὸ σπῆτι τίς πρώτες 40 ἡμέρες γιὰ νὰ πάρῃ νερὸ ἀπὸ τὴ θρύση τοῦ χωριοῦ, φοροῦσε τὸ νυφικὸ φόρεμα μὲ τὸ θέλο κι ὅλα τὰ ἐξαρτήματα. Ὅποιος συναντοῦσε στὸ δρόμο ἔπρεπε νὰ τοῦ κάμῃ σκῆμα, νὰ τὸν προσκυνήσῃ δηλ. νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι καὶ νὰ δεχθῇ νόμισμα γιὰ δῶρο.

Πρώτῃ ἔξοδος τῆς νύφης μὲ συνοδεία γιὰ νερὸ ἢ Τετάρτῃ. Μὲ τὴ στάμνα

στο χέρι, ντυμένη, ἔφθανε στη θρύση, ξέπλενε τὴ στάμνα μέσα στὴν ὁποία εἶχε ἄσπρα (νομίσματα). Τὰ ἐξέχυνε στὴ λεωάνη καὶ πλῆθος παιδιῶν διαπληκτίζονταν νὰ τὰ μαζέψουν.

Τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου στὰ λοιπὰ χωριά ἔχουν μικρὲς παραλλαγές.

ΜΑΓΕΙΑ, ΜΑΓΙΚΑΙ ΣΥΝΗΘΕΙΑΙ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

Λέξεις καὶ φράσεις σχετικαί:

μαέου = μαγεύω. μάϊα = μάγια μαΐστρα = μάγισσα. Φράσις: Αὐτὴν ἢ κυναῖκα εἶναι τρανὴ μαΐστρα γιὰ τὴν κατορθώνουσα τὰ πάντα ἴδια στὸ ἔρωτικό πεδίο.

ΒΑΣΚΑΝΙΑ: Λέξεις καὶ φράσεις: βασκαίνου, ἀβασκαίνου, βάσκαμα, ἀβάσκαμα, βασκαμένους, μάτ' κακό, ματιάζου, μάτιασμα, ματιασμένους. Αὐτὸς ἢ ἀνθρουπους ἔχ' μάτ' ἢ ματιάζ'.

ΒΑΣΚΑΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ: Ὅσοι ἔχουν σμιχτὰ φρύδια ἢ γαλανὰ μάτια. Κακὸ μάτ' ἔχουν ἐπίσης καὶ οἱ ματαβυζαγμέν' δηλ. ὅσοι ἀπογαλακτίσθηκαν ὡς βρέφη καὶ γιὰ οἰονδήποτε λόγον ξαναβυζάχτηκαν.

Βασκανόμενα ὄντα: Κατὰ κανόνα τὰ παιδιὰ, οἱ ἔφηβοι οἱ ὄμορφοι, τὰ κλαὰ ζῶα ἀλλὰ καὶ τὰ ἄψυχα. Ἐπίσης αἱ ἐκτελούμεναι ἐργασίαι γενικῶς. Τὸ ἐφτάζυμο π.χ. ἀποτυγχάνει ἀπὸ τὸ ἴδι κακὸ μάτ'.

Τὸ ὑφαινόμενο στὸ ἀργαλειὸ κόβονται οἱ κλωστὲς καὶ μπερδεύονται ὁταν ματιασθῇ.

Ὅταν ἴδουν ὄμορφο παιδί λέγουν: ὄμορφου ποὺ εἶνι, κακὸ μάτ' νὰ μὴ τοῦ δγῆ!

Οἱ βασκανίες στοὺς ἀνθρώπους ἐκδηλώνονται μὲ ξαφνικὴν ἀδιαθεσίαν ἢ πυρετὸν καὶ κάποτε μὲ θάνατον. Στὰ ζῶα μὲ σκόνταμα καὶ θάνατον. Ἐσκασι ἀποὺ μάτ' λέγουν γιὰ αἰφνίδιο θάνατο καλοῦ ζώου. Τοῦ εἶδι κακὸ μάτ' τοῦ πιδι κι μὸμ ἦριτι σπίτ' μιὰ φουρὰ δόθ'κη (ἀρρώστησε).

Μέσα προφυλάξεως καὶ ἀποτροπῆς:

Ὅταν δγῆ κανεῖς βρέφος, παιδί, ὄμορφο ζῶο, τὸ φτύνει λέγοντας: Τφοῦ μασκαρᾶ ἢ τφοῦ νὰ μὴ βασκαθῆς, τφοῦ σκόρδα νάχς.

Γιὰ ἀνθρώπους τὰ ἐξῆς μέσα:

Ἄβασκαντήρι: Προβασκάνια κρεμώμενα μέσα σὲ περίαπτα ποὺ περιέχουν σκόρδα ἢ σησάμι ἢ ρεθύθια ἢ χῶμα ἀπὸ μηρμυκοφωλιά.

Ἄλλες βασκαντήρες ἀποτελοῦνται ἀπὸ κοχύλια θαλάσσης ἢ γυάλινα κομβία γαλάζιου χρώματος μὲ λευκὸ κέντρο καλούμενα μάτ' ἢ γαλαζοῦδ'.

Ἄλλες εἶναι τὰ χαμαῖλιά περίαπτα ποὺ περιέχουν ὕψουμα (ἀγιασμένον ἄρτον) ἢ τίμιου ξύλου ἢ ἐγκαίνια ναοῦ δηλ. κομμάτι ὑφάσματος ἀρχιερατικῶν ἀμφίων τεμαχιζομένων καὶ διαμοιραζομένων κατὰ τὸν ἐγκαινιασμόν τῶν ναῶν,

Γιὰ ζῶα: τὰ ἐξῆς μέσα: Γιὰ τοὺς ἵππους, ἡμιόνους, ὄνους, κρεμοῦν στὸ μέτωπο τοῦ μπουρσοῦκ' τεμάχιον δέρματος ἀσβοῦ (τρόχου).

Δι' ἄψυχα ὄντα: Κρεμοῦν κρανία, κέρατα, σκουρδουπλιξίδες (πλεξιίδες ἀπὸ σκόρδα), πέταλα, σταυροῦς, στεφάνια ἀπὸ φύλλα ἢ ἄνθη.

Διάγνωσις βασκανίας καὶ τρόποι θεραπείας:

Γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν κάθε ἄνθρωπον τὸν ρίχν' στοῦ λάδ' ὡς ἐξῆς: Σὲ πιάτο τίθεται νερὸ καὶ ρίχνουν τρεῖς σταγόνες λαδιού. δΑν σκορπίση καὶ διαλυθοῦν οἱ σταγόνες, βάσιμος ἢ βασκανία. Τότε γιὰ τὴν ἐξουδετέρωσή της ἐνσταλάσσονται τρεῖς φορές ὡσπου δὲν διαλύονται στὴν ἐπιφάνεια οἱ σταγόνες καὶ ἀποτελεῖ ἔνδειξιμ ἐξουδετερώσεως. Κάθε φορὰ παίρνουν μὲ τὸ δάκτυλο λάδι ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ χρίουν σταυροειδῶς τὸ στόμα τοῦ βασκαθέντος.

Ὅταν διαλύονται οἱ σταγόνες γιὰ νὰ χαρακτηρίσουν τὸ μέγεθος τῆς βασκανείας λέγουν: γίν'κη τοῦ λάδ' μπάρα δηλ. ἄπλωσε σὰ λίμνη.

*Ἄλλος τρόπος τοῦ κάπνισμα: Αὐτὸ γίνεται μόνο Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο. Τῆς ἄλλης μέρες δὲ πιάνιτι. Μ' ἓνα φτυαράκι τοῦ τζακιού ποῦ βάζουν ἀναμμένα κάρβουνα γίνεται τὸ κάπνισμα. Στὰ κάρβουνα ρίχνουν ἄλας, θυμιάμα, βάϊα, (φύλλα δάφνης, Κυριακῆς τῶν Βαΐων καὶ φουρκαλίδια (σκουπίδια) παρμένα ἀπὸ τρία σταυρουδρόμια. Τὰ σκουπίδια παίρνονται ἀπὸ τοὺς γειτονικοὺς δρόμους στοὺς ὁποίους ὑποπτεύονται ὅτι ἔγινε ἢ βασκανία. Τὰ σκουπίδια μποροῦν νὰ ἀντικατασταθοῦν καὶ μὲ κομμάτι ὑφάσματος ἐνδυμασίας αὐτοῦ ποῦ προκάλεσε τὴ βασκανία. Μὲ ὅλα αὐτὰ καπνίζουν (θυμιάζοντας τὸν βασκαθέντα μὲ τὰ λόγια: Παναγία μ' κι Ἄη Γιάννη μ' Πρόδρουμι, ἂν εἶνι ἄντρας νὰ πέσν' τ' ἄχαμνά τ' ὄρχεις καὶ αἰδεῖον) κι ἂν εἶνι γ'ναίκα νὰ σκάν τὰ στήθια τς.

*Ἄλλος τρόπος: Ὅποιον ὑποπτεύονται ὅτι ἐβάσκανε, τὸν καλοῦν καὶ φτύνει τρεῖς φορές τὸν βασκαθέντα στὸ στόμα ἢ σ' ἓνα φυτζάνι καὶ τὸν δίνουν νὰ γευθῆ.

Περίαιπτα: Σ' αὐτὰ πρὸς ἀποτροπὴν βασκανίας περιέχουν φδόκαμσου (φιδοπουκάμισο, δέρμα φιδιού) καὶ τὰ φέρνουν πάντα μαζί τους.

*Ἄλλο περίαιπτο μπορεῖ νὰ περιέχη δίχτ' κομμάτι διχτιού ψαρέματος. Τοῦτο προφυλάσσει ὄχι μόνον ἀπὸ τὴ βασκανία ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε μαγείας.

MANTIKH

Λέξεις: Σμάδ', Γούρ'.

ΦΥΣΙΚΗ ΜΑΝΤΕΙΑ

Φυσιογνωμικά:

1) Ὀδόντες: Ὅποιους ἔχ' τρανὰ κι ἀρηὰ δόδια θὰ γέν' πλούσιους.

2) Ἐλαΐαι: Ὅποιος ἔχει πολλές ἔληδες στὸ σῶμα του θὰ περάση πολλὰ θάσανα.

3) Γραμμαὶ παλάμης: Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πυκνὲς γραμμὲς θὰ περάση θάσανα κι ὅποιος ἔχει πλατεῖες καὶ ἀραιὲς θὰ γίνῃ πλούσιος. Ὅποιος συνηθίζει νὰ ἀνοίγῃ καὶ θλέπῃ τὶς παλάμες του, σημείον ὅτι τὸν κατηγοροῦν.

4) Χεῖλη: Ὅποιος ἔχει λεπτὰ χεῖλη εἶναι ρουθὸς ἢ κираφχιά*, δηλ. κακὸς καὶ μοχθηρὸς.

Τὰ χοντρὰ χεῖλη δείχνουν καλοκάγαθον.

5) Ὀνυχες: Ὅποιος ἔχει λεπτὰ στίγματα θὰ εἶναι κομψὸς στὸ ντύσιμο.

6) Μέτωπον: Ὅσοι ἔχουν μεγάλο καὶ πλατὺ μέτωπο εἶναι πολὺ μυαλωμένοι, τούναντίον ὅσοι ἔχουν μικρὸ καὶ στενὸ.

7) Μαλλιά: Ὅποιος ἔχει ἴσες τρίχες δὲν εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, θεωρεῖται κάλπικος, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνομία αὐτῶν καλπ'κότριχα. Ἐπίσης καὶ ὅποιος ἔχει κόκκινη τρίχα ἀποκαλεῖται κουκκ'νότριχα. Ὅποιος ἔχει δυὸ κορυφὲς στὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς εἶναι θάσκανος καὶ κακούργος.

8) Σημειωμένοι ἄνθρωποι: Ὁ τέτοιος ἀποκαλεῖται γενικὰ σ'μαδιακὸς καὶ εἰδικὰ: κτσὸς (χλωὸς), καμπούρς (κυφὸς), σπανὸς χωρὶς γένεια καὶ τρίχες, πλὴν κεφαλῆς).

ΠΑΛΜΟΙ

Παλμὸς ματιοῦ: Τὸ παίξιμο τῆς βλεφαρίδος δεξιᾶς ἢ ἀριστερᾶς, προμηνεὶ ἀναλόγως στὸν καθένα, εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα. Κατὰ κανόνα θέβαια, τὸ παίξιμο τῆς δεξιᾶς εἶναι καλὸ προμήνυμα. Κατ' καλὸ θὰ μᾶς ἔρτ' μὴ παίξ' τοῦ ζιρβὶ τοῦ μάτ' ποὺ τόχου γιὰ καλὸ. ἢ Μ' ἔπιξι τοῦ διξι τοῦ μάτ' νὰ δγιουμὶ σὶ τί θὰ μὴ θγῆ; ἢ Μὴ παίξ' τοῦ καλό μ' τοῦ μάτ' μ' Ὀνομάζει δὲ καθένας καλὸ μάτ' ἐκεῖνο ποὺ τοῦ θγαίνει σὲ καλὸ.

Βομβοὶ αὐτιῶν: Τὸ βούισμα τῶν αὐτιῶν προμηνεὶ πάντοτε εὐχάριστα.

Κνισμὸς: Ὁ κνισμὸς τῆς μὲν δεξιᾶς παλάμης ὅτι θὰ δώσουμε χρήματα, τῆς δὲ ἀριστερᾶς ὅτι θὰ πάρουμε.

Φράσις. Παράδις θὰ πάρου, μὴ τρώει τοῦ ζιρβὶ μ' τοῦ χέρ'. Ὁ κνισμὸς τῆς δεξιᾶς προμηνεὶ καὶ χειραψίαν. Ὁ κνισμὸς τῆς ράχεως προσιωνίζει ξυλοδαρμόν. Ὁ κνισμὸς τῶν φρυδιῶν ὅτι θὰ ἰδοῦμε ξενητεμένον.

Πταρμὸς: Ὄνομα: Φτάρνισμα: Ὅποιον φταρνίζεται τοῦ εὐχονται: Γεῖά σου ἢ Μὴ τῆς υγείας σ'.

Λόγξ (λόξυγκας): Ὄταν λυγκιάζει κανεὶς λέγει: Ποιὸς μ' ἀνιφέρν'; δηλ. ποιὸς μιλεῖ γιὰ μένα;

Γέλως: Τὰ πολλὰ γέλοια κατὰ κανόνα δὲν εἶναι καλὸ σημεῖο. Σὲ καλὸ νὰ μὴ βγοῦν τὰ γέλοια! λέγει ὅποιος τὸν πιάνει γέλοια ἀκράτητα. Καὶ ὅταν ἔπειτα ἀπ' αὐτὰ τύχῃ νὰ πάθῃ κάτι, λέγει: Μὴ θγῆκαν ξ'νὰ τὰ γέλοια, πῶκαμα.

ΑΛΛΑΙ ΔΟΞΑΣΙΑΙ

Όταν πέφτη χαλάζι για να σταματήσει, άναποδογυρίζεται ή πυρουστιά (πυρεστία) του μαγειρείου ή τρώει ομμάτι χαλαζιού ύστερότοκο παιδί ή έναποτίθεται στη μέση της άυλης κόκκινο αύγò φυλαγμένο από τò Πάσχα.

Κόκκινο αύγò του Πάσχα φυλάγεται στο εικονοστάσι μέχρι του σπομέ-νου Πάσχα καθώς και κλαδί βαΐας (δάφνης) από την υριακήν τών Βαΐων για τò καλò του σπιτιού και για τò κάπνισμα κατά της βασκανίας. Κλάδους βαΐ-ων μαζεύουν από τò δάπεδο του ναού που σκορπίζονται κατά την λειτουργία του Μεγ. Σαββάτου και μεταφέρουν στους άγρους για τὰ σπαρτά.

Κατά τò δωδεκαήμερο τών Χριστουγέννων στο τζάκι του δωματίου, έ-ναποτίθεται άσπρη πέτρα για να περάσουν άσπρη (καλή), χαρούμενη χρονιά.

Τη στάχτη του ίδιου δωδεκαήμερου μεταφέρουν και σκορπούν στους άγρους, πιστεύοντες ότι έχει την δύναμιν να καταστρέφη τὰ θλαβερά σκουλή-κια.

Τò ίδιο και για τòn αύτò σκοπò κάνουν και μ' ένα κόκκινο αύγò του Πά-σχα.

Τη πρώτη του έτους, καίνονται χλωρά κλαδιά πουρναριού στο τζάκι για να καλογεννηθούν τ' άρνιά και τὰ κατσίκια.

Την έβδομάδα της Τυρινής δεν λούζονται για να άποφύγουν την πιτυ-ρίδα της κεφαλής και τούτο γιατί αύτην την έβδομάδα ξετινάζουν (τελειώνουν τὰ τυριά στα δερμάτινα άσκιά. Ξιτνάζν τὰ τουλούμια εΐναι ή έκφρασις.

Οί νióπαντροι δεν βάζουν κλώσσα κατά τò πρώτο έτος, ούτε έκτρέφουν μεταξοσκώληκες, ούτε κρατούν κεριά στα μνημόσυνα τών νεκρών.

Την ήμέρα της Πεντηκοστής στην εκκλησία κρατούν φύλλα πράσινα καρυδιάς και τὰ φέρνουν στο σπίτι για να μην καταστρέφει ο σκώρος τὰ ρούχα.

Φέρνει κακò να άκουμπάμε τὰ δυò μας χέρια στα παραστατά (πλαΐ-σια) τών θυρών.

Όταν στηρίζουμε τὰ μάγουλά μας με τις δυò παλάμες, θα πεθάνη ή μάνα μας καθώς και όταν τρώμε βασίλιμα ήλιού.

Κακò φέρνουν και τὰ έξής: Να τρώη κανείς πλαγιασμένος, να καθρε-φτίζεται τη νύχτα, να δανείζουμε ή να πουλάμε ξύδι τη νύχτα. Γιαυτό οί παν-τοπώλαιοι παλαιότερα δεν πουλούσαν ξύδι τη νύχτα.

Όταν επισκέπτεται κανείς οικογένειαν και την θρη να γευματίζη ση-μείο ότι τòn άγαπάει ή θα τòn άγαπάη ή πεθερά του, γιαυτό και οί γευματί-ζοντες πρώτη φράσιη προς τòn επισκέπτη εΐναι: θα σ' άγαπάη ή πιθιρά σ'.

Όταν πέση έπιδημία εύλογίας, αλείφοντες πόρτες και παράθυρα με μέλι, για να γλυκάν' την άσθένεια να μην έλθη κι' αν έλθη να την περάση γλυ-κά, μαλακά, έλαφρά. Γιαυτό και ή άσθένεια λέγεται κατ' εύφημισμòν γλυ-κιά. Φράσις: "Εβγαλιτ' γλυκιά.

Μετά τὸ ἡλιοβασίλεμα δὲν δανείζουν ψωμί γιατί θὰ στερηθοῦν τοῦ ἐπιουσίου, ἐκτὸς ἂν κρατήσουν μικρὸ κομμάτι ἀπὸ τὸ δανειζόμενον.

Κακὸ φέρνει νὰ σκουπίζη κανεὶς τὴ νύχτα καθῶς καὶ νὰ δανείζη οἰκιακὰ σκεύη.

“Ὅποιος καθρεφτίζεται τὴ νύχτα χάνεται ἡ ὁμορφιά του.

Μόλις βαφῆ τὴ Μεγ. Πέμπτη τὸ πρῶτο κόκκινο αὐγὸ, τὸ παίρνει ἡ μητέρα καὶ τὸ περιτριγυρίζει στὸ πρόσωπο κάθε παιδιοῦ της, μὲ τὰ λόγια:

Καλῶς μὰς ἦρτι ἡ Πασκαλούδα
μὶ τὰ κόκκινα τ’ αὐγούδια
κι ὄλου τοῦ καλουκαίρ’
ἀρνούδια κι κατσ’κούδια.

Τοῦτο θὰ φέρη ὑγεία στὰ παιδιὰ καὶ εὐφορία στὰ γιδοπρόδατα.

Σαποῦνι δὲν δίνουν στὸ χέρι τοῦ ἄλλου γιατί φέρνει φιλονικεῖα. Γιαυτὸ τὸ ἀφήνη κάτω καὶ τὸ παίρνει ὅποιος τὸ ζητήση.

Φρέσκο ἀχνιστὸ ψωμί δὲν κόβεται μὲ τὸ μαχαίρι ἀλλὰ μὲ τὸ χέρι. Δὲν εἶναι καλὸ γιὰ τίς ψυχῆς τῶν πεθαμένων. Ἡ ἄχνα τοῦ ζεστοῦ ψωμιοῦ εἶναι οἱ ψυχές.

ΣΗΜΕΙΑ

Τὸ τρίξιμο τῆς στέγης τοῦ σπιτιοῦ, τῆς ὀροφῆς, τῶν θυρῶν, τῶν παραθύρων, προμηνεὶ θάνατον.

Κακὸ προμήνυμα ἡ θραύσις καθρέπτου. Πρὸς ἀποτροπὴν λέγουν: αὐτοῦ νὰ πάη τοῦ κακῶ.

Τὸ χύσιμο τοῦ οὔζου καὶ καφὲ καλὸ προμήνυμα, ἀντίθετα τοῦ κρασιοῦ καὶ πρὸς ἀποτροπὴν χύνουν λίγο νερό.

Ἄν ἀρκουδίση (περπατήση μὲ τὰ τέσσαρα) μικρὸ ποῦ πρὸ καιροῦ βαδίζη, θὰ ρθῆ στὸ σπίτι μουσαφίρ’ς (φίλος).

Κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ τοῦ Πάσχα, θεωρεῖται κακὸ σημάδι ἂν ὁ πρῶτος ἐπισκέπτης εἶναι ἀκατάστατος, κακὸς οἰκογενειάρχης ἢ ὀρφανός.

Κακὸ σημάδι τῆς ἰδies μέρες καὶ τὸ κάψιμο ρούχου ποῦ γιὰ ἐξουδετέρωση ἄμεσο ἐπιδιόρθωμα ἢ ἀντικατάσταση.

ΑΠΑΝΤΗΜΑΤΑ

Ἀπαντήματα ἀνθρώπων: Οἱ κυνηγοὶ ὅταν ξεκινοῦν βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ συναντήσουν ὠρισμένο πρόσωπο ποῦ τὸ θεωροῦν γρουσουζικο, μεταιώνουν τὸ κυνήγι. Τὸ ἴδιο κάνουν κι ὅσοι θέλουν νὰ ταξιδέψουν. Καὶ ὁ ἱερωμένος θεωρεῖται κακὸ συναπάντημα.

Ἄπαντήματα ζῶων: Τὸ συνάντημα τοῦ λαγοῦ καὶ μάλιστα ὅταν μᾶς κόψη τὸ δρόμο πολὺ κακὸ. Τούναντίον πολὺ καλὸ ὅταν κόψη τὸ δρόμο μας φεῖδι.

ΟΙΩΝΟΙ

Πτηνά: Κουκουδάγια φωνάζουσα στὴ στέγη, σπιτιοῦ, προμηνύει θάνατο μέλους τῆς οικογενείας. Κατάρα: Νὰ λαλήσιν κουκουδάις στοῦ σπίτι τ' δηλ. νὰ πεθάνουν ὅλοι καὶ νὰ μείνῃ ἔρημο. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ φωλιάζουν σὲ ἀκατοίκητα.

Ὅταν ἐμφανισθοῦν πολλὰ κοράκια, προμηνύεται δυστυχία, ἐνῶ πελαργοὶ εὐτυχία.

Κοράκια ποὺ πετοῦν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότο, δείχνουν κακοκαιρία,, τούναντίον δὲ καλοκαιρία. Αὐτὸ γιὰτὶ ἀπὸ τῆ βόρεια διεύθυνση ἔρχονται οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι καὶ ἡ κακοκαιρία.

Τὸ λάλημα κότας προμηνύμα θανάτου καὶ γιὰαὐτὸ τὴν σφάζουν ἀμέσως.

Κακὸς οἰωνὸς νὰ γεννηθῇ αὐγὸ χωρὶς κέλυφος ποὺ λέγεται πουργλόγγ' αἰκ προμηνύει θάνατον ἀνθρώπου. Ὡταν περιέχῃ ἴνας αἵματος, θάνατον ζῶου.

Ὅταν πρωτακούσῃ κανεὶς τὴν ἄνοιξη τὸ λάλημα τοῦ κούκου, πρέπει νὰ μὴν εἶναι νησιτικός γιὰτὶ θὰ τὸν τσακίσ' ἡ κούκος δηλ. θὰ πάθῃ κακὸ. Ἄν εἶναι χορτάτος γίνεται ἀντιστροφή. Φράσις: Τὸν τσάκσα τοῦ κούκου ἢ μὶ τσάκσι.

Ὅταν μᾶς τσακίση ὁ κούκος μπορούμε νὰ τὸ ἐξουδετερώσουμε ἂν φάμε ἄνθος μὲ γαλάζια στρογγύλα πέταλα τ' κούκ' τὰ βρακιά λεγόμενα.

Ὅταν τὰ πτηνὰ πετοῦν χαμηλὰ στὸν αἰθέρα θὰ βρέξῃ.

Ὅταν κάνουν τὴν ἐμφάνιση κουρούνες θὰ χιονίση.

Ζῶα καὶ ἔντομα: Ἄν κρεμασθῇ χελώνα ζωντανὴ ἢ ἀναποδογυριστὴ τὸ ὄστρακόν της σὲ καιρὸ ἀνομβρίας θὰ προκληθῇ βροχή. Ἐπίσης καὶ ἂν θαφτῇ ὄνος ζωντανός.

Σκύλος ποὺ οὐρλιάζει προμηνύει θάνατον. Γιὰαὐτὸ πρὸς ἀποτροπὴν σὲ κάθε οὐρλιασμά ἀπαντοῦν: Νὰ φᾶς τοῦ κιφάλι σ' ἢ τοῦ πατσι σ'.

Δὲν πρέπει νὰ ἀναποδογυρίξῃ κανεὶς χελώνα ζωντανὴ γιὰτὶ καθὼς θὰ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν οὐρανὸ θὰ παρακαλῇ τὸ Θεὸ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ.

Ἐμφάνιση ἀράχνης στὸ δωμάτιο καθὼς καὶ στρίγας (χρυσόμιας), προμηνύμα ἐλεύσεως φίλου ἢ καλῆς εἰδήσεως. Φράσις μόλις τὴν ἴδου: Φίλους θὰ μᾶς ἔρτ' ἢ Καλὸ χαμπάρ' θὰ πάρουμι.

Ὅταν βρεθοῦν ροῦχα τρυπημένα ἀπὸ ποντικό, κάτι κλάπηκε ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ἄλογόμυγα ἂν καθίση πάνω μας, ἄφευκτα θὰ ἔχουμε γράμμα ἢ φίλο.

Ὅταν ἡ γάτα νίβεται κερὸ προυσκαλνάει (προσκαλεῖ) θὰ πνεύσῃ ἄ-

νεμος από τη διεύθυνση που είναι γυρισμένη και λούζεται. Φράσις: ή γάτα προσκαλνάει βουρηά.

Όταν τόν Ίανουάριο ίδούμε το πρώτο άρνάκι, άν είναι άσπρο θα περάσουμε άσπρ' χρουινά (καλή χρουινά) κι άν είναι μαύρο μαύρ' χρουινά κι άν άσπρόμαυρο παρδαλή χρουινά (και καλά και άσχημα).

Φυτά: Καρυδιά άποφεύγουν να φυτέψουν γιατί θα πεθάνη εκείνος που θα φυτέψη όταν γίνη ίσια μι του μπόι τ' (ίσια με το άνάστημά του) ή όταν ό κορμός της γίνη ίσιος με το πάχος του λαιμού του.

ΤΕΡΑΤΑ

Όταν γεννηθή ανθρώπινον τέρας ή τέρας ζώου, θεωρείται κακόν προμήνυμα.

Π πτώσις χαλάζης είναι ένδειξις ότι κάποια γυναίκα γέννησε κλειψίγαμον.

Η έκθεσις και άνεύρεσις κλειψιγάμου βρέφους φέρνει κακό στον τόπο.

ΠΥΡΟΜΑΝΤΕΙΑ

Το βούϊσμα της φωτιάς σημαίνει κατάκρισιν. Φράσις όταν βουίζη: Μάς κατακραίν'.

Άν σπινθιροβολή ή πυρουστιά θα πάρουν χρήματα.

ΩΜΟΠΛΑΤΟΣΚΟΠΙΑ

Η ώμοπλάτη του οϊκοσίτου άρνιού ή κατσικιού ή κότας έξ τάζεται ώς ένδεικτικόν των μελλοντών να συμβούν, άνάλογα με την έρυθρότητα αυτής και των παραστάσεων που είναι σχηματισμένα. Έτσι: α) Όταν ή άκρη της είναι ραγισμένη, θάνατος συγγενούς.

β) Παράσταση που μοιάζει με μνήμα, θάνατον.

γ) Κόκκινη στο κέντρο, πόλεμος σύντομα, ενώ προς τα άκρα, άπομακρυσμένος.

δ) Το άκρον της ώμοπλάτης, ό χόνδρος το λεγόμενον τραγανάδ', όταν είναι μεγάλο, δείχνει πλούτον κι όταν μικρό, φτώχεια και δυστυχία.

ΟΝΕΙΡΑ

Οι γυναίκες δίνουν μεγάλη προσοχή και πίστη στα όνειρα και καταγίνονται στην εξήγησή τους. Πιστεύουν τδι τα όνειρα του Σαβδάτου προς τη Κυριακή, έπαληθεύουν σύντομα. Τς Κυριακής τα όνειρα ώς του μισ'μέρι δηλούν λένε.

Τά άσχημα όνειρα του φθινοπώρου δέν τα ύπολογίζουν γιατί πέφτουν

τὰ φύλλα καὶ δὲν ἐπαληθεύουν. Ἐξηγήσεις ὀνείρων: Παραθέτομεν μερικά μὲ τὴν ἐξηγήσιν τους:

Ὅταν ἰδῆ τις ἱερωμένον, κακόν.

Ὅταν πατάῃ στὸ νερὸ ξυπόλητος καλὸ, ὅταν ὁμως σὲ λάσπη κακὸ.

Ὁ χαιρετισμὸς ξενητεμένου, συνάντησι μὲ ἀγαπητὸ πρόσωπο.

Τὸ μάζεμα αὐγῶν κακὸ.

Ὅταν κρατᾶς μαλλιά στὰ χέρια, φιλονικεῖα.

Ὅταν βαστᾶς βρέφος, θάσσανα.

Ἄν δῆς γουρούνι δυσκολία.

Τὸ πέσιμο μπροστινοῦ δοντιοῦ, ἀπώλεια πλησιεστέρου συγγενοῦς, τοῦ δὲ τραπεζίτου, ἀπώλεια μακρυνοῦ.

Ὁ νεκρὸς ἐξηγεῖται μακροζωΐα.

Ὁ πυροβολισμὸς χαμπάρ' (ταχεῖα εἶδησις).

Κηρὶ ἀναμμένο, ἐλπίδα, σθυστὸ ὁμως δυστυχία.

Τὸ προσκύνημα ἀγίας εἰκόνας, λύπη.

Ἄγαμος ὅταν ἀρραβωνιάζεται, σημεῖον ὅτι θὰ ἀργήσῃ νὰ μνηστευθῇ.

Καλὴ ἀγγελία τὸ θόσκημα ἀρνιῶν.

Κρεοπώλης νὰ εἴσαι σημαίνει κέρδος.

Τὸ ἄρμεγμα τῶν ζῶων, εὐτυχία.

Τὸ νὰ δέχεσαι πράγμα ἀπὸ ἀποθανόντα, σημαίνει κακὸ, ἐνῶ τὸ νὰ δί- νης, καλὸ.

Ἄλογο ἄσπρο, πλούσια παντρεῖα.

Οἶνοποσία, φιλονικεῖα καὶ θυμὸ.

Τὰ κλάμματα εἶναι χαρὰ.

ΚΛΗΔΟΝΑΣ

Τῆ γιορτῆ τοῦ Ἁ - Γιαννιοῦ γίνεται καὶ ἡ κλείδουνας τῶς ἐξῆς: Τῆ παραμονὴ τῆς γιορτῆς, σ' ἓνα σπίτι συγκεντρώνεται μιὰ ὁμάδα κοριτσιῶν. Τρία ἀπ' αὐτὰ πηγαίνουν στὴ θρύση τοῦ χωριοῦ νὰ φέρουν τ' ἀμίλητου νερό. Λέγεται ἀμίλητο νερό, γιατί θὰ προσπαθήσουν κατὰ τὴ μετάβασι καὶ ἐπιστροφή νὰ μὴ μιλήσουν σὲ κανέναν καὶ γιὰ κανέναν λόγο. Μόλις τὸ φέρουν, κάθε νέα θὰ ρίξῃ μέσα στὸ νερὸ αὐτό, τοῦ σημάδι τς (τὸ σημάδι τῆς) ἀποτελούμενο ἀπὸ δικὸ τῆς ἀντικείμενο ὅπως βραχιόλι, δακτυλίδι, σκουλαρίκι, δεμένο μ' ἓνα ἀνθος. Τὰ σημάδια ποὺ ρίχνουν στὸ ἀμίλητο νερό, σκεπάζονται μὲ κόκκινο ὕφασμα καὶ ἀποχωροῦν. Τὴν ἐπομένη, γιορτῆ τοῦ ἀγίου, κατὰ τὸ ἀπόγευμα, μαζεύονται καὶ πάλι ἐπὶ τὸ αὐτό, ὅπου ἄφησαν τὸ δοχεῖο μὲ τὸ ἀμίλητο νερὸ καὶ τὰ σημάδια τους. Τοῦτο ἐν τῷ συνόλω του εἶναι ὁ κλήδονας. Μιὰ γυναῖκα τότε παντρεμένη, τοποθετεῖ τὶς νέες ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Μιὰ νέα ἀπαγγέλει ἓνα ἐρωτικὸ δίστιχο, ἐνῶ συγχρόνως ἡ παντρεμένη γυναῖκα, ἀνα-

σύρει ἀπὸ τὸ δοχεῖο τὸν κλήδονα ἕνα ἀπὸ τὰ σημάδια καὶ ὅποιας εἶναι τὸ σημάδι τῆς τὸ δίνει. Δεύτερη νέα ἀπαγγέλλει τὸ δίστιχό της καὶ θγαίνει ὁμοια ἄλλο σημάδι, ἐγχειριζόμενο σὲ ὅποια τῆς ἀνήκει. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο θγαίνουν ὄλα τὰ σημάδια. Ὅλες ὕστερα οἱ νέες, βάζουν στὸ στόματουςλίγο ἀπὸ τὸ ἀμίλητο νερὸ τοῦ κλήδονα καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταπιοῦν φεύγουν γιὰ τὰ σπίτια τους. Καθὼς διαβαίνουν στὸ δρόμο μὲ κλειστὸ στόμα προσέχουν ποιο ἀνδρικό ὄνομα θὰ πρωτακούσουν, αὐτὸ θὰ εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μέλλοντος συζύγου. Αὐτὸς ἄλλως τε εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ κλήδονα.

Παροιμία: Αὐτὰ τ' ἀκούου ἰγὼ στοῦ κλήδονα λέμε ὅταν δὲν δίνουμε πίστη στὰ λεγόμενα καὶ τὰ θεωροῦμε φαντασιοπληξίες.

ΚΟΛΥΒΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟΥ

Τέτοια εἶναι τὰ: κόλλ'βα τ' "Αη Θόδουρ' (κόλλυβα τοῦ ἀγίου Θεοδώρου). Τὸ πρῶτο Σάββατο τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, τὸ Ψυχασάββατο καὶ γιορτῆ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, ὄλες οἱ νέες πηγαίνουν στὸν ἑσπερινὸ γιὰ νὰ πάρουν κόλλυβα, θὰ τὰ βάλουν τὴν νύχτα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό τους γιὰ νὰ ὄνειρευτοῦν τὸν μέλλοντα σύζυγόν τους. Καὶ τὰ ἀνύπαντρα ἀγόρια βάζουν κόλλυβα.

(Συνεχίζεται)

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ — ΕΥΧΑΙ

Καλά διξίματα: Καλά σ'χαρίκια: Στους ἔχοντας ξενητεμένους.
Σμπέθιρους νὰ χαίρισι: Σὲ γονέα ἔχοντα τέκνον γιὰ παντρεία.
Μ' ὑγεία τοῦ παλτό· ἢ μ' ὑγεία τ' γραβάτα: Σὲ μνηστευθέντα. Καὶ
ἢ ἀπάντησις πρὸς τὸν ἐρχόμενον ἂν εἶναι ἀνύπαντρος: Νὰ σ' ἀπουγυρ'σῆ.
ᾠρις σας καλές: Γιὰ ἐπικείμενον γάμον.
Νὰ ζήσιν ποὺ μᾶς ἀντάμουσαν: Κατὰ τὸ γαμήλιο τραπέζι.
Καλὴ ξιλιπτιργιά: Σὲ ἔγκον γιὰ αἴσιον τοκετόν.
Καλὰ σαράντα: Σὲ λεγῶ γιὰ αἴσιον σαραντισμόν.
Μ' ὑγεία κι τὰ σαράντα: Εὐθύς μετὰ τὸν σαραντισμόν.
Νὰ μᾶς βοηθήη κι ἡ σημιρνή: Κατὰ τὰς θρησκευτικὰς γιορτές.
Καλὸ προυβόδου: Σὲ σπουδάζοντα.
Καλὸ τυχηρό: Σὲ ἀνύπαντρον ἢ Μι μιὰ καλὴ τύχ'·
Μι γιὸν νὰ χαίριστι: Σὲ νόπαντρους.
Καλὴ ψυχὴ — Καλὸν Παράδεισον: Σὲ γέροντα.
Καλὴ δύναμ': Σὲ ὅποιον ξεκινάει νὰ κάμη ἔναρξη χειρωνακτικῆς
ἐργασίας.
Γειὰ στὰ χέρια σ': Σὲ ἐκτελέσαντα ἐργασίαν.
Κάλους τὰ κάντι κι καλὸν καρπό: Σὲ ἐργαζομένους στὸν ἀγρό. Ἡ
ἀπάντησις: Κάλους ἤρις.
Κάλους τὰ χαίριστι: Πρὸς γευματίζοντας. Καὶ ἢ ἀπάντησις: Οὐρίστι
νὰ σὶ φ'λιέφουμι. Καὶ ἢ ἀνταπάντησις: Χαίριστι κι μονναχοί.
Νὰ χ'λιάσ' τοῦ βιό σας: Σὲ κτηνοτρόφους καὶ μελισσοκόμους.
Μ' ὑγεία νὰ τοῦ φαῖτι: Σὲ ὄσους σφάζουν οἰκόσιτο σιτευτὸ ζῶο ἢ
βγάξουν ψωμιὰ ἀπὸ τὸν οἰκιακὸ φούρνο.
Σ' ἔτη πουλλά — πουλλά τὰ ἔτ' — Νὰ τοὺν χαίριστι: Σὲ ἐορτάζοντα.
'Ἀπ' τοῦ στόμα σ' κι στ' Θιοῦ τ' ἀφτί: 'Ἀπάντησις σὲ ὅποιον μᾶς εὐ-
χεται κἀτι τὸ ἐξαιρετικόν.

ΚΑΤΑΡΑΙ — ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ — ΑΝΑΘΕΜΑΤΑ — ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΙ

Χαῖρ' κι προουκουπὴ νὰ μὴ δγῆς!
'Ἀπ' τοὺν Θιο νὰ τοῦ βρῆς.
Τὰ χαμπάρια σ' νὰ μοὶ φέρν' (Τὴν εἶδηση τοῦ θανάτου σου).
Νὰ λ'φάξ μπουλάκι μ' (νὰ κοπῆ ἢ δμιλία σου μακάρι).
Νὰ βγάλς τ' φάξα στοῦ στόμα (νὰ βγάλῃς τὸν καρπῖνον στὸ στόμα).

Νὰ σὶ φάη ἢ ζούρα κι τοῦ κουλόπανου (νὰ σοῦ βρῆ ἀνίατη παραλυτική ἀρρώστεια καὶ νὰ μὴ μπορῆς νὰ ἀποπατῆς παρὰ μόνο στὸ κρεβάτι).

Νὰ φᾶς τοῦ κιφάλι σ' — Νὰ πᾶς πίσσου πτοὺν ἥλιου — Νὰ μὴ δγῆς τοὺν ἥλιου — Ἦλιους νὰ μὴ σὶ δγῆ. Νὰ σὶ βαρέσ' τοῦ κακὸ τ' αἰρικὸ.

Νὰ σὶ μάσ' ἢ στρόφους (νὰ σὲ πάρη ὁ ἀνεμοστρόβιλος).

Ἀνάθημα νὰ ἔχ'ς καταρ'σμένι.

Πιπιλιά στὴ γλώσσα σ': Σὲ ἀθυρόστομον καὶ σ' ὅποιον μᾶς λέγει πράγματα ποὺ ἀπευχόμαστε.

Τριχροунνίτην νὰ σὶ βρῆ: Νὰ σὲ βρῆ ἀρρώστεια διαρκείας τριῶν χρόνων.

Τοῦ κριφὸ τοῦ μουλίβ' νὰ σὶ φάη (Κακὴ σφαῖρα (βόλι) νὰ σὲ φάη.

Φύτα τοῦ κόρφου σ': Σὲ περίπτωσι ποὺ ἀκούμε κάτι ποὺ ἀπευχόμεθα καὶ κυρίως γιὰ ἀνίατη ἀρρώστεια.

Νὰ ρ'μάξιν κι νὰ γέν' βακούφα: Νὰ ρημάξουν τὰ ἀκίνητά σου, νὰ μὴν ἔχουν κληρονόμους καὶ νὰ περιέλθουν στὸ βακούφι (ἐκκλησία ὅπως ὑπῆρχε ἔθιμον στὰ χρόνια τῆς δουλείας, ὅποτε δὲν ὑπῆρχε Δημόσιον).

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

- Τί γίνιτι; (ἀντὶ καλημέρα).
- Καλά, τοῦ λόου σας; (ἀπάντησις).
- Καλὴ ὄριξ' (γιὰ τὸ μεσημέρι, πρὸς ἀπερχόμενον γιὰ γεῦμα).
- Τοῦ ὅμοιον (ἀπάντησις).
- Κάλους τὰ χαιρίσι: (πρὸς γευματίζοντας).
- Μπούιρον ἢ οὐρίσι νὰ σὶ φλιέφουμι: (ἀπάντησις).
- Χαιρίσι (στερεότυπος ἀπάντησις).
- Καλὸ βράδ' (χαιρετισμὸς ἀπερχομένου κατὰ τὰς μ.μ. ὥρας).
- Κάλους τὰ κάμνιτι (πρὸς ἐργαζομένους εἰς ἀγρόν).
- Κάλους ἦρις (ἀπάντησις).
- Καλὴ δύναμ' (εἰς ἀπερχομένους διὰ χειρωνακτικὴν ἐργασίαν).

ΥΒΡΕΙΣ

Κιρατᾶ (ὁ ἔχων κέρατα): Ἡ πλέον συνηθισμένη ὕβρις καὶ γιὰ μηδαμινὲς ἀκόμα αἰτίαι καὶ ἀφορμῆς. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀπευθύνεται πολλὰς φορὰς καὶ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ θαυμασμοῦ γιὰ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἰκανότητα.

Γαμῶ τὴ πίστη σ': Κι αὐτὴ πρόχειρη καὶ συνηθισμένη.

Ρουφχιάνι: συκοφάντη.

Παληάνθρουπι — Παληουτόμαρου.

Ἀνισόκουπι: ἀπρόκοπτε καθὼς καὶ Ἀχαίριφι.

Γιούδα - Καϊάφα: Προδότη.

Φαραώ: Βασανιστή.

Ἄντίξτι: Ἄντίχριστε.

Ἄκληρι (ύβρίζεται ὁ ἄτεκνος).

Κιφάλα: Γιά τὸν ἔχοντα στενήν ἀντίληψιν καὶ τὸν ἰσχυρογνώμονα. Μὲ παρεμφερῆ ἔννοιαν καὶ αἱ ὕβρεις: Κρατούνα - Μπουνταλᾶ - Χάκα - Χάκα.

Κλαντίν': Βούλγαρε καὶ κατ' ἐπέκτασιν χοντροκέφαλε, ἰσχυρογνώμονα.

Ἄναμνοῦ (ύβρίζεται ἡ ἀνήθικος γυναίκα) ἡ ἀφήσασα ἀναμνήσεις.

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Παράδοσις διὰ τοὺς γεννηθέντας τὸ Σάββατον:

Γιὰ ὅσους γεννήθηκαν τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, πιστεύεται ὅτι ἔχουν τὴν ιδιότητα τῆ νύχτα κάθε Σαββάτου, νὰ βλέπουν τὸ Ὑ Σ α β β α τ ι α ν ὀ λ ὺ κ ο υ. Αὐτοὶ καὶ μόνο βλέπουν λύκον ἰδιόμορφον, μεταμορφούμενον προστά των σὲ ζῶο ἢ πτηνὸ ἢ ἄνθρωπον ντυμένον στὰ ἄσπρα.

Παραδόσεις περὶ βρυκολάκων:

Δ ο ξ α σ ί α ι: Οἱ βρυκόλακες εἶναι πεθαμένοι ἄνθρωποι ποὺ ὤρισμένες ὥρες τῆς νύχτας καὶ ὕστερα ἀπὸ 40 μέρες ἀπὸ τὸ θάνατό τους, ἐμφανίζονται στὰ συγγενικά σπίτια καὶ προκαλοῦν ζημιές. Ἄνατρέπουν βαρέλια γιὰ νὰ χυθοῦν ἀποθηκευμένα κρασιά, λάδια, οἶνοπνεύματα. Πνίγουν βρέφη ἢ ζῶα.

Πρώτη περὶ βρυκολάκων παράδοσις:

Κάποια γυναίκα πεθαμένη μεταμορφώθηκε σὲ βρυκόλακα, πῆγε νύκτα σὲ κάποιο σπίτι κι ἔπνιξε τὸ τέκνο μιᾶς μητέρας προστὰ στὰ μάτια της. Ὡσπου νὰ φύγη ὁ βρυκόλακας νὰ γυρίσῃ στὸ τάφο της τὴν πῆρε ἡ μέρα καὶ δὲ μπόρεσε νὰ μπῆ στὸ τάφο. (Σημ. πιστεύεται ὅτι μόνο νύχτα μπορεῖ νὰ ξαναμπῆ στὸν τάφο ὁ βρυκόλακας). Ἄναγκαστικά ἡ βρυκολακισμένη νεκρὴ ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὸ νωπὸ τάφο της καθισμένη, μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια, κατεβασμένο κεφάλι στὸ στῆθος της καὶ σιωπηλή. Τὸ γεγονός γρήγορα ἔγινε γνωστὸ κι ἔτρεξαν ὅλοι νὰ ἰδοῦν τὸν βρυκόλακα. Πῆγε κι ἡ μητέρα ἡ παθοῦσα καὶ τὴν ἀναγνώρισε. «Αὐτὴ μ' ἔπνιξε τὸ παιδί» λέγει. Στὸ ἄκουσμα ἡ βρυκόλακας ἔσκυψε πρὸς τὸ κεφάλι της, γιὰ φόβηθη μήπως τῆς περιχύσουν ζεματιστὸ λάδι. (Καὶ τοῦτο, γιὰ πιστεύεται ὅτι ὅσες φορές καταληφθῆ βρυκόλακας ἔξω τοῦ τάφου καὶ ζεματισθῆ μὲ καυτὸ λάδι, δὲν ξαναεμφανίζεται πιά). Ὅταν ὅμως κάποιος τῶν παρισταμένων εἶπε: «Ἀφῆστι τὴν τ' καῦμέν' δὲν εἶνι αὐτὴν πῶπνιξι τὸν πιδί!» ἀμέσως ἡ

βρυκόλακας ἀνώρθωσε τὸ κεφάλι καὶ τὸ βλέμμα, γιὰ νὰ δείξη τάχα ὅτι πράγματι δὲν εἶναι αὐτὴ. Τοῦτο γιὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἐξαφανισμό τῆς μὲ τὸ καιτὸ λάδι ποῦ θὰ τῆς ἔρριχναν. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα δὲν σώθηκε.

Δευτέρα παράδοσις περὶ βρυκόλακων:

Ἐνας βρυκόλακας πῆρε ἀνθρώπινη ζωντανὴ μορφὴ, πῆγε σὲ μακρυνὸ ἀπὸ τὸν τόπο του χωριό, ὅπου ἦταν ἄγνωστος καὶ ἔκαμνε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κροεοπώλη. Ἐπειδὴ ἔδειξε ἐργατικότητα, προσεῖλκυσε ἕνα κορίτσι καὶ τὸ πῆρε γυναίκα του. Φυσικὰ ἀγνοοῦσε τὴν ὑπόστασίν του. Τὴν πρώτη ἀκόμα νύχτα μετὰ τὸ γάμο καὶ ἰσὲ ὥρισμένη ὥρα ἀντελήφθηκε αὐτὸν ἡ γυναίκα του νὰ σηκώνεται νὰ προχωρῇ πρὸς τὴν πόρτα καὶ νὰ ἐξαφανίζεται σὰν μιὰ γαλάζια φλόγα. Μετὰ δῖωρο ἐπέστρεψε καὶ τὸν ρώτησε ἡ γυναίκα γιατί βγήκε καὶ ποῦ πῆγε. Στὴν ἐρώτησιν δικαιολογήθηκε κάπως. Τὴν ἐπομένη νύχτα, τὴν ἴδια ὥρα καὶ μὲ τίς ἴδιες περιστάσεις ἐπαναλήφθηκε ἡ σκηνή. Ἡ γυναίκα ὑποψιάσθηκε ὅτι πρόκειται γιὰ γεγονὸς ἀκαταλήπτου φαινομένου γιὰ αὐτὴν καὶ προσκάλεσε τὴν ἐπομένη νύχτα τὴ μητέρα τῆς νὰ συγκοιμηθῇ αὐτὴ κάποιον πρόσχημα στὸ συζυγικὸ δωμάτιο. Καὶ ἐπαναλήφθηκαν τὰ ἴδια. Τὸ πρῶτ' ἄκουσεν καὶ μητέρα ἔσπευσεν καὶ ἀνακοίνωσεν τὸ φαινόμενον στὸν Ἐπίσκοπον γιὰ τὸ ὑποπευθῆναι ὅτι πιθανὸν νὰ πρόκειται γιὰ βρυκόλακα. Ὁ Ἐπίσκοπος τὴν προσεχῆ Κυριακὴ βλέποντας νὰ παρευρίσκεται στὴν ἐκκλησία καὶ ὁ βρυκόλακας σύζυγος, ἔταξε μερικὸς νὰ φρουροῦν τὴν ἔξοδο τοῦ ναοῦ, μὲ τὴν ἐντολὴν σὲ κανέναν καὶ μὲ καμμιά πρόφασιν νὰ μὴν ἐπιτρέψουν τὴν ἔξοδο μέχρι τῆς λήξεως τῆς θείας λειτουργίας. Ἔλαβε δὲ τὰ μέτρα αὐτά, γιὰ τὴν πιστεύεται ὅτι, βρυκόλακας ἂν βρεθῆ σὲ ἐκκλησίαν, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς: «Ἐὐλόγημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς κλπ.» στιγμῆς ποῦ ἀρχίζει ἡ θεία λειτουργία, ἐγκαταλείπει τὸ ναό. Καὶ πράγματι ὁ βρυκόλακας ἄνθρωπος μόλις κατάλαβε ὅτι θὰ ἐκφωνηθῆ ἡ «Ἐὐλόγημένη ἡ βασιλεία...», ἔσπευσε πρὸς τὴν ἔξοδο νὰ φύγῃ. Ἐκεῖ βρῆκε τὴν ἐπίμονη ἄρνησιν τῶν φυλάκων νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν τὴν ἔξοδο. Καὶ νά! ὁ ἱερεὺς ἀναφωνεῖ: «Ἐὐλόγημένη ἡ βασιλεία κλπ.». Κρότος μεγάλος συντάραξε τὴν ἐκκλησίαν καὶ στὴ θέσιν τοῦ βρυκόλακα ἀνθρώπου ποῦ εἶχε σκάσει δὲν ἀπέμεινε τίποτα παρὰ μικρὴ λίμνη αἵματος στὸ δάπεδο.

Τρίτη παράδοσις περὶ βρυκόλακων:

Στὸ χωριὸν Πειτροκέρασα τῆς Χαλκιδικῆς διηγοῦνται ὅτι πρὸ ἑκατὸν καὶ πλέον ἐτῶν ὑπῆρχε νεκροταφεῖο ἔξω τοῦ χωριοῦ — λιμῶρια καλεῖται σήμερα ἡ θέσις — ὅπου κάθε νύχτα ἔβγαιναν ἀπὸ τοὺς τάφους βρυκόλακες καὶ βασάνιζαν τοὺς διερμομένους. Ἐνας Ἑβραῖος ποῦ πέρασε γιὰ δουλειὰς του ἀπὸ τὸ χωριό, σὰν ἔμαθε τὰ διατρέχοντα συνέστησε στοὺς κατοίκους, κατὰ παράδοξον τρόπον ἂν καὶ ἀλλόθρησκος, νὰ μετακαλέσων τὸν Τί-

μιον Σταυρὸν πὸν διαφυλάσσειται στὴ Μονὴ Ξηροποτάμου τοῦ Ἁγίου Ὁ-
ρους, ἵνα ἡ χάρις του τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν βρυκολάκων.
Μετεκλήθη πράγματι ὁ Τίμιος Σταυρὸς καὶ τὴ στιγμὴ πὸν ἡ πομπὴ ἔφθα-
σε στὸ Νεκροταφεῖο, ἀκούσθηκε ὑπόγειος βοή, σεισμός ἐπιτόπιος ἔγινε καὶ
ἔκτοτε δὲν ξαναφάνηκαν βρυκόλακες. Καὶ μέχρι σήμερα οἱ κάτοικοι τοῦ
χωριοῦ αὐτοῦ, μιὰ φορὰ τὸ χρόνο μετακαλοῦν τὸν Τίμιο Σταυρὸ γιὰ τὸ
καλὸ τοῦ τόπου. Ἡ μετάκληση αὐτὴ ἔγινε ὑποχρέωση πατροπαράδοτη.

Τετάρτη περὶ βρυκολάκων παράδοσις :

Ἐπέστρεφε κάποιος νύχτα στὸ χωριὸ του ὕστερα ἀπὸ πολυήμερο ἀπου-
σία του. Ἄγνοοῦσε τὸ θάνατο γέροντος συγχωριανοῦ του πὸν συνέβη κατὰ
τὸ χρόνο τῆς ἀπουσίας του. Καθὼς βάδιζε στὸ δρόμο τὸν πλησιάζει ὁ ἀπο-
θανὼν γέρων ἔφιππος, καλωσορίζει τὸν ξενητεμένο καὶ τὸν ρωτᾷτε γιὰ τὴν
ὕγεια του. Συνταξιδεύει ἔτσι μ' αὐτὸν ὡς τὸ χωριό. Ὅταν ἔφτασε ὁ ταξι-
διώτης στὸ σπίτι του, ἡ γυναίκα του μεταξὺ ἄλλων τοῦ παραπονεῖται ὅτι
κακῶς συνηθίζει νὰ ταξιδεύῃ νύχτα καὶ φοβᾷται μήπως καμιμὰ φορὰ τοῦ
συμβῆ κακὸ. Αὐτὸς τῆς ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας φόβος. « Ἄλλως τε,
εἶχα καὶ συντροφιά τὸ Γερογιάννη. . . » συμπληρώνει.

— Ποιὸν Γερογιάννη; ρωτᾷτε ἐκπληκτῆ ἡ γυναίκα του. Αὐτὸς εἶναι
πεθαμένος ἀπὸ 40 μέρες! Ὁ σύζυγος μένει ἀναυδος καὶ καταλαβαίνει ὅτι
συνταξίδεψε μὲ βρυκόλακα! . .

Ε Τ Τ Ρ Α Π Ε Λ Ο Ι Δ Ι Η Γ Η Σ Ε Ι Σ

Ο ΧΟΡΤΑΤΟΣ

Κάποιος ἐπισκέφθηκε ἓνα σπίτι καὶ βρῆκε τὸ σπικὸ στὸ τραπέζι ἔ-
τοιμο γιὰ φαγητό. Τὸν ἔκαμαν τὸ «δρίστε» κατὰ τὰ συνηθισμένα κι αὐτὸς
ἀπαντᾷ: «Φχαριστῶ, εἶμαι χορτάτος ὡς τοῦ λιμό» καὶ ἔδειξε τὸ λαიმό
του γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ πόσο ἦταν χορτάτος. Στὴν ἐπιμονὴ τους νὰ καθί-
σῃ καὶ νὰ φάῃ, ἔστω καὶ ἐλάχιστο τοὺς ἔκαμε τὸ χατήρι καὶ κάθισε. Ἐφαγε
ὅμως τὸν περιδρομὸ του, ὥστε ὁ μικρὸς πὸν παρακάθονταν νὰ πῆ στὸν πα-
τέρα του «Μπαῖὰ (ἀρκετὰ) παίρν' ἡ λιμὸς τ' μπάριμπα πατέρα!».

ΤΑ ΔΑΝΕΙΚΑ

Ἐσκήνησε ἓνας γιὰ τὸν κουμπάρο του νὰ τοῦ ζητήσῃ δανεικὰ χρήμα-
τα. Ὅταν ἔφτασε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, φωνάζει :

— Κουμπάρι! κ'μᾶσι;

— Δὲν κ'μοῦμι κουμπάρι.

— Μωρὲ ἤθιλα νὰ μὲ δώσης ἓνα χιλιάρικου δαν'κό.

— Κ'μοῦμι κουμπάρι κ'μοῦμι! τοῦ ἀπαντᾷ ἀπὸ μέσα αὐτός.

ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΙΣ

Δυὸ ἀγρότες βαρήκοοι συναντιοῦνται στὸ δρόμο. Ὁ πρῶτος ρωτᾷει :

— Που παέν'ς, στ' ἀμπέλ' ;

— Ὅχ', παένου στ' ἀμπέλ' ! ὁ δεύτερος.

— Ἄα! κι γὼ θαρροῦσα πᾶνις στ' ἀμπέλ' ἀπαντᾷει ὁ πρῶτος.

ΦΤΩΧΟΣ ΚΑΙ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Σ' ἓνα χωριὸ ζοῦσαν δυὸ ἀδέρφια. Ὁ ἓνας πάμφτωχος μὲ κινήτῃ περιουσία τρία γίδια, ὁ ἄλλος πλούσιος μὲ τρεῖς χιλιάδες γίδια. Ἄπορουσε ὁ πρῶτος κι ἔλεγε :

— Ἰγὼ ἔχου τρία γίδια κι τρουμάζου νὰ πληρώσου τοῦ τζιλιέπκου, ἄμ! ἰκείνους ἢ ἀδιρφός μ' πῶς στοῦ διάβουλου τοῦ πληρών', πῶχ' τρεῖς χιλιάδες γίδια! (Τζιλιέπκου ἦταν φόρος αἰγοπροβάτων κατὰ κεφάλι ἐπὶ Τουρκοκρατίας).

ΤΟ ΚΑΠΕΛΛΟ

Ὁ Κ. Κ. ἀπὸ τὴν Ἀρναία πού διαζρίνεται γιὰ τὸ χιουῦμορ του ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ εὐμέγεθες κεφάλι του, μπῆκε κάποτε σὲ κατάστημα τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ἀγοράσῃ καπέλλο. Ἀφοῦ δοκίμασε πολλά, βρῆκε ἐπὶ τέλους ἓνα καὶ μόνο πού τὸν ταίριαζε, μὰ δὲν συμφωνοῦσαν στὴν τιμὴ, ὥσπου ὁ Κ. κίνησε νὰ φύγῃ. Ὁ καταστηματάρχης τοῦ λέει τελικά: — Πάρτο τὸ καπέλλο γιὰτὶ δὲν θὰ βρῆς πουθενὰ τέτοιο γιὰ τὸ κεφάλι σου! — Μπορεῖ, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Κ. μὰ καὶ σὺ δὲν πιστεύω νὰ βρῆς τέτοιο κεφάλι γιὰ νὰ ξεπουλήσῃς αὐτὸ τὸ καπέλλο!

Η ΠΛΑΚΑ ΜΠΕΤΟΝ

Ὁ ἴδιος πού ἐξελίχθηκε σήμερα σὲ ἐκλεκτὸ ἐργολάβο, ὅταν ἦταν μαστοράκι ἀνάλαβε νὰ φτιάσῃ στὰ Πετροκέρασα πλάκα μπετόν στὸ σπίτι στενοῦ τοῦ φίλου, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἰδέα πῶς γίνεται αὐτὴ. Τί νὰ κάνῃ μιὰ καὶ συμφώνησε καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸ ρίξῃ κάτω σπεύδει στὸ Ζαγκλιβέρι ὅπου ἀνεγείρονταν τὸ σχολεῖο καὶ βλέπει πῶς πάνου κάτω φκιάνουν τὴν πλάκα. Γυρίζει στ' ἀΠετροκέρασα καὶ λέει τοῦ φίλου του νὰ προμηθευτῇ τόσα σίδερα, τόσα σακκιά τοιμέντο. Ἀρχίζει ὁ μάστοράς μας νὰ φκιάνῃ τὴν πλάκα, μὰ τὰ ὑλικά δὲν φτάνουν. Φέρε κι ἄλλα τόσα παραγγέλνει. Ἔρχονται κι αὐτὰ, μὰ ἐπειδὴ δὲν φτάνουν γίνεται καὶ τρίτη παραγγελία. Βάρε, χτύπα, μὲ τὰ πολλὰ τέλειωσε ἡ πλάκα, ἔρημ πλάκα. Καὶ τ' ἀφεντικὸ μὲ τὴν ἀποπεράτωση, παραδέτει τὸ καθιερωμένον γιὰ τὸ μάστορι γεῦμα, τὸν λεγόμενον κριτομαῖ. Πάνω στὴν πρόποση δὲν κρατιέται καὶ τοῦ λέει: «Βρὲ Κ. μὲ τὴν πλάκα τὴ

δική μου ἐσὶ μὲν βασανίσθηκες, μὰ ἔμαθες τοῦλάχιστο πῶς γίνεται αὐτή. Ἐγὼ ὅμως τί κέρδισα; Ἄς εἶναι, νὰ εἶναι χαιρολίδικη κᾶν!» Καὶ γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

Η ΓΥΡΙΣΤΗ ΣΚΑΛΑ

Ἄλλος Ἀρναϊώτης μαραγκὸς συμφώνησε νὰ κἀνὴ σκάλα ξύλινη γυριστή, χωρὶς νὰ ἔχη κι αὐτὸς ἰδέα. Τί νὰ κἀνὴ τότε; Μιὰ και δυὸ σπεύδει στὸ Ροδολεῖθος Σερρῶν ὅπου βρισκότανε γνωστός του τεχνίτης γιὰ σκάλες αὐτοῦ τοῦ ξίδου. Τοῦ εἶπε τί τοῦ συμβαίνει, τοῦ ἔδωσε τὰ μέτρα κι ἀφοῦ τοῦ σχεδίασε στὸ χαρτί τὴ σκάλα, ἐπέστρεψε στὴν Ἀρναία ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά, ἐνῶ ὁ νοικοκύρης ἀποροῦσε γιὰ τὴν τριήμερη σχεδὸν ἀπουσία του.

Ο ΛΥΚΟΣ

Και ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ ξυλουργοὺς ἄς ὀλοκληρώσουμε μὲ μιὰ ἀρετὰ ἔξυπνη εὐτράπελη διήγηση: Πῆρε κάποιος ξυλουργὸ γιὰ νὰ πατώσῃ μὲ σανίδια ἓνα δωμάτιο. Μεγάλῃ ὑπόθεσι γιὰ τότε, γιατί ἔπρεπε μέρες νὰ ροκανίζονται τ' ἀγριόξυλα. Καὶ πλήρωνε μεροκάματα. Ἄν σου τύχαινε δὲ και μάστορας ἀργός, ἀλλοίμονό σου. Σ' ἓναν τέτοιο ἔπεσε τ' ἀφεντικό μας. Δυὸ τρεῖς μέρες ἔφκιανε μονάχα τὸν πάγκο ὅπου θὰ ροκανίζε τὰ σανίδια. Ὁ νοικοκύρης παρακολοῦθοῦσε τὴ δουλειὰ κι ἔλυωνε. Ἐπὶ τέλους ἔγινε ὁ πάγκος κι ὁ μάστορας τοποθετοῦσε τὸ τελευταῖο ἐξάρτημα. Μιὰ ξύλινη ἐγκοπὴ στὴν ἄκρῃ τοῦ πάγκου ὅπου θὰ στερεώνονταν τὸ σανίδι γιὰ ροκάνισμα και ποὺ λέγεται λύκος.

- Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ φκιάνς μάστουρα; ρωτᾶει τ' ἀφεντικό.
- Ἐναν λύκου φκιάνου.
- Γιὰ στάσου μάστουρα. Δὲ φκιάνς δυὸ λύκ'!
- Γιατί; ἔνας χρειάζεται.
- Φκιάσι δυὸ, ἔνας νὰ φᾶῃ ἰσένα κι ἔνας ἰμένα!

ΟΙ ΨΑΘΕΣ

Ἐνας ἀφελῆς στὰ παλιότερα χρόνια ἀγόραζε ψάθες ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἄδαμ 5 γρόσια τὴ κάθε μιὰ. Τὶς ἔφερε στὸ χωριὸ και τὶς πουλοῦσε 5 γρόσια. Ἐνας συγχωριανὸς του τοῦ παρατήρησε:

- Καλὰ τί φκιάν'ς ἰσύ; πέντι γρόσια τς ἀγουράηξ τς ψάθης κι πέντι τς πλᾶς; Ποιὰ εἶνι ἡ μάνα (τὸ κεφάλαιο) κι ποιὸ τοῦ κέρδους σ';
- Μάνα κι σκατᾶ! θκοί μ' εἶνι οἱ παράδις!

ΕΡΓΑΤΙΚΟΤΗΣ

Ὁ Γιάννης τὴν εἶχε κουμπάρα τὴ δουλειὰ και ἀγαποῦσε και τὸ οὐ-

ζάκι. Τὸ πρῶτ' κατὰ τις 10 ἢ ὥρα ξεκινοῦσε μὲ τὸ μουλάρι του γιὰ τὴ δουλειά. Περνώντας ἀπὸ τὸ τσαγκάρικο τοῦ μαστορ Δημήτρη τὸν χαιρετοῦσε κι αὐτὸς ἀπορώντας τὸν ρωτοῦσε:

— Τώρα μοννάχα Γιάνν' παέν'ς στὴ δ'λειά;

— Τοῦ προῦτ' ἄφκριντοι σῶλνοι νὰ σὶ πιρνοῦν, τοῦ βράδ' νὰ τς πιρναῖς! ἀπαντοῦσε θυμοσοφικά. Καὶ πραγματικά τὸ βράδ'ν πρῶτος ἀπ' ὄλους γύριζε στὸ χωριὸ ἀπ' τὴ δουλειά.

Η ΠΙΤΤΑ

Ὁ ἴδιος ὁ Γιάννης πὸν κάθε βράδ'ν τῖτσουζε τὸ σῶζάκι καὶ γινόταν στὸ κέφι, καθὼς γύριζε ἓνα βράδ'ν σουρωμένος στὸ σπίτι, δὲν πρόσεξε στὴ σάλα τὴν πίττα πὸν εἶχε βάλει ἡ γυναίκα του γιὰ νὰ κρῶση καὶ πάτησε μέσα στὸ ταψί. Κι ὅταν καμμιά φορὰ στὸν κύκλο του τύχαινε νὰ ποῦν τὴ γνωστὴ παροιμία «Πάτεις μέσ' στ' πίττα» ὁ Γιάννης ἔσπευδε μὲ περηφάνεια νὰ δηλώσῃ: «Νὰ ἰγὼ πάτσα μέσ' στ' πίττα!» καὶ διηγόταν τὸ περιστατικό.

ΚΑΙ ΜΠΙΤΣΙ (ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΣΕ)

Εἶχε κάποιος μεγάλη ἐπιθυμία νὰ λήη στὴν ἐκκλησία τὸν Ἄποστολο καὶ μάλιστα ἡ μεγάλη του ἀδυναμία ἦταν νὰ κάμνη καλὴ κατάληξη μὲ κάθε λαρυγγικὴ εὐστροφία. Κάποτε ἀφηρημένος ἔκαμε τὸ πρῶτο ἡμῖς τῆς καταλήξεως μὲ τις τελευταῖες λέξεις τῆς ἀποστολικῆς περικοπῆς καὶ δὲν τοῦ ἔμεινε λέξεις γιὰ τὸ δεῦτερο τελευταῖο ἡμῖς. Χωρὶς νὰ τὰ χάσῃ, προσέθεσε γιὰ κατάληξη τὴ λέξη: κι μπίτσι (κι μπίτσι)!

ΤΟ ΑΛΟΓΟ

Ὁ γερο Στάμος εἶχε ἓναν ἀλογᾶ πετο καὶ κόκκαλο, γιὰτὶ δὲν τὸν τάιζε καθόλου. Κάποτε πὸν ἤθελε νὰ πάη κάπου μ' αὐτὸν καὶ δὲν εἶχε ἀνάκαρα νὰ ξεκινήσῃ, παρακινώντας τον τοῦ παρατηρεῖ μὲ εἰρωνικὴ ἀντίθεση: «Ὁῦ χαράμ' νὰ σὶ γέν' κριθαρᾶ, τὰ ἱκατὸ δράμια κριθάρ' π' σ' ἔδουκα ὅταν καρδουπουνοῦσις!».

Ο ΠΡΟΚΟΜΜΕΝΟΣ

Τὸ παιδί ρωτᾶει τὸν πατέρα του:

— Πατέρα, προουτοῦ φάου π'νῶ κι ἔμα φάου νυστάζου. Τί εἶνι αὐτό;

— Εἶνι σημείου τς προουκουπῆς πιδί μ' κι ἀπ' αὐτὸ φαίνιτι πὼς θὰ γέν'ς προουκουμένους ἀνθρουπους!

ΝΥΦΗ ΚΑΙ ΠΕΘΕΡΑ

Ἡ νύφη δὲν τὰ πηγαινε, ὡς συνήθως, καθόλου καλὰ μὲ τὴν πεθερὰ της. Κι' ὄχι μονάχα λογομαχοῦσε μαζί της, ἀλλὰ προσπαθοῦσε νὰ τῆς στερεῇ κι αὐτὸ τὸ φαγητό. Ἦθελε ὅμως νὰ φαίνεται στὸν κόσμον ὅτι τὰ πάει καλὰ καὶ μάλιστα ὅτι τὴν περιποιεῖται ἐξαιρετικά. Γιαυτὸ ὅταν ἦταν ἀνοιχτὸ τὸ παράθυρον τοῦ ἰσογείου σπιτιοῦ της ποὺ ἔβλεπε κατὰ τὸ δρόμον, ἔλεγε μὲ δυνατὴ φωνὴ πρὸς τὴν πεθερὰ της γιὰ νὰ τὴν ἀκοῦν: «Φαίί μάνα κ'κι (κουκί) γιὰ νὰ βρέξς τοῦ στόμα σ';» Τὴ φράση αὐτὴ τὴ φώναζε δυνατὰ καὶ μόνο τὴ λέξη κ'κι (κουκί) χαμηλόφωνα ὥστε τὴν μὲν πεθερὰ νὰ βασανίζη δίνοντάς τὴν κουκί γιὰ φροῦτο, στοὺς δὲ διαβάτες νὰ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι τὴν περιποιεῖται τόσο ὥστε νὰ τὴν παρακινή νὰ φάη εὐχυμα δροσερὰ φροῦτα.

ΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

Ἡ χρονικὴ περίοδος τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα τοῦ ἀνδρὸς μπορεῖ νὰ διαιρεθῇ σὲ τρία στάδια. Πρῶτον, στὰ χρόνια ποὺ ἔχει μικρὰ τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ κάνει ὅλα τὰ θελήματά τους ὡς τὸ σημεῖον νὰ τὸν καθαλικεύουν. Αὐτὰ τὰ χρόνια ποὺ περνάει εἶναι τὰ λεγόμενα γ α δ ο υ ρ ν ἀ δηλ. χρόνια ὑπομονῆς.

Δεύτερον, στὰ χρόνια ποὺ τὰ παιδιὰ καὶ μάλιστα τὰ κορίτσια του μεγαλώνουν καὶ διαρκῶς ἐπαγρυπνεῖ νὰ μὴν παραστρατίσουν καὶ ὅλο τὰ γκρινιάζει. Αὐτὰ εἶναι τὰ σκλίτκα χρόνια. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ σκύλος φυλάγοντας τὸ σπίτι ἢ τὸ κοπάδι διαρκῶς γαυγίζει.

Τέλος ὅταν γηράση ὁ γονεὺς καὶ τὰ τέκνα του δὲν τὸ ὑπολογίζου καὶ κάνουν ὅ,τι αὐτὰ ἐπιθυμοῦν, ἐνῶ αὐτὸς ἀνίκανος νὰ ἐπιβληθῇ ὑπομένει, δὲν μιλάει καὶ μάλιστα προσποιεῖται ὅτι ἐπιδοκιμάζει. Εἶναι τὰ λεγόμενα μ α ἱ μ ἰ τ κ α χρόνια. Ἀκριβῶς ὅπως ἡ μαϊμοῦ ὑποκρίνεται.

ΤΟΤ' ΑΝΤΕΤ' (ΕΘΙΜΟ)

Μιὰ φουρὰ ἕνας ξένους φιλουξινήθκι σ' ἕνα χουριὸ στ' παπᾶ τοῦ σπίτι'. Ἦταν Σαββατόβραδον. Ἀχάραγα σ'κώθκι ἢ παπαδιά, ἀναψι φουτιὰ γιὰ τοῦ παπᾶ ποὺ θὰ πάινι σν ἱκκλησιὰ κι ἔβανι τοῖ φαῖ στ' ἀτζάκ' νὰ βράξ'. Ἀργότερα σ,κώθκι κηῖ παπᾶς, βουλεύφκι κι προτοῦ ξικκ'κνήσ' γιὰ τν ἱκκλησιὰ, ξικαπάκουσι τοῦ τέτζιαρ' κι ἔβαλι ἄλας στοῦ φαῖ πῶβραξι. Ἡ παπαδιά δὲν ἦταν ἱκεῖ τν ὄρα ἱκεῖν' κι δὲν εἶδι τοῦ παπᾶ ν' ἄλατίξ' τοῦ φαῖ. Ἡ ξένους ὅμως εἶδι. Ἀργότερα τοιμάσκη κι ἢ παπαδιά γιὰ τν ἱκκλησιὰ καὶ λιέει στοῦν ξένου: Θὰ μί σχουρέης π' θὰ σί ἀφήκου μουναχὸν μὰ θὰ πάου ὡς τν ἱκκλησιὰ ν' ἀνάψου ἕνα κηρι ποῦνι Κυριακὴ κι θὰ γυρίσου. — Δὲ πειράξ' εἶπι ἢ ξένους. Προτοῦ φύγ' ἢ παπαδιά ὅμως, ξικαπάκουσι

κι ἔρρ' ἔξι κι αὐτὴ ἄλας στοὺ φατ' γιατί δὲν ἤξιρι πού ἔβαλι κι ἡ παπᾶς. Σὰ ἔφρυ ἡ παπαδιά, ἡ ξένους εἶπι μι τοῦ νοῦ τ': «Γιὰ νὰ ρίξ' κι ἡ παπᾶς κι ἡ παπαδιά ἄλας στοὺ φατ', θὰ πῆ πὼς τῶχν ἀντέτ' (έθιμο). Ἄς ρίξου κι γώ. Ξικαπαών' κι ρίχν' κι αὐτὸς ἕνα πλόχειρου. Τοῦ μισημέρ' σὸν ἔκατσαν νὰ φᾶν κι γεύντι τοῦ φατ', λύσσα, τσιτσιέλ!': Χτάτζι και οἱ τρεῖς στὰ μάτια κι ἀναρουτιοῦντι γιατί τόσο ἀρμυρὸ τοῦ φατ'! «Μαρὶ παπαδιά μὴ τυχὸν ἔβανις κι σὺ τίπουτα ἄλας στοὺ φατ';»

— Γιατί, ἔβανις κι σὺ παπᾶ; Ἰγὼ δὲ βάξου βλουημέني τ' ἄλας στοὺ φατ'; Ἐπριπι νὰ μι πῆς;

— Μ' ἂν σᾶς πῶ, πιτάζιτι κι ἡ ξένους, πὼς εἶδα τοῦ παπᾶ νὰ ρίχν' ἄλας, εἶδα κι τ' παπαδιά κι λιέου μι τοῦ νοῦ μ': Ἄφνοι θὰ τῶχν φαίνιτι ἀντέτ' στοὺ χουριὸ τς αὐτό, ἄς ρίξου κι γώ ἕνα πλόχειρου! Κι ἔρριξα κι γώ!...».

ΤΟ ΠΑΛΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΛΙΜΑΤΧΙ

Κενώθηκε μιὰ θέση ἱερέως στὴ Μητρόπολη Κασσανδρείας και δυὸ ὑποψήφιοι ἀπὸ ἕνα χωριὸ πῆγαν γιὰ νὰ παρουσιασθοῦν στὸ Μητροπολίτη διεκδικώντας τὴ θέση. Καθόταν στὸ καφενεῖο οἱ δυὸ τους και κάποτε σηκώθηκαν γιὰ τὴ Μητρόπολη. Ὁ ἕνας φοροῦσε παλτὸ και νόμιξε, ὡς πὸ ἐμφανίσιμος, εἶχε ἐξασφαλισμένη τὴ θέση. Ὁ ἄλλος μὲ σακάκι. Καθὼς λοιπὸν ὁ πρῶτος κούμπωνε τὸ παλτὸ του, εἰρωνευόμενος τὸν συνυποψήφιό του τοῦ λέει: Κούμπουσι τοῦ παλτὸ σ'! Ὁ ἄλλος κατάπιε τὴν εἰρωνεία και κοίμπωσε τὸ σακάκι του μόνο. Πῆγαν στὸ Δεσπότη ἀλλὰ κανεὶς δὲν συγκέντρωνε τὰ προσόντα και κίνησαν νὰ φύγουν. Κι ἐνῶ κατέβαιναν τὴ σκάλα τῆς Μητροπόλεως ὁ ἀπάλτωτος γυρίζει ἀπαθέστατα στὸν συνυποψήφιό του και ἀνταποδίδοντας τὴν εἰρωνεία τοῦ λέει: Πρόσιξι νὰ μὴ σὶ πέσ' τοῦ καλιμαύχ'!

ΚΤΙΣΤΕΣ

Παραθέτουμε τρεῖς εὐτράπελες διηγήσεις σχετικὲς μὲ κτίστες.

Αη) Εἶναι ἀναμφισβήτητο πὼς τὸ προσφυγικὸ στοιχεῖο πὸ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα διακρίνεται γιὰ τὴν ἰκανότητά του και στὶς τέχνες. Ἄριστοι κτίστες δίδαξαν πολλὰ στοὺς ντόπιους. Ἐνας κτίστης ἀπὸ τὴν Ἀρναία ὁ Κ. τῆς παλαιᾶς σχολῆς δούλευε στὴν περιοχὴ τοῦ Παγγαίου κι εἶδε γιὰ πρώτη φορὰ σ' ἕνα σπιτί τὸν ἐξωτερικὸ τοῖχο μὲ σουβᾶ ἀνάγλυφο, πεταχτὸ ὅπως λέγεται, δουλεμένον ἀπὸ τεχνίτη πρόσφυγα. Διαλογίστηκε πὼς νὰ ἔγινε ὁ πεταχτὸς αὐτὸς σουβᾶς και κατέληξε πὼς θὰ ἔγινε μὲ τὰ ἀπορρίμματα τοῦ ἀσβεστοκονιάματος δηλ. μὲ τὰ λεγόμενα κουσκνάδια. Ἀνάλαθε λοιπὸν κι αὐτὸς κάποτε σὲ σπιτί νὰ κἀνη πεταχτὸ σουβᾶ. Ἐφκισσε τὸ χαμουρί, τὸ πέρασε ἀπὸ τὸ κόσκινο κι ὕστερα παίρνοντας μὲ τὸ μιστρί του μπόλικο πρᾶ-

μα, στέκεται ἀπέναντι καὶ βράστ! τὸ πετάει στὸν τοῖχο. Ἐκπληκτος βλέπει νὰ μὴν κολλᾷ οὔτε στυρὶ στὸν τοῖχο. Ἐπαναλαμβάνει τὸ πείραμα μὰ τὸ χαμούρι ἐπιστρέφει στὰ μούτρα του. Κι ἔγινε ἄφαντος.

Βα) Κάποιος ἔχτιξε σπίτι. Τὰ λιγοστὰ οἰκονομικὰ μέσα ποὺ διέθετε ἀπὸ τὴ μὰ καὶ ἡ ἀργοπορία τῶν τεχνιτῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη γι ἀνὰ πάρον πολλὰ μεροκάματα, σὰν ἐπὶ τέλος τελείωσε τὸ σπίτι τὸν ἔρριξαν ἄρρωστο στὸ κρεβάτι. Γιατροὶ καὶ γιαιτρικὰ στάθηκαν ἀνίκανοι νὰ τὸν γιαιτρέψουν. Χωρὶς ν ἀεμφανίξη τίποτα τὸ σπουδαῖο ἐξακολουθοῦσε νὰ μὴν εἶναι καλά. Κι ὅταν τοῦ τόνισαν τί εἶχε τέλος πάντων καὶ δὲν καλυτερεῖει ἀπάντησε μὲ ἀγανάκτηση: Μπρὲ ἕνα εἶναι τὸ γιαιτρικὸ μου: Φέρι μὲ μαστόρκα τζιέγια νὰ φάου κι θὰ γένου καλά!

Γη) Ἄλλος πάλι εἶχε καιρὸ τὸ μάστορα ποὺ δούλευε στὸ σπίτι του καὶ μάλιστα τὸν φιλοξενοῦσε μόνο ποὺ σκεπαζόταν τὰ βράδια μὲ τὴ δική του κάπα. Ἐφτυσε αἶμα ὄσπου νὰ ξεμπλέξη. Κάποτε ἦρθε ἡ ποθητὴ ὥρα κι ἔφυγε ὁ μάστορας, μόνο ποὺ ξέχασε τὴν κάπα του. Τὴ νύχτα καθὼς σηκώθηκε ὁ σπιτονοικοκύρης γιὰ ἀνάγκη του, μέσα στὸ μισσοκόταδο ἀντικρῶζει τὴν κάπα καὶ νομίζει πὼς ὁ μάστορας ξαναγύρισε. «Βρὲ ἦρθε πάλι π' ἀνάθεμά τον! Κι' ἔξαλλος ἀρπάξει τὸ τουφέκι του καὶ μπάμ! τραβάει μιὰ τουφεκιά στὴν ἄδεια εὐτυχῶς κάπα. Τόσο ἀγανάκτησε ὁ ἄνθρωπος.

Μ Τ Θ Ο Ι

Α') Προκειμένου νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ ἄνεση τῆς ζωῆς ἐκείνου ποὺ ἔχει χρήματα σὲ ἀντίθεση μὲ ἐκείνον ποὺ δὲν ἔχει καὶ κατὰ τὰς περιόδους οἰκονομικῆς κρίσεως, λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος:

«Μιὰ φουρὰ ποὺ ἡ κόσμους εἶχε πούλν δυσκοιλιὰ γιὰ νὰ ζήσ' γιαιτὶ δὲν ὑπῆρχαν δ'λιεὺς καὶ χρήματα, σὶ κάποιου χουριδ ἔφιραν κι πλοῦσαν μιὰ καμήλα κι τν ἔδιναν γιὰ ἕναν παρᾶ. Ἐνα παιδὶ πλαλάει στοῦ πατέρα τ' κι τὸν λῑέει: — Πατέρα! πλοῦν μιὰ καμήλα ἕναν παρᾶ, νὰ τν ἀγουράσουμι, εἶναι τζιάμπα!

— Ποῦ εἶνι ἡ παρᾶς πιδί μ' νὰ τν ἀγουράσουμι; Μὲ κινὸ ξαναἔφιραν ἄλλ' καμήλα κι τν ἔδιναν χίλια γρόσια. Τοῦ ἴδιου τοῦ πιδι παέν' στοῦ πατέρα τ' κι τὸν λῑέει: — Πατέρα! ἔφιραν μιὰ καμήλα μὰ τ' γυρεῦουν χίλια γρόσια!

— Νά! πιδί μ' χίλια γρόσια κι πλάλι νὰ τ' πάρσ! ἀπαντάει τώρα ὁ πατέρας ποὺ εἶχε χρήματα.

ἌΟ μῦθος ἐπιβεβαιώνει τὸ νόμο τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως.

Β') Γιὰ νὰ εἰρωνευθοῦν τίς γυναῖκες ποὺ προσποιοῦνται στοὺς ἄνδρες τους ὅτι εἶναι ἐργατικῆς, ἐνῶ ὅταν αὐτοὶ ἀπουσιάζουν δὲν ἐργάζονται, λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: «Μιὰ φουρὰ κι ἕναν κινὸ, ἦταν μιὰ γ'ναῖκα τιμπέλου. Ὅταν ἡ ἄντρα τς ἦταν στοῦ σπῑτ' πουλιμοῦσι νὰ φαίνιτι ὅτι ἦταν δουλι-

φτάρα. Τὸμ ἔρταν τοῦ βράδ' ἢ ἄντρα τς, ἔπιρνι ἕνα ἀδράχτ' γιουμάτου νῆμα κλουσμένου, τῶριχι μῆσα σὶ μιὰ κάδ' (βαρέλι) κι ἔλιει γιὰ νὰ τν' ἀκούη: «Στὰ 99 κι ἕνα ἱκατὸ» (ὑπονοοῦσε ὅτι στὰ 99 ἀδράχτια πὸν εἶχε κλωσμένα καὶ ἀποθηκευμένα στὸ βαρέλι πρόσθετε καὶ τὸ ἑκατοστό, ἐνῶ στὴ πραγματικότητα ἦταν τὸ μοναδικό). Ἡ ἄντρας τς ὄμοιους κατάλαβι τοῦ κόλπου τς κι μιὰ βραδυὰ τὸμ ἔρρι τ' ἀδράχτ' κι εἶπι τοῦ συνηθισμένου λόγου τς, γυρίζ' κι τ' λιέει τάχα στιναχουρημένους: — «Ἔ! γ'ναίκα, ἄσχημα μαντάτα ἔχουμι!...» — «Τί εἶν' τὰ ἄσχημα ἄντρα μ';»

— «Νά! ἀπόφι ἦρι στὸν χουριὸ ταξιλάρας (δημόσιος ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰσπράκτωρ) γιὰ νὰ ρίξ' φόρου δέκατου στ' ἀδράχτια. Ἀλλοίμουνου στ' ἡμᾶς πῶχουμι τόσα ἀδράχτια γιουμάτα!...».

— «Ἔ! δὲ πὰ νὰ ἦρι! Ἄδραχτους μουνάδραχτους τ' εἶν' τ' ἀδραχτουδέκατου!...».

Κι ἔτο' φανιρώθη ἡ ψιφτιά τς κι ἡ τιμπιλιά τς.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΙΚΑ

ΑΝΤΡΑΣ: Ἄντραν θέλου τώρα τοῦν θέλου: Γιὰ τὸν ἀνυπόμονο πὸν βιάζεται νὰ πραγματοποιήση κάτι.

— Ἄντρα μ' ἄντρα μ' κάβουρα. Γιὰ τὸν ἀδύνατο κι ἀνίσχυρο πὸν ζητάει νὰ ἐπιτελέση ἀκατόρθωτα γι αὐτόν.

— Δῶσ' μ, κυρά μ' τοῦν ἄντρα σ' κι σὺ κράτα τοῦ κόπανου: Ἀπάντησις σ' ὅποιον μᾶς ζητάει ἀντικείμενο, ἀπαραίτητο καὶ σὲ μᾶς.

— Κριμαῖσι τοῦν ἄντρα μ' κι γὼ ντραλίζουμι: Σὲ περίπτωση ἀδιαφορίας γιὰ σοβαρὰ γεγονότα.

ΑΚΛΩΣΤΟΣ: Ἀκλουσα κι ἀφφαντα κι στὸν πλουτὸ ἀπλουμένα: Ὅταν ὄνειρεύεται κανεὶς ἐπιτεύγματα πὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι μόνο σχέδια.

ΑΛΕΠΟΥ: Τί θέλ' ἢ ἀλ'πὸν στὸν παζάρ';: Γιὰ ὄσους δικαιολογοῦνται γιὰ τὴ μὴ κοινωνικότητά τους καὶ τὴν μὴ ἀνάμειξή του στὰ κοινά.

— Ὅσα δὲ φτάν' ἢ ἀλ'πὸν τὰ λιέει κριμαστάρια: Γιὰ ὄσους κατηγοροῦν ἐκείνους πὸν εἶναι ἀνώτεροί τους καὶ δὲν τοὺς φτάνουν.

ΑΛΕΠΟΥ: Κάποτε ἢ ἀλεποῦ μὲ τὸ ἀλεπουδάκι στεκόταν νύχτα στὴ ράχη ἐνὸς βουνοῦ κι ἐνῶ στὸ ἀπέναντι βουνὸ ἔκαιγε μιὰ φωτιά αὐτὴ ἀπλωνε τὰ χέρια της καὶ καμώνονταν ὅτι πυρώνονταν. — «Τί κάνεις μάνα;» ρωτᾷ τὸ ἀλεπουδάκι. — «Πυρώνουμι παιδάκι μου. Καὶ σὲ λίγο τὸ ἀλεπουδάκι πῆδηξε ἐπὶ τόπου κι ἔκανε στροφή. — «Γιατί;» ρωτᾷ ἡ ἀλεποῦ. — «Μ' ἔκαψε ἡ φωτιά!...» ἀπαντᾷ αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν ὑστερήσῃ σὲ πονηριά.

ΑΧΛΑΔΙ: Τοῦ καλὸ τ' ἀχλάδ' ἢ κίσσα θὰ τοὺς φάη: Γιὰ τίς ὁμορφες κοπέλλες πὸν παίρνουν ἄσχημους.

ΑΜΠΕΛΙ: Ὁ βασιληᾶς τῶν φρούτων, τὸ σταφύλι, θέλει τὴν μεγαλύτερη φροντίδα καλλιέργειας. Ὀκνηρία καὶ καλλιέργεια ἀμπελιοῦ δὲν συμβιβάζεται. Χαρακτηριστικὴ ἢ φανταστικὴ στιχομυθία μεταξὺ τεμπέλη καὶ ἀμπελιοῦ:

- Καλημέρα ἀμπέλ’;
- Καλῶς τὸν τιμπέλ’!
- Ἔχς σταφύλια ἀμπέλ’;
- Μ’ ἔσκαψις τιμπέλ’;!..

ΒΡΑΚΙ: Λεῖπ’ ἢ σέλα ποῦν θρακί κι τὰ δυὸ τὰ πουδουνάρια: Ὅταν μᾶς λείπουν πολλὰ καὶ προσπαθοῦμε νὰ δημιουργήσουμε ἐκ τοῦ μηδενός.

— Εἶνι κώλους κι θρακί: Ἐνδειξι στενοτάτης φιλίας, δεσμοῦ καὶ ἐξαρτήσεως δύο ἀνθρώπων.

ΒΑΣΙΑΝΑΣ: Ἡ γιούφτους τοῦ γιουφτόπουλου κι ἡ βασιληᾶς τοῦ βασιλόπουλου: Γιὰ ὅσους δὲν βρῖσκουν τὴ κατανόηση ποῦ πρέπει γιατί συναναστρέφονται ἀνθρώπους ὄχι τῆς κοινωνικῆς τους τάξεως.

ΒΑΝΤΕΣ: Δρόμος (ἐκ τοῦ βάδην) — Μὴ μ’ ἀνοίγς ἱμένα βαντέδης.
— Μὴ μὴ δείγς ἱμένα βαντέδης.

ΓΑΜΟΣ: Ποιὸς εἶδι γάμουν ἄκλαφτον κι νικρὸν ἀγέλαστον; Γιὰ νὰ δείξουν ὅτι καὶ στὴ μεγαλύτερη χαρὰ ἐνυπάρχει λύπη, καθὼς καὶ τὸ ἀντίθετο.

— Ἀπ’ τοῦ γάμου ἔρχομι μᾶ! τὴ πείνα ποῦν τραβῶ: Λέγονταν στὰ παλιότερα ὅταν στοὺς καλεσμένους παρέθεταν γεῦμα καὶ φυσικὰ δὲν ἱκανοποιοῦνταν ὅλοι.

— Πάρτουν στὸν γάμου σ’ νὰ σὶ πῆ: κὶ τ’ χρόν’!σ Γιὰ τὸν λέγοντα ἄλλα ἀντ’ ἄλλων.

ΓΑ·Γ·ΔΟΥΤΡΙ: Τοὺν ἔδισι τοῦ γάιδου τ’: Γιὰ ὅσους λαβαίνουν ὅλα τὰ μέτρα στὶς ἐργασίες τους καὶ γιὰ ὅσους τακτοποιοῦνται οἰκονομικά.

— Γρηὰ γαδούρα κόκκ’ν’ οὐψτιά: Εἰρωνεύονται τὴν ἡλικιωμένη γυναίκα ποῦν ντύνεται μοδάτα καὶ φιλάρεσκα.

— Τράνιψι τοῦ γαδουροῦδ’ κόντιψι τοῦ σαμαροῦδ’: Ὅταν κονταίνη τὸ φόρεμα τοῦ μικροῦ ποῦν ψήλωσε.

— Φταίει τοῦ γαδούρ’ κι χτυποῦν τοῦ σαμάρ’: Γιὰ κείνους ποῦν ρίχνουν τίς εὐθύνες στοὺς ἀνεύθυνους.

— Γέρασι τοῦ γαδούρ’ τράνιψ νουρά τ’: Γιὰ τοὺς ἡλικιωμένους ποῦν αὐξάνουν οἱ ἰδιοτροπίες τους.

— Εἶπι γάιδουρους τοῦ πιτεινὸ κιάλα: Γιὰ κείνον ποῦν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κατηγορῆ τοὺς ἄλλους.

— Κάποιουν χάρ’ξαν γάδαρουν κι αὐτὸς τὸν κοίταξι στὰ δόντια: Γιὰ ὅποιον διστάζει νὰ δεχτῆ κάτι ἄκοπα κι ἀνέξοδα ἢ εἶναι ἀπαιτητικὸς.

— Δὲν εἶνι π, θὰ σὶ φάη ἢ λύκουσ τοῦ γαδούρ’ τί τζιάπ’ θὰ δώης

τοὺν κόσμου! Γιὰ τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχουμε νὰ αἰτιολογοῦμε στὸν καθένα τὰ ἀτυχήματα καὶ τὴ μομφή ποὺ δεχόμαστε.

ΓΑΛΑ: Χυμένου γάλα δὲ μαζώνιτι: Λέγεται γιὰ ἀνεπανόρθωτη καταστροφή ἢ ζημία.

ΓΛΩΣΣΑ: Ἐχ'ς γρόσια, ἔχ'ς γλῶσσα: Ὅτι τὸ θάρρος τῆς γνώμης καὶ ἡ ἔπαρσις προέρχονται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ εὐεξία.

ΓΙΟΣ: —Ποῦσαν γιέ μ' ξινητημένι;

—Γιὰ μι μάνα πίσ' πτοῦ φούρνου!

Γιὰ τὰ παιδιά ποὺ χολώνονται, ἐγκαταλείπουν τὴ πατρικὴ στέγη, ἀλλὰ γρήγορα ἐπανερχονται σ' αὐτήν.

ΓΕΡΟΣ: Νᾶμαν γέρους τοῦ χειμῶνα κι μικρὸ πιδι τοῦ θέρου. Γιὰ τοὺς ὀκνηροὺς.

ΓΑΜΠΡΟΣ: Καλύτερα νὰ χαθῆ τ' πιδιοῦ τοῦ μάτ', παρὰ τ' γαμπροῦ τ' ἀρχίδ': Γιὰ τὴν ἀδυναμία ποὺ ἔχουν οἱ πεθερὲς πρὸς τοὺς γαμπροὺς.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Ἀκόμα δὲν τοὺν εἶδαμι Γιάνν' τοὺν εἶπαμι: Γιὰ ὄσους σπεύδουν καὶ αἰσιοδοξοῦν πρόωρα.

— Ἐχ' κι ἡ Γιαννάκ'ς καίη': Γιὰ κείνον ποὺ ὑπερηφανεύεται ὅτι κατέχει κάτι τὸ σπουδαῖον, ἐνῶ εἶναι ἀσήμαντον.

— Γιάννης μας βρακὶ δὲν εἶχι σκούφια τοὺν ἀγόραζαν: Ὅταν φροντίζουμε γιὰ τὰ ἐπουσιώδη, παραβλέποντας τὰ οὐσιώδη.

ΓΑΤΑ: Γάτα ποὺ κ'μαῖτι πουντίκια δὲ πιάν': Γιὰ τοὺς ὀκνηροὺς ποὺ τὰ περιμένουν ὅλα χωρὶς κόπο.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Ἡ κακὸς ἢ χρόνους πιρνεῖτι, ἢ κακὸς ἢ γείτονας δὲ πιρνεῖτι: Παρομοία καὶ ἄλλη: Ἡ Θιὸς νὰ σὶ φλάη ἀποὺ κακὸν γείτονα: Γιὰ νὰ καταδειχθῆ πόσο στενόχωρο καὶ κακὸ εἶναι νὰ ἔχης κακὸν γείτονα.

— Ποιὸς σ' ἔβγαλι τοῦ μάτι σ'; —Ἡ γείτονας μ'! Ὅταν μᾶς κατηγοροῦν ἢ μᾶς κάμουν κακὸ οἱ πλησιέστεροί μας.

ΔΟΥΛΕΙΑ: Ἐχομι δ'λειὲς μι φοῦντις: Ὅταν ἀναγκάζεται κανεὶς ν' ἀσχοληθῆ μὲ ἀσήμαντες ὑποθέσεις.

— Δούλιβι σὰ σκλάβους κι τρώϊ σὰν ἀφέντης: Γιὰ νὰ δηλωθῆ ὅτι στὴν ἐργασία συγχωρεῖται κάθε ὑπερβολή, ἐνῶ στὴ διατροφή ἐπιβάλλεται ἄνεσις.

— Κάθι δ'λειὰ τοῦ μᾶστουρα τς φουβήθηκι: Ὅτι κάθε ἐργασία θέλει τὸν εἰδικευμένο ἐργάτη.

ΕΜΕΝΑ: Ἀποὺ μένα στοὺν Ἀλῆ, ὡς τὴ σὲ τοῦ Καραλή: Ἀπὸ τὸν Ἄννα στὸν Καϊάφα). Ὅταν παρελκύεται μιὰ ὑπόθεση σκόπιμα.

ΕΥΧΗ: Ἴφκη γουνοῦ θιμέλιου, κατάρρα ξιπατώνει: Παράφρασις τῆς ἐντολῆς «Εὐχαὶ γονέων κλπ.».

ΖΕΤΩ: Ζέψι κι λάλι εἶνι αὐτός!: Γιὰ τὸν ἄνθρωπο τοῦ χεριοῦ μας ὡς μικρόνοα ἢ βλάκα.

ΗΛΙΟΣ: Δὲν ἔχ' στοὺν ἥλιου μοῖρα: Ἐκφρασις γιὰ τὸν ἔξαιρετικῶς κακότυχον καὶ πένητα.

ΘΕΟΣ: Θέλ' ἢ Θιὸς κι φταῖγν' οἱ μῆνις: Ὅταν ρίχνουμε εὐθῦνες στοὺς ἀνεύθυνους.

ΘΥΓΑΤΕΡΑ: Θυγατέρα μ' μάλαμα, νύφη μ' ξένου μπάλουμα: Ὅτι ἡ μάνα συγχωρεῖ ὅλα τὰ σφάλματα τῆς θυγατέρας, τῆς νύφης της ὅμως κανένα.

— Ἡ γαμπρὸς γιὸς δὲ γένιτι κι ἡ νύφη θυγατέρα: Γιὰ νὰ δικαιολογήσουμε τὴν διχόνοια πενθερᾶς νύφης καὶ γαμπροῦ.

ΚΩΛΟΣ: Βρέξι κώλου, φάϊ ψάρια: Ὅτι γιὰ νὰ ἀπολαύσης καὶ ἀποκτήσης πρέπει νὰ κοπιᾶσης.

— Μικρὸν κώλου δὲν ἔδειρις τρανὸν μὴ καταπιάνισι: Ὅτι ἡ διαπαιδαγώγησις ἐπιτυγχάνεται μόνο ἀπὸ τὴ νεαρὴ ἡλικία.

ΚΑΛΥΤΕΡΑ: Καλύτερα νὰ σὶ λιὲν κερατᾶ, παρὰ φουκαρᾶ: Ὅτι προτιμότερο νὰ σὲ φθινοῦν παρὰ νὰ σὲ οἰκτίρουν.

— Κάλιο πέντι Χριστοῦ Ἰννα παρὰ ἓνα Πάσχα: Γιὰ νὰ χαρακτηρίσουν ὅτι τὸ Πάσχα ἔχει περισσότερα ἔξοδα ἰδίως στὸ ζήτημα τῆς ἐνδυμασίας γιὰ τοὺς οἰκογενειάρχας.

ΚΑΛΛΗ: Σὰ τὰ κάλλια μ' εἶδα, σὰ τὰ φρισίματα μ' δὲν εἶδα: Λέγει ὅποια θέλει νὰ κἀνὴ ἀντιδιαστολὴ τῆς νοικοκυρωσύνης της μὲ τὴν ὀκνηρία ἄλλης.

— Μπρὸς στὰ κάλλια τ' εἶνι πόνους: Ὅτι γιὰ τὴ διατήρησι τῆς ὁμορφιάς ἀξίζει κάθε θυσία.

ΚΡΑΣΙ: 4στιχον: Ἡ ὕπνουσ τρέφει τοῦ πιδι
κι ἡ ἥλιουσ τοῦ μουσχάρι
κι τοῦ κρασι τοῦ γέροντα
τοὺν κἀνει παλληκᾶρι.

ΚΑΡΦΙ: Ἄλ' πῆθ' κι τοῦ καρφι κι ἔχασι τοῦ πέταλου: Γιὰ ὅσους παθαίνουν σοβαρὴ ζημία γιὰτὶ δίνουσι μεγάλη σημασία στὰ ἀσήμαντα.

— Καρφι δὲν τοὺν καίγιτι: Διὰ τὸν τελείως ἀδιάφορον.

ΚΑΒΟΥΤΡΑΣ: Τί 'νι κάβουρας τ' εἶν' τοῦ ξ'μί τ': Ὅταν διαπιστῶνουν ὅτι ἀπὸ τὰ μηδαμινὰ δὲν ἀποκομίζονται κέρδη.

— Ἐκουψαν οἱ κάβουροι τοῦ νιρό: Ὅτι σταμάτησε κάθε βοήθεια.

ΚΟΣΚΙΝΟΥ: Κι ἡ κουσ'κ'νοῦ τοὺν ἄντρα τς μὶ τοὺς πραγματιφτάδισ: Γιὰ ὅσους θέλουσι νὰ παραβληθοῦν μὲ τοὺς πολὺ ἀνωτέρους τους.

ΚΛΕΦΤΗΣ: Ἡ Θιὸς ἀγαπάει τοῦ κλιέφτ', ἄλλ' ἀγαπάει κι τοῦ νοικοκύρ': Γιὰ νὰ καταδείξουν ὅτι καμμιά ἄδικη πράξι δὲν μένει κρυφὴ καὶ ἀτιμώρητη.

ΚΑΒΑΛΛΑΡΗΣ: Θαμάζουμι τοῦ καβαλλάρ' πῶς κνάει τὰ πουδάρια

τ': "Οτι δὲν πρέπει νὰ ἀποροῦμε πῶς ἐπιτυγχάνει κανεὶς ὅταν ἔχει ὅλα τὰ μέσα.

ΚΑΚΑΡΙΣΜΑ: Ἄλλοῦ τὰ κακαρίσματα κι ἄλλοῦ γηνοῦν οἱ κότις: "Ὅταν ἄλλοῦ συμβαίνουν τὰ γεγονότα καὶ ἄλλοῦ γίνεται λόγος γι'αὐτά.

ΚΛΗΔΟΝΑΣ: Αὐτὰ τ' αἰσῶ γὼ στοῦ κλήδουνα: "Ὅταν δὲν δίνουμε πίστη στὰ λεγόμενα καὶ τὰ θεωροῦμε φαντασιοπληξίες.

ΚΕΡΑΜΙΔΙΑ: Τοῦν κλιαῖν τὰ κираμίδια: Γιὰ τὸν ἀξιολύπητο ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

ΛΑΝΑΡΙΑ: Βάρτι βοῦρτσις κι λανάρια, ἔρχιτι Μιγάλην Πιέφτ': Γιὰ ὅσους βιάζονται καὶ ἀναπτύσσουν δραστηριότητα ὄχι ἐγκαίρως.

ΛΥΚΟΣ: —Γιὰ ἔχ' ἡ λύκος χουντροῦ τοῦ σβέρκου τ':

—Γιατὶ κὰν' τὴ δ'λειά τ' μονναχός!

Γιὰ ὅσους δὲν ἐπαναπαύονται στὴ συνδρομὴ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ στηρίζονται στὶς ἴδιες τους δυνάμεις.

— Χύμξι λύκος στοῦ κουπάδ' ἄλλοι ποῦ ἔχ' τοῦ ἔνα: Γιὰ τοὺς φτωχοὺς ποῦ ἔχουν φοβερὴ κακοτυχία.

— Ἡ λύκος τν ἀντάρα κυνηγάει: Γιὰ ὅσους ἐπωφελοῦνται ἀπὸ κάθε ἀνωμαλία κι ἀναταραχὴ.

— Τῶφαϊ λύκος μὶ δυὸ πουνδάρια: Ὑπαινιγμὸς ὅτι κάποιος ζῶο ποῦ χάθηκε στοῦ κοπάδι, κλάπηκε ἀπὸ ἄνθρωπον.

— Ἄπ' τ' λύκ' τοῦ στόμα: "Ὅταν γλυτώνουμε κάτι ἀπὸ ἀναπόφευκτη ἀπώλεια.

— Ἄπ' τὰ μιτρημένα τρώει ἡ λύκος: "Ὅτι πολλὲς φορὲς καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ μας δὲν μᾶς σώζουν.

— Ἔβαναν τοῦ λύκου νὰ φλάξ' τὰ πρόβατα: "Ὅταν ἀναθέτουμε σὲ ἀνθρώπους ἀνεπίστους νὰ φέρουν σὲ πέρας ἔντιμο ἐργασία.

— Τοῦ λύκου χτάζουμι τν ἀντίρα κυνηγοῦμι: "Ὅταν παραβλέπουμε σκόπιμα τὰ οὐσιώδη καὶ δίνουμε σημασία στὰ ἐπουσιώδη..

— Λύκος μὶ τὰ πέταλα: Εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἄσχημης κι ἀποκρουστικῆς γυναίκας.

— Λυκουστράτς: Ἄποκαλεῖται ὁποιος δὲν δειλιάζει σὲ τίποτα.

— Λυκουτόμαρου: Φοράει ὁποιος ἔχει δυσφημισθῆ τὸ ὄνομά του.

— Λυκουφουληά: Παρομοιάζεται τὸ ἄντρο τῶν κακοποιῶν.

— Τρώει σὰ λύκος ἢ τρώει σὰ γαλάριους λύκος: Ὁ λαίμαργος ἢ πολὺ πεινασμένος.

ΛΑΓΟΣ: Ἡ λαγὸς κουδούνια φόργι κι ἂν τὰ φόργι ποὺς τὰ θώργι; : Γιὰ τοὺς ἀσημάντους ποῦ προσπαθοῦν νὰ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴ μὲ μέσα ἐπιδεικτικά.

ΛΟΓΙΑ: Τὰ λόγια εἶναι σὰ τὰ κираσία: "Ὅτι ἡ σιγὴ εἶναι προτιμότερη.

Και τούτο γιατί ὁ ἕνας λόγος φέρνει τὸν ἄλλο, ὅπως ὅταν σηκάνουμε ἕνα κεράσι ἀκολουθοῦν πολλά μπλεγμένα μὲ τοὺς μίσχους.

— Χίλια λόγια, ἕνα ἄσπρο: Ὅτι μετὰ τὸ τετελεσμένο γεγονός κάθε ἀπόδοση εὐθύνης εἶναι ἄσκοπος.

ΛΟΥΤΟΣ: Ὡσπου νὰ σ'λλουίστη ἢ γνους'κός, ἢ λουλὸς κἀν' τῆ δ'λειά τ': Γιὰ τὴν τόλμη καὶ ἀποφασιστικότητα τοῦ ἀνοήτου, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν γνωστικόν.

ΜΗΡΜΥΚΙ: Τοῦ μηρμύκ' ἅμα θέλ' νὰ χαθῆ κἀν' φτιρά: Γιὰ ὅποιον συνεπαρμένος ἀπὸ τὴν εὐνοϊαν τῆς τύχης κάμνει ἄσκεπτες ἐνέργειες ποῦ τὸν ὀδηγοῦν στὴν καταστροφή.

ΜΕΛΙΣΣΑ: Ἄν ἔκαναν ὅλις οἱ μέλ'σις μέλ', θὰ τῷτρουγαν οἱ γιοῦφτ' μὴ τὰ χλιάρια: Γιὰ ὅσους καταπιάνονται δουλειὲς παρὰ τὴν ἰκονότητά τους.

ΜΑΛΛΙΑ: Μαλλιά μακριά, κουντὴ γνώσ': Ἐνδεικτικὴ τῆς ἐλαφρόνοιας τῶν γυναικῶν.

— Γίν'καν μαλλιά κι κβάρια: Γιὰ τὴ μεγάλη φιλονικία καὶ ἀνακατωσοῦρα.

— Πιάσαν μαλλιά μὴ μαλλιά: Μεγάλο τσάκωμα.

ΜΑΜΗ: Οἱ πουλλιὲς οἱ μαμές τοῦ πιδι τοῦ βγάζν ἢ κτσὸ ἢ γκαβό: Ὅτι ἢ ἀνάμιξη πολλῶν στίς ὑποθέσεις μας φέρνει ἀντίθετα ἀποτελέσματα.

ΜΑΡΤΗΣ: Λεῖπ' ἢ Μάρτς ἀπ' τς Σαρακουστή; : Γιὰ ὅσους ἀναμιγνύονται σὲ κάθε ὑπόθεση καὶ ἀπρόσκλητοι βρίσκονται παντοῦ.

ΜΟΥΛΑΡΙ: Στ' καλὴ μούλα τιργιάζν τὰ κ'δούνια. Ὅτι εἶναι ἐπόμνη ἢ συκοφάντησις τῶν ἀνθρώπων τῶν προικισμένων μὲ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα. Ἐπίσης δικαιολογεῖται κάθε στολίδι ὠραίας γυναίκας.

ΜΥΛΟΣ: Ὅποιους φλάει τοῦ μύλου τρώει τ' μπουγιάτσα: Ὅτι ὅποιος κοπιάζει, ἀπολαμβάνει.

ΜΗΛΟ: —Ποῦ θὰ πέσ' τοῦ μήλου; —Ἀπουκάτ' στὴ μ'λιά! : Ὅτι τὰ τέκνα μοιάζουν στὸ χαρακτῆρα τοὺς γεννήτορας.

ΜΑΝΑ: Πλῶ τ' μάνα μ', ποὶδς τν ἀγουράζ'; Γιὰ ὅποιον θέλει νὰ πωλήσῃ ἄχρηστο ἀντικείμενο ἢ γερασμένο ζῶο.

ΜΕΛΙ: Γίν'καν μέλ' κι ζάχαρ': Ὅταν τακτοποιοῦνται οἱ ἀντιδικίες καὶ ἐχθρότητες.

ΜΥΤΑΛΟ: Ὅποιους δὲν ἔχ' μυαλό, ἔχ, πουδάρια: Ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργοῦμε μὲ περισκεψη γιὰ νὰ μὴν καταβάλουμε μεγαλύτερη προσπάθεια ἐκ τῶν ὑστέρων.

ΜΥΓΑ: Ὅποιους ἔχ' «' μύγα σιάζιτι: Γιὰ ὅποιους προδίδουν τὴν ἐνοχὴ τους ἄθελα.

ΜΑΝΤΡΑ: Φαρδιά τ' μάντρα: Γιὰ τὸν πλεονέκτη καὶ τὸν ἐπιζητοῦντα ὅλα ὑπὲρ αὐτοῦ.

ΜΕΡΑ: Ἡ καλὴ μέρα ἀπ' τοῦ προῦ φαίνεται: Ὅτι τὰ ἀποτελέσματα κάθε ἐργασίας φαίνονται ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα, καθὼς καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία.

ΜΑΝΑΡΙ: Τοῦ καλύτερου μανάρ' τοῦ τρανύτιρου τοῦ κδοῦν': Γιὰ τὴ συκοφαντικὴ προσπάθειά μας νὰ μειώσουμε τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἄλλου.

ΝΗΜΑ: Ἄλλου τοῦ νῆμα κι ἄλλου τοῦ κβάρ': Ὅταν προφανῶς ὁμοιάζουν δυὸ πράγματα ἢ ζητήματα, ἐνῶ κατ' οὐσίαν διαφέρουν.

ΝΟΤΣ: Ἡ νοῦς μ' ἢ πουλυβοῦν'ς κι ἢ Θιδὸς ἢ κουζουβοῦν'ς τὰ χάλαισι οἶλα: Ὅταν δὲν ἐπιτυγχάνει πάντοτε ὁ σκοπὸς μας. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον γνωμικόν: Ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει.

— Κάν' μὶ τοῦ νοῦ τ', μπαῖράμ': Γιὰ ὅποιον ὀραματίζεται ἀκατόρθωτα.

ΝΥΦΗ: Νύφ' ποὺ δὲ θέλ' νὰ ζ'μῶσ', ὄλ' μέρα κουσκνίζ': Ὅταν μὲ διάφορες προφάσεις ἀποφεύγουμε τὴν ἐκτέλεση ἐργασίας.

— Ὅλα τὰ στραβά τὰ κλίμα ἢ νύφ' τὰ φκιάν!: Ὅταν ἐπιρρίπτουν εὐθῦνες μόνον σὲ ἕναν.

— Μὴ νύφη μ' πῶς ἤξιρις, ἀλλὰ πῶς βρῆκες: Γιὰ ὅσους δὲν προσομοῦνται σὶς περιστάσεις.

— Σὰ ξαναγιένου νύφ' ξιέρου πῶς προυσκ'νοῦν: Ὅτι τὰ παθήματα μᾶς γίνονται μαθήματα.

ΝΗΣΤΙΚΟΣ: Ἡ νηστικὸς κουμμάτια ἴνειρεύιτι: Γιὰ ὅσους τρέφονται μὲ ἐλπίδες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ὑποθέσεών τους.

— Νησ'κιά ἀρκούδα δὲ χουρεύ': Ὅτι ἡ προσφορὰ χρειάζεται ἀμοιβή.

ΝΟΙΚΟΚΤΡΗΣ: Ὅσα ξιέρ' ἢ νοικουκῆρ'ς δὲν ξιέρ' ἢ μουσαφίρ'ς: Γιὰ ὅσους δὲν μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν τίς σκέψεις κι ἐνέργειες τοῦ ἄλλου.

Ἡ καλὸς ἢ νοικουκῆρ'ς τοῦ χ'μῶνα χαιρίτι: Ὅτι πρέπει νὰ εἶμαστε προμηθεῖς τῶν ἀναγκαίων.

ΝΥΧΙ: Εἶνι νύχ' κι κρέας: Γιὰ ὅσους συνδέονται μὲ στενὴν φιλίαν καὶ εἶναι ἀλληλένδετοι.

ΞΕΡΑ: Στ' ξιέρα καλό 'νι κι τοῦ χαλάξ': Ὅτι μετριάζοντες τίς ἀπαιτήσεις μας ἀρκούμεθα καὶ στὰ ὀλίγα.

ΕΥΔΙ: Τζιάμπα ξύδ' γλυκίτιρου 'π' τοῦ μέλ': Γιὰ τοὺς ἐπιδιώκοντας νὰ ἀποκτήσουν πράγματα δωρεάν (τζιαμπατζήδες).

— Τ' ἀψὺ ξύδ' τ' ἀγγεῖδ' τ' βλάβ': Ὅτι ὁ εὐδερῆστος ζημιώνει τὸν ἑαυτὸν του.

ΞΕΝΑ: Στὰ ξένα νὰ πινέση κι στὰ καζαντζιδ'να νὰ κλάν'ς: Ὅτι δικαιολογεῖται κανεὶς νὰ ἐπαίρεται ὅπου εἶναι ἄγνωστος.

ΞΕΝΟΣ: Ξένους κι γκαβὸς εἶναι τοῦ ἴδιου: Γιὰ νὰ καταδειχθῇ πόσο ἀπροσανατόλιστος εἶναι καθένας σὲ ξένο περιβάλλον.

ΕΥΛΟ: Ἀπ' τοῦ ἴδιου ξύλου κι φουρνόφκιαρου κι κουπρόφκιαρου:

“Οτι ἡ ἀνομοιότητα εἶναι φυσικὸς νόμος, γιαντὸ καὶ ἀνομοιότης χαρακτη-
ρων καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν ἀκόμη.

ΞΗΡΟ: Κουντὰ στοῦ ξηρὸ καίτι κι τοῦ χλουρό: Γιά ὅσους παθαί-
νουν ἀναίτια.

ΟΥΡΑΝΟΣ: Στούν οὐρανὸ σὶ γύριβα κι στή γῆ σὶ θρηκα: Γιά τὴν
ἀπροσδόκητη ἐπιτυχία.

ΟΡΝΙΘΑ: Ἐ ἀρνίθα ὅταν πίν’ νιρὸ χτάζ’ κι κατὰ σιαπάν’: Ἐπό-
μνησις πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ὅτι ὑπάρχει καὶ θεία δικαιοσύνη.

ΟΡΦΑΝΟΣ: Ἐ Θιὸς οὐρφανὸν κάν’, ἄμοιρουν δὲ κάν’: “Οτι δὲν
πρέπει νὰ ἀπελπίζομαστε ὅταν μείνουμε ἀπροστάτευτοι.

ΠΙΤΤΑ: Ἐ καλὴ πίττα καλὸν μουσαρίρ’ καρτιράει: Ἐ ἐπιτυχία τῆς
ἐργασίας, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴ προεργασία.

— Πάτσις μέσ’ στ’ πίττα: “Οταν οἱ ἐνέργειές μας ἀποτυγχάνουν πα-
ταγωδῶς.

ΠΕΤΕΙΝΟΣ: Κάθι πέτνους στ’ κουπριά τ’ λαλεῖ: Καθένας στοῦ τόπο
του ἔχει ἀξία καὶ μπορεῖ νὰ κινῆται ἄνετα.

ΠΑΙΡΝΩ: “Οτ’ μικρουπάρ’, δὲ τοῦ γιρουνταφίν’: “Οτι οἱ ἔξεις
ἀποκτῶνται ἀπὸ τὴ μικρὴ ἡλικία καὶ γενικώτερα ὁ χαρακτήρας.

— “Οτ’ δίν’ς παίρν’ς: “Οτι τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἀνάλογα μὲ τίς
καταβολόμενες προσπάθειες.

ΠΑΠΑΣ: — Παπᾶς γίν’κης Κώστα; — Ἐτο’ τᾶφιρι κατάρρα: Γιά
ὅσους ἀλλάζουν ἐπάγγελμα μὴ συμβιβαζόμενον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τους καὶ
χαρακτῆρα τους.

— Νὰ σὶ πῆ παπᾶς στ’ αὐτί: Κατάρρα εἰρωνικὴ στὴν ἐρώτηση τῆς λέ-
ξεως «τί;».

— ΠΑΡΑΣ: Ἐ κάλπκους ἢ παρᾶς δὲ χάνιτι: “Οτι ὁ ἀσήμαντος
ἄνθρωπος δὲν παθαίνει κατὰ κανόνα τίποτα.

— Τί νὰ σὶ κάνου μπράτμι μ’ πῶχς καλὴ γ’ναίκα, γιά τς παράδις
πῶχς, χρουσιά σ’ κι χρουσιά μ’: “Οτι τὰ χρήματα δὲν εἶναι ἀξιοζήλευτο
ἀπόκτημα γιὰτὶ δὲν εἶναι μόνιμο.

ΠΟΜΠΕΣ: Τράνιφαν οἱ πουδιές, σκέπασαν τς πουμπές: Γιά ὅσους
ἀνέρχονται κοινωνικῶς καὶ καλύπτουν τὰ ἐλαττώματά τους καὶ τὸν κακὸ
χαρακτῆρα τους.

ΠΑΠΛΩΜΑ: Ν’ ἀπλόν’ς τὰ πουδάρια σ’, ὅσου σὶ φτάν’ τοῦ πά-
πλουμα: “Οτι πρέπει κανεὶς νὰ ἐπεκτείνῃ τίς δουλειές του ὅσο τοῦ φτάνουν
τὰ διαθέσιμα μέσα.

ΠΑΡΑΣ: Μὶ τοῦ παρᾶ μ’ γαμῶ τ’ κυρά μ’: Γιά νὰ καταδειχθῆ ἡ
δύναμη τῶν οικονομικῶν μέσων.

ΠΕΘΕΡΑ: Τὰ λιέου τ’ πιθιρᾶ γιά νὰ τ’ ἀκούῃ ἡ νύφ’: Γιά τοὺς
ὑπαινιγμοὺς ποὺ κάνουμε πρὸς τρίτους.

ΠΕΦΤΩ: Ἦθιλα νὰ πέσου κάτ' καλὰ ποῦ μ' ἔσπρουξις: Ὅταν ζητοῦμε ἀφορμὴ νὰ κάνουμε κάτι ποῦ διστάζουμε.

ΠΗΧΤΣ: Δὲ μιτροῦν μι τ' θκή σ' τ' πήχ': Ὡς ἀπειλητικὴ προειδοποίηση γιὰ ὄσους κάμουν αὐθαιρεσίες.

ΠΟΛΗ: Ρουτχιώντας κι στ' Πόλ' παέν'ς: Ἐνθαρρυντικὴ παρακίνησης γιὰ τοὺς ἀτόλους νὰ ταξιδεύουν ἢ νὰ δνεύρουν κάτι.

ΠΑΙΔΙ: Τὰ παιδιὰ τρών τὰ μῆλα κι οἱ γέρ' μουδιάσν': Ὅτι τὰ παραστρατήματα τῶν τέκνων τὰ πληρώνουν οἱ γονεῖς.

ΠΑΕΤΡΟ: Σιαυτὸ τοῦ πλιβρὸ νὰ κοιμ'θῆς: Σὲ ὄσους βασίζονται σὲ ἐλπίδες ἀπατηλές.

ΠΟΝΤΙΚΟΣ: Πουντικὸς δὲν τὸν χουροῦσ' ἢ τρώπα, ἔσιρνι κι κουλουκύθα: Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναλαβαίνουμε ἔργα ὑπέρτερα τῶν δυνάμεών μας.

ΠΡΟΦΗΤΗΣ: Κάνι μι προουφήτ' νὰ σὶ κάνου πλούσιουν: Ἀπάντησις σὲ ὄσους ἐκ τῶν ὑστέρων συμβουλεύουν τί ἔπρεπε νὰ γίνη.

ΠΑΙΔΙ: Ὅποιους ἀλ' πᾶτι τοῦ ραβδί τ' χάν' τοῦ πιδί τ': Ὅτι γιὰ νὰ μὴ χάσουν ἀργότερα τὸ στήριγμά μας πρέπει μὲ αὐστηρότητα ἐγκαίρως νὰ διαπαιδαγωγοῦμε τὰ τέκνα μας.

— Ἐχ'ς πιδιά, ἔχ'ς φλουριά: Ὅτι τὰ καλὰ παιδιὰ εἶναι εὐτυχία.

ΠΕΤΡΑ: Πέτρα ποῦ κουρδουκλάει μουχὸν δὲ πιάν': Γιὰ τὴν ἀντιδιαστολὴ τῆς ἐργατικότητος καὶ τῆς ὀκηρίας.

ΠΑΛΑΒΟΣ: Εἶδισ γέρονν παλαβὸν εἶνι ἀπ' τὰ νειᾶτα τ': Ὅτι οἱ κακὲς ἔξεις ἀποκτοῦνται ἀπὸ τὰ νεανικὰ χρόνια καὶ δὲν ἀποβάλλονται.

— Σκότουνι παλαβοὶ κι πλήρουνι τζιριμέν: Ὅταν ζημιώνεται κανεὶς ἀπὸ τίς ἐνέργειες τῶν ἀνοήτων.

ΠΑΛΟΥΚΙ: Ὅποιος π'δάει πουλλὰ παλούκια κάθιτι κι κανιένα: Προειδοποίηση στοὺς ριψοκινδύνους.

ΠΑΝΗΓΥΡΙ: Εἴμιστι γιὰ τὰ παναήρια: Ὅτι βρισκόμαστε σὲ ἐλεινὴ ἢ γελοία κατάσταση.

ΠΑΝΤΡΕΙΑ: Ἡ παντρεία κι τοῦ τσάλ', θέλν ἀνιέγκασ' μινάλ': Γιὰ τὴν ἐπιβαλλόμενη παρακίνηση στὴν παντρεία.

— Μι τοῦ ζόρ' παντρεία δὲ γίνητι: Ὅτι καμμιά ἐργασία δὲν γίνηται καὶ δὲν ἀποδίδει χωρὶς θέληση.

ΠΟΤΑΜΙ: Ἀποὺ μουλοχτὸ πουτάμ' νὰ φουβάσι: Ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε ἐπιφυλακτικοὶ ἀπὸ τοὺς φαινομενικὰ καλοὺς, ποῦ πιθανὸν νὰ εἶναι ὑποκριταὶ καὶ δόλιοι.

ΡΟΓΑ: Μάζουνι κι ἄς εἶν' κι ρόγες: Νὰ μὴ περιφρονοῦμε τὸ μικρὸ κέρδος.

ΣΕΙΟΜΑΙ: Σειοῦντι τὰ γ'νιά, σειοῦντι κι τὰ βιλόνια: Γιὰ τὸν μικρὸ καὶ ἀνίσχυρο ποῦ ἐπιχειρεῖ ὑπέρτερα τῶν δυνάμεών του.

ΣΥΚΑ: 'Απ' τὰ σῦκα ὡς τὰ σταφύλια ἀγλήγορα ἀστουχοῦντι: Γιά ὄσους ξεγνοῦν γρήγορα τὴν ὑπόσχεσή τους καὶ δὲν τὴν πραγματοποιοῦν.

ΣΑΒΒΑΤΟΝ: Θέλ'σι κι ἡ Οὐβριὸς νὰ πάη στοῦ παζάρ' κι ἔτ'χι Σαββάτου: Λέγεται γιὰ τοὺς κακότυχους.

ΣΑΝΙΑΙ: Δὲ πατάει σὶ σάποιου σανίδ': Λαβαίνει ὄλα τὰ μέτρα νὰ ἐπιτύχη ἡ ἐργασία του ἢ εἶναι ἐξασφαλισμένος.

ΣΠΙΤΙ: Σν ἄκρια σπίτ' κι στ' μέσ' ἀμπέλ': "Οτι τὸ ἀκρινὸ σπίτι στὸν ἀγρότη παρέχει εὐκολίες, καὶ τὸ ἀμπέλι στὴ μέση βρίσκεται σὲ ἀσφάλεια.

— Πάρι ἀνθροπουν 'ποὺ σπίτ' κι σκύλλουν 'ποὺ κουπάδ': "Οτι ἡ ἐκλογή συζύγου, ὑπαλλήλου, ὑπηρέτου, πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια.

— Σπίτι μ' σπιτάκι μ' κι πουρδουκαλιβάκι μ': Γιά νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ ἄνεση ποὺ βρίσκει κανεὶς στὸ σπίτι του.

ΣΠΕΡΝΩ: "Οπους ἔσπειρις θὰ θιρήσ': "Οτι ἀπολαμβάνει κανεὶς κατὰ τὰ ἔργα του.

Σπείρι ἰληὰ γιὰ τοῦ πιδί σ' κι σ'κιὰ γιὰ τὴ ζουή σ': "Οτι ἡ μὲν ἐληὰ εἶναι αἰωόβιος, ἡ δὲ συκιὰ ὀλιγοχρόνιος.

ΣΤΡΩΝΩ: "Οπους στρώης θὰ κμηθῆς: "Οτι ἀπολαμβάνει κανεὶς κατὰ τὰ ἔργα του.

ΣΦΙΓΓΩ: "Εσφιξαν τὰ λουριά: "Οταν οἱ δυσκολίες γίνονται μεγαλύτερες.

ΣΚΑΨΙΜΟ: Σκάψ' μου παίξ' μου ἄντρα μ', ρόκα ξιπλατομός: Γιά ὄσους παρουσιάζουν ἐπίπονο τὴν ἐργασία τους, χωρὶς νὰ εἶναι.

ΣΑΚΚΟΥΛΑ: Νὰ φκιάης κινούργια σακκούλα: Εἰρωνικὴ ἔκφρασις γιὰ τοὺς ἔχοντας λαμβάνειν ἀπὸ κακοὺς ὀφειλέτας.

ΣΚΑΛΙΖΩ: Τὰ δόντια τ' νὰ σκαλίσ', θκό μ' ψουμὶ θὰ βγάλ': Γιά τοὺς ἀγνώμονας.

ΣΚΟΡΔΑ: Οὔτι σκόρδα ἔφαϊ, οὔτι σκουρδὲς βρουμάει: Γιά ὄσους χωρὶς νὰ εἶναι, θέλουν νὰ ἐμφανίζωνται ἀθῶοι.

ΣΚΟΤΦΙΑ: Τέτοιου κιφάλ' τέτοια σκούφια: Γιά ὄσους δίκαια παθαίνουν ἀπὸ κακογνωμιά τους.

ΣΚΤΛΛΙ: Πάει σὰ τοῦ σ'κλι στ' ἀμπέλ': Γιά ὄσους χάνονται ἄδικα καὶ χωρὶς νὰ ἐνδιαφερθῆ κανεὶς καὶ ζητήση εὐθῦνες.

ΣΧΟΙΝΙ: Σκνὶ ἀμάζουχτου: Γιά τοὺς ἀδιόρθωτους.

TENTZEPHΣ: Κύλισι τέντζιρῆς κι βρῆκι τοῦ καπάκ': Γιά ὄσους βρίσκουν τὸν κακὸ ὁμοίό τους.

ΤΥΡΙ: Καλὸ τυρὶ σὶ σ'λλίτ'κου διρμάτ': Γιά ὄσους ἐξωτερικὰ εἶναι ἐμφανίσιμοι, ἀλλὰ κρύβουν πολλὰ ἐλαττώματα.

ΤΑΙΡΙΑΖΩ: Ἡ στιβαχτάρ'ς μὴ τοῦ χαλιμᾶ δὲ τιργιάζν»: Συμβολικὴ ἔκφρασις γιὰ τὸ ἐπικίνδυνον τῆς συναναστροφῆς ἀνομοίων φύλων (ἄρρενος καὶ θήλειος).

— Ταίριασαν κι σ'μπιθέριασαν: Γιὰ ὅσους συνδέονται λόγῳ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος.

ΤΣΕΡΓΑ: Γιατὶ ἔκαψα τ' τσέργα μ'; γιὰ νὰ μὴ μὴ τρῶν οἱ ψύλλ': Ὅταν δικαιολογοῦμε τὰ ληφθέντα προληπτικὰ μέτρα.

ΤΣΙΓΑΡΟ: Ἄλλους καίγ'ταν τὰ γένεια τ', κι αὐτὸς κοιτάζει ν' ἀνάψ' τοῦ τσιγάρου τ': Γιὰ ὅσους πρὸ τῆς κρισιμότητος μιᾶς καταστάσεως, λαμβάνουν στάσις ἐπιπόλαιον καὶ παιδαριώδη.

ΤΣΟΜΠΙΑΝΗΣ: Ὅταν ἡ τσιόμπανους εἶνι κακός, τὰ πρόβατα ψουριάζν: Γιὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ κακοῦ παραδείγματος τῶν μεγαλυτέρων καὶ τῶν ἀρχόντων.

ΤΟΥΡΚΟΣ: Τοῦ Τούρκου φίλιβι κι τοῦ κώλου σ' φύλαϊ: Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται κανεὶς στὴ φιλίαν τῶν ἀσκούντων ἔξουσίαν. Ἡ παροικία προῆλθε ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ὅτε Ἑλλην λαθροθήρας, φίλεψε κυνήγι σὲ Τούρκον, ποὺ μετὰ ταῦτα τὸν ἐμήνυσε.

ΤΕΤΑΡΤΗ: Ἡρτι Τέτραδους πάει ἡ βδόμαδους: λέγει ὁ ἐργάτης μόλις ἔλθῃ ἡ Τετάρτη.

ΤΥΜΠΑΝΑ: Ἄλλοῦ βαροῦν τὰ τούμπανα κι ἄλλοῦ τὰ παναήρια:

— Ἡ κόσμους τῶχει τούμπανου κι ἡμεῖς κρυφὸ καμάρ': Ὅταν ἀποκρύβωμε ὀλοφάνερα γεγονότα.

ΤΥΦΛΑ: Δὲν εἶνι π' θὰ πέησ, θὰ οἱ ποῦν κι τύφλα: Ὅτι γιὰ τὰ ἀτυχήματά μας μᾶς ρίχνουν καὶ εὐθῦνες ἀντὶ νὰ μᾶς συμπονήσουν.

ΤΥΠΝΟΣ: Γλυκὸς ἡ ὑπνους τὴν αὐγή, γυμνὸς ἡ κώλους 'ποὺ βρακί: Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ὀκνηροῦ ὑπναρᾶ.

ΦΤΩΧΟΣ: Θέλσι κι ἡ φτουχὸς νὰ χουρέψ' κι ἔσπασαν τὰ τούμπανα (νταούλια): Γιὰ ὅσους δοκιμάζουν μόνον κακοτυχίαν.

— Τ' φτουχοῦ τοῦ σ'νλι διπλὸ δὲ φτάν', μουνὸ πιρ'σσεύει ἢ Τ' φτουχοῦ τοῦ σ'νλι στ' μέσ' κόβιτι: Ὅταν καταπατεῖται τὸ δίκαιον τοῦ ἀδυνάτου.

— Φτουχὸς κι ἡ μοῖρα τ': Γιὰ τίς ἀτυχίεσ ποὺ βρίσκουν τοὺς φτωχοὺς.

— Σύρι στοῦ φτουχοῦ νὰ χουρτάης ψουμι κι στοῦ πλούσιου γαμίσ': Ὅτι τὴν ἐντιμότητα βρίσκει κανεὶς μόνο στοὺς φτωχοὺς.

— Τοῦ φτουχοῦ τοῦ βρέσιμου ἢ καρφι ἢ πέταλου: Ὅτι ἡ τύχη τοῦ φτωχοῦ ἔγκειται σὲ ἀσήμαντα εὐρήματα.

— Ὡσπου νὰ βρῆ ἡ φτουχὸς τ' ἀλιεύρ' τοὺν παίρν' ἡ διάβουλος τοῦ σακκί: Ὅτι ὁ φτωχὸς δὲν προλαβαίνει ν' ἀντιμετωπίσῃ τίς πολλαπλῆς ἀνάγκες του.

ΦΤΓΧΕΙΑ : Ἡ φτώχεια θέλ' καλουπέρασ' : Για νὰ δικαιολογήση κανεὶς ἔθδοδα ποὺ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ κάμη.

ΦΙΛΟΣ : Ἦταν φίλι μ' νὰ μὴν ἔρτς, τώρα 'πού'ρτις κάλους ἤρτις : Ἐνδεικτικὴ τῆς ἑλληνικῆς φιλοξενίας.

ΦΕΓΓΑΡΙ : Στ' νιώσ' κι στ' χάσ' : (στον νέο φεγγάρι καὶ στὴ χάση φεγγαριοῦ). Ὅταν κάτι πραγματοποιεῖται πότε, πότε, σπάνια.

ΦΟΒΟΣ : Ἡ φόβους φλάει τὰ ἔρ'μα : Ὅτι ὁ φόβος τῆς τιμωρίας συγκρατεῖ ὄσους θέλουν νὰ κάμουν κακό.

ΦΙΛΟΣ : Ὅπ' ἔχει φίλου ἀκριβό, ἔχει μιγάλου θησαυρό : Για τὴν ἀξία τῆς εὐλικρινοῦς φιλίας.

ΦΟΡΤΩΝΩ : Τὰ φόρτουσι στοὺν πέτ'νου : Για τοὺς ἀμελεῖς μαθητάς.

ΦΥΤΡΩΝΩ : Φυτρών' λικεὶ ποὺ δὲν τοὺν σπ'έρν' : Για ὄσους ἀναμιγνύονται ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔχουν θέση.

ΧΑΡΤΙ : Τὰ εἶπι χαρτὶ κι καλαμάρ' : Για ὄσους δὲν κρύβουν τίποτε καὶ ὁμολογοῦν τὰ πάντα.

ΧΡΙΣΤΟΣ : Ἦρτι Χριστὸς κι κόνιψη ἢ Χριστὸς κουνιμένους διπλουπόδ' : Εἰρωνικὴ ἀντίθεση διὰ τὰ πολλαπλᾶ ἀτυχήματα μαῖς οἰκογενείας.

ΧΑΣΚΑ : Ἄλλους Πάσχα κι ἄλλους χάσκα : Ὅταν ἐπωφελεῖται κανεὶς ἀπὸ τοὺς κόπους ἄλλων.

ΧΑΨΙΑ : Χαψιὰ κι σ'χώργιου : Ἐκφρασις θαυμασμοῦ ὁμορφῆς γυναικάς.

ΧΕΖΩ : Εἶπαν τοὺν λουλοὺ νὰ χέσ', κι κείνους ξικουλώθκι. Ὅταν κανεὶς κάνει κατάχρηση τῆς καλωσύνης ἢ τῆς ὑπομονῆς.

ΧΗΡΑ : Κλαιῖγτι οἱ χῆρις, κλιέγτι κι οἱ παντριμένις : Για τὸν μεμψιμοιροῦντα ἄδικα.

— Κι τὰ φτουχὰ παντρεύονται κι οἱ χῆρις κουνουμιούντι : Ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζεται κανεὶς καὶ νὰ αἰσιοδοξῇ.

ΧΙΟΝΙΖΩ : Λάδ' βρέχ', κάστανα χιουνίζ' : Ὅταν ἐπιδεικνύουμε κλασσικὴ ἀδιαφορία.

ΧΟΥΤΙ : Ἡ ψ'χὴ βγαίν', τοῦ χούτι δὲ βγαίν' : Ὅτι πολὺ δύσκολα ἐκριζώνονται τὰ ἐλαττώματα καὶ οἱ κακὲς ἔξεις.

ΧΕΛΙΔΟΝΑ : Τ' χιλ'δόνα γυρεύς; στοὺν τρουβά τν ἔχου : Για ὄσους μόνου τους προδίδουν τὰ μυστικά τους. Προῆλθε ἀπὸ τὴν ἐξῆς ἱστορίαν : Κάποιος ἔλεψε ἀπὸ μῦλον ἓνα μικρὸ ἐργαλεῖο λεγόμενον χελιδόνα (γιατὶ ὁμοιάζει μὲ χελιδόνα) τὴν ἔβαλε στὸ τρουβά του κι ἔφυγε. Στὸ δρόμο ὅποιον συναντοῦσε καὶ ἤθιλε ἐκεῖνος νὰ τοῦ μιλήσῃ, νόμιζε πὼς ἤξερε τὴν κλοπὴ καὶ ἤθιλε γιαντὴ νὰ τοῦ πῆ. Γιατὸ ἐσπευδε μόνος του καὶ δήλωνε : Τ' χιλ'δόνα γυρεύς; στοὺν τρουβά τν ἔχου.

ΨΕΙΡΑ : Βρῆκι ἢ ψεῖρα τ' ραφή τς : Για τοὺς κακοὺς ἢ γέμοντας ἐλαττώματα ποὺ συναναστρέφονται τοὺς ὁμοίους των.

ΨΑΛΙΔΙ: Μι τοῦ ψαλίδ' θιρίζν: Για ὄσους ἐπιμένουν στή γνώμη τους καί εἶναι ἀμετάπειστοι.

ΨΥΛΛΟΣ: Γυρεὺς ψύλλ' στ' ἄχυρα: "Όταν λεπτολογοῦμε στὰ ζητήματα.

— Οὔτι ψύλλους στοῦ κόρφου σ': "Όταν δὲν θέλουμε νὰ ἔχουμε σχέσηιν μὲ κάποιον.

ΨΟΦΩ: "Άς μι λιέν' κουτζιαμπασίνα
κι ἄς ψουφῶ ἀποῦ τῆ πείνα
λέγεται γιὰ τοὺς μεγαλομανεῖς.

— Ψόφ'σι τοῦ βόδι μας, πάει ἢ κουλλ'γιά μας: "Όταν χαλαρώνονται οἱ δεσμοὶ ἢ διακόπτονται, κυρίως μετὰ τὸν θάνατο συγγενοῦς.

ΜΑΤΙ: Καλύτερα νὰ βγῆ τοῦ μάτι σ' παρὰ τ' ὄνουμά σ': Για ὄσους δὲν φροντίζουν νὰ διατηροῦν καλὴ φήμη.

— Ποιὸς σ' ἔβγαλι τοῦ μάτι σ'; — Ἡ γείτουνάς μ': "Όταν παθαίνουμε ἀπὸ τοὺς πολὺ γνωστούς.

ΚΟΤΣΑΛΑ: "Όποιους νικατέβιτι μι τὰ κότσαλα τοὺν τρωῶν' οἱ κότις: Για τίς κακὲς συναναστροφὲς καὶ τὰ ἐπακόλουθά τους.

ΚΕΦΑΛΙ: "Άν δὲ πέσ' ἄλλνου κιφάλ' δὲ σ'κόνιτι ἄλλου: "Ότι πάντοτε πρέπει κάποιος νὰ ἠττηθῆ ἢ νὰ παρακμάση γιὰ νὰ ἐπικρατήση ἄλλος.

— Τ' ἀποῦ κάτ' τοῦ κιφάλ' τρώει τ' ἀποῦ πάν': Για τὴν καταστροφὴ ποῦ παθαίνουν οἱ ῥεπόντες πρὸς τὸν ἔρωτισμόν.

ΡΟΥΧΑ: Σύμμασι τὰ ρούχα σ' νᾶχς τὰ μισά: "Ότι πρέπει νὰ φυλαγώμαστε ἀπὸ ἐπικινδύνους καταστάσεις.

ΔΟΥΛΕΙΑ: "Έχ' τῆ δ'λειὰ κουμπάρα: Για τὸν ὀκνηρόν.

ΤΣΙΜΠΙΑΙ: "Όποιους ἔχ' τοῦ τσ'μπιδ' γιαιτὶ νὰ καῖη τὰ χέρια τ';: Για τὸν μεταχειριζόμενον πλάγια, ἀκίνδυνα κι ἀνώδυνα μέσα καὶ σὺχλι εὐθέα ἀλλ' ἐπισφαλῆ καὶ ἐπικίνδυνα.

ΧΡΕΟΣ: Παληὸ ξύλου σαπίξ', παληὸ χρέους δὲ σαπίξ': "Ότι δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε τὰ ὀφειλόμενα.

— Τοῦ παληὸ χρέους κακὸν κερὸ καρτιρεῖ: "Ότι ἐγκαιρως πρέπει νὰ ἐξοφλοῦμε τὰ ὀφειλόμενα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

Α') ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Λέξεις καὶ φράσεις τῆς καθημερινῆς ὀμιλίας παρμένες ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή (Παλαιὰ καὶ αἰνὴ Διαθήκη) καὶ ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα, ποῦ γίνονται, παροιμίες, γνωμικά, ἐπιφωνήματα.

"Άνομοι Ἑβραῖοι — "Άνομος Ἰούδας — Καϊάφας = κακός, φιλάργυρος, προδότης.

Ἄπιστος Θωμᾶς = καχύποπτος, διστακτικός.

Ζακχαῖος = κοντός στο ἀνάστημα, ἀσήμαντος.

Φαραώ = ἄπληστος.

Φαρισαῖος = ὑποκριτής.

Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι = κακοὶ ἰθύνοντες.

Σατανᾶς = πονηρός, κακός.

Βελζεβοὺλ = ὁ πονηρός καὶ παντοῦ ὑπείσερχόμενος.

Ἄη Γιάνν'ς Πρόδρομος: ὁ λιπόσαρκος καὶ ἀδύνατος.

Ὁσία Μαρία — Μαρία Μαγδαληνὴ = ἡ ὑποκρινομένη τὴν τιμίαν καὶ ἠθικὴν γυναῖκα.

Φτωχολάξαρρος = ὁ δοκιμάζων ἐξαιρετικὴν πενίαν.

Ἰορδάνης = τὸ νερωμένο γάλα.

Πτωχὸς τῷ πνεύματι = ὁ μικρόνους.

Ἀπολωλὸς πρόβατον = ὁ παραστρατημένος.

Τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, ἀποκτᾶ ὁ κάθε ἡμέραν βιοπαλαίων.

Γῆ τῆς ἐπαγγελίας = ὁ κάθε ἔφορος καὶ προσοδοφόρος τόπος.

Ἡ ἐν πολλοῖς ἁμαρτίαις = ἡ ἀπὸ πολλοῦ παραστρατημένη γυναῖκα.

Φωνὴ βοῶντος = οἱ μὴ εἰσακουόμενες παρακλήσεις καὶ συστάσεις.

Γῆς Μαδιάμ = τέλεια καταστροφή.

Βρῆκε Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ = ἡ κακὴ συνανστροφή.

Παρὰ μίαν τεσσαράκοντα = αὐστηρὰ τιμωρία.

Κακὴν κακῶς (κακοὺς κακῶς) = βίαιη, σκληρὴ ἀποπομπή.

Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ = ἀντεκδίκησις.

Σόδομα καὶ Γόμορα = ἐκλυσίς ἠθῶν.

Πίσω μ' σ' ἔχω Σατανᾶ (ἔπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ) = ὁ δοκιμαζόμενος νὰ πειρασθῆ.

Ἐξω τοῦ Νυμφῶνος = ὁ μὴ προλαμβάνων καὶ ἀποκλειόμενος.

Οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον = Παρηγορητικὴ καὶ ἐνθαρρυντικὴ.

Ποῦ φύγωμεν ἁμαρτωλοὶ! (περμένη ἀπὸ τὸ τροπᾶριον ὅπου ἡ σχετική: «Σὲ Κύριε ὄντα ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, ἁμαρτωλοὶ ποῦ φύγωμεν;» = εἰς στιγμὰς θεομηνιῶν.

Μέλι καὶ γάλα = ἀποκατάστασις σχέσεων καὶ ζωὴ ἁρμονικὴ (ἀπὸ τῆ φράση τοῦ Ἀκαθίστου «Χαῖρε ἐξ ἧς ρέει μέλι καὶ γάλα»).

Βρῶμα καὶ δυσωδία = τὸ ἐξαιρετικῶς βρωμερόν. (Παρμένη ἀπὸ τὸ νεκρῶσιμο τροπᾶριο «Σκολήκων βρῶμα καὶ δυσωδία κλπ.»).

Στὸ Δόξα Πατρὶ = τὸ πολὺ γρήγορο ὡς καὶ τὸ καιρῖο πλῆγμα στὸ μέτωπο. Φράσεις: Πῆγι καὶ ἤρτι στὸν Δόξα Πατρὶ. — Τοὺν ἔδουκα μιά, στὸν Δόξα Πατρὶ. — Τοὺν πέτ'χι στὸν Δόξα Πατρὶ.

Μέγας εἶ Κύριε = ἐκπληξίς.

Κύριε ἐλέησον — Μνήσθητί μου Κύριε = ἀπορία.

Θρηῆνος κλαυθμὸς = μεγάλη ἀναστάτωση καὶ καταστροφή.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς = αἰσία ἔκβασις καὶ ἀποφυγὴ κινδύνου.

Θεὸς φυλάξοι = ἀποστροφή κινδύνου.

Γένοιτο — Ἀμήν = αἰσία ἔκβασις.

Ἡμαρτον = συγγνώμη.

Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε = εὐδιάθετος χαριετισμὸς.

*Ἦρτι στοῦ νῦν κι ἀεὶ = ἔφτασε περίπου στοῦ τέλους του.

Β') ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΟΜΙΛΙΑΣ

ΑΠΟΥΛΑΝΩ = ἀφήνω, ἐλευθερώνω, σχολάζω: Ἀπουλῶ τοῦ σκνί — Ἀπόλ'κα τὰ πρόβατα. — Ἀπόλ'κι δάσκαλους τὰ πιδούδια. — Ἔχ' ἀπουλ'μένου τοῦ σκνί γιὰ καυγᾶ, ὁ φίλερις.

ΑΔΙΑΖΟΤΜΙ = βιάζομαι: — νὰ πάω στοῦ χουράφ'.

ΑΔΕΙΑΖΟΤ = κενώνω ἀλλὰ καὶ εὐκαιρῶ: — Ἀδειάζου τοῦ νιρὸ ἴπου τ' στάμνα. — Δὲν ἀδειάζου νὰ ἔρτου γιὰτι ἔχου δ,λειά.

ΑΠΛΟΤ·Ι·ΟΤΜΙ = ἀπαντῶ εἰς ἐκεῖνον ποῦ μὲ φωνάζει (καλεῖ): — Μὴ φώναξι ἀποῦ τοῦ σπῖτ' τ' κι τοὺν ἀπλουήθ'κα (ἀπὸ τὸ ρῆμα ἀπολογουῖμαι).

ΑΦΚΡΙΟΤΜΙ = ἀκροάζομαι: — Τς ἀφκρίσκι τί ἔλιγαν. — Μ' ἀφκρίσκη ἢ γιατρὸς κι μ' εἴπι πὼς δὲν ἔχου τίπουτα.

ΑΒΓΙΟΤΜΙ = διηγοῦμαι: — Τς ἀβγήθκα ἕνα παραμῦθ'.

ΑΣΠΙΑΔ = ραγδαία βροχή: — Ἔ,ανι μιὰ βρουχή; ἀσπίδα!

ΑΧΟΤΡ' = σταῦλος ζῶων. — Ἔδισα τὰ πράματα στ' ἀχούρ'. — Τοῦ σπῖτ' τῶφκισέ τη ἀχούρ', δηλ. πολὺ ἀκάθαρτο.

ΑΝΤΕΤ' = ἔθιμον: — Αὐτὸ τῶχουμι ἀντέτ' στοῦ χουριό μας. — Ποῦνι τὰ παληὰ καλὰ ἀντέτια! γάθ' καν.

ΑΝΤΙΡΑ = ἔχνος: — Πῆρι τοῦ σ'κλι τς ἀντίρις κι βρῆκε τοῦ λαγό. — Τοῦν ἔχ' ἀποῦ καταπόδ' σν ἀντίρα. — Παροιμία: Τοῦ λύκου βλέπουμι τν ἀντίρα κυνηγοῦμι.

ΑΖΑΠΟΤΤΟΤΣ = ὁ ρέπων πρὸς τὰς ἀγροζημίας.

ΑΝΑΜ' = ἀνάμνησις, γεγονὸς ἀλησιμόνητον. — Ἀπόμνη ἀνάμ'. — Τὴν ἀνήθικη γυναῖκα ὑβρίζουν: ἀναμνοῦ.

ΑΛΤΣΙΑΣ = πέταλον.

ΑΒΤΖΗΣ = κυνηγός. — Αὐτὸς εἶνι πρῶτους ἀβτζῆς στοῦ χουριό.

ΑΝΙΚΟΤΚΟΤΡΔΑ = ὀκλαδόν.

ΑΣΤΟΤΧΩ = ξεχνῶ: Ἀστόησα νὰ σὶ φέρου τοῦ καζάν'. — Ὁ λησιμονῶν εὐκολα λέγεται ξιστόχαστους.

ΒΙΓΚΛΙΖΟΥ = παρατηρῶ διὰ μέσου ὀπῆς: — Τοὺν βίγκλισα ἀπ' τ' πόρτα, τὸν εἶδα ἀπὸ τῆ κλειδαρότρυπα.

ΒΙΓΚΛΑ = παρατηρητήριον.

ΒΑΪ·ΖΟΥ = γέγνω καὶ μεταφορικῶς γηράσκω, καταβάλλομαι: — Βάϊσι ἢ τοίχους. — Βάϊσι τ' πάρτα; — Βάϊσι τοῦ τραπέζ' κι ἔπισι. — Αὐτὸς ἢ ἀνθρώπους βάϊσι.

ΒΙΛΑΖΟΥ = φρονάζω δυνατὰ ἀπὸ κοματικὸν πόνον: — Βέλαξα ἀπὸν τοῦ πόνου. — Θὰ σὶ θάνου ἀπὸν κάτ' κι θὰ βιλιάξς.

ΒΩΤΣΑ = βέργα ψιλή.

ΓΚΙΒΙΝΤΙΖΟΥΜΙ = καταπιάνομαι: — Τέτοια δ'λειά δὲ τ' γκιβιντίζουμι.

ΓΑΣΤΕΡΑ = γυαλένιο μπουκάλι.

ΓΚΑΡΓΚΑΛΙΤΣ' = καβάλα στῆ ράχη ἀνθρώπου: — Τοὺν πῆρα γκαργκαλίτσ' κι τοῦ πέρασα πτοῦ πουτάμ'.

ΓΙΟΥΤΡΟΥΝΤΩ = ὀρμῶ, ἀποφασίζω, τολμῶ: — Γιουρουντῶ κι τοὺν ἀρπάχνον πτοῦ σβέρκου. — Γιουρούτσα κι τν ἔκανα αὐτὴν τῆ δ'λειά, νὰ διγοῦμι ποῦ θὰ μὶ βγάλ'!

ΓΙΡΑΣ = πληγὴ καὶ μεταφ. βάσανο διαρκές. — Ἔχου ἕναν γιρᾶ στοῦ πουδάρι μ' κι δὲ κλείν'.

ΔΟΥΚΙΟΥΜΙ = θυμοῦμαι: — Τώρα δονκῆθ'κα τί μ' εἶπισ! — Κατ' δουκιοῦμαν νὰ σοὶ πῶ μὰ ἀστόησα.

ΔΟΥΛΩΝΟΥ = δηλώνω: — Πῆγα στ' Κοινότητα κι δούλουσα τοῦ πιδὶ ποῦ γινηθ'κη.

ΔΟΥΛΟΥΣ = ὑπρέτης ἀλλὰ καὶ ἄγκιστρον μὲ τὸ ὁποῖον ἐξαρτοῦν τὸ βιολὶ στὸν ὄμο οἱ ὀργανοπαῖκτες: Γιν'κα δούλους γιὰ νὰ ζήσου.

ΔΡΑΣ' ΠΕΤ' = τὸ πολὺ ξυνό: — Ἦπια ἕνα κρασί, δρασπέτ'. — Αὐτὰ τὰ πουρτουκάλια εἶνι ξ'νὰ δρασ'πέτ'!

ΔΙΑΦΟΥΤΡΟΥ = κέρδος: Τ' εἶν' ἢ μάνα, τ' εἶν' τοῦ διάφουρου.

ΖΑΠΩΝΟΥ = παίρνω ἢ καταλαμβάνω κάτι ἀδίκως, αὐθαιρέτως: — Αὐτὸς ζάπουσι πούλλα χουράφια. — Τοῦ παρᾶ ποῦ ζάπουσι αὐτὸς ἄλλου πρᾶγμα. — Αὐτὸς θέλ' νὰ τὰ ξαπῶσ' ὄλα.

ΖΑΠ' = συγκράτησις, ἀγρασφάλεια: — Ὅταν θυμῶσ' αὐτὸς κανιένας δὲ μπορεῖ νὰ τοὺν κἀν' ζάπ'. — Τοὺν ἔφυγαν τὰ γιλᾶδια γιὰτι δὲ μποροῦσι νὰ τὰ κἀν' ζάπ'. — Δὲν ἔχουμι ζάπ' στοῦ χουριό μας.

ΖΟΥΤΡΙΖΟΥ = διάζω: — Τοὺν ζούρσαν κι παντρεῦτηκι. — Ζουρίσκι κι ἔφαί.

ΖΟΡΚΟΥΣ = δύσκολος, ιδιότροπος: — Ζόρκου μάθημα. — Ζόρκα τᾶχουμι. — Ζόρκους ἀνθρώπους αὐτόνους.

ΘΛΗΚΩΝΟΥ = κουμπώνω: — Θλήκουσι τοῦ παλτό σ';

ΙΓΚΛΑ = ἡ δερμάτινη λωρίδα πού συγκρατεῖ τὸ σάγμα τῶν ὑποξυγιῶν: — Νὰ μὴ κουπῆ ἡ Ἰγκλα: νὰ μὴ συμβῆ κακὸν ἀνεπανόρθωτον.

ΙΧΤΙΜΠΙΑΡ' = ὑπόληψις: — Αὐτὸς εἶναι ἀνθροῦπους χουρὶς ἰχλιμπάρ'.

ΙΛΙΑΤΣ' = φάρμακο: — Δὲ βρίσκει ἰλιάτσ' γιὰ τὴν ἀρρώστεια αὐτὴν

ΚΡΑΙΝΟΤ = ὀμιλῶ: — Μὴ ποῖον ἔκρινις; — Ἄφρη θὰ τοὺν κρίνου ἰγῶ. — Μ' αὐτὸν δὲ κραινούμισι γιὰτὶ εἰμισι μαλουμέν'.

ΚΟΥΝΙΕΒΟΤ = καταλύω σὲ σπίτι, ἔρχομαι ἀπρόσκλητος: — Σὶ ποῖο σπίτι' κόνιφι ἢ Δισπότς; — Νάτους κὶ μᾶς κόνιφι. — Παροιμία: Χριστὸς κουνιμένος διπλουπόδ'.

ΚΤΣΙΟΤΠ' = κούτσουρο. Κοντόσωμη γυναῖκα ἀποκαλεῖται κτσιούπ'. — Αὐτὸ τοῦ κτσιούπ' θὰ πάρ'ς γ'ναῖκα;

ΚΤΣΟΣ = χωλός. — ΚΑΚΑΒ' = χύτρα μικρῆ.

ΚΑΚΑΔ' = ἡ σκληρῆ ἀκαθαρσία τῶν ρωθῶνων. Κακαδιάρ'ς ἀποκαλεῖται ὅποιος μὲ τὰ δάκτυλα καθαρίζει τὴ μύτη του.

ΚΛΑΜΟΤΡΑ = κλάδος μακρὸς δένδρου. — Ὑψηλὴ καὶ λιγνὴ γυναῖκα ἀποκαλεῖται εἰρωνικὰ κλαμούρα. — Ἄπειλή: Κλαμούρα πού σὶ χρειάζιτι; δηλ. ξύλο.

ΚΑΠΙΣΤΡ' = χαλινὸς ζῶου. — Ὅταν κανεῖς εἶναι ὑποχείριος τῆς γυναικὸς του: — Τοὺν ἔχ' ἀπ' τοῦ καπίστρ' (τὸν ἄγει καὶ τὸν φέρει). — Ἡ ἐλευθεριῶν ἠθῶν εἶναι ξικαπίστρουτη.

ΚΟΥΡΙΜΑΔ'Σ καὶ ΚΟΥΡΙΜΑΔΑ = καημένος καὶ καημένη, δυστυχισμένος καὶ δυστυχισμένη: — Ἡ κουριμάδ' ἢ Πέτρος τί ἔπαθι! — Πουλὸ φτουχιά εἶναι ἡ κουριμάδα. — Ἄντι μαρὶ κουριμάδα κὶ νὰ σ' βάνου στὰ χέριαμ'!

ΚΟΥΤΙ·ΚΜΑΤΣ' = τὸ γάλα τῶν πρώτων ἡμερῶν μετὰ τὸν τοκετὸν τῶν γαλακτοφόρων ζῶων.

ΚΟΥΤΣΙΑΝ' = μίσχος φύλλου, ἀνθους. Μεταφορικῶς σημαίνει πολὺ ψυχρό: — Γίν'καν τὰ χέρια μ' κουτσιάν' δηλ. πάγωσαν.

ΚΑΡΣΙ = ἀπέναντι: — Εἶναι τὰ σπίτια μας καρσί.

ΚΑΜΑ = καῦμα, ξέστη ἀφόρητος, ἀλλὰ καὶ φονικὸ μαχαίρι: — Σήμιρα ἔκανι πουλὸ κάμα. — Τοῦ βάρισαν μὲ τ' κάμα.

ΚΟΜΠΟΤΣ = κόμβος, δυσφορία περὶ τὴν ἀναπνοήν, χρηματόδεμα: — Λύσι τοῦ κόμπου ἀπὸ τοῦ κορδόν' τὰ παπούτσια σ'. — Ἔχου ἓνα κόμπου στοῦ λιμὸ μ'. — Αὐτὸς ἔχ' γιρὸν κόμπου. — Ἐδῶ εἶναι ἡ κόμπους! Τί θὰ κάν'ς τώρα!

ΚΡΕΧΤΟΤ = τρυφερό, τῆς ὥρας: — Κρέχτου λάχανου. — Κδέχτου κρέας.

ΚΑΤΙΚ' = γάλα ἀλατισμένο σὲ ἀσὶ (τουλούμι).

ΚΙΣΑΤ' = κρίσις οἰκονομική.

ΛΑΜΩΝΟΤ = χώνομαι βαθεία: — Λάμουσα στοῦ ξιβγαρ'σμένου τοῦ χουράφ'. — Λάμουσα στ' λάσπ'. — Λάμουσι τ' ἀττουκίνητου. — Αὐτὸς λάμουσι πουλὸν παρᾶ (βοῆκε ἢ ἐσφετερίσθη πολλὰ χρήματα). — Ποιδς θᾶχ' τοῦ τυχηρὸ νὰ λαμῶσ' σ' αὐτὸ τοῦ σπίτ' (γὰ τὴ πλούσια ἄγαμο μοναχοκόρη).

Λ'ΜΑΖΟΤ = πεινῶ πολὺ, εἶμαι νηστικός. ΛΙΜΑ = νηστεία.

ΛΙΜΑΓΜΕΝΟΤΣ = νηστικός: — Ἔφαί σὰ λιμαγμένους.

ΛΑΧΑΝΙΑΖΟΤ = ἀσθμαίνω.

ΛΟΥΧΙΡΟΣ = δροσερός, φρέσκος: — Λουχιρὸ μαρούλ'. Μεταφορικὰ καὶ ὁ εὐτραφὺς δροσερὸς νέος τὴν ἡλικίαν: — Τοῦ κουρίτσ' αὐτὸ σ' ἔχ' μιὰ λουχιράδα!

Λ'ΦΑΖΩ = σιωπῶ: — Λούφαξι (πάψη). Κατάρα: Νὰ λ'φάξ' μπουλάκι μ'.

ΜΟΤΤΖΟΤΡΩΝΟΤ = λερώνω καὶ μεταφ. κηλιδώνω.

ΜΟΤΤΖΟΤΡΑ = κηλὶς φυσικὴ ἀλλὰ καὶ ἠθικὴ: — Μουτζούρουσα τοῦ πρόσωπου μ' μὲ καπνιά. — Τοῦν ἀπόμνι μουτζούρα ἀπ' τὴ δ'λειὰ ποῦ ἔκανι.

ΜΠΙΤΙΖΟΤ = τελειώνω: — Μπίτσαμι τοῦ θέρου. — Πάει αὐτός, μπίτσι (τελείωσε, ἔσθησε).

ΜΙΡΙΜΙΤΙΖΩ = ἐπιδιορθώνω: Μιριμητῶ τοῦ σπίτι μ'. — Ἔκανα λίγου μιριμέτ' τοῦ πλουκό.

ΜΠΟΥΧΤΙΖΟΤ = Χορταίνω μέχρι κόρου, ἀηδιάζω: Τοῦν μπούχ-τσα αὐτὸν τοῦν ἄνθρωπου. — Τοῦ μπούχτσα αὐτὸ τοῦ φαί.

ΜΠΑΤΑΛΙΑΖΟΤ' = παληώνω: Μπαταλιασμένου ρούχου αὐτὸ (πεπαλαιωμένο, φθαρμένο). — Μπατάλιασι αὐτὸς ἢ ἄνθρωπους. — Αὐτὸ τοῦ χουράφ' εἶνι μπατάλ'.

ΜΠΑΣΙΑΡΝΤΩ = ἐπιτυγχάνω, συναντῶ ἀπροσδόκητα: Τοῦν μπασιαρντῶ ὅταν τὰ ἴκλιφτι. — Ἄϊντι κι νὰ σὶ μπασιαρντίσου πουθενὰ μουναχόν!. — ἜΩ ρέ! μπασιάρντσα πιτόκανις (ἐπιτυχία). =

ΜΟΥΛΟΥΜΟΥΤΩ = ψιθυρίζω, μονολογῶ — Τί μὸ μουλουμουτᾶς ἀράδα; — Δὲν μπουρῶ νὰ τν ἀκούω νὰ μουλουμουτάη!

ΜΟΥΛΟΥΧΤΟΣ = ἀμίλητος, ἥσυχος. Παροιμία: Ἄπ' τοῦ μουλουχτὸ τοῦ πουτάμ' νὰ φουβᾶσι.

ΜΠΟΣ'ΚΟΤΣ = χαλαρός: Ἄφρητου τοῦ σκνὶ λίου μπόσκου. — Μπόσκους ἄνθρωπους αὐτός! (ἔχι σκληραγωγημένος).

ΜΑΤΣΙΑΛΩ = μασῶ: Τί ματσιαλᾶς αὐτοῦ τόσ' ὄρα. — Ματσιαλά'σι αὐτὸς παρᾶν!

Μ'ΛΩΝΟΤ = σιωπῶ: Μούλουξι τοῦ πιδί μ'. — Μούλουνι ἰσὺ κι μὴ κραιν'ς!

ΜΠΟΥΛΑΚ' = μακάρι, ἴσως: Νὰ φᾶς τοῦ πατσι σ' μπουλάκι μ'.
ΜΙΡΕΤ'ΚΟΤ = ἄθλιο.

ΜΙΜΛΙΚΙΕΤ' = πλήθος ἀμέτρητον: Πῶ! πῶ! στρατός ποὺ πέρασι! μιμ-
λικιέτ'.

ΜΑΝΤΑΡΑ = καταστροφή, ἀναστάτωσης: Θὰ σιβῶ μέσα κι θὰ τὰ
κάνου μαντάρα!

ΜΟΥΑΜΠΕΤ' = διασκέδασις: 'Ἰψὲς εἶχαμι μουαμπέτ'. — Θᾶρτου
τοῦ βράδ' νὰ μουαμπιτάρουμι (διασκεδάσουμι) λιγάκ'. — 'Ε! ρὲ μουαμ-
πέτ' π' θὰ γιέν! — Αὐτὴν τὴ δ'λειὰ τν ἔχου ἰγὼ μουμπέτ'. — Δὲ ξέρου,
μουαμπέτ' θέλ'ς νὰ κάνς! — Αὐτὸς εἶνι πουλὺ μουαμπιτλῆς.

ΜΑΤΑΝ' = τὸ ὑπόλειμμα γάλακτος μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ βουτύ-
ρου. ΜΑΤΑΝΤΖΗΣ = τυροκόμος.

ΜΑ·Ι·Α = ζύμη, μαγιά, κεφάλαιον: 'Ανέπχιασα τ' μαῖὰ γιὰ τοῦ
'φταζ'μίτ'κου. — Αὐτὸς ἔφαῖ κι τοῦ κέρδους κι τ' μαῖὰ (ἔχρησκόπησε).

ΜΟΤΡΑΦΕΤ' = ἐργαλεῖον μετὰ τὴν γενικὴν ἔννοιαν: Φέρι ἰκεινοῦ
τοῦ μουραφέτ' νὰ βιδώσουμι.

ΜΗΠΑΝΤΕΡΑ = σημαία, λάβαρον: Σήκουσαν μπαντέρα (ἐπανα-
στάτησαν).

ΜΗΑ·Ι·ΡΑΚ' = ἐκκλησιαστικὸν λάβαρον.

ΜΗΠΑΜΠΑΚΟΤΣ = λευκός.

ΜΗΠΙΡΙΚΙΑΤ = εὐτυχῶς: Μπιρικιατ ποὺ ἦρτις.

ΜΗΠΙΡΙΚΙΤ' = ἐσοδεῖα γεωργικῶν προϊόντων: Πῶς πάει φέτου τοῦ
μπιρικιέτ'. — Νὰ σὶ πῶ καλὰ, ἡ χροινιὰ φέτου ἦταν μπιρικιτιλίδ'κη.

ΜΑΝΤΕΝ' = μεταλλεῖον καὶ μετάλλευμα.

ΜΑΚΙΝΑ = μηχανή, φάρσα: 'Ἰμένα δὲ μ' ἀρέζ' τ' ἀλίσυρ' στ' μά-
κινα, καλὺτιρα στοῦ νιρόμ'λου. — Τοὺν ἔπιξα, ἀποὺ λίες, μιὰ μάκινα!

ΝΤΡΑΣΚΑΛΩΝΟΤΜΙ = ἀναρριχῶμαι: Ντρασκάλουσι ἡ γάτα κι
ἔφαῖ τὰ ψάρια. — Ντρασκάλουσα στοῦ δέντρου.

ΝΤΙΡΜΑΝ' = σωτηρία: Δὲ βρίσκου ντιρμάν' πουθινά. — Αὐτὸς
ἡ ἄνθρουπους δὲν ἔχ' ντιρμάν'! (δὲν βολεύεται).

ΝΙΚΙΑΧ' = κρίσις δικαστικὴ: Βγῆμι νικιατάχ' (ἀπόφασις).

ΝΤΙΡΑΙΚΩΝΟΤ = τρώγω λαίμαργα καὶ ἄπληστα: Νά! φάῖ, ντιρ-
λίκουσι!

ΝΤΟΤΝΤΜΑΡΚΟΤΣ = δίδυμος.

ΝΤΙΠ = διόλου, καθόλου: Δὲν ἔχουν ντιπ ὄριξ'.

ΝΤΑΜΟΤΖ'ΛΙΚ' = καλὴ ράτσα ζῶου: Δὲν τοῦ πλῶ αὐτὸ τοῦ πρᾶ-
μα κι θὰ τοῦ κρατήσου γιὰ νταμουζ'λίκ'.

ΝΤΟΤΣΤΙΖΟΤ = τακτοποιῶ: Αὐτὸς ντούστσι μιὰ μαγαζάρα!

ΝΤΑΜΚΑΣ = λεκές: Γίν'κη στοῦ ρούχου μ' ἕνας νταμκάς. — Αὐ-
τὸ τοῦ κουρίτσ' τ' ἀπόμ'νι νταμκάς (γιὰ ὅποια διαλύση τὸν ἀρραβῶνα της).

ΞΙΤΣΙΠΟΥΤΟΥΣ = ἀδιάντροπος: Ξιτσιπουτ' = ἀνήθικη γυναίκα.
 ΕΥΚ,ΚΟΥΣ = ἔλλειποβαρής, ἐλαφρόνους: Μι ζύϊασι τς ζάχαρ' ξύκ'-
 κην. — Αὐτὸς εἶνι στοὺ μυαλὸ ξύκ'κους.

ΞΙΚΟΛΟΥΜΑ = παληόπαιδο.

ΕΙΝΟΥΜΩ = καταδιώκω ζῶον καὶ ἰδίως κατοικίδιον ἀπὸ τὴν μόνι-
 μον κατοικίαν: Τί κακό! μὲ ξινόμ'σαν μιὰ ἀρνίθα!

ΟΥΜΟΥΤ' = ἐλπίς: Ἐκουφα κάθι οὐμότ' νὰ ξαναγυρίσ' ἢ γιός
 μ' ποὺ τὴν ξινητιά.

ΟΥΡΝΙΕΚ' = σχέδιον, ὑπόδειγμα: Πῆρα οὐρνιέκ' γιὰ νὰ ὑφάνου
 χαλί — Χωρὶς οὐρνιέκ' δὲ μπουρῶ νὰ γράψου τοῦ προικοσύμφουνου.

ΟΥΡΛΑ = μυτζήθρα.

ΟΥΡΓΙΑΖΟΥ ἢ ΛΑΜΟΥΡΓΙΑΖΟΥ = ἐπιπλήττω: Ἐφυγα γιὰτι
 μὲ οὐργιαξι. — Δὲ παένου γιὰτι θὰ μὲ λαμουργιάξ'. — Ἄμα ἔρτ' τράβα-
 τουν μιὰ λαμουργιαχτήρα.

ΟΥΨΤ'Α ἢ ΚΟΥΛΑΝ' = ἡ ὑπουργὸς τοῦ σάγματος.

ΠΡΟΥΤΟΥΝΟΣ = ἑτεροθαλὲς τέκνον καὶ ΠΡΟΥΤΩΝ'.

ΠΑΡΑΣΟΛ' = ἀλεξιβρόχιον.

ΠΑΛΑΩ = τρέχω. ΠΑΛΑΟΥΣ = τρέξιμο: Μ' ἄν'ξι μιὰ δ'λειά!
 πλαλῶ κι δὲ φτάνουμι. — Αὐτὴν ἢ ἀρρώστεια θὰ μᾶς ἀνοίξ' πλάλουν. —
 Αὐτὴ ἢ δ'λειὰ ἔχ' πλάλουν.

ΠΑΟΧΕΙΡΟΥ = μιὰ χούφτα: Ἐβαλα ἓνα πλούχιρου ἄλας.

ΠΙΠΙΛΙΑ = στάκτη: Πιπιλιὰ στοὺ στόμα σ'! λέγουν στὸν ἐκστο-
 μίζοντα κακὸν προμήνυμα.

ΠΡΟΥΤΟΠ' = ἔχνη πρόσφατα κυνηγίου: Τώρα ποὺ ἔβριξι νὰ πᾶ-
 μι στοὺ κυνήγ', εἶνι προυτόπ'.

ΠΑΤΛΙΑΚΙΑΖΟΥ = σκάζω, χάνω τὸ νοῦ μ': Εἴμι τόσου στιναχου-
 ρημένους ποὺ μ' ἔρχιτι νὰ πατλιακιάσου.

ΠΡΑΤΣΑΛΩ καὶ ΠΡΑΤΣΑΛΙΖΟΥ = λερώνω: Πρατσαλίσα ἀ-
 ποὺ λάσπισ.

ΠΑΣΠΑΤΕΥΩ = ψάχνω: Τί πασπατεὺς αὐτοῦ; — Πασπατεύου
 νὰ βρῶ μιὰ δραχμὴ ποὺ ἔχασα.

ΠΥΡΟΥΜΑΧΟΥΣ = τὰ δυὸ ἄκρα τοῦ τζακιοῦ: Ὅλ' μέρα κάθουμι
 στοὺ πυρουμάχου γιὰτι κρυώνου.

ΠΛΙΑΤΣ'ΚΩΝΟΥ = λεηλατῶ: Αὐτὸς πλιάτσ'κουσι πολὺν παρᾶ. —
 Ἢ νοῦς τ' εἶνι στοὺ πλιάτσ'κου.

ΣΙΡΒΕΤΑ = μαντήλι λαιμοῦ.

ΣΤΑΥΡΩΝΟΥ = ἀνταμώνω.

ΣΤΡΙ = πήγαινε (Ἀπαντᾶται μόνο στὴ προστακτικὴ).

ΣΠΛΗΝΙΖΟΥΜΙ = θυμώνω, στενοχωροῦμαι. — Πῶς σπληνίζουμι
 μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρουπου! — Μὴ μὲ σπληνίζς!

ΣΙΓΚΛΙΤΙΖΟΥΜΙ = στενοχωροῦμαι, ἀνησυχῶ: Ἄντι καημένοι μὴ σιγκλιτίζισι! — Πῶς παέν' ἢ ἄρρουστους; — Ἔχ' πουλὸ σικλιέτ'. — Αὐτὸ τοῦ σικλιέτ' θὰ μὴ φάη! (ἀπαντᾷ ὁ θέλων νὰ δηλώσῃ ὅτι ἀνησυχεῖ). — Ὁ ἀδιάφορος ἀποκαλεῖται ἀσικλιέτστους.

ΣΙΧΤΙΡΙΖΟΥ = ἀποπέμω. ΣΙΧΤΗΡ' = ἀποπομπή: — Δὲ βάσταξα κι τοὺν σιχτήρξα! — Τοὺν πάσσα ἕνα σιχτήρ' ποὺ θὰ τοῦ θ'μᾶτι!

ΣΙΑΠΙΑΝ' - ΣΙΑΚΑΤ' = ἐπάνω - κάτω: Τί μὴ γυρήξς σιαπᾶν σιακάτ'. — ΣΙΑΠΕΡΑ = πέρα: Ἄ! τράβα σιαπέρα νὰ πιράσου!

ΣΚΑΡΒΕΛΙΑ = τὰ ξύλινα ἢ σιδηρᾷ ἄγγιστρα τοῦ σάγματος.

ΣΤΕ'ΛΟΥ = σύξυλο, ὀλότης: Σ'κῶθ'κι τοῦ χουριὸ σύξ'λου! (μαζεύτηκε ὅλο γιὰ διαμαρτυρία).

ΣΟΥΖΑ = ἀνόρθωσις, πειθαρχία: Ἢ σκύλλους σ'κῶθ'κι σουζα. — Αὐτὸς ἢ πατέρας τᾶχ' τὰ πιδιά τ' σουζα. Γιὰ τὴ γυναῖκα ποὺ ἐπιβάλλεται στὸν ἄντρα της ἢ φράσις: Τοὺν ἔχ' σουζα μιρέτ'.

ΣΙΓΟΥΡΑΝΤΖΑ = βεβαιότης, ἀσφάλεια: Εἶσι σίγουρος (βέβαιος) πὼς θὰ φύγ'ς ταχιά; — Τοὺν ἔκανι στοῦ συμβουλιογραφείου χαρτιά γιὰ νᾶνι σιγουράντζα.

ΣΤΡΟΤΦΑΡ' = τμημα καλλισοργημένου ἀγροῦ: Ἄκόμα ἕνα στρουφάρ' ἔχουμι νὰ θιρίσουμι κι μπιτίζουμι.

ΣΙΡΜΑΕΣ = χρηματικὸν κεφάλαιον: Δὲν ἔχου πολὺν σιρμαὲ στοῦ μαγαζὶ μ'.

Σ'ΜΑΖΩΝΟΥ = συμμαζεῦω, φυλάγω: Σύμμασι τὰ ροῦχα σ' νᾶχ'ς τὰ μ'σὰ λέει ἢ παροιμία γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι πρέπει νὰ φυλάγεται κανένας ἀπὸ ἐπικινδύνους καταστάσεις. — Νὰ σ'μάσου τς δ'λειές μ'. — Ἄπ' αὐτὸν τοὺν ἄνθρουπου νὰ σ'μμαζῶνς τὰ ρουχα σ' κι νὰ φεύγς ἀλάργα.

ΣΚΑΤΖΛΗΘΡΑ = σπῖθα. Γιὰ τὸν ἔξυπνον καὶ σπινθηροβόλον μεταφορικά: Αὐτὸς βγάξ' σκατζηλῆθις τὰ μάτια τ'.

ΣΙΒΑΙΝΟΥ = εἰσέρχομαι: Σιβαίνου στοῦ καφινὲ κι τοὺν βλέπου νὰ παίξ' χαρτιά. — Σιέφκα μέσα, λέει ὁ ζημιώσας.

ΣΤΕΟΥ = στέργω, δέχομαι: Μπαῖ δὲ στρέου νὰ σὶ πλήσου τοῦ χουράφ'! — Τοὺν κατάφιρι κι ἔστριξι. — Τί θὰ κάν; ὡς τοῦ τέλους θὰ στρέξ'!

ΣΙΑΜΑΤΑΣ = θόρυβος: Τί σιαματᾶς εἶνι αὐτὸς ποὺ γένιτι; — Στοῦ καφινείου δὲ βαστῶ τοῦ σιαματᾶ.

Σ'ΜΑΛΙΖΟΥ = κάμνω θόρυβον ἐλαφρόν: Τί σ'μαλίξ; κανίενα φίδ' εἶνι;

ΣΑΛΑΝΤΩ = ὀρμῶ, πηδῶ. ΣΑΛΤΟΥ = πήδημα: Σαλαντῶ μὰ κι τοῦ φτάνου. — Μ' ἕνα σάλτου πάει ἢ λαγός, ἔφου.

ΣΙΝΤΟΥΚ' = κιβώτιο, μπαούλο, φέρετρο. Μεταφορικῶς τὸ στήθος. — Ἔβανα τὰ ροῦχα στοῦ σιντούκ'. — Πέθανι κι τοὺν φκιάν' τοῦ συντούκι τ'. — Εἶχα μεγάλ' στιναχόρια, σ'κόνταν τοῦ συντούκι μ'.

Σ'ΝΙΡΙΖΟΥ = καταλογίζω: Ἄντι πὲ δ,τ' θέλ'ς, ἰσένα δὲ σὶ σ'νι-
ρίζου. Ἡ λέξις ξισ'νιρίζου ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ: ἀμιλλῶμαι: Τὰ μ'κράμ' τὰ
πιδιὰ ξισ'νιρίζιτι μπιρικιάτ' κὶ τρῶν'. Τὸ οὐσιαστικὸν ΣΝΙΕΡΑ ἔχει τὴν
ἔννοιαν τοῦ φθόνου: Σνιέρα ποὺ ἔχ' αὐτός;

ΣΙΑΔΩ - ΣΙΑΚΕΙ = ἐδῶ κὶ ἐκεῖ.

ΤΣΑΚΩΝΟΥ = πιάνω: Τσάκουσα τοῦ μαχαίρ' ἀπ' τ' κόψ'. —
Πλάλα, τσάκουτουν (τρέξε, πιάστον). Τὸν τσάκουσαν στὰ πράσα (τὸν ἔ-
πιασαν ἐπ' αὐτοφῶρον γιὰ κλοπὴ ἢ μοιχεῖα).

ΤΣΙΡΙΖΟΥ = φωνάζω δυνατὰ, κυρίως ἀπὸ σωματικὸν ἢ ψυχικὸν
πόνον. **ΤΣΙΡΙΔΑ** = φωνὴ δυνατὴ, διαπεραστικὴ: — Τί τσιρήξς ἔτσ' σὰ
νὰ σὶ ἔβαναν τοῦ μαχαίρ' στοὺ λιμό! — Τσιρίζν στ' γειτουριά μας, νὰ μὴ
πέθανι κανιένας. — Εἶδα ἓνα φίδ' κὶ ἔμπηξα μιὰ τσιρίδα!

ΤΟΥΡΛΙΟΥ - ΤΟΥΡΛΙΟΥ = εἰδῶν - εἰδῶν, ἀνακατωμένα.

ΤΣΙΟΜΙΡ = τὸ πολὺ πικρὸ: Ἐφαγα ἓνα ἀγγούρ' πικρὸ τσιόμιρ'.

ΤΖΟΥΓΚΡΑΝΑ = χτένα. **ΤΖΟΥΓΚΡΑΝΙΖΟΥΤΜΙ** = παθαίνω ἀ-
μυχές.

ΤΡΑΤΟΥΝ = εὐχέρεια, πίστωσης χρόνου: Θὰ μᾶς φτάσ' τοῦ σκνὶ
νὰ δέσουμι κὶ ἀποὺ πᾶν'; — Πῶς! ἔχ' τράτουν! — Ἐχου ἀκόμα τράτουν
γιὰ νὰ παντριφτῶ. — Ὡς τὰ Χριστούϊννα ἔχουμι ἀκόμα τράτουν.

ΤΖΙΡΟΥΣ = τυρόγαλα καὶ μεταφ. κατανάλωσις: Ἐδουκα τοῦ
γρούν' κὶ ἔφαῖ τζίρουν. — Σήμιρα ἔκαμα 500 δραχμὲς τζίρουν στοὺ μα-
γαζί μ'.

ΤΣΑΝΤΗΛΑ = λεπτὸ ὕφασμα εἰς ᾧ ἀποστραγγίζεται τὸ γάλα καὶ
τὸ τυρί. Ἄλλὰ καὶ κάθε εὐτελες καὶ λεπτὸ ὕφασμα καλεῖται ταντήλα: Πή-
ρα ἓνα πρᾶγμα γιὰ φουστάν' ντιπ τσαντήλα εἶνι!

ΤΣΙΠΑ = περιτόναιον, τὸ βέλον καὶ ἡ ὑπόληψις μεταφ. — Ἐπαθι
ἡ τσίπα τ' ἀπ' τ' βούζατ'. — Νὰ βάν' ἡ νύφ' τ' τσίπα τς. — Αὐτὸς ἡ ἀν-
θρουπους ἔφαῖ τ' τσίπα τ'.

ΤΖΓΙΑΠ' = πληροφορία, εἰδησις, ἀπολογία: Πρέπ' νὰ τοὺν δώσ'
τζγιαπ' νὰ φύη. — Τώρα τί τζγιαπ' θὰ δώης; — Δὲν 'νι π' θὰ σὶ φάη ἡ
λύκος τοῦ γαδούρ' τί τζγιαπ' θὰ δώης τοῦ κόσμου!

ΤΣΙΑ = σπῖθα: Πιτάχκὶ μιὰ τσιὰ κὶ ἔκαφα τοῦ ρούχου μ'. — Μιὰ
τσιὰ χρειάζιτι γιὰ ν' ἀγέν' πόλιμους!

ΤΣΙΤ'Α = παρέα, συμμορία ἀπατεῶνων: Ἄφνοι εἶνι μιὰ τσιτ'ά. —
Τί τσιτ'ά εἶνι αὐτνοί!

TOM = μόλις: Τὸμ ἦρα. — Τὸμ ἔφαγα.

ΤΖΙΡΙΜΙΤΩ = ζημιῶν. **ΤΖΙΡΙΜΕΣ** = ζημία, ἀποζημίωσις, τι-
μωρία χρηματικὴ: Μὴ φουβᾶσι δὲ σὶ τζιριμιτῶ! — Ἰχτὲς τζιριμιτήσκα στοὺ
δικαστήριου. — Τζιριμέν, ἀποκαλοῦν ὕβριστικὰ καὶ τὸν ρέποντα νὰ ζημιῶνη
τὸν ἄλλον.

Παροιμία: Σκότουνι παλαβοὶ κι πλήρουνι τζιριμέν, ὅταν ὑπόκει-
ται κανεὶς εἰς ἀδικαιολόγητα ἔξοδα συνεπείρ ἀφρόνων ἐνεργειῶν.

ΤΜΑΡΕΒΟΥ = συγυρίζω, τακτοποιῶ: Τμάριφα τοῦ σπίτι μ'. —
Αὐτὴν ἢ γυναῖκα εἶνι ἀτ'μάριφτην (ἀνοικοκύρευτη, ῥέπει εἰς τὴν ἀκαθαρο-
σίαν).

ΤΣΙΑΖΟΥ = ἐπιθυμῶ πολὺ: Τσιάζου γιὰ καλὸ φαί.

ΤΣΙΟΥΤΛΑ = πολὺ λίγο, μικρὰ ποσότης. Μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ
ἢ λ. ΘΡΙΜΜΑ: Δῶσι μιὰ τσιούδα ἢ μιὰ θρίμμα τυρί.

ΤΑΧΙΑ = αὔριο πρωτ'.

ΤΑ·Ι·ΖΟΥ = τρέφω: Τάϊσα τοῦ πιδὶ μ'. — Ταΐζου ἰγὼ τὰ πιθιρ'-
κά μ'.

ΤΣΙΟΥΠΛΑΚ'Σ = ὁ στεροῦμενος ἀκινήτου περιουσίας καὶ συνεκ-
δοχικῶς ὁ πάμφτωχος .

ΤΣΙΑΚΙΡ'Σ = λοξομάτης. Διὰ τὸν ἑλαφρῶς μεθυσμένον λέγουν ὅτι
εἶναι: Τσιακιρ' κέφ'.

ΤΣΙΜΠΛΙΑΡ'Σ = ὁ ἀκάθαρτος στὰ μάτια.

ΤΣΑΚΩΝΟΥ = πιάνω, φιλονικῶ: Τσακῶνι ἰσὺ τοῦ πιάτου. —
Τσακῶσ'καν (φιλονίκησαν). — Τσακῶσ'καν μαλλιὰ μὴ μαλλιὰ (φιλονίκη-
σαν στὰ καλὰ γυναῖκες).

ΤΣΟΛ' = ῥάκος. Τί τσόλια εἶνι αὐτὰ ποὺ φουρεῖς; — Γυναῖκα χω-
ρὶς ὑπόληψιν τὴν ἀποκαλοῦν τσόλ'.

ΤΣΙΟΥΤΣΙΟΥΤΛΙΑΝΟΥΣ = κορυδαλλός: Τὸν ἀνόητον ἀποκαλοῦν:
Τσιουτσιουλιάν' μπαντέρα.

ΦΙΡΑΔΑ = σχισμὴ: Τοῦ πάτουμα στοῦ νουντᾶ ἔχ' μιὰ φιράδα.

ΦΑΡΑ = συγγενολογὶ κακό: Κι αὐτὸς εἶνι ἀπ' τὴν ἴδια φάρα. —
"Αὐ! ἀποὺ ποιά φάρα εἶνι κι τί γυρεύς νὰ εἶναι. — Κακιὰ φάρα.

ΦΟΥΡΚΑΛΩ = σκουπίζω. ΦΟΥΡΚΑΛ' = σκούπα. — "Ἐχου δ'λειὰ
νὰ φουρκαλίσου τοῦ σπὶτ'. — Τὰ χτύτσι οὔλα φουρκάλ' (τὰ μάξεψε).
ΦΟΥΡΚΑΛΙΔΙΑ = σκουπίδια. "Ασημον καὶ ἄσεμιον γυναῖκα ἀποκαλοῦν,
φουρκαλίδ'.

ΧΛΑΜΠΑΤΣΑ = ἀπόχρεμψις: 'Ο συχνὰ ἀποχρεμπτόμενος καὶ ὁ
ἀσθενικός, ἀποκαλεῖται χλαμπαισιάρς. — Τί ῥέ, εἶσι σύ, οὔτι τ' χλαμπάτσα
μ' δὲ καταδέχομι νὰ ρίξου στὴ σιένα!

ΧΑΜΠΑΡ' = εἰδησις: Καλῶς τονν τί χαμπάρια; — "Ὡσπου νὰ τονν
πάρον χαμπάρ' γίν'κη ἄφαντους. — Κατάρια: Τὰ χαμπάρια νὰ μὴ φέρν' (ἔ-
χει τὴν ἔννοια τῆς κακῆς εἰδήσεως καὶ δὴ τοῦ θανάτου).

ΧΑΣ'ΚΟΥΣ = καθαρός, ἀνόθευτος: Χάσκιου ψουμί, σιταρένιο α'
ποιότητος ψωμί. — Χάσκιους ἢ πατέρας τ' αὐτὸ τὸ πιδὶ (δλόιδιος). —
Χάσκιου προᾶγμα! (ἀνόθευτο, καθαρὸ).

ΧΝΙΕΡ' = φάρσα: Τοὺν ἔπιξα ἔνα χνιέρ'!

ΧΤΑΖΟΥ = βλέπω.

ΧΑΛΛΑΛ' = μετ' εὐχαριστήσεως: Σὺ κάνου χαλάλ' τ' ἄλουγου ποὺ σὶ πλῶ. — Νὰ σᾶς πῶ; Τοῦ Γιώργου δὲν τὸν κάνουν χαλάλ' νὰ πάρ' αὐτὸ τοῦ κουρίτσ'. — Εὐχὴ: χαλάλ' νὰ τοῦ γιέν' (σὲ καλὸ του).

ΧΑΡΑΜ' = κρῖμα, ἄδικα: Χαράμ' τρῶς τοῦ ψουμί σ' Ὁ τοιοῦτος ἀποκαλεῖται ΧΑΡΑΜΤΖΗΣ. Κατάρα: Χαράμ' νὰ σὶ γιέν' (σὲ κακό σου).

ΧΟΥΛ'ΝΩ = θυμώνω, δυσαρεστοῦμαι: Τοῦ πιδὶ μας χόλιασι κι δὲ τρώει. — Γιατὶ εἶσι χουλιασμένους; (θυμωμένος).

ΧΛΙΑΡΟΥΘΗΚΑ = θήκη κουταλιῶν. Μετάφ. ἀποκαλεῖται ἔτσι ὁ φλύαρος.

ΧΑΖΙΡΚΟΥΣ = ἔτοιμος: Ἡ κανυᾶς τώρα εἶνι χαζίρκους. — Τρῶς ψουμί χαζίρκου.

ΨΥΧΟΥΓΓΙΟΣ = θετὸς υἱὸς καὶ ὑπηρέτης: Δὲ μ' ἔδουκι ἢ Θιὸς πιδιά κι πῆρα ψυχουγιόν. — Για τὴ δ'λειά μ' πῆρα κι ψυχουγιόν.

Ψ'ΚΩ = ἀσθμαίνω: Τί ψ'κᾶς ἔτσ' θιρμασμένους εἶσι; — Ὅχ' πλαλοῦσα για ταύτου ψ'κῶ.

ΡΑΤΣΑ = γενεά, σοί καὶ μεταφ. ἔξυπνος: Ἄποὺ ποιά ράτσα κραταί αὐτός; — Ἐνα πιδί! ράτσα (ἔξυπνο).

ΛΙΖΕΤ' = γοῦστο, νοστιμάδα: Αὐτὴν ἢ δ'λειά ὅπους γίν'κι εἶνι χουρὶς λιζέτ'. — Φαί χουρὶς λιζέτ'.

ΑΛΑΡΓΑ = μακρὰ: Εἶνι πουλὸ ἀλάργα τοῦ ἀμπέλι μ' ἢ εἶνι πουλὸ ἀλάργα για νὰ μὴ φτάσης σ' ὄλα.

ΟΥΡΤΩΝΟΥ = καταλαβαίνω, αισθάνομαι. Αὐτὸς δὲν οὔρτών' ντίπ. — Εἶνι ἄρρουστους πουλύ, δὲν οὔρτών'.

ΛΟΥΧΕΤΩ = κεντῶ, πονῶ. Μὴ λουχεύ' τοῦ κεφάλι μ'.

ΓΚΙΟΥΡΝΤΕΝ' = περιδέρειο, περίαπτο. Καλὰ γκιουρντένια ἔχ' αὐτὴν ἢ γυναῖκα. — Πουλλά γκιουρντένια τοῦ κρέμασαν τοῦ ἄλουγου. — Πουλὸ γκιουρντινοῦσα αὐτὴ ἢ κουπέλλα!

ΒΑΛΑΝΤΩΝΟΥ = ἰδρώνω, κοιιάζω, ἀνησυχῶ, ἀναστατώνομαι: Για νὰ θιρῖσου σήμερα τοῦ χουράφ' βαλάντουσα. — Ἄπο ποῦ ἔρχι ἔτσ' βαλαντουμένους; — Μόλις εἶδι τν ἀγαπητικιά τ' βαλάντουσι.

ΟΥΤΙΝΤΙΖΟΥ = ταιριάζω: Αὐτοὶ οἱ δυὸ οὔτσαν. Παρουμία: Οὔτσαν κι σμπιθέρισαν.

ΛΑΒΑ = σιγοκουβέντα. — Ἀκούου νὰ λαβίζν.

ΧΟΒ' = στιγμή, φορά: Ἐνα χόβ' τὸν εἶδα αὐτὸν τὸν ἀνθρουπου.

Λ Α · Ι · Κ Α Δ Ι Σ Τ Ι Χ Α

Α'. ΕΡΩΤΙΚΑ ΔΙΣΤΙΧΑ

- Ἄντιστι νὰ παένουμι νὰ μὴ μᾶς βαρυνθοῦνε
τῆς γειτονιᾶς οἱ ἔμουρφισ θέλουν νὰ κοιμηθοῦνε.
- Μαχαίρι μαυρουμάνικου θὰ βάλου στοῦ ζουνάρι
κι ἂν δὲ σὶ κλιέφου μιὰ βραδυὰ νύχτα μὴ τοῦ φιγγαρί!
- Τοῦ μάτι μ' μὴ λουχεύει καρδοῦλα μ' χαίριτι
ἀγάπη μ' εἰς τὰ ξιένα μ' εἶπι πῶς ἔρχιτι.
- Ἰγὼ κρασί δὲν ἔπινα ρακὶ γιὰ νὰ μιθύσου
τώρα τὰ πίνου κι τὰ δυὸ γιὰ νὰ σ' ἀλησιμουνήσου.
- Ἰγὼ ἴμαν τ' ἀρχουντόπουλου μὴ τίς πουλλὲς χιλιάδεις
κι τώρα πῶς κατήνησα μὴ δυὸ μὴ τρεῖς δικάρεις.
- Τοῦ περιστέρι στή φουληὰ κοιμᾶτι μὴ τοῦ ταίρι
κι γὼ κοιμοῦμι μουναχὸς σὰν τοῦ λαγὸ στή φτέρη.
- Καμμιά φουρὰ ἴμαν ἄγγιλος τῶρ' ἀγγιλεύουν ἄλλοι
στή βρύση πῶπινα νιρὸ τώρα τοῦ πίνου ἄλλοι.
- Βάσανα, πίρες κι καημοὶ ἀφῆστι μὴ νὰ ζήσου
αὐτὸν τοῦ λῆγου τοῦ κινὸ πὸν βρῆκα ν' ἀγαπήσου.
- Ἢ τύχη πὸν μὴ ἔγραφι ἰρχόταν ἀπ' τὰ δάση
κι μ' ἔγραφι τ' ἀχεῖλι μου πουτὲ νὰ μὴ γιλάση.
- Ὅταν σὶ βλιέπου κιἔρχισι μὴ τ' ἄλλα παλληκάρια
ἰσὺ ἴσι τοῦ γαρούφαλου κι τ' ἄλλα, τὰ κλονάρια.
- Γιὰ σιένα πίσου στοῦ βουνὸ τοῦ φιγγαράκι βγαίνει
γιὰ σένα κλιέου κι πουνῶ μικρὴ μου χαῖδιμένη.
- Νᾶχα τὸν οὐρανὸ χαρτὶ τῆ θάλασσα μιλάνη
νὰ ἔγραφα τὰ πάθια μου κι πάλι δὲ μὴ φτάνει.
- Τί νὰ τῆ κάνου μιὰ καρδιά, ἦθιλα νᾶχου κι ἄλλη
κι ὅταν μαραίνιτι ἢ μιὰ νὰ χαίριτι ἢ ἄλλη.
- Στέκουμι συλλουγίζουμι κι δῶ πὸν στέκου βρέχου
μὰ δὲν εὐρέθη χριστιανὸς νὰ μὴ ρουτήσ' τί ἔχου;
- Καρδιά μου λιέει νὰ σφαγῶ κι γὼ τὴν ἐμαλῶνου
βάστα καρδιά μου δυνατὰ κι γὼ κρατῶ τοῦ πόνου.
- Στὴ πόρτα σου κριμάστημα σὰν τοῦ παχὺ κριάρι
σκύλλα δὲ μ' εἶπις μιὰ φουρὰ κριμα στοῦ παλληκάρι.
- Ἢ καρδιά μου σὰ σφαλίση δὲν ἀνοίγει μὴ κλειδιὰ
μόν' ἀνοίγει μὴ κιθάρις, μαντουλίνα κι βιουλιὰ.
- Γιὰ δῆτι τοῦ κουρμάκι μου τί λιβιντιὰ πὸν στέκει
νὰ σᾶς μιλήση δὲ μπουρεῖ γιὰτὶ ψυχὴ δὲν ἔχει.
- Ἰξῆντα μέρις σ' ἀγαπῶ γένουντι πέντι χρόνια

- νά φύτιβα μιὰ λιμουριά θὰ ἔτρουγα λιμόνια.
 — Τοῦ ψάρι ἔχει κόκκαλα κι τοῦ τζαμι κομπέδης
 ἀντίκρου ἤριτις κι ἔκατσις νὰ κάνουμι κουβέντις.
 — Εἶκουσι μῆλα κόκκινα σ' ἔστειλα στοῦ μαντῆλι
 κανίενα δὲν εἶνι κόκκινου σὰ τοῦ γλυκό σ' τ' ἀχειλι.
 — Τῶνα μου χέρι στή φουτιά τοῦ ἄλλου στοῦ μαχαίρι
 ἢ θὰ καῶ ἢ θὰ σφαγῶ ἢ θὰ σὶ κάνου ταῖρι.
 — Τίς πληγιές ποῦ μ' ἀνοιξις ἔλα νὰ τίς μιτρήσης
 νὰ δγῆς πῶς δὲ γιαιτρεύουντι κι δάκρυα νὰ χύσης.
 — Τῆς φυλακῆς τὰ σίδηρα ὅλα θὰ τὰ ἐνώσου
 νὰ κάνου σιδηρόδρομου νὰ ρθῶ νὰ σ' ἀνταμῶσου.
 — Φεύγεις κι φεύγεις μάτια μου φεύγεις παρηγοριά μου
 φεύγεις κλειδί τῆς γνώμης μου κλειδί στήν ἀγκαλιά μου.
 — Ὅλα κι ἂν ἐξέχασις μόν' μιὰ βραδιά θυμήσου
 ποῦ μ' ἔλιγισ νὰ κοιμηθῶ κι σ' ἔλιγα κοιμήσου.
 — Καρσί μου ἤριτις κι ἔκατσις σὰν ἥλιους σὰ φιγγάρι
 μὶ ρούφηξις τοῦν ἔρημου σὰν τοῦ ξηροῦ σφουγγάρι.
 — Σὶ στέλνου χιριτήματα δῶρα κι μινιξέδης
 κι πιριμένου ἀποῦ σέ, σὶ δικαπέντι μέρις.
 — Πόνους κι πόθους μὶ κραταίει κουντεύου νὰ πιθάνου
 στοῦ πόνου βρίσκου γιαιτρεία, στοῦ πόθου τί νὰ κάνω;
 — Ἄν ἀρχινήσου νὰ τὰ πῶ τὰ πάδια μου τραγούδια
 ἢ μαύρη γῆς θὰ μαραθῆ δὲ θᾶβγουν τὰ λουλούδια.

ΛΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΡΝΑΙΑΣ

Α') ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΠΙΚΑ

Οἱ παραδόσεις τῶν κατωτέρω τοπικῶν τραγουδιῶν τῆς Ἀρναίας, στηρίζονται ἀποκλειστικὰ στὶς ἀφηγήσεις γερόντων, σὰ διατηρούμενα ἔθιμα καὶ οὐχὶ σὲ γραπτὰ ἱστορικὰ δεδομένα. Εὐνόητον νὰ διατηροῦμεν ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ἀλήθεια τῶν διατυπωμένων σ' ὅλη τους τὴν ἔκταση. Ἀσάφειες καὶ κενὰ εἶναι πρόδηλα στὴν ἱστορία τῶν θρυλουμένων παραδόσεων. Ὅλα ὅμως τοῦτα δὲν μειώνουν σὺν ἐλάχιστο τὴ λαογραφικὴ τους ἀξία, γιὰτὶ καθὼς εἶναι στιχορρηγμένα ἀπὸ τὸν ἀπρόσωπο ποιητῆ, δείχνουν ἀνάγλυφα τὴ μορφὴ τοῦ λαοῦ μας στὴν πολυκύμαντη ζωὴ του κατὰ τὴν ἱστορικὴ περίοδο ποῦ τόσο σκληροὺς ἀγῶνες κατέβαλε νὰ διατηρήσῃ τὸν ἐθνισμό του καὶ ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Ἄμα δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν πόσο φτωχὴ εἶναι ἡ ἱστορικὴ βιβλιογραφία τῆς Χαλκιδικῆς γιὰ τὴν περίοδον αὐτὴ καὶ ἡ πρὸ μικρῆ προσφορὰ ἱστορικῶν δεδομένων τῆς ἐποχῆς, καθίσταται πολὺ σημαντικὴ.

Συνεπώς και κάθε σχετική έπεξήγηση και συμπλήρωση καθενός που είναι σέ θέση νά γνωρίζη γύρω στίς παραδόσεις τών τοπικών ιδιαίτερα ιστορικών τραγουδιών, που παραθέτουμε, θά μᾶς εἶναι πολὺ εὐπρόσδεκτη :

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΣ

(Κατὰ τὴν ἀφήγηση τῆς γραίας Ἑλένης Νικολάου Βαλιάνου 90 ἐτῶν καὶ τῆς Μαρίας Βασιλείου Βασιλάκου 95 ἐτῶν).

Ὁ καπετὰν Δημητράκας πὺν ἔδρασε γύρω στὰ 1850 - 60 ἦταν ἀπὸ τὴν Ἀρναία. Ἡ ἐπιζῶσα καὶ σήμερα γραία Ἑλένη Νικολάου Βαλιάνου κάτοικος Ἀρναίας, ἡλικίας 90 ἐτῶν, ἀποκαλουμένη «Δημητράκαινα» εἶναι θυγατέρα τῆς γυναικας τοῦ καπετὰν Δημητράκα Εὐαγγελίτσας, ἀπὸ δεῦτερο γάμο της μὲ τὸν Ἀρναιώτη Παῦλο Βογιατζῆ. Τὸν καπετὰν Δημητράκα ἔφερε ἀπὸ τὴν παλαιὰ Ἑλλάδα, ὡς γραμματέα στὴν ἀρχή, ὁ ἀπὸ ἐκεῖ καταγόμενος καπετὰν Κολοκύθας. Ὁ καπετὰν Κολοκύθας παντρεύτηκε στὴν Ἀρναία μὲ κάποια Ἀργυρούδα ἀναφερόμενη καὶ σὲ στίχους τραγουδιοῦ, ὅταν πιάστηκε καὶ κρεμάστηκε ὁ ἄντρας της. Ἡ παράδοση μάλιστα λέει γιαντὴν ὅτι, ὅταν οἱ Τούρκοι τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔφεραν στὸ παζάρι (πλατεία) τῆς Ἀρναίας αὐτὴ τὸν ἔφτυσε καὶ τὸν λοιδοροῦσε πὼς στάθηκε ἀνίκανος καὶ συνελήφθη. Ὁ καπετὰν Κολοκύθας ἔκτισε καὶ τὰ σπίτια κοντὰ στὴν πλατεία τὰ λεγόμενα «Γιατρέικα» σωζόμενα ὡς σήμερα, πὺν ξεχωρίζουν σὲ στυλ παληοῦ ἀρχοντικοῦ (καμάρες - τόξα) μὲ πολεμίστρες.

Μιά κόρη τοῦ ὄπλαρχηγοῦ αὐτοῦ μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ προσωνύμιο «Καπιτανούδα», λόγῳ τοῦ παραστήματός της καὶ τῆς ὁμορφιάς της, ἔγινε σύζυγος τοῦ Νικολάου Βλάχου ἢ Πιτέρη, πάππου τῶν Ἀρναιωτῶν ἀδελφῶν Ἀργυρίου καὶ Δημητρίου Πιτέρη.

Ξαναγυρίζουμε μετὰ τὴν παρέκβαση στὸν καπετὰν Δημητράκα.

Τὸ ἐπώνυμο τοῦ Δημητράκα φαίνεται νὰ ἦταν «Μπάνακας» γιατί, κατὰ τὴν ἀφήγηση τῆς γραίας Βαλιάνου, γιὸς τοῦ καπετὰν Δημητράκα μὲ τὸ ὄνοματεπώνυμον Κώστας Μπάνακας, παντρεύτηκε στὴ Στρονίχη μὲ κόρη καταγόμενη ἀπὸ τὴν Κύμη, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖ πάντοτε Εὐβοεῖς μεταλλορῦχοι καὶ μετώκησε στὴν Εὐβοία ὅπου μάλιστα, κατὰ τὴν γραία Βαλιάνου, ζοῦσε ἀκόμη πρὸ ἐτῶν. Ὅπως βεβαιώνει ἡ ἴδια γραία, ἡ μητέρα της καὶ σύζυγος τοῦ καπετάνιου Εὐαγγελίτσα, ἦταν πολὺ δυναμικὴ, μὴ πτοουμένη δέ, παρέσχε στὸν ἄντρα της πολὺτιμη συνδρομή, παρὰ τίς πιέσεις καὶ διώξεις τῶν Τούρκων.

Ἐδρασε ἐπὶ ἑξαετιὰν ὡς καπετάνιος. Τὰ λημέρια τοῦ Δημητράκα ἦταν τὰ γύρω θουνὰ τῆς Ἀρναίας, ὁ Χολομώντας, ὁ Κάκαβος, τὸ Σουγκλιάνι. Πιάστηκε ἀπ ὅτο ὡς Τούρκους μὲ πλεκτάνη πὺν τοῦ ἔστησαν οἱ Τζιαραῖοι (ἴσως πρόγονοι τῶν οἰκογενειῶν Τζιάρρα πὺν ὑπάρχουν στὴν Ἀρναία),

μεταφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη και κρεμάστηκε. Πρὸ τοῦ θανάτου του πιέστηκε νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ γιὰ νὰ σωθῇ· προτίμησε ὅμως τὸν ἀπαγχονισμό. Στους λίγους στίχους τοῦ τραγουδιοῦ ἱστορεῖται τὸ τέλος του:

Ἄφῃνου γειὰ βρὲ Κάκαβε
καὶ σὺ βρὲ Χολομώντα
κι σὺ Σουγκλιὰν' πιρῆφανου
μὴ τὰ καλὰ σ' λημέρια.
Μὴ γέλασαν μὴ πλάνησαν
αὐτοὶ οἱ σκυλοΤζιαραῖοι
κι γὰ πάου νὰ κριμαστῶ
στοῦ Βαρδαριοῦ (Θεσ/νίκης) τῆ πόρτα.
Σᾶς δίνου ἄμους τοῦ λόγου μου
κι τοῦ στιρνὸ τζιβάκι (ὑπόσχεση)
πὼς θὰ πιθάνου χριστιανὸς
κι Τούρκους δὲ θὰ γένου.

Ο ΚΑΙΠΕΤΑΝ ΒΑΣΙΛΗΣ

(Τὸ ἱστορικό, κατ' ἀφήγηση τῆς Μαρίας Βασιλείου Βασιλάκου 95 ἐτῶν καὶ τὸ τραγούδι τῆς Δέσπως Νικολάου Μήσιου 85 ἐτῶν).

Τὰ Μαντεμοχώρια ὡς τὴν τοπικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1854, τὴ γνωστὴ στὸ λαὸ ὡς «Τσιάμ' τοῦ κηρὸ» ἐπαναστατικὸ κίνημα τοῦ Τάσου Καρατάσου, εἶχαν τὸ τοπικὸ προνόμιο νὰ αὐτοδιοικοῦνται. Ὅλα τὰ χωριά τῆς βορείου Χαλκιδικῆς ἀποτελοῦσαν σύμφωνα μὲ τὸ προνόμιο αὐτό, δημοσπονδιακὴ ὁργάνωση πὸν ὁ Σουλτάνος τὴν ἀπάλλαξε ἀπὸ κάθε διοικητικὴ Τουρκικὴ ἐξουσία. Ἀντιπρόσωποι τῶν δώδεκα μεγαλυτέρων κωμοπόλεων, ἀποτελοῦσαν τὴ διοίκηση τῆς δημοσπονδίας μὲ πρωτεύουσα τὰ Στάγειρα (Μαχαλᾶ), ἡ ὁποία ἐξέλεγε τέσσαρες ἄρχοντες Βεϊκίληδες λεγόμενοι πὸν ἀσκοῦσαν τὴ διοικητικὴ καὶ δικαστικὴ συνάμα ἐξουσία. Αἰτία τοῦ προνομίου, τὰ πλοῦσια μεταλλεῖα τῶν Μαντεμοχωρίων πὸν θεωροῦνταν κτῆμα τῆς Βαλιντέ Χανοῦμ δηλ. τῆς Βασιλομήτορος. Ἐκπρόσωπος τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας ἦταν μόνο ὁ λεγόμενος Μαντέμ Ἄγῶς μὲ ὀλιγάριθμο φρουρά, ἐπιφορτισμένος νὰ εἰσπράττῃ κάθε χρόνο ὡς φόρο 220 ὀκ. καθαροῦ ἀσημιοῦ, προῖδν τῶν μεταλλείων καὶ νὰ τὸ στέλνῃ στὴ Βαλιντέ Χανοῦμ.

Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ὅμως ἐπανάσταση τοῦ 1854 ἡ βόρειος Χαλκιδικὴ ἔχασε τὸ προνόμιο αὐτό. Ἐπεβλήθησαν γενικοὶ φόροι κι ἐγκαταστάθηκαν πολιτικὲς τουρκικὲς Ἀρχές. Ὅχι ὅμως καὶ στρατιωτικὲς καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ τόπου ἀνετέθη σὲ Ἑλληνας ὀπλαρχηγούς «Μουαβινέδες» καλουμένους. Ἦταν δὲ γιὰ τὴ περιοχὴ οἱ ἐξῆς καιπεταναῖοι: 1) Ὁ Σέρπης ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Παναγία (Ρεβενίκια). 2) Ὁ Μῆτσιος Κιμπρίτης ἀπὸ τὴν Ἀρναία (Λια-

ρίγκοθη). Ἀπόγονοί του ἢ ἀρναιώτικη οἰκογένεια Κικιά: Καταγωγή τοῦ Κιμπρίτη τὸ Παλαιοχώρι καὶ β) Ὁ Βασίλης Ἀριστοτέλης ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἀρναία, τῆ σημερινῆ οἰκογένεια Κομπόγιαννου. Ἀριστοτέλινα ἀπεκαλεῖτο, γραῖα πρόγονος τῆς οἰκογενείας Κομπόγιαννου, ποὺ ζοῦσε πρὸ ἐτῶν.

Αὐτοὶ οἱ τρεῖς εἶχαν σὰν ἀρματολοῦν τὴν περιφέρεια Μαντεμοχωριῶν. Τὸ ἐρμαφρόδιτο ὅμως αὐτὸ καθεστῶς θέλησε νὰ τὸ καταργήσῃ κάποιος καπετὰν Βασίλης δπλαρχηγός, ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὸ Μωρηᾶ. Αὐτὸς γιὰ τὴ συντήρηση τοῦ ὀλιγαριθμοῦ σώματός του, ἐπέβαλε εἰσφορὰ στοὺς εὐποροῦντας τῆς περιοχῆς. Μερικοὶ ὅμως κτηνοτρόφοι τῆς Ἀρναίας ἀρνήθησαν τὴν εἰσφορὰ γιὰ τὴν εὐρισκαν βαρειά. Κινήθηκε τότε ὁ καπετὰν Βασίλης πρὸς τὴν Ἀρναία (Λιαρίγκοθη) γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς δυστρόπους.

Ἡ κίνησή του προδόθηκε, ἔπεσε σὲ ἐνέδρα νοτίως ἔξω τῆς Ἀρναίας καὶ σκοτώθηκε. Ἡ τοποθεσία αὐτὴ ὡς τὰ σήμερα λέγεται «στοῦ Κλέφτ».

Τὸ χαμὸ τοῦ καπετὰν Βασίλη τὸν ἱστορεῖ τὸ τοπικὸ τραγοῦδι:

Τοῦ μάθιτι τί γίνηκι
 μέσ' στὰ Μαντιμουχώρια
 κι μέσα στὴ Λιαρίγκοθη
 'ποὺ πάν' ἀπὸ τὴ χώρα;
 Βγῆκι στρατὸς κι βάρισι
 τὸν καπιτὰν Βασίλη.
 Τοὺν κλαίει ὄλ' ἡ γειτονιά
 τοῦ πρώτου παλληκάρι,
 — Σήκου ἀπάνου ἀρχηγέ
 κι μὴ βαρειουκομιᾶσι;
 — Ἴγὼ σᾶς λέου δὲ μπουρῶ
 κι σεῖς μὴ λέτε σήκου.
 Σηκώστι μι νὰ σηκουθῶ
 κι βάλτι μι νὰ κάτσου
 κι φέρτι μι τὴ κάρτα μου
 κι τοῦ παραγκιουζέλι
 νὰ πῶ τραγοῦδι θλιβιρὸ
 κι παραπουνημένου.
 Πιδιά μ' σὰν πᾶτι στοῦ Μουρηᾶ
 στὴν ἔρημη Ἑλλάδα
 τουφέκια νὰ μὴ ρίξιτι
 τραγοῦδια νὰ μὴν πῆτι
 θὰ σᾶς ἀκούσ' ἡ μάνα μου
 κι ἡ δόλια ἀδιρφή μου.
 Νὰ μὴν τίς πῆτι, πέθανα

νὰ πῆτι πὼς παντρεύκα
 κάνου τῆ πλάκα πιθιρὰ
 τῆ μαύρη γῆς γυναίκα
 κι αὐτὰ τὰ λιανουπούρναρα
 ἀδέρφια κι ἀξαδέρφια.

ΤΟ ΒΑΓΓΕΛΙΟ

Ἐναφέρεται στὸ φόνου τοῦ Λιαριγκοβινοῦ καπετὰν Μῆτσιοιου Κιμπρίτη γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται λόγος στὴν προηγουμένη παράδοση τοῦ καπετὰν Βασίλη. Ἦταν δὲ τὸ Βαγγελιὸ ἀπὸ τῆ Στρατονίκη (Ἰσβορο) μνηστὴ ἢ ἐρωμένη τοῦ Ἀρναϊώτη καπετὰν Μῆτσιοιου Κιμπρίτη. Κυκλοφοροῦσε ὡς φαίνεται ἐλεύθερα μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν Τούρκων ὡς Μουαβινές, ἀλλὰ τελικὰ σκοτώθηκε ἀπὸ τοὺς ἴδιους. Τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ μᾶς κατατοπίζουν σχετικὰ:

- Τὸ Βαγγελιὸ παρήγγειλε
 στὸν ἀγαπητικὸ της:
- Μῆτσιο μου νὰ φυλάγισι
 ἀπὸ τῆ συντροφιὰ σου.
 Πικρὰ λόγια ἀφουγκριάστηκα
 στοὺ Κατσαμέν' τοῦ σπίτι
 θὰ σὶ σκουτώση Μῆτσιο μου
 ἢ ἴδια ἢ συντροφιὰ σου!
- Μωρ' μὴ φουβᾶσι Βαγγιλιὸ
 μὴ δάνεις μὲ τοῦ νοῦ σου
 ἰγὼ 'χου γράμμα πτοὺν Πασᾶ
 κι βούλα πτοὺν Βιζύρη
 στοὺν Ἰσβουρου νὰ κατιβῶ
 κι πίσου νὰ γυρίσου.
 Τοῦ λόγου δὲν ἀπόσουσι
 τῆ συντυχιὰ δὲν πῆρι
 τρία τουφέκια τοῦρριξαν
 τὰ τρία ἀράδα ἀράδα.
 Τῶνα τοὺν παίρνει στ' ἄρματα
 κι τ' ἄλλου στὰ τσιαπράξια
 τοῦ τρίτου τοῦ φαρμακιρὸ
 τοὺν παίρνει στὴ καρδιά του.
- Νὰ δώσ' ἢ Θιὸς κι ἡ Παναγιὰ
 νὰ γειάνου τῆ πληγὴ μου
 νὰ φάου σ'κώτια πτοὺ Πασᾶ

καρδιά ἀπ' τοῦ Βιζύρη.

Π' ΑΝΑΘΙΜΑ ΣΙ ΚΟΤΣΜΑΝΙ

Σώζεται σήμερα ἔθιμο στήν Ἀρναία, τήν Τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα νά βγαίνει ὁ κόσμος στήν ἐξοχή, στήν τοποθεσία τοῦ ἄλλους τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς μέ τὸ γραφικὸ ἐξωκκλήσι της. Τὸ ἔθιμο τοῦτο εἶναι κατάλοιπο τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Τῇ μέρα αὐτῇ οἱ ἄνδρες τῆς Ἀρναίας φοροῦσαν ἐθνικὲς στολές, φουστανέλλες, ἔπαιρναν τὰ καρνοφύλια, καθαλοῦσαν τ' ἄλογα κι ἀνέβαιναν στὸ ἐξωκκλήσι τ' Ἄη Λιά. Ἐκεῖ, παρακολουθοῦσαν τὴ θεία λειτουργία κι ὕστερα ἔφιπποι κατέβαιναν στὸ πεδινὸ ἐξωκκλήσι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς ὅπου τοὺς ἀνέμενε ὄλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀρναίας. Ἀμέσως καὶ στὰ μάτια τῶν Τούρκων ἔρριχναν στὸ σημάδι. Στὴν κἀνή τοῦ ὄπλου τοῦ νικητοῦ, ἔβαζαν λουλούδι γιὰ κόνινο τῆς νίκης. Τέλος πιανόταν στὸ χορὸ καὶ τραγουδοῦσαν, ὅπως καὶ σήμερα, τὸ ἐπόμενο ἐθνικὸ τραγοῦδι χωρὶς νά δειλιάζουν ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ κατακτητοῦ:

Π' ἀνάθιμά σι Κότσμανι
 κι σὺ κι τοῦ καλό σου
 μὴ τοῦ συμβούλιου ποῦθαλις
 τούτου τοῦ καλουκαίρι.
 Σὰν πιάστηκαν στοῦ πόλιμου
 κι στοῦ βαρὸ τουφέκι
 πέφτουν τουφέκια σὰ βρουχή
 κι σφαῖρις σὰ χαλάξι.
 Κουλουκουτρώνης φώναξι
 κι καπιτάνιους λέει:
 — Πάψτι πιδιά μ' τοῦ πόλιμου
 πάψτι κι τὰ τουφέκια
 νὰ κατακάτ' ἢ κουρνιαχτὸς
 νὰ σηκουθῆ ἢ ἀντάρα
 νὰ μιτρηθῆ τ' ἀσκέρι μας
 νὰ δγιοῦμι πόσνοι λείπουν.
 Μιτροῦντι Τούρκοι τρεῖς φουρὸς
 κι λείπουν τρεῖς χιλιάδεις
 μιτροῦντι τὰ Ρουμηόπουλα
 κι λείπουν τρεῖς νουμάτοι.

ΟΝΤΑ ἘΤΑΝ Η ΩΡΑ Η ΚΑΚΙΑ

Ἡ περιοχή τῆς βορειοδυτικῆς Χαλκιδικῆς στὰ παλιὰ χρόνια τῆς δουλείας εἶχε ὡς φαίνεται διοικητικὴ στρατιωτικὴ ἔδρα τὸ χωριὸ Σιποτνίνα

σημερινὰ Ριζά. Στὸ χωριὸ αὐτὸ σώζονται ἐρείπεια κτίσματος ὅπου διέμενε ὁ Βοεβόδας καὶ ἀποκαλεῖται «Μπηγγίκι» (ἀστυνομικὸ, στρατιωτικὸ κτίριο). Σὲ μιὰ ἀνασκαφὴ βρέθηκαν σ' αὐτὸ ὄστᾶ, πιθανῶς κρατουμένων πού βρῆκαν στὰ κελιά του τὸ θάνατο. Ἡ περιοχὴ τῆς ἔδρας καὶ λοιπὰ μέρη βασανίζοταν ἀπὸ τὴν τυραννικὴ διοίκηση τοῦ γιοῦ κάποιου Ἄβντοῦλ καθὼς καὶ τοῦ Ἀρίφ. Γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῶν κατοίκων ἀπὸ τοὺς σκληροὺς αὐτοὺς δυνάστες, οἱ προύχοντες καὶ ἐγγράμματοι τοῦ Πολυγύρου, ὅπου ἡ ἔδρα τοῦ Καζᾶ, καθὼς καὶ οἱ δημογέροντες Σιποτνικίων, συνέταξαν σχετικὲς αἰτήσεις, συγκέντρωσαν στοιχεῖα (ἀριτζιουχάλια) καὶ ἀπέστειλαν ἐπιτροπὴ στὴ Κωνσταντινούπολη νὰ τὰ ὑποβάλῃ στὸ Σουλτᾶνο καὶ προβῆ στὶς δέουσες παραστάσεις.

Νὰ τί ἱστορεῖ τὸ σχετικὸ τραγούδι πού εἶναι ἀπὸ τὰ παλιότερα :

Ὅντα'ταν ἡ ὥρα ἡ κακιὰ
 ἡ ὥρα ἡ φαρμακιριά
 μαζεῦουνταν συνιάζονταν
 Πουλυγυροὶ γραμματικοὶ
 Σιπουτνικιωῖτις γέροντις
 νὰ πᾶν στὴ Πόλι νὰ κλαφτοῦν.
 Σὰ κίνησαν καὶ πάιναν
 στοῦ Βασιλιᾶ ἰκόνιβαν
 τ' ἀριτζιουχάλια ἔρριχανα.
 — Ἄκουσι Μπέη μ' Βασιληᾶ
 τί θὰ σὶ πῆ ἡ φτουχουλουγιά:
 Ἡμεῖς χουζούρ' δὲν ἔχουμι
 ἀπ' τοὺν Ἄβντούλα τοὺν ὕγιδ
 καὶ ἀπ' τοὺν Ἀρίφη τσιλιπῆ.

Ἡ συνέχεια τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τῆς ὑποθέσεως δὲν διασώζεται.

Β') ΞΕΝΗΤΕΙΑΣ

Δῶ στοὺν ἀπάν' τοῦ μαχαλᾶ
 στοὺν ἄλλου παραπάνου
 ἔχει κουράσιου ἔμουρφου
 Καλούδα ξακουσμένη
 πῶχ' ἀσημένιουν ἀργαλειὸ
 καὶ φιλντισένιου χτένι
 καὶ τὴ στίτα πῶρριχνι
 ὄλου μαργαριτᾶρι.
 Βαρειουπατάει τοὺν ἀργαλειὸ
 καὶ τρίζουν τὰ καρούλια.

Πραματιφτῆς ἰπέρασι
 κὶ τὴν καλημερῆζει :
 — Καλημερὰ σου λυγιρή ;
 — Καλῶς τονν τοῦ λιβέντη .
 — Κόρη μου δὲν παντρέβισι
 νὰ πάρης παλληκάρι ;
 — Τοῦ πῶς μὶ λὲς νὰ παντριφτῶ
 νὰ πάρου παλληκάρι ;
 Ἐγὼ ἔχου ἄντραν στὴ ξενητειὰ
 δώδικα χρόνια τώρα
 κὶ ἀκόμα τρία καρτιρῶ
 νὰ γίνουν δέκα πέντι
 νὰ πὰ νὰ γίνου καλογορηὰ
 στοῦ Μέγα Μοναστήρι .
 — Κυρά μου ἔγω ἔμαι ἢ ἄντρας σου
 ἰγὼ ἔμαι κὶ ἢ καλὸς σου ;
 — Ἄν εἶσι σὺ ἢ ἄντρας μου
 κὶ ἄν εἶσι ἢ καλὸς μου
 δεῖξι σημάδι τοῦ σπιτιοῦ
 κὶ τότε σὶ πιστεύου .
 — Μηλιὰ ἔχεις στὴν ἀλλή
 κλήμα στοῦ παραθύρι
 χρουσῆ καντήλα κρέμιτι
 μπρουστὰ στοῦ ἰκόνισμά σου
 φέγγισι κὶ ἀλλάξισι
 φέγγισι κὶ ξαλλάξεις .
 — Κακοὶ γειτόνοι σιῶπανε
 γειτόν' εἶναι ἄς ποῦνε .
 — Κυρά μ' ἢ ἄντρας πέθανι
 στοῦ δρόμου πῶρχουμάσταν
 πανὶ κηρὶ τοὺν δάνεισα
 ἦρτα νὰ μὶ τοῦ δώσης
 τοὺν δάνεισα κὶ φίλημα
 κὶ θέλου νὰ τοῦ πάρου !
 — Πανὶ κηρὶ ποὺ δάνεισες
 ἔλα νὰ σὶ τοῦ δώσου
 τοῦ φίλημα ποὺ δάνεισες
 τρέχα κὶ γύριβι του .
 — Κυρά μ' ἰγὼ ἔμαι ἢ ἄντρας σου
 ἰγὼ μ' κὶ ἢ καλὸς σου .

— Ἄν εἶσι σὸ ἦ ἄντρας μου
 ἄν εἶσι ἢ καλός μου
 πές μου σημάδι τοῦ κουρμουῦ μ'
 κι τότε σὶ πιστεύου.
 — Ἴληά ἔχεις στοῦ φρύδι σου
 ἴληά στὴν ἄμασκάλη
 καταμισιοῦ στὰ στήθεια σου
 τοὺν ἥλιου τοῦ φιγγάρι!
 Μέ μιᾶς ἀγκαλιαστήκανε
 σὰ δυὰ κηριὰ σθηστήκανε!

ΚΥΠΑΡΙΣΣΑΚΙ ΜΟΥ ΨΗΛΟ

Κυπαρισσάκι μου ψηλὸ
 τὶ στέκεις μαραμένου;
 — Ἔχασα τοῦ γιρέντι μου
 κι ποῦ νὰ τοῦ γυρεῦου;
 Θέ μου γιὰ κάνες πουλι
 πουλι γιὰ νὰ πιτάσου
 νὰ μῶ ψηλὰ στὰ σύννιφα
 στοὺν οὐρανὸ ἴπου κάτω
 νὰ δγιῶ τῆς Πόλης τὰ τσαρσιὰ
 τῆς Πόλης τ' ἀργαστήρια
 νὰ δγιῶ κι τοῦ γι ρέντη μου
 γέρ' γιρέντη μου
 σὶ τὶ ταβέρνις κάθιτι
 σὶ τὶ ἀργυρᾶ τραπέζια
 τίνους χειροῦδια τοὺν κίρνοῦν
 κι τὰ δικά μου στέκουν
 τίνους ματούδια τοὺν θουροῦν
 κι τὰ δικά μου κλαῖνε;
 Μὰ γὼ θὰ τοὺν καταραστῶ
 κι ὅτι τοὺν μέλ' ἄς πάθη;
 — Σὶ κυπαρρίσι ν' ἀνιβῆ
 νὰ μάση τοῦ καρπό του
 κι ἀποῦ ψηλὰ νὰ γκριμιστῆ
 κι χαμηλὰ νὰ πέση
 σὰν τοῦ γυαλι νὰ ραγιστῆ
 σὰν τοῦ γυαλι νὰ σπάση
 νὰ γένη τοῦ κουρμουῦδι του

σαράντα δυὸ κουμμάτια
 χίλινοι γιατροὶ νὰ τὸν κρατοῦν
 κι τρεῖς νὰ παραστέκουν
 κι γὰ διαβάτρα νὰ πιρνῶ
 νὰ τοὺς καλημερίζου :
 — Κάλους νὰ κάμνιτι γιατροὶ
 κάλους νὰ πουλιμᾶτι
 βαθειὰ χτυπᾶτι τὰ νυστιὰ
 ν' ἀνοίγουν οἱ γιράδεις
 ἰγὼ 'χου κι λινὸ πανὶ
 σαράντα πέντι πῆχισ
 φτίλια γιὰ τοῦ κουρμούδι του
 φτίλια γιὰ τοῦ κουρμί του.
 — Μαρὶ σκύλλα μαρὶ Οὐβριὰ
 μαρὶ κακιὰ γυναίκα
 δὲν εἶχισ κρίσι νὰ μὴ πᾶς
 κριτάδεις νὰ μὴ κρίνουν
 μόν' ἔρριξίς τοῦ Θιὸ στὴ γῆ
 νὰ γίνῃ θιουκρίτης! . .

Μ' ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΑΣΗΜΟΚΟΥΠΑ
 (ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ)

Μ' αὐτὴν τὴν ἀσημόκουπα
 θέλου νὰ πιῶ πεντέξῃ
 κι ἂν δὲ μιθύσου κόρη μου
 κέρνα ὅσου νὰ φέξῃ.
 Νὰ κάτσου νὰ σᾶς ἀβγηθῶ
 τῆς ξινητεᾶς τὰ πάθη.
 — Ἡ ξινητεῖὰ ἔχ' θάσανα
 ἢ ξινητεῖὰ ἔχ' πίκρις.
 Ἄποὺ μικροὺς ὀρφάνιψα
 ἴποὺ μάνα ποὺ πατέρα
 κι πῆγα κι ρουγιάστηκα
 οἱ μιὰ χήρα στὰ ξένα.
 Δώδικα χρόνους ἔκανα
 στὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα
 πάνου στὰ δικατέσσιρα
 στὰ μάτια τὴ λουγιάξου.
 — Δὸς μου κυρά μ' τὴ ρόγα μου

δός μου τὴ δούλιψή μου
 μὲ μήγυσαν τ' ἀδέρφια μου
 νὰ πάου νὰ μὴ παντρέψουν!
 — Ξένη μ' κι ἂν θέλης παντρεῖα
 ἰγὼ θὰ σὶ παντρέψου
 δώδικα δούλους ἔχου γὰρ
 κι ὅποια σ' ἀρέξει πάρι
 θέλεις τὴ ρούσα, γαλανὴ
 θέλεις τὴ μαυρουμάτα
 θέλεις τὴ κατακόκκινη
 ποῦνι φλουριὰ γιουμάτη
 κι ἂν δὲ σ' ἀρέσει κι καμμιά
 ἔλα πάρι κι μένα!
 — Οὔτι τὴ ρούσα θέλου γὼ
 οὔτι τὴ μαυρουμάτα
 οὔτι τὴ κατακόκκινη
 ποῦνι φλουριὰ γιουμάτη
 μόν' θέλου τοῦ κουρμούδι σου
 τ' ἄσπρου τοῦ κρουσταλένιου.

ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ Η ΜΑΝΑ ΖΥΜΩΝΕ

Τοῦ ναύτη (δόλια) μάνα ζύμωνε
 στὸ γιό της παξιμάδι
 καὶ μὲ τὰ δάκρυα (δόλια) ζύμωνε
 κι μὴ τὰ μοιρολόγια.
 Φοῦρني μ' καλὰ νὰ ψήσης τοῦ ψουμι
 καλὰ νὰ τοῦ ρουδίσης
 γιατί ἡ γιός μου θὰ ξινιτιφτῆ
 θὰ πάη μακρὰ στὰ ξένα.
 Στὰ ξένα (γιέ μου) κι στ' ἀλαργινὰ
 κι πίσου σὰ γυρίσης
 θουλὰ νιρὰ (ὑγιέ μ') νὰ μὴ διαβῆς
 θουλὰ κι βουρκουμένα.
 — Πές μου μανά μου ποιά 'ναι τὰ θουλὰ
 ποιά 'ναι τὰ βουρκουμένα;
 — Οἱ παντρεμένις (γιέ μου) εἶν' τὰ θουλὰ
 χῆρις τὰ βουρκουμένα
 κι τὰ καθάρια (γιέ μου) τὰ νιρὰ
 τὰ λεύτερα κουρίτσια.

ΟΛΙΣ ΟΙ ΜΑΝΙΣ ΤΑ ΠΙΔΙΑ

Ὅλις οἱ μάνις τὰ πιδιά
 ἱφκιοῦνται νὰ προκόψουν
 κι μένα ἢ μανούλα μου
 πικρὴ κατάρα μ' εἶπι:
 — Πιδί μ' κι ἄν πᾶς στὴ ξινητειὰ
 πίσου νὰ μὴ γυρίσης.
 — Λάβι μάνα μ' ἔπουμοννὶ
 τέσσερις πέντι μῆνις
 τοῦ Μάη κι τοῦ Θιρστῆ
 κι αὐτὸν τοὺν Ἄλουνάρη
 κι ἄν πάρου κι ἀπ' τοὺν Αὔγουστου
 δύο κι τρεῖς ἡμέρις
 τότε μάνα μ' σ' ἀφήνου γειὰ
 τὰ μαῦρα νὰ φουρέσης
 κι γὼ πάου στὴ ξινητειὰ
 πουλὸ μακριὰ στὰ ξένα.
 Κι ἄν πᾶς μάνα μ' στὴν ἱκκλησιὰ
 θὰ δγῆς γαμποὶ νὰ χαίρουντι
 θὰ δγῆς κι τοῦ στασίδι μου
 νὰ στέκη λυπημένου.

ΟΣΙΣ ΒΡΤΣΟΤΑΙΣ ΜΙ ΝΙΡΟ

Ὅσις βρυσούλις μὶ νιρὸ
 ὄσα βουνὰ μὶ χιόνια
 ἱκεῖ μὶ στέλν' ἢ μάνα μου
 κρύου νιρὸ νὰ φέρου.
 Στοῦ δρόμου ὅπου πήγαινα
 στοῦ δρόμου π' ἀδιαβαίνου
 κανιὲν κι δὲν ἱσταύουσα
 μόν' τοῦ Δημήτρη σταύουσα.
 — Ὡρα καλὴ Δημήτρη μου;
 — Καλῶς την τὴ Μαρίγια.
 — Μαρίγια μ' τί δὲ μ' ἀγαπᾶς
 δὲ θέλεις νὰ μὶ πάρης;
 — Ἰγὼ Δημήτρη μ' σ' ἀγαπῶ
 ἢ μάνα μ' δὲ σὶ θέλει
 κι τὰ μικρὰ τ' ἀδέρφια μου
 θέλουν νὰ σὶ σκουτώσουν.

— Ἄντι Μαρίγια μ' νὰ φύγουμι
 νὰ πᾶμι σ' ἄλλουν τόπου
 κι ἂν σὶ ρουτήσουν γιὰ τ' ἡμέ
 θὰ πῶ γυναίκα σ' ἔχου.

ΔΩΔΙΚΑ ΧΡΟΝΟΣ ΕΚΑΝΑ

Δώδिका χρόνους ἔκανα
 μ' ἔν' ὄμουρφου κουράσιου
 κι ἀκόμα δὲν τοῦ φίλησα
 τῶχου καημὸ μιγάλου.
 Νὰ τοῦ φιλήσου ἀντρέπουμι
 νὰ τῆς τοῦ πῶ φουβοῦμι
 νὰ τὴν ἀφήσου ἀφίλητη
 θὰ βγῆ νὰ μὶ γιλάση.
 Μόν' μιὰ γιορτὴ μιὰ Κυριακὴ
 μιὰ 'πίσημην ἡμέρα
 σιλῶνου δένο υ τ' ἄλουγου
 σκαλῶνου τ' ἄριματά μου
 φιλῶ τὴ κόρη σταυρουτὰ
 στὰ μάτια κι στοῦ στόμα.
 — Ἀφήγου γειὰ λιβέντισσα
 κι γὼ θέλου νὰ φύγου.
 — Ὅπου θὰ πᾶς λιβέντη μου
 θὰ ρθῶ κι γὼ μαζί σου.
 — Ὅπου θὰ πάου λιβέντισσα
 κουράσιου δὲ διαβαίνει.
 — Ὡρα καλὴ λιβέντη μου
 λειβάδι νᾶχης μπρός σου
 κι πράσινου βασιλικὸ
 νὰ δίνης τ' ἄλουγό σου.
 Ὡρα καλὴ λιβέντη μου
 κι νὰ καλουστρατίσης
 κι μένει νὰ μὶ θυμηθῆς
 κι πίσου νὰ γυρίσης.

ΠΟΥΛΑΚΙ ΞΙΝΙΤΕΥΤΗΚΕ

Πουλάκι ξινιτεύτηκε
 πολὺ μακριὰ στὰ ξένα
 κι πάισι κι ἔχτισι φουληὰ

στήν ἄμμου τῆς θαλάσσης.
 Κι ἡ θάλασσα κυμάτισι
 κι πῆρι τῆ φουληά του .
 Κι πάσι κι ξανάχτισι
 σὶ λιμουνιαῖς κλονάρι
 κι γέννησι κι κλώσσησι
 κι κάνει δυὸ πουλάκια
 ἄρσινικὸ κι θηλυκό.
 Τ' ἄρσινικὸ κάνει φτιρὰ
 κι πέταξι νὰ φύγη
 κι ἔμεινι τοῦ θηλυκοῦ
 κι κάθητι κι κλαίει .
 — Ἴκεῖ π' θὰ πᾶς βορὲ ἀδιωφὲ
 καλὰ νὰ πάρς κι μένα.
 — Ἴκεῖ π' θὰ πάου ἀδιωφῆ
 κουράσιου δὲ πατάει
 ἐκεῖ 'ναι τοῦ κακοῦ θηριὸ
 κι ἡ κακιὰ ἢ Λάμνια.

ΒΟΥΛΙΟΥΜΙ ΜΙΑ ΒΟΥΛΙΟΥΜΙ ΔΥΟ

Βουλιούμι μιὰ βουλιούμι δυὸ
 βουλιούμι τρεῖς κι πέντι
 νὰ πάου νὰ ξινιτιφτῶ
 νὰ πάου μακριὰ στὰ ξένα.
 Ὅσα βουνὰ κι ἂν πέρασα
 ὅλα τὰ παραγγέλνου.
 Βουνά μ' νὰ μὴ χιονίσιτι
 κάμποι μὴ παχνιαστῆτι.
 Ὅσου νὰ πάου κι νὰ ρθῶ
 κι πίσου νὰ γυρίσου
 βρίσκου τὰ χιόνια στὰ βουνὰ
 τοὺς κάμπους παχνιασμένους
 βρίσκου κι ἕναν γέροντα
 ποὺ σκάφτει κι κλαδεύει.
 — Καλημερά σου γέροντα;
 — Καλῶς τοῦ παλληκάρι.
 — Γέρου μ' τίνους εἶν' τ' ἀμπέλ'
 ποὺ σκάβεις κι κλαδεύεις;
 — Τῆς Ἀστραπῆς κι τῆς Βρουντῆς

τοῦ γιοῦ μου τοῦ χαμένου.
 Τώρα πουλοῦν τὰ σπίτια του.
 τώρα τὰ παζαρεύουν
 τώρα κι τὴν ἀγάπη του
 μ' ἄλλουν τὴ στιφανώνουν.
 — Ἄν εἶνι μαύρους μ' γλήγουρους
 τοχὺς κι πιγνιδιάρης.
 Κι ἡ μαύρους μ' ἐχλιμίντρισι
 κι ἡ κόρ' ἀναστινάξει.
 — Συμπιθιοὶ στὰ σπίτια σας
 ραγιαδὶς στὶς ἀδλές σας
 κι σὺ γαμπρέ μ' στὴ μάνα σου
 νὰ σὶ μικρουπαντρέψη
 ἰγὼ ἦρτι ἡ ἄντρας μου
 ἦρτι πὰ κι ἡ καλός μου!

ΞΙΝΙΤΙΜΕΝΟΥ ΜΟΥ ΠΟΤΑΙ

ποιὸς σὶ παραπόνησι κι ἦρτις σ' αὐτὰ τὰ μέρια;
 Ξινιτιμένου μου πουλλὶ κι παραπονημένου
 ποιὸς σὶ παραπόνησι κι ἦρτις σ' αὐτὰ τὰ κέρια;
 μήνα μάνα σου πέθανι, μήνα ἡ ἀδιρφή σου;
 — Οὔδι μάνα μου πέθανι, οὔδι ἡ ἀδιρφή μου
 ἀγάπη μὶ ξιπλάνησι κι ἦρτα σ' αὐτὰ τὰ μέρια.
 Βουνά μ' γιὰ χαμηλώσῃτι δέντρα ξιρριζουθῆτι
 μὴν ἄβλιπα τοῦ τόπου μου τὴ δόλια κατοικιά μου
 νᾶχα νιρὸ πτοὸν τόπου μου κι μῆλα πτὴ μῆλιά μου
 νᾶχα κι μουσκουστάφυλα ἀπὸ τὴ κριβατή μου
 νᾶχα κι τὴ μανούλα μου νὰ μὶ παρηγουρήση.

ΛΙΣΤΙΧΑ ΞΙΝΙΤΕΙΑΣ

- Τοῦ ξένου μέσ' στὴ ξινιτειά ὄλοι τοὺν λησμουνοῦνε
 σὰν ἱκκλησιά στὴν ἐρημιὰ πὸν δὲ τὴ λειτουργοῦνε.
- Ἡ ξένους μέσ' στὴν ξινιτειά πρέπει νὰ θάξῃ μαῦρα
 γιὰ νὰ τὸν ἀγνωρίζουνε πῶχ' ἡ καρδιά του λαύρα.
- Ἀγάπη μου στὴ ξινιτειά τί γράμμα νὰ σὶ στείλου;
 μαύρισαν τὰ ματάκια μου σὰν τῆς ἰληᾶς τοῦ φύλλου.
- Σὶ στέλνου χιριτήματα μὶ δυὸ χιλιδουνάκια
 τῶνα νὰ φέρῃη τοὺς καημοὺς κι τ' ἄλλου τὰ φαρμάκια.

- ἡ ξινιτειὰ σὶ χαίριτι κι ἡ τόπους σὶ ζητάει
κι ἡ μάνα ποῦ σὶ γέννησι κλαίει κι ἀνασπινάξει.
- Σῦρι φουτουγραφία μου τῆ πόρτα νὰ χτυπήσης
κι ὅταν σὶ δγῆ ἡ ἀγάπη μου νὰ τῆ γλυκοφιλήσης.
- Στὰ ξένα ὅπου θρῖσκουμι θαρρεῖς δὲ σὶ θυμοῦμι;
τοῦ ὄνομά σου προσκυνῶ σὰ πέφτου κι κιμοῦμι.
- Ξινιτιμένου μου πουλὶ πείσματα μὴ μὶ κάνεις
ἔχου σπινάχουρη καρδιά πιθαίνου κι μὶ χάνεις.
- Πινίτσα μου πιρήφανη, χαρτί μου τιμημένον
ἰσὺ θὰ πᾶς τὴν εἶδηση κι γὼ θὰ περιμένου.
- Ξένους ἰδῶ, ξένους ἰκεῖ, ὅπου κι ἂν πάου ξένους
ὅπου κι ἂν πάου κι σταθῶ παντοῦ ξινιτιμένους.
- Βουνά μου χαμηλώσῃ, δέντρα ξιρριζοθηῖτι
νᾶβλιπα τῆ πατριίδα μου κι πάλι ὑψουθηῖτι.
- Μανούλα μου κι ἂν θρῖσκουμι σ' ἱφτὰ βουνὰ 'ποῦ πίσου
δὲ φτάνει τοῦ χιράκι μου γιὰ νὰ σὶ χιριτῆσου.
- Γράμμα γιὰ σκίσι τὰ βουνὰ κι πέρασι σὰ σφαῖρα
κὶ σῦρι στὴ μανούλα μουκι πέτην καλημέρα.
- 'Ανάθιμα ποῦ εἶπανε πὼς εἶν' καλὰ τὰ ξένα.
ἰγὼ τὰ ἰδουκίμασα κι εἶναι φαρμακουμένα.
- Μπιξέρισαν τὰ μάτια μου στὴ θάλασσα νὰ βλέπου
τοῦ ταχυδρόμου νὰ ρουτῶ κι γράμμα νὰ μὴν ἔχου.
- Μανούλα μου σὰ θρῖσκουμι σὶ ξένη ἐπαρχία
σὶ στέλνου τοῦ κουρμούδι μου σὶ μιὰ φουτουγραφία.
- Θέλου νὰ δγιῶ τῆ μάνα μου τ' ἀδέρφια μ' νὰ φιλήσου
τοῦ τάφου τοῦ πατέρα μου θέλουνὰ προυσκυνησου.
- Θέλου τοῦ δύστουχου κι γὼ στοῦ σπῖτι μου νὰ πάου
θέλου στῆς μάνας μ' τοῦ πλιθρὸ λίγου ψουμὶ νὰ φάου.
- Ξινιτιμένου μου πουλὶ κι ὄμουρφου γιράκι
ἡ ξινιτειὰ σὶ χαίριτι κι γὼ πίνου φαρμάκι.
- Τοῦ γράμμα μου τιλείουσα κι ἄφησα τὴ πένα
κι βούλουσα τοῦ φάκιλου μὶ τῆς καρδιάς τοῦ αἵμα.
- Τοῦ γράμμα ποῦ σὶ ἔστειλα δὲν ἦταν μὶ μελάνη
μόν' ἦταν μὶ τὰ δάκρυα ποῦ χύνου κάθε βράδου.
- Σὶ στέλνου τοῦ κουρμάκι μου εἰς τοῦ χαρτί βγαλμένον
νὰ τῶχης γιὰ ἐνθῆμιο γιὰτ' εἶν' τυραννισμένον.
- Ξινιτιμένον ἄνθρουπου πουλὶ τοῦν ἄλυποῦμι
στ ἡ ξινιτειὰ 'κανα κι γὼ κι ἀκόμα τῆ θυμοῦμι.
- Γράμμα στὰ χέρια ποῦ θὰ πᾶς νὰ ξέρης νὰ μιλήσης
κι ἂν σὶ διχτοῦνε μὶ χαρὰ νὰ τὰ γλυκοφιλήσης.

- Ἡ ξένους μέσ' στή ξινιτειά δὲν πρέπει νὰ πιθάνη
γιατ' εἶν' τοῦ χῶμα ἀκριβὸ κι ἡ γῆς ἀγουρασμένη.
- Ἡ ξινιτειά τοὺν ἀνθρουπου πῶς τὸν κατασκιδάξει
κουρμὶ σὰν τριαντάφυλλου τοὺν κάνει κι χτικιάζει.
- Πουλι μακριὰ μᾶς ἔρριξαν σὶ δυὸ βουνὰ 'ποὺ πίσου
δὲ φτάνει τοῦ χιράκι μου γιὰ νὰ σὶ χιριτήσου.
- Ἡ τύχη μου μοῦ ἔγραψι στὰ ξένα νὰ γυρίζου
νὰ κάνου φίλους κι ἀδερφοὺς κείνους ποὺ δὲ γνουρίζου.
- Τῆς ξινιτειᾶς τὰ νούμρα νᾶνι καταραμένα
ποὺ πῆραν τοῦ πιδάκι μου κι τυραννοῦν κι μένα.
- Π' ἀνάθιμα ποὺ εἶπανε τ' ἀδέρφια δὲ πουνιοῦντι
τ' ἀδέρφια σκίζουσι τὰ βουνὰ γιὰ νὰ ἀνταμουθοῦνε.
- Σὰν ἀπουθάνου μὴ μὶ κλαῖς γιατ' εἴμ' ἀπουθαμένους
κλάψι μὶ τώρα ζουντανὸ ποῦμ' οὐρραφανὸς κι ξένους.
- Σὰ δῆς μανά μου κι ἔρχουσι σὺννιφα μαυθισμένα
εἶνι δικὰ μου βάσασα τὰ ἔχου πιρασμένα.
- Ἰκεῖ ποὺ πᾶς πουλάκι μου μὴν κάνης ἕναν μῆνα
γιατὶ θαρθῆς κι θὰ μὶ θρηῆς σ' ἀραχνιασμένου μνήμα.
- Πιρονῶ τίς μέρις σκουτεινὲς κι τοὺν κιορὸ θλιμμένου
ἀφρότου ξιχουρίσαμι ζουή δὲ πιριμένου.

Γ') Δ Ρ Α Μ Α Τ Ι Κ Α

ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΠΗΓΙΝΑ

Τοῦ δρόμου δρόμου πήγινα
στοὺν δρόμου ποὺ πηγαίνου
βρίσκου τὴ μάνα μ'μίλαγι
μ' ὄμουρφου παλληκάρι.

— Ἐννοια σου μάνα μ' ἔνοια σου
κι' ἂν δὲ τοῦ μαρτυρήσου
τὸ τ' εἶδαν τὰ ματούδια μου
κείνου θὰ μαρτυρήσου.

— Τὸ τ' εἶδαν τὰ ματούδια σου
τὸ τί θὰ μαρτυρήσης;
Κι ἀπ' τὰ μαλλιά τοὺν ἄρπαξι
σὰν τοῦ τραῖ τοὺν σφάζει.

Ἴννια νιρὰ τοὺν ἔπλυνι
τοῦ αἷμα του δὲν παύει
κι στοῦ ταψι τοὺν ἔβανι
στοῦ φούρνου τοὺν παένει.

— Καλημερά σου φούρναρη
καλά νά τού ρουδίσης
νά θάνης χούφτα τού πιπέρ'
κι χούφτα τού άλάτι.
Τού λόγου δέν άπόσουσι
κι ή νοικουκύρης φτάνει.

— Καλημερά νοικουκυρά
κι ποῦνι Κουσταντῆς μου;

— Τόν ἔλουσα τόν ἄλλαξα
στοῦ δάσκαλου τόν πῆγα.
Βαρεῖ βιτσιά τού ἄλλουγου
στοῦ δάσκαλου παένει.

— Καλημερά σου δάσκαλι
κι ποῦνι Κουσταντῆς μου;

— Ἐχου δυό ὄρις νά τόν δγιῶ
κι τρεῖς νά τόν διαβάσου
κι ἂν δέ τόν δγιῶ κι ἀκόμα δυό
τοῦ νοῦ μου θά τόν χάσου.
Βαρεῖ βιτσιά τού ἄλουγου
στοῦ σπίτι του παένει.

— Καλημερά νοικουκυρά
κι ποῦνι Κουσταντῆς μου;
κι θάρθη Κουσταντῆς σου.
Κι τού ταφι οὔμιλησι
κι τού ταφι μιλάει :

— Ἄν εἶσι Τούρκους νά μι φᾶς
Ἐλληνας νά μ' ἀφήσης
κι ἂν εἶσι ή πατέρας μου
σχύφι νά μι φιλήσης.
'Απ' τὰ μαλλιά τήν ἄρπαξι
σάν τού τρατῆ σφίξει
κι τὰ κουμμάτια τς ἔμασι
στοῦ μύλου τὰ παένει.

— Ν' ἀλέσης τῆς κούρβας τού κουρμι
γιὰ νά τού φκιάσης μιλάνη
νά γράφουνε τί γίνηκι
σ' ὄλη τήν οἰκουμένη.

ΤΟΥ ΜΑΘΑΤΙ ΤΙ ΓΙΝΗΚΕ

Τὸν μάθατι τί γίνηκε
 τούτη τὴν ἑβδομάδα;
 τρία ἀδιρφάκια κρέμασαν
 τὰ τρία ἀράδα ἀράδα.
 Ἡ μάνα τους τὰ πρόδουσι
 μιὰ προδουσιὰ μιγάλη.

— Αὐτὰ τὰ τρία μπέη μου
 θέλου νὰ τὰ κριμάσης
 γιατί θέλου νὰ πατριφτῶ
 κι αὐτάνα δὲ μ' ἀφήνουν.
 Κι πάϊσαν κι τὰ κρέμασαν
 σ' ἓνα ψηλὸ δεντράκι
 κι πάϊσαν κι τὰ ἔθαψαν
 σ' ἓνὸς παπᾶ χουράφι
 κι ἦταν χουράφ' ἀκάμουτου
 χιλουμπαταλιασμένου.
 Ἦρτι κινὸς νὰ καμουθῆ
 νὰ γένη τοῦ χουράφι
 τ' ἀλέτρι βγάξει κόκκαλα
 κι τοῦ γυνὶ κιφάλια
 κι ἡ μάνα πάει κι τᾶκλιγι
 κι τὰ μοιρουλουγοῦσι:

— Μαλάκι μου σγουρὰ σγουρὰ
 σγουρὰ κι ματουμένα
 μαλάκια μ' ποιὸς σᾶς μάτουσι
 κι εἶστι ματουμένα;
 Κι τὰ κιφάλια μίλησαν
 κι τὰ κιφάλια λένε:

— Τὶ λὲς μαρὶ μανούλαμου
 κι τὶ τὰ συντυχαίνεις;
 ὄντα ἴστελνισ τὰ γράμματα
 στοῦ μπέη Ρανξανιώτη
 αὐτὰ τὰ τρία τὰ πιδιὰ
 θέλου νὰ τὰ κριμάσης
 γιατί θέλου νὰ παντριφτῶ
 κι αὐτάνα δὲ μ' ἀφήνουν!...

ΜΑΝΑ ΚΙ ΓΙΟΣ ΕΜΑΛΟΥΝΑΝ

Μάνα κι γιὸς ἐμάλουναν
για μιᾶς Βουργάρας κόρη.
— Μάνα μου ἄς τὴν πάρουμα
τὴ Βουργαρούδα νόφη;
— Ἴσὺ σι γιέ μ' γραμματικὸς
Βουργάρα δὲ σὶ πρέπει
Βουργάρα πρέπει παπαδιὰ
Βουργάρα στὰ σαράϊα.
Κείνους δὲν ἀπουκρίθημι
στῆς μάνας του τὰ λόγια
μόν' πάισι κι τὴν ἔφιρι
πάν' στ' ἄλουγου καθάλα.
σὰν ἄστρου πάν' στή σέλα.
Μὰ σὰν τὴν εἶδ' ἡ πιθιρὰ
κι ἡ δόλια ἡ ἀντραδέρφη
ἡ πιθιρὰ μαγειριβι
τοὺν ὄφιου μὲ τοῦ ψάρι
κι ἡ ἀντραδέρφη ζύμουνι
μπουγάτσια μὲ φαρμάκι.
Κι ἀκόμα δὲν ξιπέξιπι
για νὰ τὶς χιριτήση
ἀπὸ τοῦ χέρ' τὴ πήρανε
στοῦ μαγειριὸ τὴ πᾶνε.
— Γιὰ γέψου νόφη μ' τοῦ φατ
φατ κι ἀπὸ τοῦ ψάρι;
— Χουρτάτ' εἶμι μανίτσα μου
ἀπὸ τὰ γουνικά μου.
— Ἴσεῖς μαθὲ Βουργάρισσις
ἔτσ, εἴστι μαθημένις
νὰ τρῶτι κι νὰ πίνητη
κι ὄστιρα νὰ βλουγιέστη.
— Πικρὸ ἴνι μάνα μ' τοῦ φατ
φαρμάκ' εἶνι τοῦ ψάρι.
— Γρήγουρα Γιώργη μου νιρὸ
σ' ὦρα ψυχὴ μου βγαίνει!
Ὅσου νὰ πάη κι νὰ ρθῆ
τὴ βρῖσκει πιθαμένη.

ΑΡΧΟΥΝΤΟΥΓΙΟΣ ΑΓΑΠΗΣΙ

Ἄρχουντουγίος ἀγάπησι
 κι παίρνει προσφυγούλα
 κι ἡ μάνα του σὸν τῶμαθι
 τὰ δέντρα ξερριζώνει.
 Πιάνει δυὸ φίδια ζουντανὰ
 τὰ ξηρουτηγανίζει
 κι προσκαλνάει τ' ἀντρόγυνου
 ναρθῆ νὰ τοῦ φιλέψη.
 Κι μὲ τὴ πρώτη πηρουνιά
 πέφτει λιγουθυμάει.
 Προσφυγούλα μαρουμάτα μου
 σὶ κλαῖν τὰ μάτια μου.

Π' ΑΝΑΘΙΜΑ ΤΙΣ ΜΑΓΙΣΣΙΣ

Π' ἀνάθιμα τίς μάγισσις
 κι αὐτὲς τίς μαγιουπουῦλες
 ποὺ κάνουν τὰ καμώματα
 τὰ ἔρημα τὰ μάγια
 ποὺ πάϊσαν κι τὰ ἔρριξαν
 μέσ' στὰ βαθειὰ πηγάδια.
 Πάϊσι ἡ Μαρούδα γιὰ νιρὸ
 νὰ πιῆ κι νὰ γμίση
 κι πίνει τὰ καμώματα
 τὰ ἔρημα τὰ μάγια.
 Πάϊσι στὴ μάνα τς κλαίγουντας
 κι βαρειαναστινάζει.
 — Τ' ἔχεις Μαρούδα μου κι κλαῖς
 κι βαρειαναστινάζεις;
 — Παρακαλῶ τὴ Παναγιὰ
 κι τοῦ Θεοῦ δουξάζου
 νὰ χαμηλώσουν τὰ βουνὰ
 νὰ μαραθοῦν τὰ δέντρα.

Δ') Α Π Ο Κ Ρ Ι Α Τ Ι Κ Α

Τὰ παρακάτω τραγουδιοῦνται στὴν Ἀρναία μόνο στὴν περίοδο τῆς ἀποκριᾶς. Ἄπὸ τὴν ἑβδομάδα τῆς Ἀπόκριου μέχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς δὲν ἀκούεται κανένα ἄλλο, ἔκτὸς ἀπ' αὐτά.

ΚΑΤΟΥ ΣΤΟΥ ΠΑΠΑ Τ' ΑΛΩΝΙ

(Ἄργο χορευτικό, ἱστορικό)

Κάτου στοῦ παπᾶ τ' ἀλῶνι
 κι στ' Ἄγα τοῦ περιβόλι
 πάισαν κλέφτις νὰ πατήσουν
 νὰ πατήσουν κι νὰ πάρουν.
 Μὰ σὰν πάτησαν κι πῆγαν
 πῆραν ἄσπρα πῆραν γρόσια
 πῆραν κι μιὰ Ρουμνηουπούλα
 τοῦ παπᾶ θυγατερούλα.
 Στοῦ βουνὸ τὴν ἀνιβάζουν
 κι στοὺν πρῶτου τὴν παένουν
 κι ἄρχισαν νὰ τὴν ξιτάζουν:
 — Τούρξα εἶσι γιὰ Ρουμείσσα;
 — Μὰ τοὺν Θεὸ Ρουμείσσα εἶμι.
 — Ἄν εἶχι κόρη μ' Ρουμείσσα
 τί εἶν' τὰ νύχια σου θαμμένα
 τὰ μαλλιά σ' μπουγιατισμένα;
 — Μπουγιατζῆ ἔχα στὴν ἀλλή μου
 μπουγιατζῆ στοῦ μαχαλᾶ μου
 κι εἶν' τὰ νύχια μου θαμμένα
 τὰ μαλλιά μ' μπουγιατισμένα.

(Συνεχίζεται)